V. BLĂNARU - FLAMURĂ

MERCENARII INFERNULUI

Incredibile întâmplări din Gulagurile românești

PUȘCĂRIILE

Jilava - Canal - Aiud

V. BLĂNARU - FLAMURĂ

MERCENARII INFERNULUI

Blestemul dosarelor

Incredibile întâmplări din Gulagurile româneşti

VOLUMUL I

EDITURA ELISAVAROS
-1999 -

NOTA EDITURII

În acest zbuciumat sfârșit de mileniu, una din problemele politico-sociale cele mai discutate, în formele prea mult controversate, este, și rămâne încă, așa-zisa **"Legea Ticu Dumitrescu"**, *adică* **"Proiectul de Lege al deconspirării Securității comuniste"**.

Editura ELISAVAROS încearcă prin tipărirea cestei lucrări să arate fapte **și întâmplări incredibile**, *cum în temnițele comuniste din perioada* **"Socialismului biruitor"** *s-au dat adevărate și sângeroase* **"bătălii"** *pentru întocmirea unor asemenea* **"dosare"**.

Autorul acestei lucrări, fost condamnat la moarte, trecând și el printr-o atare **"bătălie"** *numită de el* **"Blestemul Dosarelor"**, *iar pe torționarii dosarelor* **"Mercenarii Infernului"**, *ne prezintă câteva momente prin care cititorul va reuși să înțeleagă necesitatea deconspirării acestor dosare și punerea lor în adevărata lumină. Mai ales dosarele mercenarilor din temnițele și lagărele de muncă.*

Marele gânditor francez Voltaire obișnuia să spună:

„Cu toții iubim adevărul și facem din aceasta o virtute, pentru că e interesul nostru să nu fim înșelați. Minciuna o socotim cu atât mai infamă, cu cât e, din toate faptele rele, cea mai lesne de ascuns și cea mai ușor de făptuit..."

Iată, așadar, de ce trebuie să știm prin adevăr, ca virtute cardinală, toate faptele rele care au împovărat conștiința românească a "Babilonului XX".

Aceasta spre a nu fi în acordul lui Voltaire spunând:

„Pascal considera lumea întreagă ca o adunătură de canalii și de nenorociți, creați pentru a fi aruncați în iad..."

Dacă marele Pascal a **considerat lumea întreagă o adunătură de canalii,** *noi ne încumetăm a spune că a greșit. Și aceasta o vom constata-o citind cele trei volume din* **"Incredibile întâmplări din Gulagurile românești"**.

Editori
Vasile și Elena SORA

În loc de prefață

Dorim ca acest *cuvânt introductiv* din prezenta lucrare să scoată în evidență nu numai calvarul suferințelor îndurate în temnițele și lagărele staliniste, ci și calvarul îndurat de către românii, acei români buni din afara acestor iaduri comuniste. Mă refer aici la distinșii și curajoșii mei nepoți și prieteni: *Maria și Vasile Forminte* din Câmpulungl Bucovinei.

Iată despre ce anume este vorba:

Atât în perioada din 1954 și 1958, este perioada acelui așa zis *„domiciliu forțat"* dintre cele două arestări și detenții, adică 1949-1954 și 1958-1964. Într-o perioadă de peste trei decenii, ani în care organele de securitate ale generalului Nicolski și ale colonelului Dulgheru, m-au avut în strictă urmărire și control. Din cauză că întreaga mea familie s-a găsit la un moment dat în atenția diabolică a acestor vigilenți torționari staliniști, am fost nevoit la Câmpulung, vara, să-mi găsesc un domiciliu mai puțin în spațiul vizual al securiștilor. Și l-am găsit la nepoții mei din strada Tudor Vladimirescu. Și pentru că nu aveam astâmpăr, chiar într-un regim diabolic de prigoană, să stau ascuns fără nici o activitate anticomunistă, m-am hotărât să scriu. În peste treizeci de ani am scris mii de pagini; sunt, unele, paginile editate acum. Dar pentru că aceste pagini scrise trebuiau bine ascunse, nepotul meu Vasile Forminte în deplin acord cu Maria, mi-a construit în podul casei un adăpost în care treizeci de ani mi-am ascuns paginile scrise împotriva comunismului. Dacă s-ar fi întâmplat ca acest fapt subversiv să fie descoperit, cititorul își poate imagina ce ar fi urmat pentru familia Forminte. E imperios necesar să subliniez că mare parte din acea perioadă copiii nepoților mei

erau în perioada de școlarizare: Fana la liceu, iar Vasilică (Vali) la școala militară de ofițeri. Totodată e necesar să arăt că în acea cumplită perioadă, Emilian Forminte, fratele mai mic al nepotului meu Vasile Forminte, se găsea arestat și condamnat pentru activitate contra revoluționară în cadrul unei organizații legionare anticomuniste.

N-am știut cum să-mi arăt nepoților mei curajoși mulțumirea pentru că și-au riscat pentru mine libertatea și poate chiar viața. Decât doar printr-o scrisoare, cu data de 22 martie 1979, în care (fără a pomeni ceva despre lada din pod) le-am mulțumit pentru binele făcut.

Reproduc din această scrisoare câteva fragmente, după cum urmează:

PRIETENII MEI DRAGI ȘI BUNI,

Scrisoarea de la voi, scrisă la 10 martie, am primit-o ieri, vineri 15 III-a 1979. Când te gândești că există scrisori, chiar în era atomică a vitezelor în spațiul cosmic, care „călătoresc" de la Baia Mare la Mizil în 5-6 ani, cinci zile înseamnă totuși un mare record de viteză. Să ne mulțumim cu cele 5 zile, închipuindu-ne că, oricum, n-avem ghinionul corespondenților de la B. M. și M.

Am citit rândurile voastre de mai multe ori. Vă mulțumesc pentru veștile communicate. Unele sunt triste – boala socrului lui Sandu Bancescu-, altele îmbucurătoare. De exemplu, baia va fi o minune cerească. Este, într-adevăr, o mare și importantă realizare a voastră pe lângă atâtea alte realizări, și un mod în plus pentru ca cei ce vă știu să prețuiască eforturile de a face binele și a vă stima cum se cuvine.

N-am să pot răspunde la toate ideile și constatările desprinse din conținutul frumoasei voastre scrisori. Ci mă voi opri numai asupra unui singur aspect, acela care dă amintirilor

o notă de tristețe, de nostalgie și care, și mie, întorcându-mă la anii din urmă, mi-a stors un izvor de lacrimi.

Este foarte adevărat că în prezent, datorită emoțiilor din trecut, sistemul meu nervos nu-i în stare să înregistreze nici cel mai mic sentiment de jale fără lacrimi, fără ca plânsul să apară în locul indiferenței și să-mi solicite inima până la durere. De aceea, evit, pe cât posibil, asemenea momente. Le ocolesc, fiindcă într-un anumit fel, ele îmi pot fi fatale. Am ajuns ca orice emoție – și emoțiile de bucurie și acelea provenite dintr-o supărare – să constituie pentru mine un pericol. Pare un lucru ciudat, dar acesta-i adevărul.

De data asta însă, citind rândurile voastre, am fost plăcut emoționat. Și fiecare lacrimă a însemnat un moment din trecutul nostru atât de zbuciumat și, uneori, atât de deosebit. Zbucium, trudă, calvar și hulă, dar aveam o mare calitate, aceea de a fi tineri și de a avea o credință, anume că și zbuciumul și calvarul și hula oamenilor, și nedreptățile lor, toate la un loc pot fi înfrânte când ți-e pasul sigur, mintea luminată, drumul curat și conștiința împăcată.

Îmi amintesc – e adevărat, peste câteva luni va fi un pătrar de veac -, când m-am înapoiat din „Golgota iluziilor" și ajuns în orășelul copilăriei mele, v-am făcut prima vizită pe Deia, cum spui tu „în vârful dealului, într-o casă pustie, unde vântul bătea crengile de brad în geam și parcă urla a pustiu, a uriciune, a groază..."

Voi – mă refer tot la spusele tale – erați amândoi părăsiți de toți, ca două frunze bătute de ploi și vânt; eu mă întorceam din Infernul lui Dante, aveam gândurile răvășite, trupul strivit, mintea ca un ocean în furtună. Ajunsesem să mă ducă gândul la sinucidere... Căci și eu aveam impresia că sunt părăsit de toți, un izgonit, mult mai rău ca o frunză bătută de vânt.

Când am intrat în casa voastră, acolo în vârful acela de deal, mi s-a părut că am trecut pragul unui palat. Că sunt într-un colț de rai, iar pe voi v-am văzut ca pe niște îngeri. Nu

râdeți. Nu glumesc, așa mi s-a părut. Probabil am făcut imediat comparația între căsuța voastră „pustie" și „casele" de pe Golgota iluziilor; între voi, nepoții mei și „oamenii" pe care îi lăsasem în „casele" acele de pază a celulelor...

Nu-mi aduc aminte prea multe amănunte de atunci. Știu însă bine că aveam mare nevoie de inima caldă a unor oamnei adevărați, a unor prieteni. Îmi lipsea aceasta, cum ani de zile îmi lipsiseră aerul, soarele, liniștea, cerul, lumina și o vorbă fără injurii...

Și la voi am găsit această inimă caldă!

Erați tineri. Niște copii. Aveați cugetul clar și o nestăpânită dorință de a face bine. E așa de greu să găsești asemenea oameni. Eu v-am găsit, v-am ales pe voi ca pe cei mai buni dintre buni. Și n-am greșit. Și totdeauna am fost mândru de prietenia voastră.

Nu știu dacă apariția mea – cum spui tu -, „ca o fantomă", v-a fost de vreun folos. Nici dacă și cum v-am ajutat să vă duceți crucea vieții, să ajungeți în vârful piramidei. Cred, mai degrabă, că v-ați ajutat singuri. Că totul ați realizat prin voi și că Dumnezeu este cel care, alături de marea voastră dorință de a face binele v-a fost primul sfătuitor și adevăratul sprijin. Eu v-am fost prieten doar, am vrut să fiu cât mai aproape de voi, să clădim împreună un monument al adevăratei prietenii și nimic, nici măcar cu vorba, să nu pună în umbră această prietenie.

În alt loc, în scrisoarea primită, citesc următoarea frază:

„Realizându-ne pe noi, realizând copiii, opera cea mai de preț a părinților".

Aici, la acest capitol, dați-mi voie să spun și eu câteva cuvinte. O părere.

Mai mult decât ați făcut voi pentru copiii voștri, pentru viitorul lor, pentru pâinea lor cea de toate zilele, nu cred că se putea. Le-ați dat totul. Tot ce putea să dea niște părinții ideali unor copii ce încă nu avuseseră prilejul să-și arate cumva

gratitudinea sau nerecunoştinţa. Din acest punct de vedere nimeni nu-i în stare să vă reproşeze. V-aţi împlinit datoria cu vârf şi îndesat. Aţi realizat opera cea mai de preţ a părinţilor. Acum e rândul lor. Nu să vă ajute. Voi nu aveţi nevoie de ajutorul lor. Dar e rândul lor să înţeleagă ce a însemnat pentru voi copilăria şi anii lor de şcoală şi ce înseamnă astăzi înstrăinarea lor faţă de voi.

Părerea mea personală este că şi Vasilică şi Fănica sunt copii buni, pentru că şi voi părinţii lor, aţi fost nişte copii buni. Nu există nici un motiv firesc să fie altfel. Important este altceva, anume aceea că noi, părinţii, trebuie să avem înţelepciunea de a nu vedea în toate defectele lor, ale copiilor noştri, păcate de neiertat. Copiii pot greşi. Toţi copiii pot să greşească într-un fel şi într-o anumită perioadă. Aceasta nu ne dă însă dretul nouă, părinţilor, să-i condamnăm definitiv ca pe nişte oarecare răufăcători. A greşi e omenesc, dar şi un accident neplăcut în conştiinţa oamenilor. Cine nu greşeşte?

Concluzia este să fim îngăduitori cu copiii noştri. Buni, răi sunt opera noastră. Suntem noi de odinioară. Într-o formă mai evoluată, doar noi. Aşa cum cândva, lacrimile de mamă bună se contopeau în sfânte dorinţi pentru aceeaşi fericire a copiilor lor, a fericirii noastre...

Iar dacă, făcând astfel vom greşi, vom comite un păcat, să nu ne pară rău.

De-ar fi singura greşeală din viaţa noastră...

Şi-acum, dragii mei de departe, ca încheiere, vreau să spun câteva cuvinte, câteva idei la capitolul „încrederii".

Îmi spui: „Am fost necesară copiilor, soţului şi altora. Acum observ că nu mai sunt atât de necesară pentru nimenea..."

Aici, dă-mi voie să nu fiu de părerea ta. Cine a fost necesar odată, cel care cândva a irosit pentru cei din jur o parte din propriile sale energii, din propria sa fericire şi a împrăştiat în

jurul său lumină și pace, acela e mereu necesar oamenilor. Şi în cazul când el crede altfel.

A fi necesar este sinonim cu a fi bun. Sau invers: a fi bun, este egal cu a fi necesar. Cum bunătatea unui om nu se limitează numai la o anumită perioadă din viața sa, că oamenii care sunt buni, sunt buni pentru toți oamenii la fel și în măsură egală totdeauna, e nedrept să observi că la un moment dat nu mai ești necesar cuiva. Dacă a fi necesar este în primul rând a fi bun, atunci - de bună seamă - această stare de lucruri n-are limită în timp. Pentru că oamenii buni nu pot avea două ipostaze, adică două fețe: una bună și una rea. Necesar și nenecesar. Ci numai o singură înfățișare, aceea de om bun, necesar.

În ceea ce privește persoana ta, eu aș zice că acum ești mai necesară ca oricând. Oamenii buni sunt totdeauna necesari, totdeauna de neînlocuit. În aceeași situație e și Vasile. Amândoi sunteți exemplu de bunătate. Iar mie îmi sunteți mai necesari ca oricând. Ca aerul, ca soarele, ca lumina, ca însăși viața. Ca aerul, ca soarele, ca lumina, pe care atâția ani nu le-am avut.

Vă rog să nu uitați aceasta niciodată.

Rog pe Bunul Dumnezeu să vă dea sănătate la amândoi, să vă binecuvânteze pentru tot binele pe care mi l-ați făcut până acum și să pot fi, în continuare, mândru de pritenia voastră.

Mai mult decât atât ce-și poate dori un om care se bucură că încă mai există? Mai mult ca atât, pentru un fost „locuitor" al Infernului, nici nu poate fi conceput; un fost condamnat la moarte...

Nu e pustiu. Nu sunt trist. N-am motive să plâng. Am aer. E soare. Lumina din interior nu mi s-a stins. Exist. Aştept și tac. Sunt tot eu!

Şi voi sunteți prietenii mei cei mai dragi...

București 22 martie 1979 *Dudu*

CA OSÂNDIT LA MUNCĂ SILNICĂ PE VIAŢĂ

Suntem încă în Jilava anului 1960.

Doream foarte mult să fiu repartizat, să am norocul a fi în aceeaşi celulă cu tânărul buzoian Ion Cornită, cu teologul venit din lagărele naziste Sandu Ionescu, cu Ghiţă Ungureanu prietenul meu din tinereţe şi cu tăcutul Roman Uriciuc. Dorinţa de a-l avea în continuare pe Ion Cornită lângă mine se datora faptului că acesta, cel mai tânăr dintre noi, era înzestrat cu o stăpânire de sine care îmi insufla şi mie, *cel mai „îmbătrânit" din celula O*, o anumită doză de curaj şi rezistenţă.

Dar destinul, implacabil cum se arată uneori, a voit astfel. Grupul nostru s-a oprit în faţa celulei cu numrul 5 şi temerarul nepot al pârâtului Ion Huştiu a trecut pragul acestui non crematoriu al iluziilor noastre cumplite. Parcă s-ar fi rupt în zece părţi o dorinţă de fost condamnat la moarte.

Încă 3-4 paşi şi am fost oprit. O altă uşă de fier s-a deschis şi împins ca un ins impiu şi osândit a-mi duce crucea m. s. v. -istă am intrat în infern...

Uşa s-a închis în spatele meu, am auzit zgomotul zăvorului. Mi-am descoperit capul şi m-am văzut deodată, ca printr-un hocus-pocus, pe neaşteptate, în faţa unui grup numeros de oameni (mai târziu un pic voi afla numărul exact – 32 de inşi: eu voi fi al 33-lea), toţi tunşi chilug, la prima vedere mi s-au părut nişte vedenii, adevărate *schelete mişcătoare* privindu-mă, de parcă aş fi picat din lună. Se uitau la mine – vorba românului – cu *ochii holbaţi*. Se vedea că în reprezentarea lor arătam şi eu ca o jalnică arătare vrednică de compătimit.

După atâta amar de vreme ţinut în celulă fără aer, fără plimbare, cu ochii deprinşi a-mi opri privirea pe pereţii încăperii – ceea ce contribuise la scurtarea vederii, aproape

că nu distingeam nimic clar, ci doar numai nişte umbre, scrutându-mă îndelung, cu interes, gata să înceapă cu întrebările, făcând tot mai strâns cercul în jurul meu. O scenă mută care dură minute în şir, dar imediat mi-am dat seama că nu-s în Infern.

În acelaşi şir de minute, or fi fost 5-6, am avut timp să constat că celula în care intrasem nu se deosebea cu nimic de camera zero: aceeaşi mărime, o fereastră mare în perete ce da în curtea penitenciarului, două rânduri de paturi suprapuse pe stânga şi pe dreapta camerei cu un coridor îngust pe mijloc; am descoperit imediat că şederea lungit în pat în timpul zilei, chiar dacă constituia o abatere de la noul regulament al închisorilor politice, era tolerată (depindea de ofiţerul de serviciu şi de gardianul de pe secţie), aceasta fiind o importantă favoare, dar că exista şi un inconvenient datorat numărului prea mare de locatari înghesuiţi într-un spaţiu în care putea să încapă, cu greutate, maximum 20 de persoane, anume acela că m-a izbit un miros puternic, aproape insuportabil de transpiraţie, de tinetă, cu mult mai puternic ca în celula de unde venisem. Minutele trecură prea repede ca să am răgazul necesar a-mi aminti ceva din trecutul acestei încăperi sumbre în care murise unul dintre cei mai aprigi duşmani ai legionarilor: generalul Gabriel Marinescu.

- Domnilor, bine v-am găsit, în fine am glăsuit eu, aşa cum era obiceiul când se intra într-o nouă celulă.

N-am terminat bine formula de salut şi de prezentare, când de pe un pat suprapus, cam de pe la mijlocul camerei, s-a auzit o voce; mai de grabă un răcnet de bucurie:

- Flamură! Fraţilor, dânsul e Cezar Flamură despre care v-am vorbit... a fost condamnat la moarte...

Puţin i-a trebuit şi cetăţeanul de pe patul suprapus se dădu jos, veni la mine, era emoţionat, plăcut surprins, începu să mă înbrăţişeze plângând.

Flamură dragă... Ciuchi, fratele meu bun (Ciuchi îmi spunea soţia când voia că mă alinte cât mai tare; dintre prietenii mei numai Dancu, Sebastian Popescu şi Mitică Banu

foloseau acest diminutiv), *mort ai fost şi ai înviat...*" îl auzii din nou pe Sebi.

Pentru moment luat pe neaşteptate m-am zăpăcit, se mai repezi vreo doi să-mi strângă mâna. Mi-a fost imposibil să recunosc pe cineva; figura persoanei care mă îmbrăţişase mi s-a părut cunoscută, dar pe cetăţean nu ştiam de unde să-l iau; el continuă oarecum mirat că mă arăt atât de pasiv:

- Flamură dragă, sunt la curent cu procesul vostru, cu sentinţa, am stat în celulă cu un bucovinean de-al tău..., mi-a povestit toată tragedia... Da' ce te uiţi aşa la mine?... Nu mă recunoşti?... eu sunt Popescu Sebastian ... Sebi... Cuchi ce s-a întâmplat?...

Abia atunci l-am recunoscut.

Ne-am îmbrăţişat şi am plâns amândoi, ne-am răcorit plângând. Plânsul nostru de acum nu era nici de durere, nici de ură şi revoltă, nici măcar de cine ştie ce căinţă, ci un plâns de bucurie: bucuria revederii. Eram fericiţi că supravieţuisem dezastrului şi ni s-a părut o fericire prea mare ca să n-o udăm în lacrimi.

Pe Sebastian Popescu l-am cunoscut în primăvara lui 1938, am lucrat amândoi în Direcţia presei şi propagandei din Comandamentul *„Străjii Ţării"*, apoi la Societatea de Radio şi în cinematografie, statornicindu-se între noi o prietenie cu adevărat fermă. În vara anului 1945 şi-a luat licenţa în drept, după foarte mulţi ani de studenţie. După *„Eliberarea"* din 1944, amândoi - împreună cu o sumedenie de prieteni şi camarazi -, ne-am înregimentat în Partidul naţional -ţărănesc – Maniu şi am luat parte la unele campanii anticomuniste. Valul de arestări din 1947-1949 l-a ocolit. Abia zece ani mai târziu în primăvara lui. 1958, în al doilea val de fărădelegi comuniste, când s-a trecut la curăţenia generală în rîndurile forţelor reacţionare, Sebi Popescu are ghinionul să cadă în mâinile Securităţii. Lucra ca şef de serviciu în cadrul unui serviciu de aprovizionare al Municipiului Bucureşti, este anchetat şi implicat în procesul tipografilor conduşi de linotipiştii de la ziarul *Timpul:* Dumitru Mănescu şi Tomescu; trece prin cele mai cumplite şedinţe de tortură, este făcut şef

de lot, alături de Mănescu, şi se alege cu o condamnare de 25 de ani m. s. ca şi Mitică Mănescu.

Pe vremuri înainte de arestare, ba chiar înainte de dezlănţuirea urgiei comuniste, Sebastian Popescu era considerat, printre prietenii mei, ca cel mai elegant. Un tip bine, manierat, foarte cult şi înzestrat cu cele mai alese virtuţi. Uneori, când ieşeam spre seară la promenadă pe calea Victoriei (această arteră principală pe distanţa Piaţa Palatului regal – Palatul Poştelor era pe vremea aceea strada plimbărilor din Capitală în concurenţă cu Bulevardul Brătianu între Piaţa Universităţii şi Piaţa Romană), prietenul meu îmbrăcat *„la ultimul strigăt"* făcea furori mai cu seamă printre *„vedetele"* promenadelor de seară.

Acum la sfârşitul lui mai 1960, bunul meu amic era de nerecunoscut. Devenise o epavă umană. Îl priveam atent şi nu-mi venea să cred, cum a fost posibil o schimbare atât de groaznică, atât de radicală?!. De bună seamă şi el, privindu-mă, vedea în schimbarea mea fizionomică acelaşi dezastru care l-a îngrozit.

Dar aceasta nu trebuia să fie acum un motiv de lamentare; mai important era faptul că avea loc revederea noastră şi că vom sta împreună un anumit timp. În închisorile staliniste nu putea fi, cred, o bucurie mai mare ca aceea de a-ţi revedea un prieten bun, de a-l şti aproape, suferind împreună, în aceeaşi celulă şi de a-ţi aminti cu el de vremurile trecute, de familie, de copii, de cum a fost odinioară. În conştiinţa mea prietenia cu Sebi Popescu ocupa locul cel mai aproape de esenţa unei adevărate frăţii. De el îmi erau legate cele mai frumoase zile petrecute în tinereţea anilor trăiţi ca locuitor al Cetăţii lui Bucur.

După ce ne-am răcorit bine cu plânsul, după ce, în fine, ne-am spus ce aveam de spus, ca dintru început, Sebi glăsui oarecum emfatic şi misterios:

- Acum, frate Flamură, dă-mi voie să-ţi fac o surpriză plăcută; o să-ţi prezint pe cineva care te cunoaşte şi pe care-l cunoşti bine şi dacă ai ochi să-l recunoşti câştigi un polonic de ciorbă, porţia mea de mâine...

Dintre paturi îmi apăru un bărbat ceva mai înalt ca mine şi Sebastian Popescu, îmbrăcat în nişte haine ponosite, murdare, cu faţa palidă; o paloare vânătă, cu ochii mari şi fruntea lată, tuns şi el chilug. Dacă l-aş fi întâlnit pe acest om pe stradă aş fi jurat că-i un cerşetor dintre cei mai decăzuţi. Cu mare greutate se ţinea pe picioare aşa de slăbit mi se arătă; îmi zâmbi – un zâmbet trist deprimat, de cuvioşenie. Am citit în privirea lui indiferentă cea mai vindecativă resemnare. L-am privit insistent, prelung, mi-au trecut prin minte o sumedenie de figuri ale unor cunoscuţi din trecut, dar mi-a fost imposibil să-i stabilesc identitatea omului din faţă, acest cineva care mă cunoştea şi pe care-l cunoşteam bine. Sebi îmi şopti imprecis, ca şi când ar fi vrut să-mi dezvăluie ceva în cuvinte metaforice:

- *„Mathesis sau bucuriile simple..."*

- Constantin Noica!, am izbucnit eu îmbrăţişându-l. Dom' profesor! Constantin Noica nu era profesor , deşi merita să fie, nu era din motive binecunoscute, dar toţi cei care am avut legături cu el în decursul anilor aşa îi spuneam *„domnule profesor"*) Domnule profesor... cât pe ce să nu vă recunosc...

- „Sunt schimbat nu-i aşa?... Ei, de când nu ne-am văzut... apoi ultimii ani cu necazuri... omul, e camelionic, îşi schimbă figura, fizionomia, fie că îmbătrâneşte, fie că trage nişte păcate, că e predestinat să ispăşească păcatele cuiva şi se schimonoseşte, devine aşa ca mine un *monstru în agonie*...

- Nu-i chiar aşa, dom' profesor! Am căutat eu să-l încurajez. Să ştiţi că nu arătaţi chiar aşa de rău.

- Mulţumesc pentru oxigen... mă cunosc, mă simt... Se vede după nas... Anul trecut, cu un prilej tot aşa de nefericit, l-am întâlnit pe doctorul Voiculescu (poetul); el a fost mai sincer... l-am auzit: *„numai nasul a rămas din Noica..."* Ăsta-i adevărul... Nu-i vorbă că şi Voiculescu, scorojit şi fără barba lui holbeiană, avea înfăţişarea unui înviat...

M-a impresionat mult nu numai cum arăta filozoful, ci şi glasul lui stins, pierdut, de om ajuns la capătul puterilor sale.

Pentru moment impresia mi-o făcusem: Constantin Noica trăia o mare tragedie personală - şi nu m-a înşelat impresia

dintâi. În săptămânile viitoare mă voi convinge, din discuţiile avute cu el, că filozofului îi intrase în cap o idee obsedantă, aceea a convingerii ratării în cultura contemporană.

Mai mult ca oricând acum, după ce trecuse prin ancheta securităţii lui Drăghici şi cunoscuse pumnul răzbunător al dictaturii proletariatului, autorul lui *„Mathesis sau bucuriile simple"* avea toate motivele *să înveţe uitarea, să sfârşească într-un fel cu istoria...*

Că doar şi nebunia comunistă, mai ales aceasta din ultimile decenii, aparţinea de istorie, de *„maladia istorică..."*, de *„înşiruirea crimelor omeneşti care se cheamă istorie...*

Tot timpul cât am stat în camera 4 mi s-a îngăduit să fiu cât mai aproape de prietenul meu bun Sebi Popescu, el împărţind patul cu mine şi tot odată să-l am în imediata vecinătate pe patul de jos pe C. Noica. În primele zile în colţul nostru de discuţii Sebi mi-a povestit întreaga lui dramă. Din spusele sale am înţeles că ororile torţionarilor din M.A.I. Bucureşti au depăşit cruzimile de la Suceava, concurând cu cele de la Ploieşti şi Constanţa care se aflau în fruntea „întrecerilor socialiste" pe minister, la sfârşitul celui de *al doilea cincinal.* De la el voi afla cum în anchetă a fost drogat (metoda drogării era un *„patent"* al anchetatorilor bucureşteni, aşa cum *„bătaia la scândură"* o foloseau mai mult securiştii din Suceava), cum ajunsese practic desfiinţat ca fiinţă cugetătoare, un simplu instrument în mâinile M. A. I. – ştilor lui Nicolski şi Pantiuşa Botnarenco: „Nu ştiu cum aţi fost anchetaţi voi la Suceava - îmi mărturisi Sebi în încheiere – bănuiesc că pretutindeni la toate Securităţile s-a folosit violenţa: ranga, curentul electric, bâta, bătaia la tălpi. Am auzit că la Ploieşti, la unii anchetaţi li s-au scos şi unghiile şi dinţii; la Bucureşti administrarea drogurilor însă a făcut ravagii. Cred că e mijlocul cel mai eficace spre a-i înebuni pe oameni... Cunosc câteva cazuri dramatice terminate cu morţi,

sinucideri... La un moment dat şi mie mi-a fugit gândul la sinucidere... A fost mai puternic sentimentul pentru Anca, la care ţin foarte mult, decât groaza disperării (Sebastian Popescu avea un singur copil, pe Anca, la care ţinea foarte mult – n.n.). N-ai să mă crezi, îţi jur însă că tot ce-ţi spun sunt adevăruri... După ce am trecut prin camera de tortură m-au ameninţat că le arestează pe Gina (soţia – n.n.) şi pe Anca şi că le vor ţine ostatice până mă voi hotărî - ziceau anchetatorii – să declar cu cine am lucrat, cu cine am uneltit împotriva statului socialist. Ştiam că sunt capabili de crime şi mai mari, dar am continuat să tac... pentru ca într-o zi să-mi pună ochelarii, să mă scoată din celulă... eram singur. Dus la infirmerie, sub pretextul că am nevoie de calciu şi să-mi facă o injecţie intravenoasă ... Jumătate de oră după aceea începură interogatoriile. Eu, am căzut într-un fel de *„transă"* şi secătuit de orice voinţă, am început să vorbesc: i-am spus pe Mănescu şi pe Tomescu, l-am spus pe Leca, pe toţi pe care mi i-am amintit... Am recunoscut întâlnirile cu Ionescu, Dancu şi cu tine... şi activitatea din Bucovina... totul am spus... şi fapte imaginate... Apoi au început remuşcările, durerile de cap, regretele şi din nou gândul sinuciderii... Să nu te grăbeşti să-mi dai o sentinţă de condamnare... şi nimeni să nu se grăbească dacă n-a trecut în perioada asta pe la Interne... Leca mă critică, spune că am fost slab... Are dreptate, dar sunt sigur că, în locul meu, ar fi făcut la fel şi el, şi oricine altul... Noi ne-am angajat în luptă subestimând şi forţa comuniştilor cu tancurile sovietice în sprijin, şi cruzimea lor, şi planurile draconice de nimicire a trecutului cu orice preţ, mai ales a trecutului legionar... Am crezut că mergem la nuntă, habar n-am avut sau am ştiut prea puţin ce este *„comunismul de război"* în strategia lui Lenin. Când ne-am dezmeticit a fost prea târziu... Acum, vezi şi tu, e mult prea târziu..." Pesimism în floare, Sebi?" „Într-un fel da... poate prin tine dacă nu eşti şi tu prea bântuit de deznădejde o să reuşesc o redresare morală şi politică..." „Da profesorul? Prin el n-ai încercat o redresare?" „El e mai blazat ca toţi... La 2-3

zile ne face câte o lecţie de filozofie, în restul timpului e prototipul *taciturnului...*"

Până m-am acomodat cu atmosfera noului meu *„domiciliu"* trecură câteva zile. Eram printre nişte oameni fără lanţuri la mâini şi picioare, neobsedaţi de ideea că în orice oră pot ajunge în faţa plutonului de execuţie, alături de nişte oameni care, în loc de moartea pe Valea Piersicilor sau împuşcat în "laboratorul" plutonierului Iamandi, vorbeau despre viaţă, despre eliberare. Chiar îşi făceau planuri de viitor, aşteptând încă - la fel ca în "Golgota iluziilor" debarcarea anglo-americanilor la Constanţa... E drept, cât am stat în camera 4, n-am auzit ceva despre formarea vreunui "guvern" în puşcărie, aşa ca în anii 1949-1950, când aproape în fiecare cameră a Fortului 13 exista câte un "guvern"(de "uniune naţională"), în care alături de P.N.Ţ. P.N.L. şi P.S.D. erau acceptaţi şi legionarii.Trecuseră 10 ani grei, majoritatea liderilor celor trei partide de opoziţie nu se mai găseau printre vii. Oamenii se maturizaseră, speranţa salvării neamului românesc printr-o intervenţie a Occidenteului nu mai înfierbânta atâtea minţi ca să se poată afirma, în deplină cunoştinţă de cauză, că absurditatea optimismului este strigătoare la cer. Nu se mai auzea rostindu-se nici formule magice à la socialistul Mielu Niculescu:*"Gata! mâine se instalează guvernul Maniu-Dinu Brătianu – Titel - Petrescu..." „Comisia O.N.U. a şi sosit la Bucureşti...." „Guvernul comunist părăseşte ţara..."* etc., etc...

Totuşi oamenii,chiar dacă acum nu se mai adăpau la izvoarele optimismului absurd cu iluzii *"strigătoare la cer"*,nu-şi pierduse definitiv speranţa că într-o zi vor fi liberi. Fără această speranţă ar fi murit cu toţii. Întocmai ca în perioada precedentă şi la fel ca în orice închisoare politică, în dorinţa ca timpul să treacă mai uşor şi echilibrul sufletesc să se menţină, deţinuţii din celulele Jilavei îşi organizeze programe cu teme politice, atunci când era posibil acest lucru.

Spre deosebire de închisoarele regimurilor burgheze-moşiereşti de odinioară ca de pildă Doftana transformată în *„universitate comunistă"*, în care deţinuţii acestei *"Bastilii*

româneşti" au putut citi ziare, reviste şi cărţi, chiar cărţi de literatură marxist-leninistă, reuşind să editeze până şi un ziar („Doftana roşie"), în închisorilor staliniste, neexistând asemenea *"libertinaje"* capiteliste, oamenii au fost nevoiţi să recurgă la memoria lor,la ceeace ştiau din universităţi şi academii pentru a-şi organiza în celule programe culturale *"omorâtoare de timp".*

Norocul mare l-au avut acei puşcăriaşi în celulele cărora s-au aflat personalităţi de cultură ca Ion Petrovici, Traian Brăileanu, Petre Ţuţea, Istrete Micescu, Nichifor Creinic, C. Moţaş, P. P Stănescu, Al. Marcu, Bădăuţă, C. Gane, V. Voiculescu, Gh. Fotino, Jinga, Petre Pandrea, Gerota, Mircea Vulcănescu, N. Roşu, Vasile Militaru, Vlademir Streinu, Graur, Sandu Tudor, Radu Gyr, Traian Herseni, Carandino, Ovidiu Vlădescu, I. D. Enescu, Ghiţă Manu, Al. Constant, Simion Ghinea şi mulţi alţii sau reprezentanţi ai armatei ca generalii: Pantazi, Iacobici, Potopeanu, Avramescu, Zaharia, Creţoiu, Mociulschi, Vasile Mitrea, Sichitiu şi mulţi alţii, sau fruntaşi ai vieţii politice din trecut ca Maniu, Brătianu, Mihalache, Titel Petrescu, Ion Diaconescu, Jumneca, Ch. Cristescu (comunistul), Romniceanu, Vasile Luca, Ionel Pop, Gigurtu, Argentoianu, N. Pătraşcu, Radu Mironovici, Al. Ghica, Alexandrini, Gh. Tătărăscu, Ghiţă Manu, Biriş, Gh. A. C. Cuza, Bujoi, Ilie Lazăr, Haţeganu, Gabriel Ţepelea etc., etc.

Norocul camerei noastre fu în mare măsură filozoful Constantin Noica.

Înainte de a trece la relatarea câtorva momente din viaţa de celulă la Jilava printre vii, alături de Sebi Popescu şi Constantin Noica, acum după ce pe bunul meu prieten l-am prezentat cititorului, iată şi ceva pe scurt, despre autorul *„lepădării de istorie":*

Din scris l-am cunoscut pe Constantin Noica încă în 1930. I-am citit un articol apărut într-o revistă semestrială: *„Acţiune şi reacţiune";* publicaţia se tipărea la Bucureşti sub îngrijirea a patru tineri condeeri: Petre Comarnescu, Ionel Jianu, Mihail Polihroniade şi C. Noica (la acea oră C. Noica avea 21 de ani

şi era încă student). Patru ani mai târziu, în iarna anului 1935, la Iaşi fiind (asistent la cursurile profesorului Ion Petrovici) mă interesa mai ales filozofia lui Schopenhauer explicată magistral de dascăl prin opera fundamentală a filozofului german: *„Die Welt als Wille und Vorstellung"* (Lumea ca voinţă şi reprezentare); atunci voiam s-o fac şi eu pe interesantul, adică pe pesimistul, măcar prin asta să mă înscriu printre epigonii lui Eminescu). Mi s-a dat prilejul să-l cunosc mai bine pe C. Noica prin lectura volumului de eseuri, „Mathesis sau bucuriile simple", cartea lui de debut apărută în 1934. Mai apoi l-am găsit semnând diferite articole, nu numai filozofice, în o seamă de publicaţii de „sinteză naţională"; ideologic pe linie legionară şi chiar în reviste legionare, pentru ca în toamna anului 1937 să-l cunosc personal prin profesorul Dragoş Protopopescu la redacţia ziarului „BUNAVESTIRE", apoi să-l întâlnesc la redacţia hebdomadarului „Sânziana" a lui C. Gane şi la „Cuvântul". În vara lui 1939, împreună cu profesoara Zizi Panu şi Cristofor Dancu (ajutaţi băneşte de avocatul A. Panu) am organizat editarea unei reviste (Luminiţa). Printre colaboratorii permanenţi ai revistei, alături de Mircea Eliade, am obţinut şi colaborarea lui Constantin Noica (revista n-a apărut), dar în 1941-1942 grupul nostru de trei luând conducerea bilunarului „Tribuna Tineretului" (Noica ne-a onorat cu mai multe eseuri din Jurnalul filozofic care va apare în 1943.

Ultima întâlnire afară cu C. Noica am avut-o, întâmplător, la Librăria Cartea Românească, în 1947, în săptămâna fierbinte a abdicării Regelui Mihai. Arăta foarte bine, faţa îi era rotundă, îmbujorată, îmbrăcat elegant într-un costum de stofă englezească şi un palton gri. De la el am aflat atunci că Vîşinski face presiuni pentru abdicarea regelui. La despărţire mi-a spus: *„Vin timpuri apocaliptice, vom ajunge ca în «Craniile de Lemn» ale domnului Moţa, un fel de ciudate făpturi cu două vieţi, un fel de strigoi, ridicaţi dintr-o lume apusă, spre a purta duhul spaimei în lumea de azi..."* A avut *dreptate: se apropia stăpânirea strigoilor, cumplită!..."*

Nu ştim dacă discipolul lui Nae Ionescu a purtat cămaşa verde legionară, dacă a făcut parte din vreun cuib (organizaţia de bază a Gărzii de Fier) sau dacă a participat la vreo campanie legionară *(„bătălia legionară")*. Ceea ce ştim este că a fost elevul profesorului Nae Ionescu, a procedat şi el ca Mircea Eliade când s-a înscris la Facultatea de Filozofie din Bucureşti, din cei patru şefi de catedră: N. Rădulescu – Motru, P. P. Negulescu, Mircea Florian şi Nae Ionescu a optat pentru ultimul: conferenţiarul Nae Ionescu (în cuvintele lui Miron Constantinescu: *„pseudofilozoful Nae Ionescu ... purtătorul de drapel ideologic al Gărzii de Fier om setos de avere şi putere (care) a considerat că Garda de Fier îi oferă platforma unei lansări siderale...);* Noica socotindu-l pe Nae Ionescu, la fel ca şi Mircea Eliade, singurul profesor din România creator de şcoală filozofică.

De asemenea ştim că Nae Ionescu, împreună cu discipolii săi (generaţia lui Mircea Eliade), a întemeiat curentul filozofic cunoscut sub numele de *„experienţialism"*, un curent care la sfârşitul deceniului al 3-lea, dar mai ales în anii '30 s-a transformat într-o doctrină filozofică şi politică numită *„trăierism"*. Unii i-au spus şi *„năism"*, după pronumele întemeietorului ei. În cuvintele unui cronicar marxist: *„trăierismul antifilozofie, alergism şi anticulturalism"*) şi-a legat teoria de Mişcarea Legionară încercând să-i justifice mijloacele şi scopurile s-o întreţină adeseori cu un talent publicistic necontestat, dar viciat în intenţiile şi în structura argumentelor" (vezi Istoria folozofiei româneşti) cursul 5 pag. 262).

Locul şi rolul lui Constantin Noica în *„trăierism"*, ca filozofie politică a Gărzii de Fier, a fost definit într-un *„materialism dialectic"*, *„multilateral dezvoltat"* de către o mare parte dintre scribii comunişti. Nu vom face uz de întregul arsenal de definiri din *„politologia* neoproletcultiştilor de azi, ci ne vom rezuma doar la câteva mostre de *„adevăruri istorice"*, atâtea, ca cititorul, să-şi facă o idee cât mai clară despre omul politic C. Noica.

Prima piatră care s-a aruncat împotriva filozofului „năist" a fost a lui Zaharia Stancu. Isprava are loc în 1945, când P. C. R.–ul se pregătea de marea *„curăţenie"* şi când isprava santujistului apare ca o abominabilă delaţiune.

În *„Zile de lagăr"* la pag. 22 autorul *„Desculţilor"* (el n-a fost „descult", în regimurile burghezo-moşiereşti a dus-o boiereşte sub toate dictaturile, inclusiv în lagărul de la Târgu Jiu), scrie el. *În perioada, când nu apărea Cuvântul (lui Nae Ionescu) şi Calendarul (lui Nichifor Crainic), amândouă aceste ziare puse la dispoziţia Legiunii a lui Codreanu „... printr-o îngăduinţă, aproape că nu era redacţie de ziar care să nu-şi aibă legionarii ei". La „Credinţa" unde îmi începusem eu cariera erau Cozma, Banu, Noica, Medrea..."* O explicaţie: ziarul „Credinţa" a apărut sub îngrijirea poetului Sandu Tudor care nu avea nici o legătură cu Mişcarea Legionară; după *„eliberarea"* de sub jugul fascist, apoi de sub jugul burghezo-moşieresc Sandu Tudor s-a călugărit devenind stareţul schitului Rarău. Iar spre sfârşitul deceniului VI, implicat într-o activitate antistatală a unui fel de cenaclu literar denumit *„Rugul aprins"*, este arestat cu un grup de intelectuali bucureşteni printre care figurau: Slătineanu, dr. Bianu, V. Voiculescu, N. Porsena, Mironescu ş.a., ajunge condamnat la ani grei de muncă silnică la penitenciarul Aiud unde moare. Sfârşit tragic vor avea şi Slătineanu, şi dr. Bianu; cât priveşte pe Ştefan Cozma, Dumitru Banu şi Victor Medrea, într-adevăr aceştia au fost legionari; pe Fănică Cozma şi Mitică Banu îi voi găsi mai târziu la „Timpul" lui Gafencu şi Mircea Grigorescu, iar Victor Medrea va funcţiona în 1940 ca secretar general al Ministerului Propagandei).

Cursul de „istorie", citat mai sus, se ocupă pe larg de rolul nefast reacţionar profund antiuman şi antipopular, antidemocratic şi anticomunist al trăirismului în perioada interbelică. Desigur numele lui Constantin Noica figurează printre „Năişti": *„...alături de Nae Ionescu şi-au desfăşurat activitatea ca reprezentanţi ai trăirismului N. Roşu, Emil Cioran, M. Eliade, C. Noica, V. Băncilă, Ernest Bernea* etc. (la etc. Miron Constantinescu include şi alţi *„stegari ideologici*

ai Mişcării Legionare": Mircea Vulcănescu, Mihail Polihroniade, Pavel Costin Deleanu, D. C. Amzăr. Iar ca lucrurile să fie cât mai clare Iorgu Iordan îl va nota printre *„năişti"* şi pe evreul Mihail Sebastian „atras pentru moment în cursă", în cursa „trăirismului legionar"?). În paginile revistei *„Gândirea"* – cităm mai departe din „cursul lui Cazan sau în alte reviste, ori ziare (Cuvântul, „Porunca Vremii", „Curentul" etc.) C. Noica, Emil Cioran, N. Roşu, V. Băncilă au mers pe urmele lui Nae Ionescu, l-au însoţit fiind cu mijloace nu totdeauna identice în forma lor.

În literatură, alături de el, şi *împotriva raţionalismului , a umanismului şi a culturii autentice"* (pag. 265). Pentru autorul cursului universitar, analizând de la o catedră marxistă lucrarea de debut a filozofului *„năist" „Mathesis sau bucuriile simple"*, cu *„lepădarea de istorie" adormirea, uitarea, somnul care omite totul, folosirea obsesivă a acestor noţiuni, a născut monştri, anulând gândirea lucidă, ducând la înlocuirea raţiunii cu forţa, a argumentului cu pistolul, a omului cu ura faţă de om..." , o filozofie bolnavă* care *„a produs prin aplicarea ei literară victime umane, asasinate în masă..."* Un academism care, în *ordinea expunerii realizate de C. Noica, a lăsat loc unui periculos joc de-a ideile care se află în deplin acord cu convingerile lui C. Zelinski Codreanu* (sic!), frazele citate sunt din cursul respectiv.

Astfel a fost definit filozoful C. Noica în *„politologia comunistă"* din perioada *„revoluţiei culturale"* a demascării fascismului în România şi a trecerii la etapa socialistă a revoluţiei, aceea a anihilării cugetului românesc.

Dar nu vor trece prea mulţi ani şi hulitorii de ieri ai lui Noica se vor transforma în *apologeţi. Filozofia lui nu va fi nici bolnavă, nici reacţionară, nici antiumană şi antiştiinţifică, nici iraţională, ci „adevăruri ce trebuiesc învăţate pe de rost"*, iar fostul „naist" Constantin Noica se va numi *„misionar al culturii"* şi aşa precum în 1934 a fost distins cu premiul scriitorilor tineri pentru *„Mathesis sau bucuriile simple"*, în anul morţii, 1987, corifeii culturii din R. S. R. *„lepădându-se de istorie" „uitând totul" în „adormire, în somnul care omite*

tot" îl vor distinge pe Constantin Noica creatorul şi dascălul *„Şcolii de la Păltiniş"* cu *Premiul Special al Uniunii Scriitorilor „pentru întreaga sa activitate literară..." „Şcoala de la Păltiniş"*, având printre învăţaţi pe iluştrii portstegarii; filozofiei de azi, printre aceştia numărându-se Gabriel Liiceanu, Andrei Pleşu, N. Stainhardt ş. a.

Mathesis având dreptul *să uite totul*, să uite *năismul*, să-i uite pe Eliade şi Cioran, *să se lepede de istorie*, până la urmă să considere pe exilaţii politici *„Societatea lui Bay-Bay..."*

Credem că la acest capitol nu mai e nimic de adăugat, lucrurile fiind cât se poate de clare ne întoarcem de unde am plecat, la jilava anului 1960, să depănăm, în continuare, firul întâmplărilor pe ghemul apropiat de sfârşitul amintirilor.

Cam la trei săptămâni după sosirea mea în camera 4, la cererea tineretului din celulă (de notat că la acea oră se aflau în închisorile lui Gheroghiu-Dej foarte mulţi tineri sub 30 de ani, majoritatea studenţi arestaţi pentru activităţi legionare, vârsta acestora în anul 1940 era de circa 10 ani), erau tineri, care, acum, în a doua prigoană dezlănţuită de regimul comunist, împotriva trecutului se frământau să ştie istoria în adevărata ei lumină), s-a organizat un fel de colocviu pe tema: *naţionalismul eminescian.* Organizatorul fiind *studentul Constantin Bucescu.* Câteva cuvinte despre acest Bucescu şi fratele lui Alexandru, amândoi arestaţi pentru participare la activitatea subversivă a unei mari organizaţii în cadrul Universităţii Bucureşti. Constantin Bucescu luase licenţa în Teologie şi la arestare în primăvara lui 1958 frecventa cursurile Facultăţii de litere şi filozofie, secţia filologică, în anul III; Alexandru Bucescu terminase două institute: Teologia şi artele frumoase; la arestare lucra ca pictor de biserici (îl voi întâlni la penitenciarul Aiud).

Tatăl acestor doi tineri, originar din Cernăuţi, stabilit în Bucureşti înainte de unire, lucra în învăţământul profesional şi se mândrea că se trage din familia *pictorului academic*

Epaminonda Bucevschi socotit de biografi ca *cel mai reputat pictor român al Bucovinei*.

Studentul Constantin Bucescu, un mare admirator a lui Eminescu (susţinând că în arhiva personală a familiei avea câteva documente care arătau că unchiul său *pictorul E. A. Bucevschi*, studiind pictura la Viena, a fost coleg şi prieten cu *Luceafărul poeziei româneşti*), obţinuse pentru colocviu colaborarea filozofului Noica. Programul urma să se compună din două părţi: *prezentarea lui Eminescu,* în note biografice: *viaţa şi opera,* de către C. Bucescu; *Eminescu şi filozofia din opera sa* (teză susţinută de profesor). *Eminescu om politic; românism şi antisemitism eminescian* (o expunere făcută de autorul acestor rânduri) şi partea a II-a, recitări din opera lirică a poetului. La această parte a programului şi-au anunţat colaborarea vreo zece inşi din celulă, cu diferite poezii sau fragmente, mai ales din poeziile cu caracter politic ale marelui poet. Printre aceştia s-a numărat şi un tânăr student sau elev, *Mişu Dumitrescu,* foarte isteţ şi bine axat în fenomenele literare despre care Noica avea numai cuvinte de admiraţie şi laudă. În versiunea lui Noica, Mişu Dumitrescu era un mare interpret a lui Cojbuc. *„Prin acest tânăr,* spunea filozoful, *l-am descoperit pe Cojbuc..."* Şi nu mi s-a părut glumă.

- *Şi eu regret,* i-am mărturisit filozofului, *că nu-l am aici pe un tânăr băcăoan plin de curaj şi energie, unul Corniţă Ion...*

- *Acum câteva luni am cunoscut şi eu un CORNIŢĂ... O fi fost Corniţă al matale din celula zero...*

- *Nu putea fi acesta, pentru că acum câteva luni Ion Corniţă al meu se afla încă în lanţurile morţii la ZERO. O fi fost poate fratele lui Ion Corniţă, Dumitru Corniţă, că din povestirile lui am reţinut numele Dumitru Corniţă, arestat şi implicat în marele proces de la Bacău. Securitatea a „aranjat" în procesul „bandelor ION CORNIŢĂ" toată familia acestuia şi câteva sate de "contrarevoluţionari"... Mare prăpăd!*

- *De la acest Corniţă mi-a rămas în amintire o discuţie despre m o a r t e. Demn de reţinut că acest Dumitru Corniţă cunoştea filozofia lui Voltaire în legătură cu moartea, care*

cum spunea el „prin moarte nu pierdem altceva decât (auzi?), *sentimentul durerii... Nu-i interesant?... E filozofie, nene...*

În legătură cu aniversarea lui Eminescu am continuat discuţia cu filozoful.

- Eu mi-am propus să declam fragmentul *"La Rovine"* din Scrisoarea a III-a, studentul Constantin Bucescu şi-a pregătit să recite partea finală a acestei scrisori (*De-aşa vremi se-nvredniciră cronicarii şi rapsozii*) şi vestita *Doină.* Pregătirile, desigur în surdină şi cu precauţia de rigoare, să nu fim *dibuiţi* de vigilenţa cerberilor de pe coridor – s-au desfăşurat ca şi când am fi organizat un adevărat festival literar şi artistic. Numai că, la fel ca în cele mai multe îndeletniciri făcute *democraticeşte,* şi aici îşi băgă codiţa lui de discordie *Aghiuţă,* aşa ca lucrurile să nu iasă cum trebuie, în rânduială. E tocmai ceea ce vreau să spun, prin relatarea de faţă, în episodul ce urmează.

Cu vreo trei-patru zile înainte de colocviu profesorul, interesându-se de conţinutul programului, dădu loc la o discuţie sub forma dialogurilor:

Noica: M-ar interesa să ştiu cu ce ne prezentăm la cenaclu, cu deosebire, în partea a doua a programului, care sunt poeziile ce vor fi spuse... Aceasta pentru a nu zgândări susceptibilitatea vreunui ascultător mai puţin familiarizat cu *românismul* lui Eminescu... În camera noastră nu toţi gândim egal, avem şi capete înfierbântate... E bine să evităm o disonanţă în interior, care ne-ar face calvarul mai anevoios de suportat, nu trebuie să supărăm...

Eu: În program figurează trei prezentări: a dumneavoastră cu *Eminescu şi filozofia din opera sa, a mea* cu *românismul şi antisemitismul lui Eminescu* şi deschiderea discuţiilor cu un cuvânt introductiv: *Viaţa şi opera poetului în note biografice şi comentarii.* Aceasta în partea întâi. Cenaclul se va termina cu circa zece poezii sau fragmente recitate. Eu mă voi prezenta cu *„La Rovine",* este fragmentul din Scrisoarea III-a, cu care am luat examenul de admitere, printre altele, la Academia de Artă dramatică din Iaşi în toamna anului 1932...

Bucescu: Eu recit finalul Scrisorii a III-a şi Doina.

Sebi: Eu am *„Luceafărul"* cât voi reuşi să-l reconstitui...

Eu: Mai sunt câţiva cu fragmente din *„Călin"* şi din *„Împărat şi Proletar"* cu „Glosa" şi *„Rugăciunea unui dac"*, cu *„Revedere"* şi cu *„O mamă"*, cu fragmente din *„Epigonii"* şi ce se mai anunţă...

Noica: Programul nu e rău, dar era mai bine dacă prezentam măcar ceva din poeziile de dragoste ale poetului. Să ştiţi că nu poeziile cu caracter xenofob sunt reprezentative în opera lui Eminescu...

Bucescu: Nu vă supăraţi, domnule profesor, dar noi ăştia din generaţia mai tânără credem, dimpotrivă, că opera care îl arată pe Eminescu un *vizionar*, un *poet naţional al adevăratei Românii*, este tocmai opera politică: poeziile şi articolele – cum le numiţi dvs., xenofobe...

A urmat un dialog între filozof şi student care n-a dus la nimic şi cu toate intervenţiile mele - la cererea filozofului – de a potoli *elanul derizoriu al tineretului în materie de românism eminescian „serbarea* a avut loc conform programului stabilit iniţial, parcă ostentativ la adresa lui Noica:

Constantin Bucescu şi-a început prezentarea cam astfel:

„Domnilor azi e miercuri, 15 iunie 1960. Acum 71 de ani, la 15 iunie 1889 în zorii zilei (era într-o joi) s-a stins din viaţă Luceafărul poeziei româneşti Mihail Eminescu. Aniversăm acest trist eveniment aici la jilava între gratii şi cu teama vigilenţei de pe sală, printr-un mic program, după puterile noastre, şi el va fi, ca un protest vehement împotriva tuturor acelora (Vitner-ii, Roller-ii şi ceilalţi ca ei), care au încercat şi poate mai continuă să mai încerce a-l denunţa pe marele poet drept un reacţionar, exponent al burghezo-moşierimii în cultura românească", un duşman al poporului muncitor"... Suntem siguri că dacă Eminescu ar fi în viaţă astăzi ar fi cu noi aici...

Mai departe C. Bucescu a vorbit despre viaţa şi opera poetului.

Trecem peste restul programului, el s-a desfăşurat în condiţiuni aproape fireşti şi ne oprim la partea finală. În celula 4 a Jilavei s-a auzit: *De la Nistru pân-la Tisa Tot românul*

plânsu-mi-s-a/ că nu mai poate străbate / De-atâta streinătate...

Apoi în vocea baritonală a unui student ardelean:

„Patrioţii! Virtuoşii, ctitori de aşezăminte
Unde spumegă desfrâul în mişcări şi în cuvinte,
Cu evlavie de vulpe, ca în strane şed pe locuri
Şi aplaudă frenetic schime, cântece şi jocuri...
Şi apoi în sfatul ţării se adună să s-admire
Bulgăroi cu ceafa groasă, grecotei cu nas subţire;
Toate mutrele acestea sunt pretinse de roman
Toată greco-bulgărimea e nepoata lui Traian!
Spuma asta-nveninată, astă plebe, ăst gunoi
Să ajungă-a fi stăpână şi pe ţară şi pe noi!
Tot ce-n ţările vecine e smintit şi stârpitură
Tot ce-i însemnat cu pata putrejunii de natură
Tot ce e perfid şi lacom, tot Fanarul toţi iloţii
Toţi se scurseră aicea şi formează patrioţii
Încât fonfii şi flecarii gărgăuţii şi guşaţii
Bâlbâiţi cu gura strâmbă sunt stăpânii ăstei naţii!

Voi sunteţi urmaşii Romei? Nişte răi şi nişte fameni!
I-e ruşine omenirii să vă zică vouă oameni!

....

Cum nu vii tu Ţepeş Doamne, ca punând mâna pe ei
Să-i împarţi în două cete: în smintiţi şi în mişei
Şi în două temniţi large cu de-a sila să-i aduni,
Să dai foc la puşcărie şi la casa de nebuni!

Cu acest sfârşit apocaliptic din Scrisoarea III-a a lui Eminescu se încheie ceea ce studenţii din camera 4 a Jilavei au numit *„aniversarea a 71 de ani de la moartea marelui poet naţional al românilor".* Pentru majoritatea dintre noi, mai cu seamă pentru tineretul care ştia foarte puţin despre românismul eminescian (în prima perioadă de şcolarizare

1948-1958 Mihail Eminescu fusese proscris, în mod special a fost scoasă din manuale şi din biblioteci opera politică a poetului), mica serbare a constituit nu numai un succes, o dovadă că flacăra iubirii de ţară nu se stinsese în inimile noastre chinuite, ci şi un prilej unic de a uita că suntem victimele unei stăpâniri sălbatice. *„Colocviul"* a durat două ore de la 14 la 16, două ore în care fără a ne *lepăda de istorie* am practicat somnul, visul, iluzia că mai putem spera într-o minune, că şi suferinţele au un capăt şi că acest capăt să nu fie ca o *„maladie istorică"* – aceea gândită de Mathesis...

Numai că aniversarea lui Eminescu pe lângă orele de uitare acute s-a soldat şi cu o neplăcere: Constantin Noica s-a supărat, considerând sfatul său, acela de a preţui mai mult poezia de dragoste din opera lui Eminescu mai mult decât scrisorile politice, neluat în seamă, deci un afront la adresa sa, un act de desconsiderare, a hotărât să intre în greva tăcerii. Mi-a explicat: *„Nu are sens să mai facem filozofie atât timp cât dascălul este un famen smintit şi mişel..."* şi a încheiat discuţia retrăgându-se într- muţenie asemănătoare cu aceea recomandată de el în Mathesis... *„Toată lumea trebuia părăsită, toate actele oprite, căci fiecare act e o eroare şi drumul care duce la adevăr, este imposibilitatea de a face ceva, imposibilitatea de a crede, voi şi spera..."*

Mărturisesc că supărarea filozofului mi s-a părut pentru moment o aberaţie, mi-a fost cu neputinţă să descifrez în explicaţia-i laconică motivul real al supărării *Dascălul mişel, smintit, famen... n-are sens să facem filozofie...'* Era foarte greu de înţeles.

Cu Sebi şi cu mine însă filozoful a continuat să discute chiar filozofie, relaţiile dintre noi au rămas aceleaşi, ca şi când nu ne-ar fi privit deloc programul cenaclului. Am mai stat împreună în aceeaşi cameră la jilava încă aproape o lună de zile timp suficient pentru diferite întrebări şi răspunsuri (eu îl provocam la discuţie cu întrebările), timp în care am dezlegat trei importante enigme anume: *de ce se considera un monstru în agonie, ideea obsedantă a ratării în cultura contemporană şi cauza grevei tăcerii de după colocviu.*

Constantin Noica fusese arestat pe la sfârşitul anului 1957. Din povestirile lui am dedus că organele de securitate l-au avut sub o strictă supraveghere din 1948 (îndată după ce partidul şi-a consolidat puterea în fruntea statului şi a venit rândul legionarilor să cunoască pe viu ororile din anchete, din procesele înscenate după modelul sovietic şi din temniţele staliniste), i s-au interceptat convorbirile telefonice şi corespondenţa din străinătate, şi că a fost permanent filat de detedtivi care îl urmăreau pretutindeni, şi pe el, şi pe prietenii cu care păstra oarecare contacte. E cazul să spunem că profesorul fusese căsătorit cu o englezoaică (nu-i reţin numele). Cu aceasta avea un băiat, pe Rafael (după numele unui bunic de-al filozofului), amândoi părăsiseră ţara prin 1945-1946 şi trăiau la Londra. De asemenea trebuie spus că Noica avea o sumedenie de confraţi întru ale scrisului refugiaţi în Occident. Dăm şi câteva nume: Mircea Eliade, Emil Cioran, Eugen Ionescu, Horia Stamatu, Gh Racoveanu (de la Cuvântul) Al. Ciorănescu, Paul Costin Deleanu, D. C. Amzăr, Vintilă Horia, Ovidiu Găină, ş. a. şi, cum aceştia începuseră să se afirme în publicistica din Franţa, USA, Germania Federală, Italia, Spania şi America Latină, în România fiind declaraţi *„trădători de ţară, transfugi în slujba spionajului anglo-american"*, era foarte normal pentru Securitate ca legăturile lui C. Noica, de orice fel, cu transfugii să fie sub o supraveghere mai mult decât strictă.

Ne aflam în toiul războiului rece, după *„rebeliunea contrarevoluţionară"* din Ungaria înfrântă. România, şi ea într-un război fierbinte cu forţele reacţionare, vorbim de România comunistă, se găsea angajată în *operaţia* Anei Pauker – aceea de *reeducare a intelectualităţii româneşti în lagăre de muncă forţată şi închisori. Vreo douăzeci de mii de artişti, scriitori, profesori, ziarişti bănuiţi de a fi predispuşi la trădare şi la vânzare"* sunt cuvintele lui Chişinevski şi Miron Constantinescu – *trebuiau să fie adunaţi în lagăre de concentrare în numele revoluţiei, a poporului muncitor, nu pentru distrugere ci pentru reeducare.*

Când a început a doua operaţie în 1957-1958, tovarăşa Ana (un „tip de eroină" „o revoluţionară autentică") şi comparşii ei în a face *ca intransigenţa şi dârzenia să fie necruţătoare:* Vasile Luca, Teohari Georgescu, Iosif Chişinevski şi Miron Constantinescu nu se mai găseau în frunte. Dar Gheoghiu-Dej, cu noua lui clică, cugetând că ideea tovarăşei Ana nu putea fi un rău pentru popor, trecu la fapte. Nu în lagăre de concentrare, ci în temniţe cu procese, cu sentinţe, aşa ca să nu pară treaba făcută *neştiinţific,* superficial, fără lege şi nu douăzeci de mii, era prea puţin, mai mult, dublu, cât mai mulţi *„contrarevoluţionari"* la reeducare şi eventual la *distrugere.*

Filajul dedectivilor pe urmele fostului *„trăierist"* va avea ca rezultat o captură *mişto* (adjectivul în cauză echivalentul lui *frumos, important, rar,* când mi l-a pronunţat profesorul a zâmbit a tristeţe – nu-i exclus ca volumul de eseuri, *„Rostirea filozofică românească"* apărut opt ani mai târziu să fi fost inspirat de ciudatele expresii auzite din gura anchetatorilor lui Nicolski). C. Noica este arestat şi la pecheziţia domiciliară securiştii capturează un important *(mişto)* material subversiv antistatal: cărţi şi reviste interzise, scrisori primite de la prieteni din ţară şi străinătate, manuscrise, note filozofice, un jurnal personal etc. etc. Ultimele cărţi semnate de autorul lui Mathesis au văzut lumina tiparului în cursul anului 1944: *„Jurnal filozofic"* şi *„Pagini despre sufletul românesc".* Tot ce a avut în manuscris munca de peste 13 ani din 1944 până în toamna anului 1957 împreună cu toate scrisorile primite pe parcursul câtorva decenii şi toate cărţile *„subversive"* din bibliotecă, totul a fost confiscat şi dus la M. A. I. *„Mi-au confiscat* - îmi va mărturisi el – *până şi corespondenţa de la Londra, scrisorile soţiei şi ale copilului; acestea, împreună cu două scrisori de la Mircea Eliade, au constituit în anchetă şi la proces principalul „cap de acuzare": „înaltă trădare..."*

Iată şi câteva titluri de cărţi confiscate: din lucrările personale: *„Mathesis sau Bucuriile simple", „Concepte deschise în istoria filozofiei"* (operă premiată de Academia Română în 1936), *„Viaţa şi filozofia lui Renè Descartes",*

„Două introduceri şi o trecere spre idealism", Schiţă pentru istoria lui cum e cu putinţă ceva nou" (1940) şi *„Diferenţa dintre filozofia lui Fichte şi a lui Schelling"* (1944); cărţi primite de la Mircea Eliade cu autograf: „Maitrey", „Huliganii", „Întoarcerea din rai", „Nuntă în cer" şi volumul de eseuri, „Oceanografie", toate aceste opere primite de arestat până în 1940; două lucrări primite de asemenea cu autograf de la Emil Cioran: „Pe culmile disperări" „Schimbarea la faţă a României" (catalogată de cronicarii marxişti de astăzi drept „scrieri delirante" pe linia „misiunii istorice a Gărzii de Fier"), un volum de eseuri „Limite" semnat Dan Bota, câteva numere din revista „Criterion" editată de Eliade, Vulcănescu, Noica şi multe alte cărţi şi reviste mai puţin subersive.

Din spusele interlocutorului meu (adaug că această mărturisite filozoful mi-a făcut-o numai mie *en tete-à-tete*, o credea un secret, deşi faptul ca atare s-a discutat în instanţă pe larg , cu amănunte şi a atras după sine o sumedenie de victime aduse în faţa tribunalului), am înţeles că în jurul anului 1950 (că o fi fost înaintea acestui an sau după - nu reţin), prin bunăvoinţa unui turist venit din Franţa filozoful a primit din partea lui Mircea Eliade (aflat pe atunci la Paris nou angajat ca profesor de istoria religiilor la Sorbona), un mic pacheţel. L-a desfăcut şi a găsit în el o carte şi o scrisorică, numai câteva rânduri: *„Dragul meu ca să ştii, că nu te-am uitat şi regret că nu eşti aici, în libertate, îţi trimit o atenţie: „Noaptea de Sânziene"în limba lui Voltaire; poate fi citită şi de ceilalţi amici... Cele mai cordiale salutări tuturor.* Semnat *M. Eliade*

Romanul *„Noaptea de sânziene"* a apărut în prima ediţie pe la mijlocul anului 1940 după ale mele aduceri aminte în Editura Vremea (ştiu că Mircea Eliade era un colaborator permanent al revistei Vremea, l-am întâlnit în mai multe rânduri la redacţia acestui săptămânal în perioada 1937-1939 când Gabriel Bălănescu şi Arşavir Acterian îndeplineau funcţia de secretari de redacţie) şi s-a bucurat de un mare succes de librărie mai ales în rândul tineretului, în deosebi printre adepţii *„trăierismului"*. Ediţia în limba franceză a fost

editată de Gallimard, la Paris, în traducerea autorului, din punct de vedere tehnic şi artistic, estetic, ireproşabil. Noica mi-a descris şi prezentarea copertei, o copertă foarte reuşită: „*Mircea Eliade LA FORET INTERDITE Roman Editura Gallimard Paris (în traducere românească „Pădurea interzisă"* – titlul o arată şi mai subversivă.

La primirea acestei mici atenţii C. Noica s-a bucurat foarte mult, prietenul lui bun, acum un om realizat în Occident, în Oraşul-Lumină, nu l-a dat uitării, se gândeşte la el, îl interesează soarta lui de prizonier în propria-i ţară, într-o Românie *dezechilibrată,* aşa cum a prezis-o în Mathesis... cu *o istorie care nu este istoria omului, nici istoria oamenilor, nici gândul lui Dumnezeu pe pământul oamenilor...*

Şi Mircea Eliade, şi Constantin Noica, şi ca ei, foarte mulţi misionari ai culturii româneşti n-au ştiut cu exactitate ce înseamnă comunism, cum se reflectă cu adevărat în viaţa colectivă barbaria marxistă; când vor şti va fi prea târziu.

După marea revoluţie bolşevică din 1917 au avut loc două sângeroase drame în capitala Franţei: atentatul lui Gorgulov şi impresionanta sinucidere a lui Crafcenko.

La 7 mai 1932 preşedintele Franţei Paul Deumer „blândul preşedinte al Republicii franceze" este asasinat. Atentatorul, un refugiat rus, medicul Gorgulov. Presa timpului respectiv s-a ocupat pe larg de acest asasinat care a cutremurat întreaga Franţă în al doilea an al deceniului IV. Spicuim câteva date, idei şi amănunte din revista „Realitatea Ilustrată" din decembrie 1932, în legătură cu ceea ce s-a numit atunci „cea mai *absurdă crimă cunoscută în istorie:... uciderea blândului preşedinte al Republicii franceze Deumer a cărui soartă a fost să treacă prin zilele tragice ale războiului unde şi-a pierdut trei băieţi; acest om ridicat din clasa muncitorilor cu braţele, dovedind parcă prin exemplul vieţii lui, că oricine poate ajunge în Franţa, prin meritele lui, la cea mai înaltă treaptă şi mai glorioasă treaptă socială, a trebuit să piară nevinovat sub gloanţele unui atentator rus..."*

Mobilul crimei: „*Pricina faptei lui Gorgulov e atât de naivă încât ne întrebăm dacă nu trebuia cumva socotită ca un*

paravan al demenței. Prin asasinarea preşedintelui *Doumer Gorgolov voia să...provoace un război între Franța şi Rusia pentru doborârea regimului bolşevic!...*"

Demență? Cea mai absurdă crimă cunoscută în istorie? Naivitate?

Poate şi absurditate şi demență şi naivitate. Dar cronicarul eprecierilor de mai sus omite să spună, cu rea credință (ştim că *Realitatea Ilustrată* era o revistă mai mult evreiască decât românească şi că existau printre redactorii ei apogeți ai revoluției ruse), că în primul rând, fapta atentatorului umblat prin universități şi chiar scriitor de povestiri era un act nebunesc de disperare exremă, voia să fie un strigăt de alarmă dat împotriva unui Regim odios, a unei dictaturi samavolnice ca cea din *„patria socialismului"*, regimul călăilor stalinişti ai milioanelor de asasinate, ai unor victime tot aşa de nevinovate şi de nefericite ca şi preşedintele Doumer.

A doua sângeroasă dramă din capitala Franței o cunoaştem în sinuciderea impresionantă a unui alt exilat rus: Crafcenko.

Publicistul Crafcenko, ucrainean de origină, fuge din *„raiul bolşevic"* şi spre finele anului 1948 se stabileşte la Paris unde se încumetă să scrie o carte: *Am ales libertatea*, în care descrie situația din Uniunea Sovietică, holocaustul bolşevic: crimele lui Stalin împotriva țărănimii ruse, cu ocazia colectivizărilor forțate, lichidarea cadrelor de conducere ale partidului, în câineasca luptă pentru putere, în Ucraina şi în alte regiuni ale țării şi înspăimântătoare întâmplări din timpul marilor deportări şi vorbeşte de milioane de victime. Cartea este tradusă în limba franceză şi cu mare greutate se găseşte un editor care o tipăreşte şi apare în librării.

Suntem în perioada când preşedinte al celei de a IV-a Republici este Vicent Auriol, când într-o perioadă destul de scurtă 1948-1958 se perindă la conducerea Franței doi preşedinți şi nu mai puțin de şapte guverne şi când utilii miopi din *„țara tuturor contrastelor"* au grijă să nu-l supere pe *genialul* Iosif Visarionovici Stalin.

Cartea lui Crafcenko este citită, presa de stânga franceză o critică, o denunţă drept *propagandă fascistă,* sunt foarte puţini cei care să n-o considere *o măsluire a adevărului, o minciună grosolană menită să înşele Occidentul.* La acea oră era foarte greu, mai ales în Franţa lui Leon Blum, Paul Foré, Mendes-France sau chiar în Franţa Gaulistă, să se creadă că tătucul Stalin a fost capabil de atâtea monstruozităţi (astăzi 1988 am ajuns să vedem însuşi P. C. U. S. –ul demascând crimele stalinismului). În cercurile pariziene izolarea lui Crafcenko se amplifică, nefericitul exilat devine un *proscris,* deziluziile îl copleşesc. Suferinţele îndurate în patria sa, combinate cu suferinţele morale din ţara de exil, se transformă într-o tragedie personală, disperarea atinge culmi greu de suportat şi se sinucide.

Şi moartea năprasnică a exilatului rus voia să fie *un semnal de alarmă adresat Occidentului, omenirii întregi, să ia aminte că în Rusia lui Stalin s-au întâmplat şi se întâmplă bestialităţi ca nicăieri în lume.*

În anii de care vorbim Mircea Eliade se găsea la Paris şi este imposibil să nu fi fost zguduit sufleteşte de drama lui Crafcenco, totuşi era departe de a şti cu exactitate perfidia lui Stalin, cruzimea, adevărata faţă a comunismului, altfel ar fi evitat orice contact cu amicii săi din R. P. R.

Nici Constantin Noica nu s-a dovedit mai versat în cunoaşterea perfidiei şi cruzimii *tovilor* din fruntea statului socialist, altfel nu l-ar fi copleşit bucuria că amicul Eliade se gândeşte la el, îl interesează soarta lui de *prizonier.*

Şi aşa precum scria în bileţel se grăbi să ajungă cartea citită de cât mai mulţi până ce (neiertătoare e fatalitatea!), într-o zi când *„LA FORET INTERDITE"* a nimerit în mâna unui securist. Deoarece pe volumul capturat la pagina întâi se putea citi un autograf pe româneşte care suna cam astfel: *„Filozofului C. Noica un gând prietenesc al Occidentului",* pentru Pantiuşa Bednarenko şi Nicolski fu o bagatelă să meargă pe fir până la adresa *împricinatului.* Filozoful este arestat în oraşul Câmpulund-Muscel, acolo domicilia ca flotant şi unde singura-i sursă de existenţă erau orele de

meditaţie a lecţiilor pe care le dădea unor copii de oameni avuţi, sus-puşi. O existenţă mizeră.

Anchetarea complotistului (nu-i de râs autorul lui *Mathesis*... va fi judecat pentru *înaltă trădare* şi *complot antistatal*) nu s-a deosebit prea mult de felul cum au fost anchetaţi la regionala M. A. I. – Suceava *„contrarevoluţionarii"* din *„bandele Blănaru"*; filozoful trecu şi el prin camera de chibzuinţă, apoi prin una de tortură, aşa mai mult într-*un fel de şut* ca să-l bage în sperieţi, anchetatorii penali i-au spus şi lui, cu accentul lui Feller: *„Dom' Noica cu matale noi n-avem nimic... matale eşti nevinovat, o victimă a transfugilor... Noi cu ei, cu transfugii... Noi cu ei avem o socoteală... matale dacă spui un nume ... Cine a mai citit cartea trădătorului de la Paris, individul Mircea Irimia zis Mircea Eliade , mergi acasă... ai cuvântul nostru de onoare că mergi acasă, te ducem noi cu limuzina tovarăşului ministru... Spui un nume şi... gata"*.

Eroul nostru era filozof de-adevăratelea, nu pe puncte. Mircea Eliade îl preţuia ca atare. Cu aproape patru decenii în urmă într-o scrisoare din 19 februarie 1929, expediată din Calcuta şi adresată lui Pentru Comarnescu, a scris textual: „*... mă bucur că Noica scrie şi scrie bine. Salută-l din partea mea. E o rară mângâiere să ştiu că prietenii mei mai tineri se pregătesc să realizeze ceea ce eu n-am putut sau n-am vrut să sfârşesc o operă de critică culturală şi de restabilire a axelor... Într-un anumit sens vremea noastră a trecut. Să vină grupul lui Noica să înveţe meseria – şi să dovedească proştilor indiscutabila continuitate a generaţiei noastre...*" (în 1929 C. Noica avea 20 de ani, Mircea Eliade 22 şi, ca filozof, nu putea fi decât un apărător al adevărului absolut, căci doar ăsta este rolul filozofiei: *să caute şi să rostească adevărul prin raţiune şi prin conştiinţa morală*).

Iată de ce C. Noica s-a decis, ca şi în anchetă, să rostească adevărul, *să filozofeze*. N-a spus numai un nume, ci vreo zece, aceştia au spus şi ei vreo zece şi, uite aşa, au ajuns cu toţii în arestul Internelor; anchetatorii i-au constituit în *„bandă"*, pe filozof l-au făcut *şef de bandă*, apoi legaţi de

Ambasada Franceză din Bucureşti s-au pomenit în faţa Tribunalului militar într-un mare proces al intelectualilor: scriitori, artişti, profesori, ziarişti, toţi în opinia partidului - *„predispuşi la trădare şi la vânzare..."* Acum cei din boxa Tribunalului chiar *„trădaseră"*, vânduseră ţara imperialiştilor francezi", printre ei figurau *„contrarevoluţionari"* de talia unui *Nic. Steinhardt* şi *Dinu Pilat* (ambii reputaţi eseişti, dar amândoi cu câte o hibă: primul evreu botezat ortodox şi legionar. După eliberarea din închisoare Steinhart se va călugări; al doilea era fiul poetului *Ion Pilat* fost activist liberal; o *„revoluţionară reacţionară"* în persoana *doamnei Lovinescu* (septuagenară) aceasta cu două hibe: soţia lui *Eugen Lovinescu,* notat în publicistica marxistă de azi *„cariatidă a literaturii noastre mâncată de un cancer al snobismului care i-a distrus de fapt posteritatea..."* şi mama *„căţelei"* de la *„Europa Liberă" „vânzătoarea de ţară",* Monica Lovinescu, ziaristul D. Banu (cu hiba *legionarismului*) ş. a. Şi ziaristul D. Banu a luat pedeapsa capitală; a tras la cântar *legionarismul.*

Tribunalul i-a judecat cu uşile închise. Şefului de lot, lui C. Noica i-au dat 25 de ani muncă silnică cea mai mică pedeapsă a fost de 15 ani temniţă grea.

Pentru ca cititorul să înţeleagă bine prin ce suferinţe au trecut aceşti oameni din lotul Noica atât în anchetă cât şi în închisoare vom da un singur amănunt: eseistul Dinu Pilat, la arestarea în 1957, era în floarea vârstei, plin de viaţă, robust, optimist, sănătos, la înălţimea de 1,80 m, cântărea 82 kg., la eliberare în 1964 după aproape 7 ani de detenţie la vârsta de 57 de ani părea de 70, bolnav, complet distrofiat, greutatea corpului bătuse toate recordurile în scădere (de la 82 kg. la 40 de kg. ...). Nu s-a mai putut reface, după un an de şedere în pat, după enorme suferinţe, moartea l-a secerat. Din lotul filozofului n-a fost singurul secerat de distrofie. Şi Mitică Banu a murit la fel... Iar doamna Lovinescu a murit în închisoare (aşa se discuta la Aiud).

Pe scurt am prezentat câteva puncte de reper din drama trăită de componenţii *lotului Noica,* dar filozoful avea şi o dramă personală de ordin sufletesc, suferită în tăcere –

aceea a ideii care îl obseda, anume că este un *ratat în cultura contemporană.* Într-o zi şi în lungile discuţii avute cu el (eu îl provocam în dorinţa de a şti cât mai multte şi mai inedite amănunte din viaţa *„năiştilor".* Sistemul acesta al cunoaşterii, al identificării realităţilor mai ales al realităţilor politice l-am practicat în toţi anii de detenţie.unde am găsit o personalitate politică sau de cultură n-am iertat-o, tot ce am putut stoarce am stors: politică, filozofie, literatură, diverse), Noica mi-a destăinuit şi *oful ratării* în următoarea mărturisire de credinţă:

- Da, să nu râzi, am ratat în toate: şi în politică şi în căsnicie şi în literatură... De filozofie nici nu mai vorbesc... În vreme ce amicii mei din exil se afirmă, înglobându-se în cultura europeană: Eliade la Sorbona, Cioran într-o editură pariziană, Eugen Ionescu în teatru.

Dar nu numai aceştia, în străinătate, mai ales în Canada şi America, sunt şi alţii din generaţia mai tânără, ca de pildă: *George Bălaşu* (în publicistică, cu succes, *Ion Halmaghi* (ca profesor universitar (a fi profesor universitar în S. U. A. e o „catastrofă" în bine), apoi un altul mai tânăr, poetul *Sahu Pană* (la fel în publicistică şi analist politic şi Ovidiu Găină, ca profesor universitar în capitala Argentinei.... Ţi-am dat numai câteva nume mai de rezonanţă. Toţi s-au realizat, numai eu îmi părpălesc inima, gândurile, iluziile şi visurile pe jăratecul îndurărilor din temniţe... N-am completat nimic. Sunt la jumătatea drumului, între debut şi apogeu... Mai prost nici că se putea...

- Nu sunteţi singurul, am intervenit eu spre a-l consola – mii, zeci de mii de oameni îşi au cariera ratată. Dacă ne gândim bine întreaga naţiune română şi cu ea toate popoarele cuprinse de morbul comunismului trăiesc o tragedie politică echivalentă, nu cu o ratare profesională, ci cu o agonie politico-culturală care poate duce la dezastre naţionale ireversibile în timp şi spaţiu.

Am ajuns la concluzia lui Schopenhauer, în a crede că viaţa noastră aşa cum ne-a hotărât-o Dumnezeu e *un episod*

stupid care tulbură în mod inutil beatitudinea şi odihna neantului.

- Dar viaţa tot după Schopenhauer citire este *voinţă*...

- Şi *voinţa,* în extenso, voinţa de a trăi" este râvnă şi o râvnă impetuoasă ce este altceva decât *luptă*... astfel am ajuns la *suferinţă.*

- Dintre colegii care i-aţi avut la „Acţiune-Reacţiune" şi la „*Criterion*" câţi s-au realizat? Mişu Polihroniade a sfârşit tragic la Râmnicul Sărat, Mircea Vulcănescu la Aiud, Pentru Comarnescu a cunoscut şi el cnutul stalinist şi nu numai el; mii de valori morale şi spirituale au căzut şi sunt pradă încă acestui cnut... Dumneavoastră dom' profesor, aţi trăit printre legionari, mare parte din activitatea publicistică v-aţi desfăşurat-o în presa legionară sau prolegionară. I-aţi cunoscut bine pe Polihroniade, pe Ionel Moţa, pe C. Gane, pe Mircea Vulcănescu. Aţi fost discipolul lui Nae Ionescu, aţi lucrat cu dr. N. Roşu, cu Herseni şi de bună seamă cu Al. Constant... Eu vreau să vă spun că toţi aceştia au trecut prin necazurile noastre de azi, poate în suferinţe mai cumplite. Cu mulţi dintre ei am împărtăşit necazul, dar – sincer să fiu – pe nici unul nu l-am auzit lamentându-se pe motivul că şi-a *ratat cariera.*

- Eu dragul meu (cuvintele lui Noica blânde, pornite parcă dintr-o adâncime a sufletului, a unui suflet chinuit, asemenea rugăciunilor rostite de nişte oameni aruncaţi pradă leilor), eu am dorit şi doresc să fac filozofie... n-am stofă de erou, n-am pretins niciodată să fiu aşezat printre luptători. Râvna mea este să lupt, dar nu într-un război ucigător, ci în unul al cuvântului, al toleranţei, într-un război al culturii... Nu există biruinţă fără înfrângere, cum nu poţi învinge fără a-ţi cunoaşte păcatele... Ei bine, să recunoaştem că şi legionarii au greşit. Lupta pentru putere nu s-a soldat cu victime numai în lumea comuniştilor..."

- Adevărat, numai că în lumea comuniştilor lupta pentru putere n-a avut loc între comunişti şi necomunişti, între comunişti şi duşmanii lor, ci liderii comunişti s-au ucis între ei, în cadrul *vigilenţei revoluţionare bolşevice.* Stalin, după

nimicirea tuturor elitelor politice din trecut, şi-a concentrat vigilenţa ucigătoare împotriva tovarăşilor cu care operase contra elitelor din trecut, căsăpindu-i pe toţi: Troţki, Zinoviev, Buharin, Kamenev Rîcov, Tuhacevski, Radek, Iakir şi ceilalţi – lucru pe care l-au săvârşit comuniştii din toate ţările imperiului sovietic, inclusiv comuniştii din România...

Că şi legionarii au greşit, de acord. Atât timp cât faci politică greşelile sunt inevitabile, dar să vedem concret cu ce au greşit în lupta pentru putere. Daţi-mi un caz.

- Iorga! Iorga nu trebuia să moară...

- Subscriu la aceasta. Într-adevăr Iorga trebuia cruţat. Dar, după cum bine se ştie, savantul n-a murit în lupta pentru putere, ci executat, pedepsit pentru vina de a fi contribuit direct la uciderea Căpitanului şi a celorlalţi lideri legionari în 1938 şi 1939, ca autor moral. Conducerea Mişcării a înfierat crima printr-un comunicat oficial la data respectivă. Mai mult – asta nu se poate să n-o ştiţi – a încercat împiedicarea acestei crime, ceea ce înseamnă că în mod cert conducerea Mişcării n-a avut nici un rol în săvârşirea ei, altfel n-ar fi căutat s-o zădărnicească. Sunt mărturii şi documente care vorbesc despre aceasta... Uciderea lui Iorga nu-i faptă legionară...

- Iorga a fost prea mare în cultura românească în formarea românismului... pe pământul strămoşilor noştri, aportul lui a fost prea important ca să nu i se ierte *oarecari greşeli, scăpări politice...* trebuia cruţat...

- Ceea ce a comis Iorga sunt crime ordinare nu scăpări politice. Cu aprobarea şi chiar la îndemnul lui de *„apostol al neamului"* s-au comis adevărate genociduri. Peste o mie de tineri români şi-au pierdut viaţa, unii în suplicii îngrozitoare, alţii ucişi mişeleşte pentru vinovăţii inventate... Cu vreo trei ani înainte de 1940 (anul morţii savantului), referindu-se la uciderea lui Duca, Iorga a scris negru pe alb – vorba latinului – *scripta manent* -, a scris ca să rămână în posteritate: *„Este foarte uşor ca pe un criminal să-l trimiţi la închisoare dar este trist că nu poţi să pui mâna pe autorii morali care sunt mulţi..."* Sau: *„De cele mai multe ori vinovăţia cea mare nu e*

a celui ce a făcut (crima) ci a celui ce n-a împiedicat-o. Savantul era singurul care ar fi putut să împiedice masacrarea legionarilor, nici n-a încercat s-o facă, nici măcar un cuvânt n-a scris prin care să arate că dezavuiază crimele, ci a arătat că vinovăţia mare nu e a asasinilor executanţi ci a *autorilor morali care n-au împiedicat holocaustul...*

La acest capitol facem o mică paranteză:

Astăzi e un lucru foarte cunoscut că Horia Sima, şi ca şef al legionarilor, şi ca vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri în 1940, a făcut tot ce a fost posibil să-l salveze pe Iorga din mâna răpitorilor săi, să-l salveze de la moarte. Încă nu ştim precis dacă Antoneştii, cu camariliştii lor şi cu îndemnul liderilor Reichului nazist, n-au avut interesul să *compromită Mişcarea Legionară prin acest asasinat îngrozitor.* Dar ceea ce ştim cu precizie este faptul că legionarii au condamnat asasinatul şi-l mai condamnă şi azi.

Mai mult, se ştie şi aceasta, pe autorii asasinatului, în mod special pe inginerul Traian Boieru (şeful echipei de asasini), singurul recunoscut ca legionar, mulţi ani după odioasa crimă, atât conducerea Mişcării, cât şi legionarii în general, i-au scos din rândurile lor, dovedind prin aceasta că fapta lor a fost şi este, în neaprobarea Mişcării Legionare.

Însuşi comandantul Horia Sima, în repetate rânduri s-a arătat adânc nemulţumit şi revoltat împotriva acestora, tratându-i ca pe nişte duşmani ai Legiunii. În acest sens, un exemplu ni-l oferă teologul *Alexandru Ionescu,* în mărturisirea ce urmează.

E necesar câteva date în legătură cu acest fost prizonier în exilul german şi în lagărele naziste:

Alexandru Ionescu este licenţiat în teologie, promoţia 1940. N-a fost implicat în *„rebeliune”,* dar în vara anului 1941, ca să scape de teroarea autorităţilor represive ale Antoneştilor s-a refugiat în Germania. La Berlin, în

septembrie 1942, asistând la o şedinţă legionară, ne mărturiseşte:

„În vara anului 1941, după împuşcarea, pe străzile Bucureştiului, a lui Horia Codreanu, fratele Căpitanului, fiind informat că autorităţile antonesciene vor căuta să aresteze şi legionarii care n-au fost implicaţi în aşa-zisa rebeliune legionară din 1941, m-am sfătuit cu Teodor Ioraş şi am hotărât să părăsim, clandestin, ţara, refugiindu-ne în Jugoslavia.

Pe la sfârşitul lui septembrie 1942 am fost chemat din lagărul de la Rostok-Meccklenburg, împreună cu alţi camarazi exilaţi care lucrau la fabrica de avioane Heinkel, la Berlin, la familia Ponta unde ne-am întâlnit cu Comandantul Mişcării legionare, pe care l-am informat în legătură cu situaţia din ţară.

Împreună cu mine am mai fost invitaţi şi Vasile Pasca, învăţător, Gudi Gheorghe, avocat, Stoia Gheorghe, medic şi încă alţi doi-trei camarazi. Printre aceştia, nu ştiu prin ce împrejurare, a ajuns şi inginerul Traian Boeru, şeful echipei care l-a executat pe prof. Nicolae iorga, în luna noiembrie 1940.

Personal i-am dat toate amănuntele pe care le aveam, Comandantului care a ascultat totul cu atenţie.

Acelaşi lucru l-au făcut şi ceilalţi.

La un moment dat, Traian Boeru a încercat să vorbească şi el.

Comandantul enervat, l-a repezit zicându-i: „dumneata nu ai voie să vorbeşti; prin fapta necugetată pe care ai săvârşit-o, ai făcut mare rău Mişcării legionare! ... nu considerăm că mai faci parte din Mişcarea legionară!"

Traian Boeru auzind hotărârea Comandantului, a părăsit Berlinul, devenind unul dintre cei mai înverşunaţi duşmani ai Comandantului Horia Sima.

Alexandru Ionescu

Această mărturisire este a unui om care, în temniţele infernului comunist, a cunoscut în sânge teroarea din celula

condamnaţilor la pedeapsa capitală şi a avut un comportament mai mult decât demn, plin de responsabilitate politică, fără nici o şovăire în faţa morţii.

De-aceea mărturisirea sa trebuie luată ca un document autentic ce vine să arate indubitabil că în moartea savantului vina legionarilor este numai una singură, aceea că n-au reuşit s-o zădărnicească. Adică: *măcar să uite tot răul ce li s-a făcut...*

Într-o discuţie cu Noica, la fel ca în precedentele şi tot în dorinţa de a stoarce cât mai multe amănunte în legătură cu ideile politice ale lui Nae Ionescu şi ale „năiştilor" (mă interesa cu precădere antisemitismul principalilor trei corifei ai „trăirismului": Nae Ionescu, Mircea Eliade, Emil Cioran). Am avut un dialog care s-a desfăşurat cam în felul următor:

Eu: Dumneavoastră domnule profesor aţi fost elevul lui Nae Ionescu şi prieten la cataramă cu Eliade şi Cioran...

Noica: Ştii ceva, dragule, mă întrerupse filozoful cu aceeaşi blîndeţe în glas, dar parcă oarecum jenat, parcă mîhnit că e silit să ceară ceva neplăcut, nu-mi mai spune „profesor", că doar ştii bine că nu sunt... Spune-mi oricum numai profesor nu. Cât priveşte prietenia la cataramă cu Cioran şi Eliade asta a fost odată ca niciodată... *„trecură anii, ca norii lungi pe şesuri / Şi nicodată n-or să mai vie iară..." „S-a stins viaţa falnicei Veneţii..."* Ei s-au împlinit: sunt prezenţi în cultura europeană, mâine vor fi în cea universală iar eu... am rămas de căruţă... *un cabotin!*

Eu: Mai aveţi timp să vă împliniţi; eu cred într-o schimbare... într-o zi vom fi liberi şi...

Noica: Nu-nvie morţii e-n zadar „copile".

Eu: „Ce e val ca valul trece..."

Noica: Nu mai sunt în stare să am asemenea visuri...

Eu: Voiam să vă întreb o chestiune foarte controversată în ultimul timp: anume, ce ştiţi despre *antisemitismul „trăiriştilor"* adică poziţia faţă de evrei a lui Nae Ionescu, Eliade şi Cioran? Vă pun această întrebare, deoarece în ultimii ani,

atât cât am putut să citesc în presa regimului, propaganda comunistă l-a transformat pe Nae Ionescu într-un adevărat *huligan, xenofob, antisemit, „mâncător de jidani".* În această presă profesorul apare drept ideologul principal al Gărzii de Fier *„eminenţa cenuşie a mişcării, promotorul rumânismului legionar"*, lui datorându-se, chipurile *„întreaga mistică religioasă a Legiunii,* şi cum ştim că în limbajul scribilor marxişti *misticism, românism, trăierism* este egal *şovinism, xenofobie, fascism, reacţiune,* se înţelege de la sine portretul politic al promotorului acestei *„funeste ideologii".* Cam la fel sunt prezentaţi şi discipolii mentorului mai ales Eliade şi Cioran... Nu ştiu dacă aţi citit *„Zile de lagăr",* oful lui Zaharia Stancu... Acolo Mircea Eliade este comparat prin articolele scrise în revista Vremea cu „antisemiţii" de la *„Porunca Vremii",* iar Emil Cioran apare un mare admirator a lui Hitler...

Noica: A susţine că Nae Ionescu ar fi fost un *„mâncător de jidani"* este nu numai o *delaţiune odioasă,* dar şi o *neruşinare.* Într-adevăr, după câte reţin, profesorul şi-a pus gândurile, ideile politice, condeiul la dispoziţia Legiunii, devenind ideologul numărul unu al Gărzii de Fier. Dacă până la începutul anilor '30 un duh antisemit, xenofob moştenit de la cuzişti se mai putea observa în manifestările unor legionari din generaţia lui Nic. Paulescu – A. C. Cuza, prezenţa în sânul Mişcării a profesorului Nae Ionescu a lămurit o serie de probleme legate de acest capitol. De asemenea reţin un amănunt, acela că în rândurile legionarilor, pe parcursul anilor, şi-au desfăşurat activitatea politică, nu numai români neaoşi, ci şi cetăţeni români de alte naţionalităţi: greci, armeni, maghiari, nemţi, ruşi...

Eu: Chiar şi evrei...

Noica: Asta n-am ştiut-o.

Eu: Am stat la Aiud într-o celulă cu un evreu: *Leon Bravu* din Iaşi, arestat pentru *activitate legionară;* spunea că e legionar convins; în timpul lui Antonescu a fost în lagăr la Târgu-Jiu tot pentru activitate legionară; şi Zaharia Stancu scrie despre el în *„Zile de lagăr"...*

Noica: Iată dar realitatea. Nu putem spune însă că pe legionari, inclusiv pe Nae Ionescu nu i-a interesat viaţa economică a ţării: Comerţul, finanţele şi chiar o parte din activitatea industrială a României aflată sub influenţa nefastă a bancherilor străini. Trebuia să-i intereseze... O reacţie la această stare de lucruri vom găsi-o în comerţul legionar şi încurajarea industriaşilor români... Aceasta nu-i antisemitism... La Facultatea de filozofie au frecventat cursurile ideologului legionar şi studenţi evrei unii dintre aceştia s-au considerat chiar *„năişti"*, cazul scriitorului Mihail Sebastian e notoriu şi nu-i singurul. La fel s-au petrecut lucrurile şi în publicistică; cine nu ştie că în redacţia ziarului *Cuvântul*, gazetarii evrei au avut un cuvânt de spus la unele rubrici. Acelaşi Mihail Sebastian a fost colaboratorul cel mai apropiat al profesorului. Dacă astfel se comportă un *„mâncător de jidani"* atunci e clar... mergem mai departe. Antisemitismul lui Eliade nu se deosebeşte de acela al dascălului său, l-am cunoscut un apărător al evreilor; comparaţiile lui Stancu sunt *delaţiuni de şantajist...* Şi afirmaţiile din cartea citată despre hitlerismul lui Cioran sunt *delaţiuni...*

Pe marginea celor relatate mai sus facem o mică paranteză.

Am în faţă numărul din aprilie 1986 al publicaţiei *„Revista mea"*, e o revistă în limba română editată în statul Israel de către un grup de publicişti evrei plecaţi din România. Citesc un articol semnat de *S. Schafferman,* cu amintiri de la ziarul *Cuvântul* (autorul a funcţionat mulţi ani ca redactor al Cotidianului lui Nae Ionescu, semnând cu pseudonimul *S. Păstorescu*) în care gazetarul evreu îl descrie pe Nae Ionescu drept *filosemit,* ca unul care îi sfătuia pe evrei să nu se asimileze... împotriva lui Iorga care *a povăţuit pe un student evreu să se boteze spre a face carieră...* În cuvintele fostului *„năist", Schafferman,* părerea profesorului despre limba vorbită de evrei era următoarea: *„evreii vorbesc cea mai curată limbă românească pentru că o învaţă pe când ai noştri o sug de la ţâţa mamei şi nu este totdeauna chiar*

atât de pură..." Mai departe memoralistul evreu confirmă spusele lui Noica în legătură cu Mihail Sebastian ca apropiat colaborator al profesorului la unele rubrici ale *„Cuvântului"*.

Noica: (continuăm dialogul) În ceea ce priveşte *„hitlerismul"* lui Cioran te lămuresc prin *hitlerismul meu* personal. Poporul german, indiferent ce orânduire a avut la conducere, a dat în cultura universală cele mai luminate minţi cunoscute în istoria omenirii: Kant, Wundt, Fichte, Hagel, Nitzsche, Schopenhauer, Rikert, Kirkengaard, Schelling, Spengler şi Heidigger - în filozofie; Goethe, Schiller, Novalis chiar Heine - în literatură; în muzică: Beethoven, Wagner, Schubert, Motzart, Bach, Schuman, Strauss...

Am citat numai câteva nume; sunt şi altele tot atât de celebre. În afară de asta poporul german trebuie admirat pentru hărnicia lui, pentru ordinea şi disciplina lui; tehnicitatea şi inventivitatea sunt caracteristice ca însuşiri primordiale ale acestui mare popor. Dacă susţinem că viitorul aparţine ţărilor cu tehnicitate avansată şi că urmează acum un război al ştiinţei al economiei, al progresului, al modernizării, poporul german trebuie pus în fruntea ţărilor avansate... el va câştiga războiul economic.

Astfel în această formă trebuie văzut *„hitlerismul"* meu personal... şi a lui Cioran. Asta nu-nseamnă că n-am fost contra nazismului, a haosului nazist... Dar poporul german... În ceea ce priveşte acel aşa-zis *„nazism legionar"* am să-ţi fac o surpriză. Văd că te preocupă acest atât de controversat amănunt din istoria Gărzii de Fier. Şi poate o să te bucure.

Nu demult am stat într-o celulă cu un vechi şi distins legionar (bucovinean de-al matale), avocatul *FILON LAURIC*, fost pe vremuri lider al studenţimii cernăuţene. Ce să zic, prin acest om voi cunoaşte adevărata poziţie, adevărata poziţie a legionarilor faţă de – cum spunea el - *„tembelismul hitlerist"* şi poziţia faţă de *comunism*. Voi afla, de pildă, că astăzi în închisorile staliniste se găsesc o sumedenie de studenţi, care, deşi în 1940 numărau puţini ani, totuşi astăzi sunt încadraţi în *spiritualitatea legionară*, în spiritualitatea *„trăirii legionare"* mai temeinic ca noi *„năiştii"* lui Nae Ionescu şi

Eliade. De pildă mi-a dat un nume: studentul *Marcel Petrişor*, care prin poziţia lui de extremă corectitudine şi prin felul de a înţelege *„fenomenul legionar"* l-a uimit până şi pe ditai comantul legionar. Iată de ce noi *„trăieriştii"*, aşa-zişii *„portstegarii Mişcării Legionare"*, ne putem considera acum o rezervă a *bucuriilor lui Mathesis*...

- Dar stai, nene, că exemple de felul acesta ca al studentului Petrişor îţi pot da mai multe. Închisorile de astăzi au cupris în bezna lor un tineret care va ştii mai temeinic ca noi „trăieriştii", să facă din *trăirea* lor un exmplu, un *simbol* pentru mâine, *un simbol al spiritualităţii româneşti*.

Un *refren* asemănător mi-a venit şi din partea unui alt tânăr şi foarte documentat în ale *politicului dreptist*, inginerul Jijie (prietenii îi spuneau Geo Jijie). Mi s-a spus că îi murise în închisoare un frate şi că afară înainte de arestare fusese purtătorul de cuvânt al unui aşa zis *comandament clandestin* în lupta antipoliticianistă şi anticomunistă...

Aşa că vezi cum stăm cu *„tembelismul hitlerist"* şi cu legionarii şi cu *„trăieriştii"* lui Nae Ionescu şi Eliade.

Şi ca să te bucuri pe deplin îţi mai dau câteva nume, numai acele cunoscute de mine şi verificate pe teren (terenul fiind celulele Aiudului, celulele Jilavei şi acele spaţii în care *„puterea roşie"* a infernului comunist a încercat şi încearcă să tranforme omul în torţionar şi victimă: *Octavian Tripa, Ion Iulian ("un paraleu al adevărului rostit"), Emil Perjeriu* (şi acesta moldovean de-al matale, pe care anii de puşcărie au fost să-l facă un matematician cu mari perspective), *Vasile AFILIE* -, un isteţ ca *Mişu Dumitrescu* şi *Constantin Bucescu şi un insurmentabil luptător ca Nicu Bardac*...

- Şi eu am stat în celulă cu un luptător *Afilie*. Asta în prima perioadă de detenţie. După cât mi-aduc aminte îl chema *Dumitru Afilie*, un bărbat de vârsta mea, parcă. Un luptător care mi-a plăcut. Vorbesc de curaj şi de integritate...

- Pe Afilie al meu îl chema *Vasile*, era un tânăr foarte isteţ. Parcă îl concura pe Mişu Dumitrescu. Îi reţin numele pentru că am vorbit cu el despre *Vasile Pârvan* şi mi-a rămas în minte numele *Vasile*...

Mai târziu la Aiud voi afla că Dumitru Afilie al meu era tatăl lui Vasile al lui Noica; tatăl şi fiul puşcăriaşi politici.

După câteva minute de gândire filozoful îşi continuă pledoaria cu „trăiriştii".

- Din păcate, eu nu sunt Ionel Moţa, nici Nae Ionescu, nici Filon Lauric, nici Jijie şi nici Horia Cosmovici, nici măcar tânărul acela tacit din poveştirile lui Cosmovici din lagărul de la Periprava...

Şi eu am cunoscut focul torţionarilor de la Interne, dar până la urmă... păcate... am cedat, „am filozofat" ca cel mai nevleg „trăierist", ca să nu-mi pierd viaţa... N-am fost decât un neajutorat analist politic, al lucrurilor văzute prin ochiul filozofiei socratice. N-am fost şi nu sunt un lider, un portstegar...

Acum câteva luni îmi spunea cineva că a stat la Aiud cu *un veteran al temniţelor*, unul care împlinea peste douăzeci de ani făcuţi ca deţinut politic. Un om care avea o stăpânire de sine egală cu a unui sfânt. Şi care, deşi victima doctaturii Antoneştilor, avea totuşi cuvinte de împăcare cu destinul şi nici un cuvânt de ură împotriva mareşalului, împotriva asupritorilor lui. Îl chema *Aurel DRAGODAN,* supranumit *"poetul Aiudului".* Mai ştiu pe unul, Octavian POPA, şi acesta cu foarte mulţi ani de temniţă, dar care, ca şi Dragodan, - mi s-a spus – nu manifesta nici o atitudine de ură împotriva asupritorilor. Aceştia făceau, prin comportamentul lor civilizat şi creştin, o filozofie adevărată a martirajului... Prin 1938-1939 vorbeam cu Eliade despre întâmplări din lagărul carlist de la Miercurea-Ciucului, unde a fost şi el reţinut un anumit timp. Acest ELIADE care a scris despre *„Teroarea Istoriei"*, era profund impresionat de comportamentul tinerilor din acest lagăr...Spunea el: *„Auzi, unii au murit, asasinaţi, cântând... Auzi, să mori cântând.*

Ce zici, nu-i un comportament filozofic, socratic...

De aceea fă-mi un serviciu, de-l întâlneşti pe Filon Lauric, pe inginerul Ghiţă Jijie şi pe ceilalţi apropiaţi sufletului meu, salută-i cu drag din partea mea. Nu de la *„gândirişti"*, ci de la

ei, de la aceşti copii curajoşi şi tari am învăţat *filozofia stăpânirii de sine.*

Nu-i de râs!...

Ca încheiere vreau să spun că nu va trece prea multă vreme şi bârfitorii de azi ai lui Nae Ionescu, Eliade şi Cioran vor recunoaşte că au fost detractori cu simbrie şi, punându-şi cenuşă pe cap, din detractori vor deveni retractori, apoi apoligeţii *„trăiriştilor"* de ieri. Aşa e în comunism...

Constanin Noica a vut dreptate. Câţiva ani după discuţia de la jilava vor începe retractările mai întâi cu Mircea Eliade. În presa literară a regimului ca şi în literatura marxistă, la început reţinut, apoi tot mai intens şi retroactiv Mircea Eliade nu va mai apare printre *„ideologici ai Mişcării legionare", nici în rândurile acelor intelectuali afiliaţi la fascism ca A. C. Cuza, Nae Ionescu, Nichifor Crainic, Constantin Sturza* (sic), *M. Polihroniade şi Virgil Ionescu care „plasându-se în fruntea Mişcării au căutat să se realizeze pe plan social şi economic, nici xenofob în „oastea catilinară", de rataţi şi aventurieiri, antisemit, huligan şi el „mâncător de jidani" etc., etc. ci „celebrul istoric al relogiilor inclusiv a celei a strămoşilor noştri", personalitate de o structură analoagă acelelia* a *lui G. Călinescu spirit polivalent în permanentă efervescenţă"..* (*„Gândirea"* şi *gândirismul,* pag. 965), *mare eseist, romancier de substanţă, „mândria patriotică". Dintre toţi tinerii promovaţi de Nae Ionescu cel mai puţin angrenat în „spiritualitatea" confuză şi confuzionistă a timpului a fost Mircea Eliade la adresa căruia şi apar deajuns de frecvent în revistele de extremă dreaptă note maliţioase şi chiar insultătoare..."* (ibidem pag. 332), *este atacat chiar de condeerii legionari, nu mai e antisemit, ci apărărtor al evreilor: „ţinând să precizeze că atitudinea sa în problema naţională exclude xenofobia oarbă, intolerantă, precizând că de pildă expulzarea unor savanţi ca Moses Gaster şi Lazăr Şeineanu nu poate fi justificată prin nici un fel de speculaţii pe tema „românismului..."* (ibidem pag. 333, notăm că savanţii de care vorbeşte Eliade erau *evrei* şi în 1885 şi 1895 refuzându-li-se cererea de indigenat au fost expulzaţi din ţară).

Pe Nae Ionescu îl vor reconsidera evreii din Israel, Emil Cioran considerat în Occident un mare gânditor de limbă franceză va trebui să mai aştepte...

Cu alt prilej (aceasta va fi ultima convorbire cu filozoful în închisoare), tot într-o poziţie en *tête–à–tête*, în dorinţa de a-l mai scoate din apatia în care se izolase i-am făcut următoarea mărturisire:

- Ştiţi că am asistat la Aiud la un fel de *„şedinţă"* a unor lideri legionari încarceraţi acolo. Nu vă dau nume pentru că nu asta interesează. Ceea ce interesează este altceva, anume ce s-a discutat. Cineva a spus: în cazul unei schimbări politice şi a unei intrări în normal într-o Românie cu adevărat democratică, Mişcarea are în plan să reediteze cele două cotidiene ale ei: *Cuvântul* şi *Bunavestire;* conducerea primului va fi încredinţată lui Mircea Eliade, conducerea *„Buneivestiri"* lui Constantin Noica...

Mă aşteptam să-l văd pe filozof încântat de o asemenea perspectivă. Era un vis, dar putea să-l mai dispună; răspunsul lui fu însă tipic, a omului bântuit de mizantropie, un răspuns de *pe culmile disperării,* care-mi lumina calea spre a cunoaşte motivul supărării sale pe Satire a III-a a lui Eminescu:

- Eu la *„Buneivestire"*, zâmbi cu o ironie amărâtă filozoful, e ca şi când Legiunea s-ar afla în criză de „directori"... Adică Mişcarea renunţă la un Dragoş Protopopescu, la un Ion Barbu, la un P. P. Panaitescu sau chiar la un Brătescu-Voineşti ca să dea oficiosul ei pe mâna unui grecotei cu nas subţire *„astă plebe, ăst gunoi, să ajung-a fi stăpână şi pe ţară şi pe noi?"... Asta n-o cred..."*

Sincer mărturisesc n-am înţeles nimic din afirmaţiile rostite pe un ton caustic şi nefiresc de jalnic; mă gândii: ce legătură poate fi între el, Constantin Noica, şi, *„grecoteiul lui Eminescu";* filozoful mă lămuri în câteva fraze:

- Te văd foarte contrariat, mi se pare însă ciudat că nu eşti în temă, că-i o surpriză să-l vezi pe Noica *grec...*

Vreau să-şi spun c-am avut ca prieteni şi români şi greci şi armeni şi evrei, prietenia noastră s-a dezvoltat în cultura românească, o muncă grea cu plăceri şi deziluzii. Eliade e român, Petru Comarnescu şi Mircea Vulcănescu idem, Mişu Polihroniade a fost grec, Haig şi Arşavir Acterian sunt armeni, Mihail Sebastian e evreu, eu m-am născut pe pământul acestei ţări şi mă consider tot aşa de român ca Eliade şi Vulcănescu. Ţin minte (o ştiu din gura lui Sebastian) că între Polihroniade şi Sebastian a vut loc un fel de ***„confruntare"*** pe chestia *românismului* fiecăruia: „Polihroniade grec (poate vreun nepot de-al ziaristului din Bucureşti Polychroniade, propagandist antisemit şi ultra naţionalist răsărit la Botoşani ca să agite doctrina lui pe vremea copilăriei lui Iorga) Mihail Sebastian evreu – amândoi din grupul *„năiştilor"*. Primul contesta lui Sebastian dreptul de a se numi român; al doilea, evreul, se întreba indignat de ce să fie considerat mai puţin român decât grecul... Cât de români au fost amândoi, până la urmă, a ieşit la iveală: Mihail Polihroniade a trebuit *să plătească printr-o moarte tragică românismul* pe care l-a propăvăduit, dramaturgul Mihail Sebastian a cotit-o *la stânga* şi s-a bucurat de toate privilegiile *„românilor"* prigonoţi de fascişti... Un academician...

Nu-i interesantă povestea?

Un sfârşit tragic pot avea şi eu, iată de ce mă supără satira lui Eminescu şi de ce recomand *lepădarea de istorie, de această istorie ce merită urâtă pentru că nu este a oamenilor, ci a călăilor.* Dar noi trebuie să iertăm. Iertarea vindecă rănile tuturor oamenilor, tuturor naţiunilor... Ieri democraţia voia raţiune, democraţia de azi face din om un instrument împotriva raţiunii, a omului... eu nu vreau raţiunea marxistă, nici instrumentele unei istorii care nu reprezintă nimic, ci vreau cel mai omenesc privilegiu, drept şansă: dragostea... mai ales din partea celor cu care scriu istoria aici...

Dar din păcate pretutindeni oamenilor nu le lipseşte nimic din ceea ce-i omenesc şi nu toate căile spre paradis sunt pavate cu idei... Pentru că totul este *absurditate,*

dezechilibru, asimetrie, non-geometrie, haos organizat: lumea cea mai rea din toate câte sunt cu putinţă...

În nota aceasta dezolantă, schopenhaueriană, prăpăstioasă, luă sfârşit discuţia, ultima, cu filozoful Constantin Noica în celula Jilavei. N-am încercat să-l contrazic, deşi altele îmi erau părerile; ar fi fost şi inutul şi *„asimetric"*... Câteva zile mai târziu ne-am despărţit. Eu am luat drumul Aiudului, el a rămas să plece cu transportul următor. După patru ani de osândă veni *slobodna* cea mare din 1964. Fostul *„năist"* este graţiat, se eliberează, respiră aerul libertăţii, adică nu al libertăţii în înţelesul logic al cuvântului, ci al unei existenţe în afara temniţelor, dar patru ani de zile îndură umilinţe de nedescris, lipsuri şi privaţiuni; scribii neoproletcultişti continuă să-l atace în presa partidului, Securitatea nu încetează să-l aibă sub o strictă supraveghere, încearcă să-l câştige *„colaborator"*, e mereu tracasat, pus la probe de sinceritate, nu se sinucide ca alţii în asemenea situaţii disperate, rabdă, merge înainte gândindu-se ca Emil Cioran în *„Amurgul gândurilor"* că *sinuciderea are totuşi un obstacol: gândul la Dumnezeu"*.

Abia în anul 1967 este acceptat la Fondul literar, primeşte câteva sute de lei lunar, drept pensie de scriitor, începe să apară în presa literară a partidului, se afirmă. Occidentul îl laudă *„misionar al culturii"* iar în 1968 *„ratatului" de la Jilava* îi apar două lucrări: *„Lysis sau despre înţelesul grec al dragostei de oameni şi lucruri"* (am citit cartea şi am descoperit în ea multe din prelegirile lui din celula Jilavei şi *„Douăzecişişapte trepte ale realului"*.

După 1968 Constantin Noica în cronicele maexiste nu mai apare ca Cioran, *„denigrator"*, *„reacţionar înverşunat"* etc. Filozofia lui nu mai este bolnavă, neştiinţifică, periculoasă; el nu devine un *„cântăreţ de curte"*, *dar dă Cezarului ce e al Cezarului şi lui Dumnezeu ce-i a lui Dumnezeu;* cu sprijinul unor tineri filozofi universitari...

Într-o astfel de cronică citim: ...*„după o întrerupere justificată prin actele pe care le-a declanşat* (e vorba de o întrerupere de aproape două decenii şi jumătate, cu aproape

şapte ani de detenţie politică; justificarea am văzut-o – n. n.) *a început să scrie iarăşi în ţară cu un alt ton şi cu alte rosturi fără să fi văzut până acum o autoclarificare cu propria lui gândire precedentă implicaţiile şi ideile politice ale acestuia din urmă (e vorba de „Filozofia absurdului" cu raţionamentul şi misticismul lui Emil Cioran – n. n.) fiind părăsite de C. Noica" (Cursul de istorie a filozofiei româneşti p.269).*

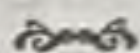
Anii următori 1968-1987 sunt ani prolifici pentru filozof. Va tipări 14 lucrări (în total opera lui Noica se compune din peste 28 de titluri: eseuri, analize şi comparaţii filozofice, comentarii, critici culturale, jurnale filozofice, introduceri în filozofie etc.); se va retrage schitul Păltiniş-Sibiu, acolo va întemeia o şcoală filozofică *„Şcoala de la Păltiniş"*, se va scrie *„Jurnalul de la Păltiniş"*, tinerii filozofi, discipolii lui numindu-l cu admiraţie *„O mare personalitate a culturii româneşti a timpurilor noastre"*.

În afară de cărţile notate mai sus din vasta operă a lui C. Noica am mai reuşit să citesc pe parcursul anilor încă o serie de lucrări printre care îmi amintesc de următoarele: *„Creaţie şi frumos în rostirea românească"*, *„Eminescu sau gânduri despre omul deplin al culturii româneşti"* (1975), *„Sentimentul românesc al fiinţei"*, *„Spiritul românesc în cumpătul vremii"* (1978), *„Povestiri despre OM"* şi *„Devenirea întru fiinţă"* (scrisă în 1981). Din aceste titluri se poate înţelege bine care au fost sentimentele filozofului pentru creaţia şi frumosul din cultura românească pe care a slujit-o până la sacrificiu.

Ultima carte a lui C. Noica *Scrisori despre logica lui Hermes* a apărut în 1986. În anul următor securiştii din fruntea departa-mentului culturii R. S. R. s-au gândit că filozofului *„năist"*, fără autodemascarea din cadrul *„reeducării"* de la Aiudul anului 1964, i-ar mai trebui un duş purificator – aşa ca drama personală a prietenului lui Mircea Eliade şi Emil Cioran să fie cât mai cumplită. Ca urmare *„filozoful de la Păltiniş"* este obligat să-şi încheie cariera de „misionar al culturii" şi chiar viaţa printr-un act de condamnare a Occidentului. Numărul 7 al revistei *Viaţa românească* din iulie 1987 publică o scrisoare a lui Constantin Noica adresată

românilor din exil. Îi numeşte *„Societatea lui Bay-Bay”, îi dojeneşte pentru că turbură liniştea paşnică a unui popor regăsit şi-i îndeamnă să se lepede de istoria trecutului, să înveţe uitarea, să practice somnul care omite tot, să-şi recunoască păcatele şi să se înapoieze în ţară...*

Circumstanţele în care este compusă scrisoarea din *Viaţa Românească* sunt cunoscute de trasfugii din *„Societatea lui Bay-Bay”*, de aceea semnatarul ei va fi mai mult compătimit decât hulit. Drama personală trăită de filozof era prea inexorabilă ca să mai contribuie la ea şi amicii nefericitului autor al *Povestirilor despre OM...*

Cinci luni după apariţia scrisorii filozoful Constantin Noica, la vârsta de 78 de ani, îl urmează pe Mircea Eliade trecând în nefiinţă.

Va fi înhumat la Schitul Păltiniş în ziua de duminică 6 XII 1987 orele 12^{00}; în anunţul mortuar al Uniunii Scriitorilor din România *„Republica Socialistă România”* se va scrie: *„Prin încetarea din viaţă a lui Constantin Noica literatura noastră suferă o grea pierdere”.*

La parastasul de 40 de zile în acelaşi ziar vom citi:

„Mariana Noica soţie şi familia anunţă comemorarea decesului celui ce a fost Constantin Noica. Comemorarea va avea loc duminică 17 ianuarie (1988), ora 10^{00} la Schitul Darvari”. Tragic de simplu.

O întrebare a filozofului: *„Mai putem fi salvaţi?”*

El a fost salvat! n-a ratat, n-a rămas de căruţă, s-a realizat, poate nu în felul dorit, dar o mare parte din ceea ce a avut de rostit a rostit. Într-adevăr va rămâne *o mare personalitate a culturii româneşti, a timpurilor noastre* cu toate compromisurile pe care le-a făptuit spre a supravieţui şi a scrie pagini despre sufletul românesc, personalitate de o structură nu analoagă a lui Gh. Călinescu ci aceleia a lui Eliade, a *„trăirismului”* în general.

Drumul de la Jilava la Aiud

De data aceasta memoria n-a înregistrat atâtea amănumte ca să fiu în putere a scrie un capitol întreg în legătură cu drumul parcurs de la jilava la Aiud. Ceea ce reţin e că ne aflam în toiul verii anului 1960 cam în jurul datei de 18 iulie, că am călătorit în duba C. F. R. tot într-o supraaglomerare şi căldură infernală fără apă, fără mâncare (sfertul de pâine şi felioara de slănină mucegăită, aşa cum erau, le-am *devorat* la plecare – (la starea noastră de înfometare *nu ne-au ajuns nici pe o măsea*) şi că din numărul total al deţinuţilor din vagonul dubă mai mult de trei sferturi eram cu pedepse mai mari de zece ani m. s. şi potrivit regulamentului închisorilor transferul l-am făcut cu picioarele în lanţuri. Eu eram *un fost condamnat la moarte...*

Şi acest *pohod na Sibir* a avut loc în condiţiuni extrem de grele din punct de vedere al vigilenţei revoluţionare bolşevice din partea gardienilor - însoţitori. Mi s-a părut *voiajul* (la plecarea din Jilava Târlă, blagoslovindu-ne cu o înjurătură a lui, ceva cu... *târla... undeva...* ne-a strigat: *„plecaţi în vigiliatură de agramat"* – chiar în vigiliatură de agrement am plecat), mai aspru ca precedentele. În gara Aiud am ajuns a doua zi dimineaţa, am fost luaţi în primire de un detaşament de securişti şi paznici cu grade de sergenţi-majori şi plutonieri în frunte cu plutonierul Biró. Ne-am încolonat în ordine deşi eram sleiţi de puteri, toţi ne-am încolonat – şi e bine s-o spunem – Dumnezeu ne-a ajutat în aşa fel ca să nu se întâmple ca la Buchewald-ul şi Auschwitz-ul nazist să fie *rostogolite din vagoane cadavrele celor morţi,* cu miile, cu zecile de mii de morţi în vagoanele de exterminare a *drumului calvarului de la Jilava la Aiud.*

Pe poarta mare a penitenciarului n-am intrat cântând, eram prea flămânzi, prea istoviţi şi destul de conştienţi că suntem victimele unei mari tragedii politice, ca să ne mai ardă a mărşălui în cântece patriotice. Ni s-ar fi părut că făptuim un sacrilegiu la adresa milioanelor de oameni împilaţi şi înfrânţi. Poarta mare de fier a Aiudului s-a închis după noi şi... Din nou *sus cortina!* Un alt apocalips începe... *Bine te-am regăsit Aiud!...*

Emoţionat mă bătea un gând, o bucurie, că voi găsi Aiudul din anii '50. Aşteptam să întâlnesc aici pe toţi acei prieteni şi camarazi de suferinţă cu care până la eliberarea din 1954 îmi legasem amintiri de neuitat. Voiam cu dragoste să mai vorbesc în celulele Aiudului despre *autenticitatea operelor shakespeariene*", despre *„Sem finic* din istoria Finlandei, despre controversata *„tragedie a unui mormânt";* să fiu ascultat de tineri de valoare certă intelectuală ca ardeleanul dârz şi frumos *Dinu Iorgulescu*, ca ieşeanul plin de duh *Cezar Tănase,* ca *Ion LUCA* din Reghinul Maramureşului şi ca implacabilii fii ai Buzăului, avocatul Nicu Păun, medicul Corneliu Şercăianu şi preotul Constantin Stoicescu (nu ştiu dacă nu greşesc numele acestui distind preot buzoian despre care se pot spune numai vorbe admirative)...

Aş fi vrut să-i am colegi de celulă pe profesorii *Crainic* şi *Ion Petrovici,* pe *Radu Gyr,* pe *Motaş,* pe *Manoilescu,* chiar şi pe torţionarii de la Canal:Subadac şi *Laitin Dănilă.*

Dar totul a fost vis. Voi găsi aici *„pădurea cu multe fiare sălbatice".*

Totuşi, *bine te-am găsit, Aiud, ţintirimul anilor mei,* ţintirimul moral al unora dintre noi...

DE LA AIUD ÎN PENINSULA

Încă nu ştim dacă s-a încumetat cineva dintre foştii deţinuţi politici din R.P.R (aceia care au cunoscut la faţa locului suferinţa îndurată în lagărele comuniste de exterminare), să scrie un istoric mai cuprinzător al Canalului Dunărea - Mare Neagră. De asemenea nu avem cunoştinţă din furibunda literatură politică marxistă, de unele drame petrecute pe pământul dobrogean, în prima perioadă a holocaustului comunist, după cum nu ştim semnificaţia politică desprinsă din aureola mulţimilor de jertfe pe care le-au dat acolo oamenii politici din trecut în contextul marii tragedii a poporului român.

Dintru început ceea ce trebuie reţinut este un singur fapt, anume acela că monstruozităţile cunoscute în lagărele româneşti de muncă forţată n-au fost cu nimic mai umane ca ororile descrise de către cronicarii marxişti în prezentarea lagărelor naziste din timpul războiului. Ba, în unele privinţe, ele s-au dovedit mult mai cumplite, întâmplări greu de crezut, care au avut loc cu mulţi ani după terminarea conflagraţiei, asupritorii nefiind S.S.– iştii germani "fiare fasciste", iar asupriţii evrei, francezi, polonezi, ruşi etc. adunaţi din toate colţurile Europei, ci bătălia de exterminare s-a dat numai între români : organele de represiune deoparte şi "forţele reacţionare" pe de altă parte, exact ca ce ni se dezvăluie acum în cadrul *Glasnostului* rusesc că s-a întâmplat sub dictatura lui Stalin în *"patria Socialismului"*.

Ideea construirii unui canal în R.P.R. a pornit din experienţa canalelor sovietice cu acelaşi obiectiv. În memoriile sale fostul lider comunist M. Oprişan va susţine *că această lucrare de proporţii gicantice n-a avut nici o justificare – şi nici un ţel economic – şi că potrivit "exprimărilor Anei Pauker ea (lucrarea) s-a efectuat la dorinţa ţarului roşu de la Kremlin "fiind în realitate un instrument, un*

mijloc, poate cel mai practic, în lupta partidului pentru lichidarea "duşmanului de clasă".

Inaugurarea lucrărilor s-a făcut în vara anului 1949 şi cum era de aşteptat diriguitorii comunişti i-au dat o formă de mare sărbătoare. *Neoproletcultiştii* au început să urle, poeţii şi compozitorii să cânte; osanalele păreau că *prevestesc o strălucită victorie proletară pentru "fericirea poporului muncitor".*

Într-o poezie apărută în presa timpului putem citi versuri ca acestea:

" Pe unde doar şerpii în ronduri încete
Brăzdau lenevoşi risipitul nisip
Răsună cântări de băieţi şi de fete
Oraşe răsar şi capătă chip.

Din U.R.S.S. uriaşe vapoare
Plutesc încărcate şi pline de rod:
Stalin ajută cu mii de motoare
Republica noastră, al nostru norod.

Mai iute pulsează viaţa-n artere
Trezite din toropeli de granit
Păşesc sate – ntregi hotărât, cu putere
Spre munca obştescă şi-un trai fericit

Dezlănţuim necunoscute furtuni
Nemaivăzute întreceri de norme

La cârmă stă partidul ! Catargul cu pânze
Desfăşurate-n uraganul luptei de clasă ... "

(vezi *poemul "Prima lovitură de târnăcop"* revista *Muncitoarea* din 10 Iulie 1949) .

Asemenea mostre de "opere" revoluţionare s-au auzit la vremea respectivă în toată mass-media comunistă. Delirul osanalelor atigând culmi inimaginabile, parcă demne de un eveniment istoric unic în viaţa poporului nostru. De altfel, într

-adevăr, tragediile de la Canal au constituit şi vor constitui pentru totdeauna exemplele cele mai concrete a ceea ce s-a numit *barbarie comunistă* şi încă nu ştim dacă odioasele Gulag-uri sovietice se pot compara în cruzimi şi perfidie cu lagărele de muncă forţată din ţara lui Gheorghiu-Dej cu acele sinistre colonii de muncă dintre Danubiu şi Pontul Euxin.

Conducerea lucrărilor Canalului a fost încredinţată unei mari intreprinderi organizată pe mai multe direcţii, cadrele de control şi supraveghere fiind în majoritatea cazurilor compuse din Consilieri sovietici şi securişti; în funcţia de director general figurând un rus Mişa Postanski. Acest Postanski acum se numea Mihai Posteucă, fusese deţinut la închisoarea Caransebeş, judecat şi condamnat ca spion G.P.U.-ist şi devenit un adept al grupului comunist condus de Gheorghiu-Dej, Chivu Stoica şi Emil Bodnăraş. După " eliberare " Postanski nu s-a înapoiat în patrie, în U.R.S.S., ci a rămas în România împreună cu întreg grupul de foşti spioni ruşi(Pantiuşa Bodnarenko, Serghei Nicolaev(S. Nicolau), Saşa Alexev (Alexiu) ş.a.) ocupând posturi de conducere în S.S.I.– ul românesc. În perioada poststalinistă numai la câteva luni de la moartea *"genialului conducător al celor ce muncesc din toată lumea"* (5 martie 1953), lucrările Canalului au trebuit să fie oprite . Din punct de vedere economic partidul a înregistrat un eşec politic, însă o "victorie", deoarece zeci de mii de "contrarevoluţionari" au rămas să îngraşe cu trupurile lor pământul Dobrogiei de-a lungul a zeci de kilometri udaţi cu lacrimi şi sânge. Eşecul economic – pretextul sistării lucrărilor – va fi sacţionat, se vor găsi ţapi ispăşitori printre aceştia se vor număra în capul listei directorul general care se va alege cu o sentinţă capitală, sfârşind sub şenilele unui tanc –tractor sovietic, un sfâşit mai groaznic ca al victimelor tătucului Stalin...

Regimul comunist a avut grijă nu numai să organizeze pentru C a n a l un *'delir al osanalelor"* cu *"opere"* (neoprolitcultişti, poeţi şi compozitori), ci şi să-l prezinte mai ales printre deţinuţii politici care urmau să formeze brigăzi, la asalt, *un Canaan al făgăduinţelor.* Când am ajuns la Aiud în

primăvara anului 1950 deja erau plecate câteva eşaloane de *"voluntari"* aiudeni spre acest *''Canaan"*, iar atmosfera în favoarea ieşirii la muncă mi s-a părut o maladie curată .

În timpul acela penitenciarul Aiud cu cele două secţii Celularul, Zarea şi fabrica devenise împreună cu Gherla ca închisori principale supraaglomerate, mari centre de concentrare un fel de depozite din care Direcţia lagăre şi colonii de muncă din M.A.I. avea să-şi procure braţe de muncă pentru Canal – Numărul deţinuţilor din *"Cetatea tăcerii"* se ridica la aproape şase mii. Era o supraaglomeraţie pe care Aiudul nu o mai cunoscuse. Din aceştia doar cam doi la sută erau deţinuţi de drept comun, condamnaţi la pedepse mari, mesevişti, pentru diferite crime, toţi fiind folosiţi la munci administrative: în fabrică, la bucătărie, plantoane, în echipele de corvoadă etc. Abia în vara anului 1950 s-a început scoatrea la muncă a deţiniţolor politici pentru ca în anul următor majoritatea muncilor auxiliare din Aiud să fie încredinţate acestora; mai ales cei cu pedepse mici, sub zece ani, şi celor consideraţi mai puţin periculoşi.

Stratagema folosită de partid pentru determinarea deţinuţilor să iasă la muncă (şi aici s-a folosit o stratagemă) a fost una clasică: înfometarea, teroarea şi izolarea. S-a abătut asupra Aiudului o perioadă de înfometare cruntă. Teroarea împotriva deţinuţilor luase forme acute odată cu aplicarea unor măsuri de izolare din cele mai severe. Am cunoscut atunci oameni arestaţi din 1946(criminali de război, foşti demnitari antonescieni, chiar legionari arestaţi din 1941-1943) care de ani de zile nu mai aveau legătură cu familiile lor. Îmi amintesc câteva nume: Tavi Popa, Biţoiu, Puiu Traian ş.a. Acest Puiu Traian (erou între eroi) a fost mai târziu executat în închisoare.

De asemenea îmi amintesc că am fost încarcerat un timp în celular la etajul III, în celula 299. Aici am găsit cinci buzoieni: pe avocatul Nicolae Păun (pe acesta îl cunoşteam din timpul studenţiei de la Iaşi), un eminent luptător anticomunist, pe avocatul Dem Iliescu (cunoscut mie din presa literară - era poet şi editase o revistă locală, în vremea

războiului, la Buzău), un medic distins Corneliu Şercăianu, pe Gh. Popescu CFR (fost şef de garnizoană legionară şi pe ilustrul preot Constantin Stoicescu. După mai multe săptămâni Popescu CFR, fiind mutat în altă celulă, l-am avut coleg de cameră pe un tânăr inginer (şi acesta buzoian) Liviu Cristescu. Am fost deci şapte inşi în celulă, într-o încăpere construită iniţial numai pentru două persoane în care mai târziu cu destulă greutate au încăput patru inşi, în patru paturi suprapuse. Capacitatea maximă de cazare a penitenciarului Aiud era numai de 3000 de persoane (aceasta când nu se ţinea seama de capacitatea iniţială).

La data despre care vorbim, aşa cum am spus mai sus, numărul deţinuţilor din *"Cetatea tăcerii"* se ridica la aproape şase mii.

Cititorul îşi poate imagina cum se prezentau sau mai nimerit spus – cum se aplicau regulile de igienă într-o încăpere în care şapte oameni erau obligaţi să ia masa, să se spele, să folosească tineta, să respire aerul îmbâcsit al unei încăperi cu fereastra bătută în cuie.

Ţin minte că aveam două rânduri de priciuri fără saltele, doar patru pături murdare.Şi mai ţin minte că la un moment dat ne-au năpădit ploşniţele şi ne-au trebuit multe zile şi multe nopţi ostenite să scăpăm de ele. N-am fost scoşi la plimbare, nici la baie. În loc de pâine primeam turtoi şi două ciorbe pe zi fără nici un pic de grăsime. Ajunsesem într-o stare de înfometare până la paroxism.N-am să uit că totuşi celula noastră a avut mai mult noroc ca altele. Norocul a constat în mărinimia polonicarului. Să ne explicăm:

Printe deţinuţii de drept comun care lucrau la bucătăria penitenciarului se afla şi faimosul Berilă, un cetăţean cu vreo şase- şapte omoruri la activul său, condamnat înainte de război la muncă silnică pe viaţă, despre care presa timpului a scris pagini întregi socotindu-l un monstru. Acest Berilă era de prin părţile Buzăului şi cum la două zile venea la etajul nostru ca polonicar să ne împartă ciorba, buzoienii din celule 299, în special Dem. Iliescu care-se pare că i-a fost apărător în proces prin anul 1937, l-au recunoscut şi prinzând un

moment prielnic i-au şoptit polonicarului câteva vorbe ca să înţeleagă cine sunt şi să nu-i tremure mâna la împărţirea ciorbelor. Berilă a înţeles şi acum celula noastră se bucura de *"mărinimia"* monstrului. Ni s-a părut afacerea colosală: să ai un om cunoscut bucătar, fiind criminal monstruos ca Berilă, care să te milostivească,, la 2 –3 zile,cu câte 20-30 grame ciorbă în gamelă. Am socotit-o, în perioada aceea de înfometare, o afacere mai mult decât colosală şi mai ales să-l vezi că nu-i tremura mâna când îţi aruncă polononicul de ciorbă în gamelă. Sunt sigur că dacă norocul nostru l-ar fi avut şi alţi deţinuţi, ca de pildă profesorul Traian Brăileanu, Istrate Micescu, Gh.A.C.Cuza, gen. Petrovicescu, Remus Daneş (uriaşul Aiudului), cunoscutul om de ştiinţă, fizicianul Ghiţă Manu ş.a., numărul supravieţuitorilor de la Aiud ar fi fost cu mult mai mare.

Toată vara ne-am bucurat de "mărinimia" monstrului de la Buzău. Totuşi cu fiecare zi trecută simţeam cum ni se micşorează puterile şi odată cu ele elanul, curajul de a rezista, speranţele. Spre finele anului am fost mutat din celula 299. În noul meu "domiciliu" într-o celulă de la etajul II am găsit o stare de deprimare mai alarmantă. Abia aici mi-am dat seama ce binefacere a fost *"mărinimia"* lui Berilă; merita acest *"monstru"* să i se *dedice un poem în semn de omagiu sau să fie aşezat, ca la Buchenwald, în rândul "eroilor din rezistenţă".*

Dar în noua mea *"locuinţă"* am mai găsit ceva: o nemărginită dorinţă de a se salva prin muncă.

Oamenii aflase că la parter şi etajul I începuse deja trierea deţiniţilor pentru Canal. Bucuria era mare. " Mergem la Canal – spuneau unii, convinşi că rostesc un adevăr absolut – mergem oriunde numai să scăpăm de iadul Aiudului... Şi în infern ne va fi mai bine ca aici ... La Canal vom primi permisiunea de a avea legături cu cei de acasă: scrisori, pachete, vorbitor..."

Şi eu m-am complăcut în a crede că aşa este, că plecarea la Canal e o binecuvântare. Câteva nopţi n-am dormit, gândindu-mă cum va fi. Visam scrisori, vorbitor, pachete...

Visam să văd cerul, natura, marea, Dunărea. Să respir aerul curat, să văd soarele, să calc pământul Dobrogiei simţindu-mă liber...

N-au trecut prea multe zile şi am fost duşi la comisia de triere în camera mare de la intrarea în celular. Comisia se compunea din trei persoane: " căpitanul " Dorobanţu, comandantul penitenciarului, " colonelul " Koller (din partea Direcţiei generale a închisorilor) şi un civil despre care am auzit mai târziu că reprezenta Direcţia Lagăre şi colonii de muncă din M.A.I. .Înainte de a ajunge în faţa comisiei trebuia să fii "vizitat" de o comisie de medici care avea menirea să se pronunţe dacă eşti bun sau nu pentru muncă. Din acel grup de medici (toţi deţinuţi), trei erau la număr, făcea parte, cu un cuvânt hotărâtor, cunoscutul chirurg bucureştean profesorul universitar doctor docent Petre Topa. Pe profesorul Topa îl cunoşteam de afară nu ca medic, deşi era o mare somitate în medicina românească, ci ca un politician naţional democrat. Fusese în organul de conducere al partidului Naţional democrat, minusculul partid al lui Nicolae Iorga. După moarte savantului în 1940 a luat conducerea partidului pentru ca în mai 1944 dr. Petre Topa să figureze cu "partidul" său în Coaliţia Naţional Democrată, o foarte efemeră coaliţie politică, alături de partidul Anei Pauker (cu Frontul Plugarilor a lui Pătru Groza, Uniunea patrioţilor" a lui Remus Koffler şi Madoszul), de Partidul Social democrat, partidul socialist - ţărănesc a lui M. Ralea (şi acesta un "partid " pe hârtie) şi alături de gruparea liberală a lui Guţă Tătărescu, militând pentru ieţirea României din Axă şi încheierea unei alianţe cu Uniunea Sovietică. Nu mai ştim ce s-a întâmplat cu partidului naţional – democrat şi care afost contribuţia lui la comunizarea ţării. Ceea ce ştim foarte bine este că toţi politicienii în cârdăşie cu marxiştii, pentru "fericirea" României, s-au pomenit în faţa tribunaleleor comuniste ca *"duşmani ai poporului"*, printre aceştia numărându-se şi dr. Topa destinat să-şi execute pedeapsa primită în *Cetatea tăcerii.*

Acum în primele zile ale toamnei 1950 ajuns la "controlul" comisiei de medici, am răspuns la următoarele întrebări; în felul următor: „Suferi de vreo boală ?" „Nu, sunt sănătos tun". „Ai fost operat de hernie?". Fusesem, dar am răspuns "Nu". „Poţi să lucrezi ?" „Da !" „Vrei să pleci la Canal ?" „Vreau".

Profesorul Topa era de faţă. M-a recunoscut şi în mod discret a încercat să mă facă a renunţa la aventură.El susţinea că plecarea din Aiud e o aventură.

- Cred că pentru dumneata va fi greu, acolo n-ai să poţi face faţă, mai gândeşte-te... Vei merge eventual cu alt lot... E bine să te mai gândeşti....

- Domnule profesor, m-am gândit, i-am răspuns cu insistenţă. Vreau să merg acuma...Sunt sănătos...pot munci... apoi vreau să am veşti de la familie... Vă rog foarte mult ajutaţi-mă să plec din Aiud....

- Să nu regreţi...

- N-am să regret !

Cu acest lot am părăsit Aiudul cu destinaţia Canal, "*Canaanul făgăduinţelor*". Eram fericit, mi se părea că mă apropii mai mult de casă, de lumea liberă, cu şansa de a fi printre primele rânduri ale celor din marş spre libertate. Citisem în literatura antinazistă o sumedenie de scene de groază din holocaustul lagărelor de muncă german, dar în aceeaşi literatură descoperisem că deţinuţii din aceste *"lagăre ale morţii" mâncau foarte des bucate alese primite prin Crucea Roşie* din Franţa, Elveţia, Suedia, U.S.A., Anglia. Eu nu doream mai mult decât să primesc de acasă un pacheţel, unul singur cu câteva bunătăţi şi câteva rânduri scrise, să am veşti de acasă. Dumnezeu m- a ajutat să-mi îndeplinesc dorinţa: în aproape doi ani de muncă la Canal am avut un singur vorbitor şi prin poştă am primit două cărţi poştale şi două pachete a câte 5 kg.Atât, nimic mai mult şi toate acestea cu un preţ ineluctabil şi ruşinos...

Călătoria de la Aiud la Canal (fusesem informaţi că suntem repartizaţi la o colonie de muncă din apropierea localităţii Ovidiu dar nu ştiam care) am făcut-o într-o dubă-vagon în nişte condiţii de iad. O noapte şi o zi de drum cu o

staţionare în Gara de Nord – Triaj de câteva ore. La plecarea din Aiud ni s-a dat hrană rece pentru o zi: sfertul de pâine şi o felioară de slănină mucegăită pe care le-am mântuit imediat. În vagonul cu capacitate de maximum 60 de persoane am călătorit peste o sută de inşi, claie peste grămadă, fără apă, fără mâncare, atât de înghesuiţi încât n-am avut acces la closetul vagonului. În procesul de la Nürnberg s-au spus multe lucruri îngrozitoare despre călătoriile întreprinse de victimele holocaustului nazist spre lagărele de concentrare. De pildă o publicistă franceză, Marie Claude-Vaillant-Conturier va declara că a fost *extrem de neplăcută* călătoria din Franţa la Auschwizt, pentru că erau 61 de femei într-un vagon şi nu li s-a dat de mâncare, nici de băut în tot cursul drumului. Despre un transport făcut la Buchenwald s-a spus că *din aproximativ 70 de deţinuţi câţi erau în vagon au ajuns la destinaţie vii în jur de 28 sau 30 de oameni şi că "ultimele două zile ale călătoriei le-au făcut pe cadavre, fiindcă pe podeaua udă îngheţată nimeni nu ar fi putut supravieţui".*

Dacă într-adevăr călătoria la Auschwizt a fost cum s-a spus în instanţă - *"extrem de neplăcută",* atunci, de bună seamă, drumul nostru de la Aiud la Canal poate fi considerat *extrem de oribil,* iar dacă transportul la Buchenwald s-a efectuat aşa cum l-am consemnat , atunci, fără îndoială călătoria noastră la Canal poate fi numită numai *"extrem de neplăcută"*, deoarece n-am stat pe cadavre, iar la destinaţie, la apelul care ni s-a administrat, am rspuns toţi "prezent". Nici un cadavru al vreunui din cei transportaţi n-am văzut să fi fost rostogolit din vagonul-dubă aşa ca în poveştile cronicarilor marxişti buchenwaldieni.

În gară ne-au luat în primire un detaşament de gardieni. Ne-au aşezat în rând câte şase cu bagajele la spinare şi sleiţi de puteri înconjuraţi de un cordon de miliţieni înarmaţi până-n dinţi am pornit-o în coloană de marş din dosul gării în direcţia nord. Aveam în capul coloanei şase deţiniţi (le-am spus uriaşi), care, cu pasul lor mare, au cam dat de furcă celor din coadă. Numele şi figurile lor mi le-am întipărit bine în minte, pentru că în câteva rânduri, când auzeam câte un gardian

strigând *„ţine aproape"*!, am atenţionat şi eu pe cei din capul coloanei să-şi micşoreze pasul: *„Pasul mai mic, capul coloanei! "*.

Primul din capul coloanei era avocatul Victor Corbuţiu un bărbat spătos, încă rotund la faţă, înalt cam de 1,90 m (fusese prefect legionar într-un judeţ din Ardeal); al doilea arhitectul G.M.Cantacuzino (îl cunoşteam de afară; ştiam că în timpul guvernării legionare din 1940, din ordinul personal al generalului Antonescu, stătuse câteva săptămâni la pârnaie în închisoarea Văcăreşti ca răspunzător de prăbuşirea blocului Carlton; de notat că blocul Carlton s-a prăbuşit în noaptea de 9/10 noiembrie la cutremurul care a provocat multe victime);profesorul Victor Jinga fruntaş naţioanal ţărănist, fost rector al Academiei de înalte studii comerciale şi industriale din Braşov, mai apoi după "eliberarea de sub jugul fascist, alături de Maniu, Mihalache şi ceilalţi lideri ţărănişti a jucat un rol iportant împreună cu comuniştii şi sub protecţia tancurilor sovietice în bătălia desăvârşirii revoluţiei burghezo-democratice şi trecerea la etapa socialistă a revoluţiei; preotul Costache cuzist (de la Cernăuţi); doctorul Ion Simonescu unul dintre întemeietorul organizaţiei "Generaţia de la 1922", fost mai mulţi ani subsecretar de stat la Ministerul Sănătăţii: un ţăran ardelean mare cât un munte pe nume Pop Ionuţ, ş.a..

Drumul de la gară la Colonie nu l-am făcut uşor n-am târît bagajele după noi - aşa cum mărturisise în proces martora Vaillant – Conturier că nici n-am prea avut bagaje, nici n-am fost loviţi cu patul puştii, nici n-am auzit strigăte de fiare din partea celor care ne escortau (urletele lui Maromet le uitasem). Era spre amează şi aşa, mai mult târtându-ne picioarele, simţind pentru prima dată vântul de toamnă dobrogean biciuindu-ne obrajii în câmpul deschis, am fost opriţi în faţa unei porţi pe care scria *"Colonia de muncă Poarta Albă"*. Ne-am bucurat, auzisem că aici în această colonie viaţa deţinuţilor este ceva mai bună decât în celelalte lagăre şi că pe şantierele lor se lucrează în condiţii mai umane.

N-am intrat pe poaetă cântând ca la Auschwitz Marseilleza *"pentru a prinde curaj "*. Eram mult prea istoviţi de foame, de nesomn, de sete şi de grija necunoscutului ca să ne mai ardă a cânta, mai ales cântece patriotice. Cântecele patriotice sunt cântece vesele, mai ales îndemnuri la luptă, la răzvrătire şi la rezistenţă, dar şi imnuri de preaslăvire, şi ca să le poţi cânta îţi trebuie nu numai voce, ci şi putere. Ori nouă ne pierise glasul, căci puterile ni se sleiseră complet. *"Sclavii nu cântă cântece vesele"* – sună un proverb arab. Noi eram într-o situaţie mai grea ca a unor sclavi, de aceea n-am intrat pe poarta coloniei cântând.

Două ore mai târziu se făcuse întuneric. Din grupul de aproximativ o sută de persoane sosite cu ultimul transport am fost triaţi circa patruzeci de inşi. S-a format un lot, ne-au înghesuit într-un autocamion mai claie peste grămadă decât în vagonul-dubă şi sub o pază puternică am pornit-o într-o direcţie necunoscută, pe un drum cu hârtoape ce ne-a transformat călătoria într-un veritabil supliciu.

Fapt e că toate acţiunile întreprinse cîndva de comunişti au avut loc la întuneric , adică în mod secret, conspirativ şi totdeauna au constituit o surpriză - şi surprizele de fiecare dată au fost neplăcute, dacă nu cumplite – pentru cei care le-au suportat.. Cu atât mai mult *surprize* au fost acţiunile întreprinse de comunişti ca putere statală şi dacă ar fi să enumerăm n-am putea omite următoarele surprize ce vor rămâne în istoria poporului român monstruozităţi incredibile: arestarea şi uciderea lui Ştefan Foriş, arestarea, judecarea şi uciderea lui Lucreţiu Pătrăşcanu (înşişi conducătorii de mai târziu ai partidului se vor întreba: „Cum s-au putut petrece asemenea lucruri? ". „Cum s-au putut petrece asemenea fapte?" - înterbări ipocrite). Arestarea şi judecarea lui Iuliu Maniu; arestarea, apoi uciderea Brătienilor, a lui Ghe. Tătărescu, a socialistului Titel Petrescu şi a celorlalţi ca ei; naţionalizarea şi crearea sectorului de stat socialist, colectivizarea ţăranilor; alte naţionalizări, reforma bănească etc. Toatea acestea, plăzmuite la întuneric, s-au aplicat

surprinzător de conspirativ (*diabolic*) şi în mod curent *blestemăţii* au fost.

Dar mai mult ca oriunde în închisorile staliniste măsurile luate împotriva deţinuţilor politici – fie că erau de ordin politic sau administrativ fie că se înscriau pe linia de comandament în lupta dârză ***pentru lichidarea forţelor reacţionare*** (cuvintele subliniate aparţin comuniştilor) – au avut permanent un caracter de surpriză, secret, subersivitate teroristă. Chiar şi în operaţiuni de importanţă minoră, cum au fost transporturile spre taberele de muncă, factorul surpriză s-a remarcat ca element determinant în strategiile partidului. Mai târziu pentru ca păstrarea secretului şi a izolării să fie mai crâncenă, au intrat în funcţiune ochelarii de metal.

Acum pe drumul cu hârtoape călătoream fără ochelari, mergeam în neconoscut, dezamăgiţi că n-am rămas la Poarta Albă; semănam mai degrabă cu nişte condamnaţi la moarte în drum spre eşafod. N-a existat, credem, în temniţele şi lagărele staliniste din R.P.R. un sentimrnt mai greu de suportat, alături de foame, frig şi teroare, ca acela în a trăi permanent într-o tensiune a surprizelor, pe jarul aşteptărilor. Profesorul Ion Petrovici (îl voi auzi) l-a numit " sentimentul amăgirii pe sine ". Cei mai mulţi puşcăriaşi au căzut sub povara crudă a acestui sentiment nimicitor, fără întoarcere.

În fine după un supliciu de peste două ceasuri am ajuns la destinaţie. Maşina s-a oprit la poarta de lemn şi sârmă ghimpată a unei aşezări compusă din mai multe barăci. O aşezare înprejmuită de nişte garduri înalte de sârmă ghimpată. Era o noapte nourată şi la lumină mi s-a părut aşezarea mai mult decât sinistră.Pe poarta lagărului Buchenwald, aşa am înţeles din povestirile cronicarilor marxişti, se afla o inscripţie scrisă cu „litere de-o şchioapă turnate în fier forjat", care avea următorul text:: '*'Jedem das seine"* (fiecăruia ce i se cuvine). Pe frontispiciul porţii aşezării în care ne pregăteam să intrăm am reuşit să citesc o inscripţie mai simplă: ***„Colonia de muncă Peninsula"***.

Încă nu ştiam nimic despre acest lagăr de exterminare din România comunistă, dar din felul în care am fost triaţi la

Poarta Albă fiecare ar fi putut să înţeleagă, să tragă o concluzie, anume că era destinat să fie o colonie cu regim mai sever pentru o categorie de deţinuţi politici mai periculoşi, inclusiv pentru legionari. De altfel majoritatea celor care formam lotul acum ajuns în faţa porţii lagărului Peninsula fusese condamnaţi pentru activitate legionară anticomunistă.

Intrarea în incinta coloniei s-a făcut la fel ca la Poarta Albă, fără "Marseilleze" în capul coloanei cu "uriaşii": Corbuţiu, Cantacuzino, Jinga, Costache, Simionesu şi Ionuţ Pop, mulţi dintre noi abia târîndu-ne picioarele ostenite. Am fost luaţi în primire de către reprezentanţii administraţiei coloniei: Comandantul, un bărbat voinic foarte gălăgios, mai apoi voi afla că-l cheamă Georgescu şi că partidul l-a promovat comandantul acestei colonii din rândul muncitorilor portuari constănţeni şi un "locotenent" despre care în zilele următoare mi se va spune că îl cheamă Chirion şi că înainte lucrase ca ucenic la o tâmplărie undeva în judeţul Prahova şi că ar fi evreu...

Aici o nouă haltă de ajustare şi triere.

Am fost introduşi într-o încăpere mare în baraca din dreapta porţii. Imediat mi-am dat seama că suntem în sala de "vorbitoare" a coloniei. Bucurie...Va să zică este adevărat ce ni s-a spus, că la Canal vom putea lua legătura cu familia prin mijlocirea pachetelor lunare, a scrisorilor şi a "vorbitoarelor". eram în stare să răsturnăm munţii în schimbul unei cărţi poştale. O carte poştală obţinută într-o închisoare sau lagăr stalinist constituia o victorie veritabilă pentru că obţinerea ei implica unul din două lucruri: ori să fii stahanovist spărgător de norme ori "turnător", omul administraţiei; amîndouă îndelentniciri expuse unor mari pericole şi ruşinii...

Cât am stat în sala *"vorbitoarelor"* poate o oră, poate mai mult, am reuşit să leg o scurtă conversaţie cu doctorul Ion Simionescu. Îl cunoşteam de afară, cu mulţi ani în urmă, în tabăra de pe muntele Rarău, l-am auzit pe Corneliu Codreanu vorbind elogios la adresa acestui fost camarad din tinereţe şi de atunci am început să nutresc pentru el, ca om, o simpatie deosebită. De mai multe ori l-am vizitat la Minister

când îndeplinea funcţia de subsecretar de stat la Sănătate. Ştiam că este extrem de corect, sincer preocupat de interesele ţării, iar ca politician un model de loialitate.

Acum la Peninsula l-am descoperit într-un colţ singur, îngândurat, în timp ce Corbuţiu, Cantacuzino, Jinga şi cei mai mulţi din lotul încartiruit în sala *"vorbitoarelor"* îşi etalau într-un fel prezenţa prin discuţii înflăcărate, doctorul Simionescu tăcut, parcă absent total, aştepta acolo să-şi audă numele strigat pentru o ultimă răfuială cu comunismul. M-am apropiat de el, i-am cerut permisiunea să-i vorbesc, a dat din cap aprobator şi l-am întrebat: „Ce s-a întâmplat, domnule doctor, sunttţi într-o pasă rea? .. Vă văd foarte abătut ...". „Sunt, mi-a răspuns scurt, n-am nici un motiv să nu fiu abătut... În situaţia în care ne aflăm noi e o inconştienţă să o faci pe viteazul. Dacă oamenii aceştia ar şti ce-i aşteaptă, că suntem aici, nu pentru muncă, ci spre a fi nimiciţi, n-ar fi atât de volubili...". Am îndrăznit să-l contrazic: „Eu cred, domnule doctor, că dracul nu-i chiar atât de negru... Vom munci, vom avea legături cu familia, vom respira aer curat...ne vom mişca şi asta este foarte important... După câte se aude aici vom fi scoşi pe şantiere la soare... poate şi hrana va fi mai bună ca la Aiud ...". „Da, da – clătină din cap fostul demnitar antonescian – totul va fi mai bun ca la Aiud ... Aici în pustietatea asta numai moartea se va deosebi... şi nu ne va cruţa...".

Într- adevăr moartea la Canal, respectiv la Peninsula, s-a deosebit mult de moartea la Aiud. Şi pe doctorul Simionescu nu l-a cruţat, a fost năprasnică...

Chiar în seara aceea a avut loc repartizarea noastră pe brigăzi. Am nimerit în aceeaşi brigadă cu dr. Morariu, Ruse Nicolae, Olaru, Bratu, Corbuţiu. Eram cinci legionari şi un ţărănist: Bratu. Ne-a luat în primire un cetăţean îmbrăcat cu zeghe de puşcăriaş, am înţeles că e şeful brigăzii respective. Traversând spaţiul din mijlocul coloniei, un fel de piaţă imensă, goală pustie, întunecoasă, ne-am oprit în faţa unei barăci pe care sus deasupra uşii scria: "Brigada 8" şi în care

prin două ferestre laterale, la lumina unui bec muribund, se vedeau nişte umbre proiectate pe perete, ca nişte năluci.

Înainte de a intra mi-am adus aminte de inscripţia lui Dante, inscripţie văzută la Interne în celula profesorului Motaş: *"Lasciate ogni speranza voi che' intrate".*

Noi am intrat în infern, dar eram plini de speranţe pentru moment. Speranţele noastre se concretizau într-o singură dorinţă, aceea de a lua legătura cu familia, cu cei dragi de afară, de a primi câteva rânduri scrise, care să ne bucure. Pentru a fi în posesia unei cărţi poştale eram în stare să sacrificăm totul, până la sacrificiul vieţii...

Raţiunea noastră de puşcăriaşi părea atunci o raţiune în afara oricărei gândiri cuprinsă în logica lucrurilor. Dar ea, raţiunea, chiar aşa absurdă şi ineluctabilă pentru moment, voia să arate marea tragedie a unor oameni cuprinşi de spaima necunoscutului, de groaza zilelor de măine...

S-a nimerit însă ca, într-o minută de ghinion, să am "norocul" a-l avea vecin cu patul pe un câmpulungean, un fost coleg de liceu: Dumitru Fetiţari. La liceul "Dragoş Vodă" din Câmpulungul Bucovinei, cu mulţi ani în urmă activasem amândoi în "Frăţia de Cruce" şi eram în raporturi de mare prietenie.

Acest Dumitru Fetitari fusese arestat şi judecat într-un mare lot de legionari în frunte cu Barbânţă (un tânăr frumos şi plin de energie fost coleg cu fratele meu, profesorul Emil Blănaru) şi cu Alexandru Latiş pe care îl lăsasem la Aiud într-o stare de distrofie cumplită. Din acestă întâlnire mi-a rămas în amintire doar o frântură din următorul dialog, ca o mărturisire de credinţă:

- Ştii, Vasile că am stat la Aiud câteva săptămâni cu Remus Daneş... Îţi mai aduci aminte de el? Locuia la sora lui din Capul satului ... doamna Bendela...

- Ştiu "uriaşul liceului..." Mi-l amintesc... Un tânăr plin de calităţi deosebite... Aşa l-am cunoscut eu ... un mare caracter. Legasem şi o prietenie literară...

- Da, adevărat, un om de mare caracter. Numai că la ora la care l-am lăsat la Aiud, era de nerecunoscut... O epavă

umană... Trecut prin camerele de tortură ale Securităţii, înfometat şi chinuit să declare, să mărturisească felul cum s-a organizat să lupte împotriva comunismului... Îţi închipui, la mărimea lui de uriaş, trecut prin înfometare şi supliciile comuniste, cum putea să se menţină, să arate...

Când ne-am despărţit mi-a spus doar atât: *"Nu regret nimic, decât că mor şi nu înţeleg în ce măsură suferinţele şi jertfele pe altarul Patriei, jertfele noastre, vor fi înţelese şi vor constitui un imbold pentru cei care vor veni după noi..."*

- E interesant ce spui tu... că Remus Daneş vorbea despre moarte, că regreta moartea sa, fără a înţelege în ce măsură suferinţele şi jertfele pe altarul Patriei, jertfele noastre vor constitui pentru cei ce vin după noi un imbold ... Spun aceasta pentru că în toamna anului trecut a vorbit foarte entuziast despre cum vom activa noi amândoi, în literatura scrisului.

Era la începutul lunii septembrie 1949. În "duba" Securităţii care ne transporta la Jilava, de la Interne, printre cei aproximativ 30 de puşcăriaşi din dubă l-am descoperit pe Remus Daneş. Era 'n societatea arhitectului I.D. Enescu şi a inginerului Manciu de la Reşiţa. La Jilava am stat împreună câteva ore, până am fost repartizaţi la celule.atunci mi-a povestit ce planuri are în legătură cu activitatea publicistică pe care intenţiona s-o desfăşoare după eliberare. Mai mult eliberarea o vedea sigur în cursul anului 1950.

- De fapt el a rostit un adevăr: s-a eliberat în primăvara anului 1950 printr-o veşnică pomenire...

- La despărţire Remus Daneş mi-a spus textual: " Dacă se întâmpla, admiţând prin absurd, să cadă unul din noi, cel care rămâne să-şi ia angajamentul că nu-l va uita pe cel căzut, să scrie despre el.

Mai târziu, tot Aiudul va afla că profesorul Remus Daneş, " uriaşul liceului "Dragoş Vodă" din Câmpulungul Bucovinei, liceu patronat şi condus de un ilustru om de cultură, *profesorul şi poetul Ion Bileţchi – Albu*, şi-a găsit sfârşitul în Zarca Aiudului, pe patul pe care s-a sfârşit ca un martir profesorul universitar Traian Brăileanu de la Cernăuţi.

A fost o veste care m-a întristat profund. Câteva zile orice speranţă m-a părăsit. Cu Remus Daneş parcă murise speranţele toate...

Încă nu ştiam că peste aproape jumătate de secol îmi va fi dat mie să scriu despre OMUL care murind, regreta că jertfa lui nu va fi înţeleasă, constituind un imbold pentru cei ce vin după noi.

Familia lui Remus Daneş va primi vestea morţii profesorului prin următorul act al penitenciarului Aiud.

Aiud [illegible]

Com. Prov. [illegible]

[illegible] familiei deţinutului Daneş Remus născut anul 1917, februarie 28 fiul lui [illegible] și Aurelia că azi 10/II 1950 a decedat suferind de tuberculoză pulmonară.

Directorul Penitenciarului
ss Farcaş Alex.

Nr. 4448 10/II 950

Simplu şi tragic. Cumplit de tragic!...
Voi afla, mai târziu, că la arestare i s-a făcut acasă lui Remus Daneş, în comuna suceveană Mitocul - Dragomirnei, o percheziţie mai mult decât sălbatecă. Gealaţii lui Lazăr Popic din Suceava s-au dovedit demni de a fi " fruntaşi " în bătălia întrecerii socialiste a Securităţii lui Dulgheru şi a sângerosului general Nicolaschi.
O mare parte din lucrările literale ale lui Remus Daneş au fost distruse, iar nu după multă vreme mama arestatului a murit, fiind astfel disrusă o familie de români. Cei care vin după noi să nu uite semnificaţia jertfei lui Remus Daneş, căzut pa altarul Patriei, jertfa acestui mare luptător împotriva răului comunist, decedat în Zarca Aiudului în ziua de 10 aprilie 1950, nu suferind de tuberculoză, ci asasinat.

Ca o lacrimă de sânge a căzut o stea! Remus Daneş!...

SIMFONIA ROABELOR

Colonia de muncă "Peninsula", privită de sus din avion – mi-a descris-o cineva care a văzut-o –, semăna cu o oază, un petec negru dreptunghiular, parcă aruncat la întâmplare în mijlocul unui deşert între două localităţi trecute pe harta Dobrociei: Poarta Albă şi Ovidiu. Văzută de jos de pe pământ (mie mi-a fost dat s-o admir de multe ori din toate părţile), se arăta ca o îngrămădire de barăci într-o aşezare împrejmuită cu garduri de sârmă ghimpată. Maidan, pământ sterp, o peninsulă pe ţărmul Pontului Euxin, transformată într-o *râşniţă de măcinat idealuri.* Numeroase rânduri de barăci, asemănătoare cu barăcile construite în timpul războiului de către Wehrmachtul german în unele centre româneşti, se înşirau în stânga şi în dreapta unui spaţiu, un fel de piaţă laterală ce se întindea de jos de la portă până sus la şirul de barăci aşezate să acopere golul dintre cele două laturi. La intrarea în colonie, şi în dreapta şi în stânga porţii, în nişte camere mai acătării se aflau birourile administraţiei, magaziile, grefa, iar imediat în apropierea coloniei în două clădiri construite din cărămidă se găseau dormitoarele miliţienilor, popota şi dormitoarele securiştilor însărcinaţi cu paza exterioară; în această pază exterioară erau incluşi militarii în termen din batalionul de intervenţie care forma echipele pe schimburi în turnurile de pază din jurul coloniei şi securiştii din escorte şi din paza pe şantiere.

Barăcile aveau toate acelaşi format se compuneau din următoarele încăperi: o sală mare ca dormitor pentru circa 50 de persoane, o cameră lângă uşă, amenajată ca lavabou şi o încăpere mai mică în dreapta, destinată a fi birou şi dormitor pentru conducătorii detaşamentului.

Din presa şi din literatura antinazistă ştim că în lagărele de muncă germane treburile interne au fost conduse de înşişi deţinuţii. Aşa de pildă la Buchenwald a funcţionat acea

“Lagerschutze”, o formaţiune compusă din deţinuţi însărcinaţi din partea S.S. – ului cu menţinerea pazei şi ordinei în lagăr, pentru ca - în cuvintele unui memoralist fost “Heftiling“ buchenwaldian -, deţinuţii politici, în esenţă comuniştii, la sfârşitul anului 1944 să reuşească a deţine toate funcţiile cheie în gospodăria internă a lagărului.

Coloniile de muncă din R.P.R. (nu se cunosc dacă funcţionarea lor a avut ca model lagărele naziste sau gulagurile staliniste) au ajuns şi ele să încredinţeze deţinuţilor gospodăria internă. De exemplu la Peninsula - şi nu numai acolo – colonia de muncă era organizată pe brigăzi. O brigadă se compunea din o sută de oameni organizaţi pe grupe. Şeful de brigadă se chema brigadier (numit de administraţia coloniei, respectiv de ofiţerul politic), ajutat fiind de un normator şi acesta în majoritatea cazurilor promovat de administraţie.

Dacă este adevărată istoria marxistă în legătură cu baricadele din Buchenwald („eroica buchenwaldiană”), cu depozite de alimente tainice şi arme capturate în diferite feluri, dacă nu-i o mistificare ceea ce s-a scris despre rolul Kapo – urilor “ în bătălia pentru salvarea de la pieire a mii de deţinuţi, atunci avem regretul de a spune că în colonia Peninsula majoritatea brigadierilor au fost angajaţi să lupte împotriva propriilor lor camarazi de suferinţă. Unii s-au purtat ca hienele, să fie cât mai pe placul stăpânirii, alţii mai puţin sadici, făra a face rău altora în mod direct, au vrut binele lor, după cum au existat brigadieri torţionari înnăscuţi, din vocaţie, în blestemăţii, ca şi unii ajunşi torţionari sub imperiul temerii. Ce poate fi mai dureros lucru ca acela de a fi prigonit, torturat, ucis chiar de mâna propriilor tăi camarazi întru suferinţă?

Au fost şi în lagărele naziste torţionari recrutaţi din rândurile Haftling- ilor; şefi de camere (Stubendienst) plantoane, bucătari, responsabili de bloc (Blockeltester), oameni de ordine din “Lagerschutze“, funcţionari (Schreiber) etc., dar în cronicile marxiştilor se vorbeşte mai mult de cruzimile S.S.- ştilor germani şi mai puţin de fărădelegile

Kapo – urilor dezumanizaţi. La Aiud am întâlnit un fost Kapo (fost planton la Auschwitz, pe "Zilberman", supranumit la Aiud "mâncătorul de porumbei"), evreii nu l-au iertat şi Tribunalul Militar din Bucureşti l-a asigurat cu o şedere de zece ani în închisorile staliniste.

Asuprirea omului de către om la fel ca omuciderile, oriunde se întâmplă, sunt acte ce cutremură mintea omenească. Ele trebuie condamnate cu putere. Există însă o deosebire între o asuprire venită din partea unui duşman şi una provocată de propriul nostru camarad de calvar. Ultima este un blestem. Dacă în lagărele de exterminare hitleriste asemenea practici odioase, acelea de a transforma prizonierii în călăi au preocupat autorităţile germane în mică măsură (reiese acesta din depoziţiile auzite la procesele criminalilor de război a celora ce au comis crime împotriva umanităţii şi din literatura antinazistă), în lagărele staliniste o astfel de practică va deveni act de guvernământ aplicat pe scară naţională, implicând în comiterea lui nu numai organele M.A.I. ci şi partidul până la eşaloanele cele mai superioare. Numai aşa se explică "reeducarea" de la Piteşti cu monstruozităţile ei unice şi ceea ce ştim din tragediile din lagărele de muncă ale Canalului, apoi reeducarea la Aiud, ultima. Aiudul „colonelului" Crăciun...

În conştiinţa celor mai mulţi buni români dacă nu a tuturor bunilor români şi-a făcut loc – şi poate mai dăinuieşte încă - ideia, certitudinea că prin închisorile comuniste a trecut tot ce a avut neamul nostru mai de valoare, elita ţării, mai ales elita politică şi militară a României. De fapt aşa este dacă ne gândim că cimitirele penitenciarelor şi pământul dobrogean au spre veşnică odihnă osemintele a zeci de mii de martiri.

Numai că, analizată starea de lucru cu simţul obiectivităţii şi ai răspunderii, suntem nevoiţi să recunoaştem o realitate dureroasă, aceea că printre sutele de mii de oameni ajunşi în temniţele şi lagărele staliniste, P.C.R.- ul. prin organele de securitate, a avut grijă să infiltreze şi câteva duzini de tineri studenţi, muncitori sau chiar intelectuali, fie recrutaţi speciali din rândurile unor cadre de partid care se aflau în verificare la

început de "carieră" pe platforma de lansare în noua conjunctură politică favorabilă tuturor compromisurilor, fie luaţi la întâmplare din categoria celor care nu avuseseră vreo legătură cu activitatea pertidelor din trecut, situându-se la periferia societăţii româneşti. Cu aceşti oameni regimul comunist din R.P.R, prin echipele sale de şoc (Nicolaski, Pantiuşa Bodnarenko Dulgheru, Zeller, Koller, ş.a.), a încercat reeducarea de la Piteşti concomitent cu " măreaţa " construcţie a Canalului Dunăre – Marea Neagră, unde am văzut dezlănţuit uraganul luptei de clasă.

Credeam că după monstruozităţile de la Piteşti unice în felul lor, monstruozităţile petrecute la Canal se situează pe locul doi ca perfidie şi cruzime. Şi ele au fost cu atât mai grave cu cât ca şi la Piteşti autorităţile comuniste şi-au recrutat torţionarii din rândurile deţinuţilor. Cu mâna acestora partidul a lovit , a maltratat, a torturat şi ucis; sunt cele mai negre pete din istoria suferinţelor româneşti.

Colonia de muncă Peninsula la sosirea noastră acolo se compunea din circa 20 de brigăzi cu un efectiv total de aproape 2000 de oameni mereu în creştere; cu două luni mai târziu efectivul creşte depăşind cifra de 3000, iar la plecarea mea în vara anului 1952 colonia de muncă Peninsula va număra peste 4000 de persoane.

Existau brigăzi organizate pe branşe: mecanică, tâmplărie, cariere de piatră, terasamente şi brigăzi cu munci necalificate. Cine a avut norocul să facă parte dintr-o brigadă de meseriaşi, cu un brigadier mai omenos, nu s-a putut plânge de prea multe necazuri. Eu am fost repartizat la o brigadă de muncitori necalificaţi şi am avut marele nenoroc să fiu componentul unei unităţi condusă de un dement în toată puterea cuvântului.

Îl chema Matei Vasile (n-am ştiut niciodată care–i era numele de familie şi care de botez), un bărbat înalt, vânjos, cu ochii permanent injectaţi, tulburaţi, ascunşi într-o căutătură fără zâmbete, originar din Brăiliţa, o comună vestită în puşlamale din judeşul Brăila. Se găsea în puşcărie condamnat pentru un delict de drept comun (în brigadă se

vorbea că într-o încăierare, la un pahar de votcă, ucisese un ostaş sovietic şi partidul l-a considerat foarte util în lupta pentru lichidarea forţelor reacţionare şi l-a folosit din plin.

Normatorul brigăzii se numea Aurel Golimas: un bărbat cam de vreo 40 de ani, modovean de baştină, trăise mulţi ani la Iaşi, fusese profesor de istorie şi fruntaş în Partidul Naţional - Ţărănesc. Când a încetat colaborarea antifascistă dintre partidele istorice şi comunişti şi s-a produs dizidenţa naţional - ţărănistă condusă de Anton Alexandrescu Modoran ş.a., profesorul Golimas l-a părăsit pe Maniu, înregimentându-se în dizidenţă, devine profesor universitar şi directorul unui institut de studii economice. E mare şi tare, îi fuge gândul că ar putea fi şi ministru în cabinetul Pătru Groza, dar se încurcă în nişte aventuri din care ies la iveală o serie de păcate omeneşti, că omul oricât de doxat ar fi tot din păcate este făcut şi, ca din senin, cade beleaua pe el, ajunge în faţa unei instanţe care îl judecă pentru niscaiva investigaţii. Condamnat, cunoaşte Internele prin Brânzaru, apoi Jilava, Aiudul, ia calea Canalului unde cochetarea cu regimul continuă. La Peninsula Chirion îl ajută să fie normator, mâna dreaptă a brigadierului. În acestă situaţie l-am găsit în brigada lui Matei Vasile, poziţia lui era sinonomă cu aceea de Kapo dintr-un lagăr german.

S-au consumat vagoane de hârtie în descrierea vieţii din lagărele hitleriste ca să se spună ceva despre suferinţele îndurate la numărătorile din Appellplatz, în monstrul Zeltlager, la Gross-Revier şi Klein- Revier, preturindeni acolo unde - în cuvintele cronicarilor marxişti – *totul este similar cu masacrul.*

În colonia de muncă Peninsula a existat un Appellplatz în care se făcea apelul deţinuţilor de două ori pe zi; nu ştiu să fi fost un Zeltlager (baraca de triaj), în care să fie încarceraţi deţinuţii după baia de la sosirea în lagăr. Infirmeria coloniei funcţiona într-o baracă obişnuită în partea dreaptă a Appellplatzului, iar despre existenţa vreunui bordel – aşa ca la Buchenlwald şi Auschwitz - în coloniile Canalului nici pomeneală; numai la dragoste nu ne-a fost gândul.

Pentru ca cititorul să aibă idee despre viaţa deţinuţilor români din lagărul stalinist de la Peninsula vom trece în revistă programul administrativ şi de muncă din primele câteva zile la care am participat după repartizarea noastră la brigada lui Matei Vasile.

N-am cunoscut personal vreo brigadă sau şantier cu două schimburi. În general se lucra într-un singur schimb în tura de dimineaţă, acesta din două pricini: deţinuţii din colonia Peninsula toţi tineri şi majoritatea foşti legionari erau consideraţi periculoşi, iar colonia nu avea suficiente unităţi de pază spre a asigura o siguranţă şi o ordine corespunzătoare pe şantiere şi, în al doilea rând şantierele coloniei nu foloseau toate instalaţiile sanitare: iluminatul, gardul de sârmă ghimpată, baracamente etc. pentru munci într-un schimb de noapte.

Brigada lui Matei Vasile din baraca 8 lucra numai în tura de dimineaţă, în fiecare zi câte zece ore efectiv.

Primirea care ni s-a făcut la intrarea în baracă - primirea din partea ceilorlalţi deţinuţi din brigadă - nu a fost din cele mai cordiale. am găsit aici oameni plecaţi din Aiud. N-aş putea spune că erau "schelete umblătoare", însă avea înfăţişarea unor oameni osteniţi peste măsură şi flămânzi, pe feţele cărora se aşternuse, ca un linţoliu îndoliat, umbra disperării, a dezamăgirii. Ce speraseră şi ce găsiseră aici? Plecase la Canal numai împinşi de dorinţa fierbinte de a avea legături cu familia, dar totul a fost o amăgire. *Canaanul Făgăduinţelor* era un adevărat iad şi se scurseseră deja trei luni de muncă pe şantierul brigăzii a 8 – a şi încă nu primise mult râvnita carte poştală. Ce preţ trebuia plătit pentru o carte poştală? Am cunoscut deţinuţi politici care au ales munca la Canal numai în speranţa că aici vor avea ceea ce li s-a promis: dreptul la corespondenţă cu familia, "vorbitor" şi pachete. Realitatea este că mulţi au plătit cu viaţa o dorinţă care a rămas neîndeplinită. La Caplu Midia şi la Stuf a fost mai mult ca moartea...

Şi în Italia fascistă a lui Mussolini au existat lagăre. Comuniştii au fost internaţi pe insula Ustica numai că acolo,

în mai puţin de două luni, întemeietorul partidului comunist italian, Antonio Gramsci a expediat cinci scrisori kilometrice, primind un număr mai mare de scrisori kilometrice. În "sinistrele" închisori şi lagăre din Italia fascistă interbelică pentru deţinuţii comunişti legătura cu familia, corespondenţa, "vorbitorarele" , hrana, cazarea, asistenţa medicală, munca, nici una din acestea nu a constituit o problemă de supravieţuire, o cauză a mortalităţii (vezi "Scrisori din închisoare" a lui A. Gramsci).

La colonia de muncă Peninsula, ca şi în celelalte colonii, totul a fost groaznic:şi munca, şi hrana, şi lipsa de igienă, şi frigul dobrogean, şi izolarea, şi bătăile, totul. Din relatările ce urmează, relatări privind întâmplări incredibile, trăite personal sau cunoscute personal de autorul acestor rânduri, cititorul va înţelege de ce la Peninsula totul a fost groaznic.

În lucrarea *"Lagărul morţii dar şi al demnităţii"* stă scris textual: "La Buchenwald – am fost primiţi de deţinuţii de acolo cu foarte multă grijă şi prietenie. Ne-au adus hrană suplimentară şi medicamente..." (pag. 43). Aşa cum am notat mai sus - primirea noastră în baraca brigăzii a 8 – a mi s-a părut rece, puţin cordială, într-un fel apatică. Era într-o vineri noaptea, ceva înainte de stingere, după o călătorie de aproape 30 de ore. Foamea şi oboseala ne tăiase orice curaj. Devenisem şi noi apatici, aşteptam să ne vedem aciuiţi undeva într-un colţ de pat să ne odihnim trupurile sleite de puteri, să ne adunăm gândurile împrăştiate. Aveam nevoie strigentă măcar de un ceas de linişte, de refacere, de uitare. Ne trebuiau ca aerul.

Grupul nostru al noilor repartizaţi la brigada lui Vasile Matei se compunea din vreo zece inşi în frunte cu: Corbuţiu, dr. Morariu, Olaru şi Nicolae Ruse (acesta venise din Germania în 1945, făcând parte din grupul Pătraşcu) şi toţi se găseau la închisoare pentru activitate legionară. Încadrarea în grupe (brigada era formată din patru grupe, fiecare grupă cu câte 20 de inşi) se făcuse din timp la birou. Eu m-am pomenit în grupa a treia condusă de un oarecare Temelie, fost plutonier de jandarmi, condamnat pentru crime de război

în Transnistria. Acest Temelie, ca jandarm în timpul războiului, se afirmase nu numai ca un prigonitor al evreilor ci şi al legionarilor; pe evrei i-a prigonit din dorinţa de a fi mituit, pe legionari din inepţie. Promovarea lui ca şef de grupă într-o brigadă în care legionarii predominau numeric se explica tocmai prin aceea că se afirmase în lupta împotriva legionarismului.

Dicţionarul R.P.R. prezintă cuvântul lingău prin două explicaţii: om căruia îi place să mănânce mult (mai ales de la alţii) şi "Persoană care linguşeşte". Într-o prezentare mai largă lingăului îi place să fie şi ipocrit, iar linguşitorul se complace în perfidie. Dacă este adevărat că edificiul nostru social este fundamentat pe egoism şi, în acest caz, ipocrizia poate fi cheia sa de boltă (lucrul acesta s-a spus în Babilonul XX) atunci nu-i de mirare să constatăm că regimurile comuniste mai mult ca lumea ideilor din Filozofia lui Felix Le Dantec au făcut din lingăi instrumentele cele mai "chei de boltă" în lupta de clasă. După cum nu-i de mirare să constatăm că lingăii au existat nu numai afară în societatea utopică a falanstarelor visate de Fourier, ci şi printre victimele din temniţele staliniste.

Fostul jandarm Temelie s-a numărat printre lingăii înbrăcaţi în zeghe de puşcăriaş şi în această calitate l-a ajutat pe Vasile Matei să fie Kapo dezumanizat, în vreme ce Vasile Matei l-a ajutat pe Chirion să nu-şi piardă scaunul.

Graiul românesc are o vorbă: " Prost să fii noroc să ai.". Nu ştiu cum mi-a stat mintea, de ce să mă laud că n-am fost prost, dar în noaptea aceea de vineri din prima săptămână a brumarului am avut un noroc chior. Patul meu era alături de patul preotului Argint. Pe părintele Argint îl cunoşteam de afară cu mulţi ani în urmă. L-am văzut întâia oară în iarna văleatului 1937, la funerariile eroilor Moţa şi Marin căzuţi în războiul anticomunist din Spania. După stabilirea mea în capitala ţării ne-am întâlnit de nenumărate ori şi într-un fel ne-am împrietenit, fiindu-mi un înţelept sfătuitor. Că se găsea întemniţat de comunişti mi s-a părut un lucru foarte normal. Pentru părintele Argint, şi ca preot şi ca bun român, din toate

punctele de vedere nu exista un loc mai aproape de inima neamului în care să-şi poată exprima credinţa. Surpriza a fost că l-am găsit la Canal şi tocmai în brigada unde aveam să îndur necazurile dintru început. Norocul meu. De la el chiar în acea noapte voi afla primele veşti reale despre viaţa deţinuţilor din colonia Peninsula, respectiv din brigada lui Vasile Matei şi voi primi şi câteva sfaturi care-mi vor fi de mare folos în lunile viitoare.

- Munca aici, parcă-l aud şi acum şoptindu-mi, e muncă de galere, mai rău... Cea mai mizerabilă brigadă din colonie şi brigadierul cel mai nebun ... un satrap criminal ... o zdreanţă omenească ... Se munceşte la roabă în locul escavatoarelor şi a basculantelor transportăm pământul cu roabele ... mâncarea este mizerabilă, norma e imposibil de îndeplinit ... şi dacă n-o facem brigadierul are pasiunea pumnului. Hrana ni se micşorează şi adio carte poştală... mare ghinion să fim în această brigadă.

- Gardienii cum se comportă ? l-am întrebat.

- Nici nu se văd ... aici gardian este brigadierul ... el taie şi spânzură, iar normatorul dacă e lichea nu-i mai breaz ca brigadierul... Noramatorul nostru a făcut politică naţional - ţărănistă, a fost profesor universitar, e un intelectual, dar chiar dacă vrea să facă un bine nu-l lasă brigadierul şi ofiţerul politic...ce mai ! blestemul e cumplit ... numai Dumnezeu ne poate ajuta...să nu ne pierdem nădejdea în El...Mântuirea este în preamărita Lui bunătate...

Discuţia cu părintele Argint m-a făcut să mi se piardă piuitul.

În noaptea aceea n-am închis ochii, tot timpul mi-a fost gândul la spusele vecinului meu de pat. Pentru moment m-am gândit că preotul exagerează. Mi-a plăcut să gândesc astfel. În ziua următoare m-am sculat mai obosit, năuc, pentru ca imediat să constat că auzisem mai puţin decât era în realitate.

Deşteptarea a sunat la ora 5 – mi-aduc aminte bine de o dimineaţă de toamnă dobrogeană. Burniţa şi întunericul încă mai stăruiau peste barăcile coloniei. În jumătate de oră

programul administrativ fu terminat (făcutul paturilor – trebuia să aranjem salteaua de paie, pătura şi sacoşa personală cu bagajul folosită drept pernă căpătâi) şi spălatul la lavabou (acesta se făcea destul de greu pentru că timpul ne era limitat la 20 de minute, în care 80 de oameni trebuiau să se spele numai la două robinete în funcţiune atunci şi pentru că zorul era mare şi pentru că ne îmboldeau pumnii brigadierului. În dimineaţa aceea am simţit pentru întâia dată forţa de şoc ai acestor pumni de troglodit. Înainte de ora 6 ni s-a adus "cafeaua" (n-a fost mai bună ca surogatul de la Berga am Elster, un lagăr anexă a Buchenwaldului) şi sfertul de pâine pentru ziua respectivă. Câteva sorbituri, trei – patru înghiţituri toate pe fugă şi finita "micul dejun". Apoi în urletele brigadierului.ne-am încolonat în faţa barăcii şi la ora 6 fix am fost în centrul Appellplatz-ului (piaţa apelului) alături de celelalte brigăzi gata să pornească spre şantierele de muncă. Numărătoarea deţinuţilor se făcea odată cu ieşirea pe poartă a brigăzilor. Începerea la ora 7 cu brigăzile care aveau şantierele mai depărtate, şfârşind în jurul orei 8 cu brigăzile ce lucrau pe şantiere ceva mai aproape de colonie. Printre acestea s-a numărat şi brigada 8, asfel că după aproximativ două ceasuri de şedere în colonie (ni s-a interzis orice mişcare de încălzire) în bătaia rece a vântului dobrogean şi în ploaia măruntă de toamnă, înfriguraţi, flămânzi, deja surmenaţi după câteva zile de fierbere şi nesomn am ieşit şi noi pe poartă. La numărătoare au asistat toţi cerberii coloniei în frunte cu Georgescu şi Chirion şi nu ştiu să se fi înregistrat vreo victimă care (ca la altă anexă a lagărului Buchenwald, Neue Startfurt, să fie aruncată în groapa de lângă gardul de sârmă ghimpată..."

După un marş forţat de jumătate de oră în "ţine aproape" şi burduşeli am ajuns la şantier sub escorta unui detaşament de militari din batalionul de securitate. Detaşamentul era condus de un sergent, român foarte isteţ şi foarte aspru.Avea ordin să tragă în orice deţinut ieşit din coloană sau care depăşea linia cordonului militar pe şantier. Se vorbea că în astfel de împrejurări fuseseră împuşcaţi vreo doi-trei deţinuţi,

unul fiind pe un şantier la ţărmul mării pentru că a încercat să se spele în apa mării.

Aici ni s-a repartizat " instrumentele " de muncă : roabele; pe şantierul brigăzii lui Vasile Matei escavatoarele şi basculantele erau înlocuite cu târnăcoapele şi roabele. Cu aceste mijloace de săpat şi de transport – reminiscenţe din Evul Mediu – voia partidul să realizeze în cadrul primului an cincinal " măreaţa construcţie a Canalului Dunărea - Marea Neagră - care avea să aibă - zice Roller în Istoria R.P.R. – „o puternică influenţă asupra vieţii noastre economice, construcţie care aduce la viaţă o regiune a ţării noastre lăsată în paragină de regimul burghezo- moşieresc..." (pag. 743).

" Înarmaţi " cu târnăcoape şi roabe am pornit la asalt.

Grupa lui Temelie era compusă din două echipe: târnăcoparii şi robarii. Eu am căzut în echipa robarilor adică să robesc la roabă. Mi s-a încredinţat o roabă mare, murdară şi schiloadă, rablă în adevăratul înţeles al cuvântului, rânduită a mă chinui câteva săptămâni şi s-a nimerit să fiu coechipier cu dr. Morariu, Nicolae Ruse, Olaru, Corbuţiu şi cu încă cinci peninsulari mai vechi. N-a avut loc nici un fel de instructaj cu privire la protecţia muncii, în schimb ni s-a trasat sarcina ce avem de îndeplinit în cuvintele brigadierului cam în următorul fel, mai rău ca în cuvintele celui mai torţionar gardian:

- Mă, bandiţilor, treizeci de transporturi de căciulă aveţi de executat, treizeci de roabe cu vârf de la canal până la groapa mare...cine trage chiulul sau încearcă să mă tragă pe sfoară îl ia mama dracului...Am eu ac de cojocul lui... face cunoştinţă cu membrele mele superioare şi inferioare...Executarea fără murmur... musca să s-audă... Care se evidenţiază capătă carte poştală, care nu merge la carceră şi capătă la spinare... S-a înţeles?

N-a fost nimic de neînţeles mai ales când era vorba de Vasile Matei.

Trebuia să transportăm pământ pe circa 300 metri distanţă traversând o cărare peste două şanţuri pe nişte punţi improvizate, treabă extrem de grea şi riscantă. Normatorul ne-a avertizat să fim foarte atenţi deoarece pe puntea îngustă

(de lăţimea unui dulap) se poate aluneca şi o cădere cu roaba plină de la o înălţime de 3-4 metri ne-ar fi fost fatală. Ne-a spus chiar că s-au întâmplat câteva cazuri soldate cu accidente grave.

Profesorul Golimas, nu pierdea nici un prilej să ne fie un sfătuitor bun, să ne ajute în muncă. Dar vigilenţa brigadierului îl oprea, se căznea diabolic să-l forţeze pe el (pe normator) să contribuie la planul de chinuire a oamenilor. În brigadă se vorbea că Matei Vasile are mandat de la locotenentul politic să facă şi din normator un torţionar.

Dar profesorul universitar era destul de atent să nu se lase împins într-o afacere pe care el însuşi o considera o afacere criminală. Mai târziu voi afla chiar din mărturisirile normatorului despre această afacere chirioneană, acest plan care l-ar fi transformat pe profesor în bestie umană...

Orice om cu minte sănătoasă, în mod logic, avea posibilitatea să-şi dea seama că această lucrare nu avea decât o singură raţiune (raţiune marxistă), aceea de chinuire a oamenilor şi în final de lichidare a forţelor reacţionare. Sute de persoane erau puse la eforturi supraomeneşti să execute o lucrare care, în condiţiuni optime, cu strădanii minime, putea fi efectuată doar numai de trei oameni: un escavator şi două basculante. E bine de notat că Uniunea Sovietică (vorba poemului: "Din U.R.S.S. uriaşe vapoare/ Plutesc încărcate şi pline de rod/ Stalin ajută cu mii de motoare / republica noastră al nostru norod"), în marea ei dorinţă de a-şi arăta mărinimia proletariană a pus la dispoziţia statului comunist român maşini de tot felul: autocamioane, basculante, macarale, concasoare, buldozere, escavatoare etc. , toate plătite cu ziua în milioane de dolari, dar care au acoperit pamântul dobrogean cu într-o permanentă defecţiune şi inactivitate. Era tocmai în planurile lui Gheorghe-Dej et comp. spre a motiva construirea măreaţă a Canalului cu braţele forţelor reacţionare.

M-am prezentat cu roaba la rampa de încărcare. Aici se lucra sub supravegherea lui Matei Vasile şi Temelie în urletele acestora. Mi s-a încărcat roaba cu vârf, abia am

ridicat-o de braţe şi cu greu am urnit-o din loc. Poticnind am pornit încet închinându-mă în gând: *Doamne Dumnezeul meu, ajută-mi ... fereşte-mă de rele, de suferinţă şi năpastă ... dă-mi putere să rezist...*

Poate împingând roaba aş fi continuat ruga mea în gând, aveam multe să cer bunului Dumnezeu, dar în minuta următoare auzii nişte înjurături de toţi Dumnezeii mamei şi mă pomenii cu o lovitură zdravănă în spate: "Pas alergător!...Ce te mişti ca melcul!... Eşti la nuntă sau la Peninsula?...L-am auzit pe brigadier şi m-am prăbuşit între braţele roabei. Prăbuşirea a avut loc nu atât din cauza tăriei pumnului cât mai ales datorită faptului că am fost luat prin surprindere. Încă vreo 3 - 4 lovituri de picior; ("*membrele inferioare*"ale lui Matei ştiau să lovască din plin). Cu greu am reuşit să mă ridic de jos. Nu m-am putut abţine să nu-l întreb: "De ce mă loveşti, domnule brigadier?... Ce rău am făcut?... Răspunsul lui: "Aici se munceşte ... nu eşti la promenadă... Hai, mişcă!..." Era de faţă şi şeful de grupă care, ca să arate cât este de încadrat în lingăism, se repezi şi-mi plezni obrazul cu o palmă: "Aşa se vorbeşte cu dom' brigadier?...Facem anarhie?!...Hai, mişcă!...M-am uitat la Temelie, gata să-i restitui lovitura înzecit şi în gând mi-am zis : E imprudent acum dar într-o zi o să mă răzbun... Jur că o să mă răzbun!

Normatorul brigăzii a văzut scena, n-a intervenit. Cred că şi intervenţia lui n-ar fi schimbat lucrurile. Episodul fusese văzut şi de conducătorii coloniei Georgescu şi Chirion, care tocmai venise să inspecteze mersul lucrărilor. N-au intervenit nici ei, doar că ofiţerul politic şi-a notat numele meu, întrebându-mă cu ce lot am venit de la Aiud. I-am răspuns: "Cu ultimul lot..."

N-am reuşit să fac norma. În loc de 30 de roabe cu eforturi excesive am izbutit să transport vreo 19 roabe. Singurul din grupă care s-a încadrat în normă a fost avocatul Victor Corbuţiu. Cele două ciorbe (cea de la amiază primită pe şantier şi cea de seara primită la baracă, amândouă adevărate lături), una de arpacaş şi una cu urme de cartofi, au mărit şi mai mult groaza de moarte, teama că suntem

osândiţi la o muncă de exterminare, la o moarte cu încetinitorul prin înfometare şi surmenaj fizic.

Lucrul pe şantier a încetat la orele 17,30. După orele 18 am intrat pe poarta coloniei. Accesul în baracă l-am avut numai în ciorapi (era şi acesta un mijloc de a mări suferinţa oamenilor), a urmat spălatul încălţămintelor, curăţitul hainelor, operaţii efectuate mai mult în băltoacele din jurul barăcilor fiindcă la lavabou era imposibil de pătruns, apoi ciorba de seara, numărătorea pe platoul din faţa porţii(Appellplatz). Se întâmpla ca aceste apeluri făcute de gardianul de serviciu să dureze uneori peste două ceasuri, mai ales când se încurca în socoteli. La ora 10 noaptea suna stingerea încheind, pentru mine şi pentru ceilalţi noi veniţi, prima zi de muncă în colonia Peninsula.

M-am aşezat în pat pe salteaua fără cearşaf, sacoşa cu bagajul personal mi-am pus-o căpătâi în loc de pernă, m-am acoperit cu pătura (aveam şi o pătură de lână personală, primită la Jilava, care mirosea a libertate, a livadă, a mere) şi în mai puţin de un pătrar de oră am uitat toate necazurile zilei. Am adormit în cuvintele şoptite de profesorul Topa: "Cred că pentru dumneata va fi greu acolo, n-ai să poţi face faţă... mai gândeşte-te... Să nu regreţi... "

Cu o săptămână în urmă la plecarea din Aiud i-am răspuns profesorului convins că aşa va fi: "N-am să regret..."; acum la capătul unei zile de muncă, de eforturi greu de redat în cuvinte, de deziluzii şi poticneli, pe care nici măcar nu le bănuisem cândva, m-a furat somnul. Am adormit, îngânând doar pentru mine, să-mi fac curaj: "Nu trebuie să regret ... o carte poştală... vorbitor...pachete lunare...nu trebuie să regret..."

Încă nu presimţeam ce îmi era dat să îndur mai departe...

Programul din prima zi s-a repetat şi în zilele, săptămânile şi lunile ce au urmat. Cu deosebire că odată cu timpul trecut se apropia iarna, iarna lui Ovidiu (iarna scrisorilor din Tomis), cu crivăţul dobrogean de stepă, cu îngheţul şi cu trupurile noastre din ce în ce mai sleite de puteri. Zeghiile de puşcăriaşi ni se rupseseră, din bocancii sparţi ne ieşeau

obielele, mâncarea se prostea cu fiecare zi şi nici o vorbă de a lua legătura cu familia. Cărţile poştale întârziau să vină şi la brigada 8, iar brigadierul (în a face rău avea o memorie formidabilă) cam la 2-3 zile mă băga în viteză adică în bătaia pumnilor.

Este adevărat că pumnii lui Vasile Matei nu se comparau cu *"maiurile"* mastodonţilor din camerele de tortură de la Interne, inclusiv cu pumnii lui Brânzaru. Nici cu aparatele de curentat sau cu *"probele"* la rangă. Cu toate acestea, pumnii brigadierului m-au durut mai tare, o durere morală pentru că eram pe un şantier de muncă - ni se spusese că ne vom reabilita prin muncă - şi torţionarul era român nu rus, nu turc, nu hun, nu nazist – S. S. – ist, ci românaş din Brăiliţa şi pe deasupra mai era şi deţinut anticomunist.

Cititorul ar putea să întrebe cum a fost posibilă o treabă ca aceasta să fii maltratat de un deţinut şi să n-ai puterea a reacţiona într-un fel spre a curma un fapt atât de odios!

Există un răspuns, e greu de înţeles, dar există şi el poate fi explicat în următorul mod:

Viaţa din celulă - fie la Aiud, Gherla, Jilava, fie chiar în fabrica Aiudului s-a caracterizat prin aceea că deţinuţii îşi executau pedeapsa şi nu aşteptau nimic, nu aveau nimic de obţinut. Atmosfera din camere era în general o atmosferă de bună înţelegere, chiar de camaraderie, fiind şi dorinţa de a învăţa, de a cunoaşte, de a studia. Legătura dintre deţinuţi şi administraţia penitenciarului se făcea prin paznicii de pe coridoare pe care-l ştiai duşman şi îl tratai ca atare. Alternativele lipseau, nu aveai de ales, nici de aşteptat, nici de râvnit, decât să nu-i tremure mâna polonicarului. Mulţi au numit viaţa de celulă "timpuri patriarhale". O aberaţie!

Prin plecarea la Canal s-a produs în mentalitatea oamenilor o schimbare, o "revoluţie", o răsturnare de sentimente şi idei. S-a făcut atâta propagandă în favoarea "măreţei construcţii a Canalului", s-au formulat atâtea promisiuni, atâtea osanale încât n-am avut timp să ne gândim că poate fi o înşelăciune. Când am ajuns însă la faţa locului, având şi nefericita şansă de a nimeri în brigada lui Vasile

Matei şi am văzut realităţile, e prea puţin spus; am avut un şoc, s-a produs în felul nostru de a gândi o adevărată răsturnare de sentimente, de atitudini, de idei. Ca la Olimpiade a început cursa pentru obţinerea unei cărţi poştale, adevărate bătălii: întreceri, maratoane. Oamenii se sălbaticiseră, nu mai ţineau cont nici de altruism, nici de morală sau demnitate, de nimic, parcă în goana după "victorie " erau în stare de orice nelegiuire.

Avocatul Victor Corbuţiu, aşa cum am spus mai sus, deşi nou venit, îndeplinea norma zilnic. La înălţimea şi forţa lui herculeană treizeci de roabe transportate nu constituia un effort ieşit din comun. Brava fără a se gândi că nouă celorlalţi care nu făceam norma ne făcea un mare rău. Îmi amintesc că în una din zile, cam la două săptămâni de muncă în brigadă, am avut o discuţie cu el, rezumată la un reproş şi un răspuns:

" - Cred, frate Corbuţiu (îl cunoşteam de la Aiud şi eram în raporturi bune) că nu procedezi corect... Te aventurezi să realizezi o normă absurdă...norma este a brigadierului, cu ea Vasile Matei se glorifică şi pe noi care n-o facem ne asupreşte... Ai văzut păţăniile mele cu el...nu vorbesc în numele meu, ci în numele tuturor c-ar fi cazul să-ţi revizuieşti poziţia...Ne vei face un serviciu şi nouă apoi şi ţie..."

Răspunsul fostului prefect legionar fu mai clar ca reproşul meu:

- Înapoi nu mai pot da ... Sunt în temniţă de doi ani, frate Blănarule, şi de doi ani n-am nici o veste de la ai mei... Acum mi se dă posibilitatea să scriu o carte poştală... Ştiu, preţul este colosal, dar trebuie să iau legătura cu familia ... am ajuns în situaţia tragică de a recurge la orice stratagemă chiar şi la una disperată, încorectă, discutabilă numai să cunosc soarta copiilor mei...Aici suntem naufragiaţi pe mare sau în minutele unui seism...fiecare se salvează cum poate; pe mare ne agăţăm de un pai, să nu ne înecăm, în seism sărim pe fereastră să nu murim sub dărâmături...Cine sunt vinovaţii noi sau naufragiul şi seismul? Judecaţi tragedia pe care o trăim şi cu noi întreaga raţiune, nu faptul că un nefericit ca mine se expune la riscuri enorme numai în dorinţa

de a comunica celor de-acasă că există, că e undeva în lume.

Spre sfârşitul anului între Crăciun şi Anul Nou după aproape două luni de muncă încordată avocatul Victor Corbuţiu primeşte "trofeul" : cartea poştală. A scris, a primit răspuns, a avut un "vorbitor" s-a ales cu două sau trei pachete de alimente: pâine uscată, slană de la Arad şi zahăr – o victorie binemeritată. S-au înfruptat mulţi din pachetele lui.

Numai că efortul depus i-a făcut rău, l-a copleşit, dărâmându-l. Câteva luni mai târziu l-am întîlnit la infirmeria coloniei; uriaşul Victor Corbuţiu nici nu mai semăna cu "spărgătorul de norme" din brigada 8. Ajunsese o epavă umană, preţul plătit fusese mai mult decât colosal.

Totuşi a supravieţuit holocaustului comunist de la Canal. După 1964 ne-am revăzut la Bucureşti în trecere prin Cişmigiu. Eram în plină vară parcul din jurul lacului a lui Duca Neguţătorul, grădina cişmelelor respira cu nesaţ mireasma florilor şi nu avea nici un motiv să se întristeze că a devenit sub comunişti locul de plimbare şi meditaţie, spaţiu în depănarea amintirilor şi pentru cei care cândva, la Peninsula, cu sânge şi lacrimi, în trudă şi umilinţă, ascultau *sinistra simfonie a roabelor*, printr-un scârţâit de carne, fier şi lut, - simfonie care ne va obseda multă vreme...

O toamnă şi o iarnă mi s-a părut un secol la galere. Am lucrat în brigada roabelor. Dacă ar fi să descriu cu de-amănuntul viaţa de acolo, peripeţiile prin care am trecut, mi-ar trebui sute de pagini completate, să scormonesc în vraful amintirilor cu răbdarea omului care vrând să uite trecutul îşi face din prezent o amăgitoare carte de vise.

Mă voi opri însă numai la un număr restrâns de întâmplări acele întâmplări cunoscute – cum s-ar zice - , fiind de faţă, povestindu-le pentru ca cititorul să-şi formeze o idee mai clară despre felul cum a înţeles statul comunist a lui Gheorghiu-Dej să făptuiască măreaţa construcţie a "*magistralei albastre*", atât de frumos cântată de poeţii şi muzicanţii P.C.R.-işti.

Trecuseră numai vreo trei săptămâni de la sosirea noastră la Peninsula. Era într-o luni, ne întorceam de la şantier ca în fiecare seară: obosiţi, flămânzi, demoralizaţi. Abia aşteptam să mă văd în braţele lui Morfeu. Somnul era singura modalitate de vindecare a unor răni provocate în cursul zilei. În mod curent Piaţa apelului (Appellplatz –ul) în afară de dimineaţa la plecarea brigăzilor spre şantiere şi seara la efectuarea numărătorii de schimbul gardienilor de noapte era liberă. După încheierea lucrului brigăzile erau îndrumate spre colonie, numărătoarea se făcea la poartă, la intrarea în incinta lagărului, se traversa piaţa fără staţionare şi fiecare brigadă se oprea la baraca respectivă. De data aceasta, în acea seară de luni, când am sosit la poarta coloniei, am văzut o mulţime de brigăzi aşteptând în formaţia obişnuită de marş. Am fost şi noi opriţi în faţa porţii, iar după noi s-au înşiruit alte brigăzi.

Ce se întâmplase?

În mijlocul Appellplatz –ului se afla înfipt în pământ un stâlp. Administraţia l-a numit "stâlpul infamiei" şi constituia un mijloc de a aplica sancţiuni administrative unor deţinuţi învinuiţi de a fi comis oarecare delicte, abateri de la regulamentul de funcţionare a coloniei.

Am citit multe cronici marxiste în legătură cu atrocităţile S.S.-iştilor în lagărele naziste de exterminare. Potrivit acestor cronici la Buchenwald în lagărele anexă (desigur şi în celelalte lagăre) în afară de camerele de gazare pentru chinuirea şi uciderea oamenilor s-au inventat şi s-au folosit aparate speciale nişte dispozitive cu deschizături mascate prin care mâna călăului trimitea victimelor în ceafă gloanţele ucigătoare. Câinii dresaţi au avut şi ei un rol nefast. N-am citit însă nimic de întrebuinţarea ca mijloc de supliciu a ***stâlpului infamiei.*** Anchetatorii români de la Malmezon au avut la dispoziţie un câine lup dresat, pe Atma, care a făcut ***"minuni de vitejie ".***

„Stâlpul infamiei" de la Peninsula nu ştiu dacă are sau nu vreo poveste. Ceea ce nu s-a uitat este că în scurta lor guvernare din 1940-1941 şi legionarii au recurs la

sancţionarea unor "incomozi" (expresia aparţine cronicarilor marxişti) prin punerea la " stâlpul infamiei ". Eu însumi am văzut în curtea Prefecturii Poliţiei Capitalei un astfel de stâlp de care era legat un tânăr, expus să fie văzut de toţi trecătorii. În spatele lui se afla o plancardă pe care se vedea scris următoarele: "Acesta este un trădător; merită oprobiul Legiunii ". După câte îmi aduc aminte pedepsitul a fost ţinut la " stâlpul infamiei" o zi întreagă de la 7 dimineaţa până la 6 seara şi, fiindcă stâlpul era în curtea din faţa Prefecturii, mii de bucureşteni ce-au trecut în acea zi pe Victoria l-au putut vedea şi comenta faptul. Unii i-am auzit spunând: "E o metodă barbară, apaţine inchiziţiei de acum câteva secole..." "Da – sună o altă părere -, dar e o afacere internă legionară; nu priveşte pe nelegionari". "Oricum ar fi, barbarie se numeşte ... Barbarie a fost şi expunerea lui Robespierre în oraşul Luminii; în Rusia a Fannei Caplan după atentatul împotriva lui Lenin, a legionarilor după uciderea lui Armend Călinescu". Propaganda comunistă - şi atunci şi în cronicile marxiste de astăzi – s-a grăbit să caracterizeze "stâlpul infamiei" unul din mijloacele de umilire şi tortură specifice a celor incomozi *"uzitate de legionari (din cronica marxistă citire) drept metodă criminală, un act odios de sălbăticie fascistă"* etc.

Care a fost motivul ţintuirii legionarului la "stâlpul infamiei" în curtea Prefecturii Poliţiei Capitalei ?

Pedepsitul făcuse parte din poliţia legionară fiind în serviciul de pază a marilor vinovaţi de crimele comise contra legionarilor în prigoana anilor 1938-1940, marii vinovaţi încarceraţi la Jilava în toamna lui 1940. Se ştie că în perioada aceea deţinuţii politici inclusiv comuniştii se bucurau de o serie de drepturi (favoruri) ca de exemplu: legătura cu familiile prin scrisori, pachete, "vorbitoare", cărţi, ziare, reviste etc.(deţinuţii de la Doftana, mai târziu de la Caransebeş, n-au dus-o mai rău decât Zaharia Stancu, I.Gh. Maurer, Victor Eftimiu, Mihai Ralea, Massler, Grufunkel, Zalmanovici, Mayer cu manoclu şi ceilalţi lăgărişti de la Târgul Jiu din timpul

dictaturii "călăului" Antonescu – credem, că este scris în *"Zilele de lagăr"*).

Şi marii vinovaţi din închisoarea Jilava anului 1940 s-au bucurat de o serie de avantaje. Au avut voie să aibe în celule orice fel de îmbrăcăminte, lenjerie, plăpumi, perne, pijamale, papuci de casă, cărţi, ziare, creioane şi hârtie, puteau scrie şi putea trimite corespondenţă la discreţie; generalului Gavrilă Marinescu i s-a permis să aibe în camera 4 şi un aparat de radio, foştilor poliţişti şi jandarmi din camerele 10, 11, 16 şi 18 li s-a permis să-şi omoare timpul jucând barbut, table şi şah. Mai mult, conducerea închisoarii în urma unei aprobări a M.A.I.- ului a permis paznicilor, în unele cazuri, să facă anumite cumpărături pentru cei arestaţi, chiar să le expedieze corespondenţa. Într-o astfel de împrejurare a căzut pedepsitul din curtea Prefecturii: s-a găsit asupra lui o scrisoare adresată unui prieten (şi acesta general din anturajul lui Antonescu) depeşă scrisă de Gavrilă Marinescu. S-au întreprins o seamă de investigaţii şi s-a descoperit un complot menit să înlesnescă evadarea lui Gavrilă Marinescu din închisoare. Ancheta a stabilit că în acestă afacere era implicat şi fratele acestuia: general doctor N. Marinescu fost în două rânduri titularul Departamentului Muncii şi Sănătăţii un timp în guvernul carlist din 1938-1939 şi a doua oară în guvernul Sănătescu din 1944 de la 23 august până la 5 noiembrie. Într-un alt capitol am scris cum prin imprudenţa ziaristului D. Banu de la "Timpul" era cât pe ce să fiu şi eu atras de o conspiraţie ce viza evadarea fostului prefect al Poliţiei Capitalei.

Deşi pedepsitul a negat orice amestec în tentativa de evadare a generalului declaraţia lui preciza că nu a cunoscut conţinutul scrisorii incriminate şi că nu a discutat niciodată cu arestatul despre o eventuală evadare, totuşi s-a vorbit atunci despre o promisiune a lui Gavrilă Marinescu făcută paznicului său, aceea că dacă îi va reuşi evadarea legionarul va primi o importantă sumă de bani, i se va înlesni plecare în Occident unde să trăiască fără grija zilei de mâine tot restul vieţii. Mişcarea n-a avut timpul necesar să lămurească definitiv

acest caz; după o săptămână şi ceva au avut loc masacrele de la Jilava; generalul Gavrilă Marinescu a fost singurul dintre cei 64 de victime care tot timpul a înfruntat paza legionară cu curaj şi a murit pe picioare, bravând.

Legionarului nu i s-a făcut proces, el a fost exclus din Mişcare şi din poliţie. Singura pedeapsă care i s-a aplicat a fost cele 11 ore de legat la *"stâlpul infamiei"*. Ceva mai târziu după ce Antonescu a reuşit să se debaraseze de legionari, de *"incomozii săi parteneri din guvern"*, eroul nostru a ajuns la Aiud, de acolo pe front pentru reabilitare şi a căzut într-o bătălie la Cotul Donului; s-a reabilitat complet şi definitiv, înfrăţindu-se cu lutul Rusiei.

"Stâlpul infamiei", unul din mijloacele barbare de umilire şi tortură uzitate de legionari, "metodă criminală", "act odios de sălbăticie fascistă", va fi uzitat şi de comunişti (şi nu numai ca legionarii) drept un mijloc de umilire şi tortură a celor "incomozi" ci ca instrument de ucidere a unor deţinuţi puşi pe lista morţii.

În seara aceea de luni toate cele 20 de brigăzi aproape 2000 de bărbaţi flămânzi, slăbiţi de puteri, după 12 ore de eforturi, supraextenuante, uzi până la piele, înfriguraţi, am fost ţinuţi încă două ore în Piaţa apelului să ne vină rândul a ne perinda fiecare prin faţa "stâlpului infamiei". De acest stâlp era legat cu funii groase un cetăţan, un deţinut, şi noi eram puşi să-l huiduim, să-l scuipăm, într-un cuvânt să-i înfierăm " crima". Brigăzii noastre i-a venit rândul să treacă prin faţa pedepsitului îndată după ora 8 seara. Întunericul de mult se aşternuse peste piaţa din ce în ce mai goală şi mai sinistră. Parcă era o mantie cernită anume să acopere faţa unui petec de pământ cuprins de ruşine şi dezgust. Din urmă am urmărit perindarea aproape a tuturor componenţilor brigăzii şi mare mi-a fost bucuria când am observat că din 80 de inşi numai doi : Vasile Matei şi Temelie şi-au manifestat – să-i vadă Chirion – indignarea la adresa pedepsitului printr-un scuipat ordinar. Ceilalţi toţi am trecut prin faţa pedepsitului "stâlpificat", încurajându-l cu privirea sau cu ochii în pământ.

L-am privit pe "ţintuitul" la "stâlpul infamiei", îl cunoşteam, venisem în acelaşi lot de la Aiud, aflasem că făcuse politică naţional - ţărănistă şi că se numea " Bădescu ", se manifesta ca un răzvrătit. În închisorile staliniste au fost mulţi fanatici răzvrătiţi inexorabili anticomunişti care nu pierdeau ocazia să se afirme ca atare. Majoritatea au murit, regimul nu i-a iertat. Îmi amintesc şi câteva nume: Pavel Grimelschi la Jilava, Turtureanu la Aiud, Cosatche Oprişan şi Bogdanovici la Piteşti, dr. I. Simionescu la Canal şi Ghiţă Pele la Gherla (despre ultimul e necesar o explicaţie ca o completare la un capitol din „Golgota Iluziilor": cu Ghiţă Pele am părăsit Jilava, în acelaşi lot, în decembrie 1949, cu destinaţia Uranus). În ianuarie 1950 a avut procesul, fiind judecat pentru insurecţie (avusese loc o ciocnire sângeroasă între miliţie şi un detaşament de partizani în frunte cu legionarii Opriţescu şi Ştefan Cetăţeanu, un tânăr cu faţa senină, deosebit de înflăcărat anticomunist, gata de orice sacrificiu. Dintr-o scurtă discuţie avută cu el am înţeles că e fiu de comunist, că toţi fraţii lui sunt legioanari, victime ale regresiunii comuniste şi că taică-su (Mişu Cetăţeanu, mare cobaie la sindicatul tipografilor) n-a reuşit să-şi convertească feciorii la tezele P.C.R. –ului. Din discuţia avută am înţeles că grupul legionar, conduşi de Pele a avut o ciocnire cu securitatea, ciocnire soldată cu unul sau doi morţi şi mai mulţi răniţi, fiind condamnaţi la m.s.v. şi transferaţi la Gherla (Ghiţă Pele era muncitor şi militase în Corpul muncitoresc legionar) de unde în vara anului 1950 împreună cu ceilalţi, circa o sută de condamnaţi implicaţi în acţiuni de partizanat, au fost îmbarcaţi într-un vagon-dubă şi li s-a spus că pleacă la Canal. L-a Canal n-au ajuns. Printe deţinuţi se vorbea atunci că au fost expediaţi în U.R.S.S. la muncă într-o mină din Dombas. Era ca şi când li s-ar fi pronunţat o sentinţă capitală sau ceva mai rău. Dintr-o altă versiune am înţeles că lotul plecat de la Gherla ar fi pierit în apele Mării Negre într-un naufragiu organizat. Cert este că în anii următori n-a fost nimeni care să dea o explicaţie clară despre dispariţia acestui lot. Până azi drama lui Ghiţă Pele şi a celorlalţi deţinuţi plecaţi

de la Gherla la Canal a rămas o enigmă nedezlegată; poate timpul o va dezlega.

L-am văzut atent pe nefericitul stâlpificat. Legat de stâlp nu mai avea tăria să-şi ţină capul drept se vedea de la distanţă că-l părăsiseră puterile era un Iisus pe Golgota înainte de a se fi rupt în două catapeteasma bisericii de sus până jos.

Un crucificat spre sfârşitul secolului XX.

Mai târziu vom afla cauza reală a punerii lui "Bădescu" la "stâlpul infamiei" concretizată în următorul episod:

Fostul naţional-ţărănist făcea şi el parte din acea categorie de răzvrătiţi neînduplecaţi, de multe ori imprudenţi, care nu ştiau sau nu vroiau să ştie că Peninsula comunistă nu era Buchenwaldul nazist în care să poţi denunţa public dezumanuzarea Kapo-urilor, în care deţinuţii nu numai să fie denunţători dar să se şi înarmeze şi să lupte pe "bericadele rezistenţei" pentru "autoeliberare", ci cu adevărat un lagăr de muncă forţată, o muncă absurdă, ca tot ce realizau comuniştii, unde oamenii trebuiau să fie mameluci. Bazat pa acest criteriu eroul nostru a găsit de cuviinţă că munca la roabă este un omor cu premeditare şi a refuzat-o declarându-se în grevă. Brigadierul (era în brigada fostului plutonier de jandarmi Zubrinski – un Kapo mai puţin feroce ca Vasile Matei) a raportat mai departe. Chirion s-a adresat Ministerului de Interne, iar Al. Drăghici a dispus pedepsirea vinovatului în mod exemplar în aşa fel ca în viitor astfel de huliganisme să nu se mai repete.

Astfel "grevistul a intrat în planul de reeducare a unei bande de torţionari în frunte cu politrucul coloniei, reeducarea a ţinut trei zile şi trei nopţi, fără hrană fără apă, la carceră, fără somn, doar cu trei şedinţe la camera de tortură zilnic, tot sub îndrumarea locotenentului Chirion, iar în a patra zi cu expunerea lui la stâlpul infamiei.

Ce s-a întâmplat apoi cu răzvrătitul stâlpificat nu mai ştiu. Deoarece însă în dimineaţa următoare trupul lui ciuruit de gloanţe n-a fost găsit între gardurile de sârmă ghimpată bănuiesc că episodul n-a avut un sfârşit tragic.

E şi acest fapt un eveniment-minune, căci dacă în lagărele naziste - îl cităm pe un cronicar marxist – au existat realităţi care au fost cu mult mai înspăimântătoare decât moartea, decât împuşcarea, la Canalul comunist era mult mai uşor şi demn de murit robind luptând pentru subjugarea naturii, decât *"înfierat"*, în Appellplatzul unei Colonii.

Cu povestirea ce urmează încheem capitolul de faţă acel număr restâns de întâmplări cunoscute personal, redate pentru ca cititorul să aibă o idee cât mai reală despre modul cum statul comunist român s-a învrednicit să înceapă măreaţa construcţie a *"magistralei albastre"*.

Lucram în aceeaşi brigadă, dar pe un alt şantier. Iarna era în agonie ne călisem bine în simfonia roabelor. Brigadierul parcă se mai domesticise un pic, cu normatorul eram în raporturi bune, îmi plăcea să spun, să cred, că cea fost mai greu a trecut.

Noul nostru şantier nu avea nici o legătură cu valea Carasu, ci se afla nu departe de colonie între Peninsula şi Ovidiu unde se muncea la construirea unor terasamente de căi ferate foarte aproape de malul mării. Lucram împreună vreo 3-4- brigăzi printre care şi o brigadă de cioplitori în piatră (aceasta se transformase în brigadă de' meseriaşi şi se bucura de unele avantaje). Zarva în jurul povestei cu greva şi pedepsirea lui Bădescu încă nu se potolise bine, când, deodată ne-am pomenit cu o întâmplare şi mai incredibil de ciudată.

Într-o sâmbătă pe la ora 9 dimineaţa, în toiul lucrului, sună toaca şantierului toaca se compunea dintr-o placă de metal prinsă în sârmă şi atârnată la postul de control al cordonului de pază). Toaca suna numai în următoarele împrejurări: la pauze de prânz când se lua masa în jurul orelor 13, la încetarea lucrului seara şi în mod deosebit când se ivea vreun eveniment; eveniment putea fi o tentativă de evadare, o încetare a lucrului din cauza unor intemperii: ceaţă, ploi torenţiale, inundaţii, un apel ordonat de un organ superior sau orice alte împrejurări care ar fi pus în primejdie paza deţinuţilor şi protecţia detaşamentului de securitate.

Ştim din alarmele precedente ce anume urmează: imediat am oprit, am întrerupt programul de muncă şi ne-am încolonat în spatele brigadierului. Câteva minute mai târziu iată surpriza. Ne-a fost dat să vedem o scenă care mi s-a părut mai abjectă ca ţintuirea la *"stâlpul infamiei"* şi care ne-a impresionat mult. A fost adus în faţă noastră (era purtat prin faţa tuturor brigăzilor) un tânăr sub 25 de ani, înalt, palid ca ceara, extrem de epuizat, avea mâinile legate şi i se atârnase de gât cu ajutorul unei funii o prelungire a funiei de la mâini 3 sau 4 baroase, poate peste 20 de kg greutate. Eram în rândul din faţă la doi metri depărtare de el; l-am văzut foarte bine. N-am să uit niciodată că îi sângera gâtul, că păşea anevoios, dar că fruntea îi era senină şi zâmbetul de pe buzele uscate îl arătau resemnat.

Plutonierul care primise sarcina de la partid să se ocupe de acest nou răzvrătit inexorabil ni se adresă: "Deţinuţi, acest bandit religios refuză munca...Poporul muncitor de la conducerea patriei noastre socialiste îl declară sabotor periculos şi-l pedepseşte cum se cuvine...Feriţi-vă să nu-i urmaţi exemplul..."

În toată ziua aceea de sâmbătă "sabotorul" pedepsit, legat la mâini, cu baroasele atârnate de gât a fost purtat de-a lungul şi de-a latul imensului şantier până ce secătuit de puteri şi răpus de foame a căzut şi cu toate intervenţiile pumnilor şi cizmelor gardianului nu s-a mai putut ridica. Seara în drum spre colonie l-am văzut transportat pe targă dar n-a ajuns la infirmerie, ci direct la carceră, să ispăşească o pedeapsă, pentru *"sabotaj fascist"* , de trei zile şi trei nopţi ...

Cine era pedepsitul şi care i-a fost sabotajul?

Închisorile şi lagărele staliniste din România deceniului VI cuprindea în afara deţinuţilor politici în adevăratul înţeles al cuvântului şi numeroşi prizonieri asimilaţi politici: frontierişti, criminali de război, vinovaţi de crime împotriva umanităţii, foşti prizonieri aduşi din Rusia, condamnaţi acolo pentru că au refuzat înrolarea în diviziile româneşti "Tudor Vladimirescu" şi "Horia, Cloşca şi Crişan" precum şi foarte

mulţi aşa numiţi "deţinuţi de conştiinţă": preoţi, predicatori, credincioşi penticostali, adventişti, martorii lui iehova, baptişti..etc.

Eroul povestirii noastre, moldovean de baştină, era adventist, născut nu făcut, adventist de sâmbăta. Aflasem despre el că era un muncitor harnic, disciplinat, bun camarad, însă extrem de habotnic şi fanatic în credinţa lui. El a sosit la Peninsula luni seara a lucrat normal marţi, miercuri, joi şi vineri. Vineri seara a ieşit la raport şi şi-a spus brigadierului *"oful"* cam astfel:

- Domnule brigadier vă raportez următoarele: eu sunt adventist, legea creştină în care m-am născut nu-mi permite să lucrez sâmbăta, în zi de sărbătoare. Mâine este sâmbătă, duminica noastră, e sărbătoarea Sabatului şi Domnul a poruncit să fie zi de odihnă... Vă rog să raportaţi mai departe că eu nu lucrez sâmbăta. Pot lucra duminică în loc sau în tura de noapte numai sâmbăta să fiu lăsat să mă îngrijesc de suflet...

În zadar încercă brigadierul să-i explice că suntem într-un regim comunist ateu care nu tolerează nici o sărbătoare religioasă, nici Paştele, nici Crăciunul, nici duminica, nimic şi că refuzul de a munci sâmbăta se va numi grevă, rebeliune, dezordine şi se va pedepsi aspru. Tânărul adventist n-a înţeles şi a doua zi a mers pe şantier, dar acolo s-a aşezat jos repetând ceea ce spusese în seara de vineri.

- Azi este sărbătoarea Sabatului; Domnul a poruncit să fie zi de rugăciune şi de odihnă... Nu lucrez !...

Brigadierul fu nevoit să raporteze mai departe şi conducerea coloniei a împuternicit un plutonier destoinic *"să restabilească ordinea"*.

A restabilit-o, am văzut cum. Din ziua aceea pe curajosul *"peninsular"* nu l-am mai văzut. Nici până astăzi nu ştiu ce i-a mai fost dat să îndure. Bănuiesc însă că partidul nu i-a iertat...

Căci zis-a tătucul Stalin: *"Numai moartea învinge..."*

În acea seară: un nou *"taifas"* cu părintele Argint. A fost o discuţie care m-a făcut să uit drama nefericitului adventist sancţionat.

- Ştii cu cine m-am întâlnit azi pe şantier ? (era întrebarea preotului).

- Cu Cristofor Dancu...

- Nu, pe Dancu l-am văzut ieri şi am omis să-ţi spun. Astăzi mi-a fost dat să văd, în treacăt pe un bucovinean de-al matale... pe avocatul Filon Lauric. Prin el mi-a fost dat să-mi recapăt curajul de a crede că nu trebuie să ne pierdem tăria de a rezista în demnitate.

- Îmi place, părinte, că îţi este gândul la a suferi în demnitate...

- E singurul lucru la care încă mai ţin. La Aiud. Tot aşa într-un fel de transfer am cunoscut un macedonean, pe Tache Funda. Şi acesta, ca Filon Lauric, dârz şi războinic, m-a făcut să uit că sunt în temniţă ...Plin de curaj şi resemnare...

- Curaj de aromân. Eu l-am cunoscut bine pe decemvirului Ion Caratănase. Era frumos şi extrem de corect. Am cunoscut-o şi pe *Ileana Carătănase*, o fată frumoasă, sora decemvirului ...

- A! am înţeles, erai amorezat... că Ileana era extrem de frumoasă?!...

- Nu, părinte. Eu aveam un prieten pe avocatul Sebastian Popescu. Poate el era, cum spui mata, amorezat şi prin el am cunoscut-o.

- Acest Tache Funda era tânăr şi, cum sunt, în general macedonenii mi s-a părut împăcat cu destinul de puşcăriaş politic. Tache Funda cunoscuse şi închisorile carliste şi nu avea nici un motiv să tremure de frica lui Maromat şi Dorobanţu... Acest Tache Funda fusese închis la Braşov cu Traian Cotigă şi alţi lideri legionari şi a fost martor îngrozit în acel septembrie 1939, când în masacrul din 21/22 septembrie a fost asasinat Cotigă Traian şi alte multe sute de tineri români, luptători pentru credinţă şi românism...

- Ne cutremură gândul la acest holocaust...

- Apropo de Traian Cotigă, vreau să te întreb dacă la înmormântarea lui Moţa şi Marin, sau cu altă ocazie, l-ai cunoscut pe inginerul Ion Nicolau, unul dintre prietenii cei mai buni ai lui Cotigă.

- Nu numai că l-am cunoscut, ci am şi activat cu el, cu acest extrem de calculat şi apropiat colaborator al Căpitanului...

- Un timp, până în toamna anului 1936, l-am avut enoriaş într-o parohie din centrul Bucureştiului. Mi-a fost un înţelept sfătuitor.

- Eu, în primăvara lui 1937, m-am nimerit la sediu, pe Gutenberg, când Căpitanul l-a investit cu conducerea Corpului "Răzleţi". Apoi în prigoană am ţinut, prin acest titan al "răzleţilor", legătura între Corpul Muncitoresc legionar şi „Corpul Răzleţi".

- Nu mai ştiu nimic de el din 1940.

- În 1940 era desemnat să fie şeful "Corpului general Antonescu", dar ... s-a întâmplat ce s-a întâmplat...

În noaptea aceea, după discuţia cu părintele Argint l-am visat pe Filon Lauric şi pe inginerul Ion Nicolau.

Va fi ultima discuţie cu părintele Argint la Peninsula şi ultimul vis frumos...

Se apropia *blestemul dosarelor*, un vis urât şi greu de suportat în drumul spre păcat şi ruşine...

Vae victis!

Eu voi fi cel învins...

„BRIGADIER" LA CANAL ŞI „COLABORAŢIONIST"

- Aici, dragule, mai mult ca afară, mai mult ca oriunde, *trebuie* să ştii a de-nvârti...

- Şi dacă învârteala înseamnă a-l face pe cineva să-şi piardă dreapta judecată?

- Şi!... Dar mai ales atunci când vrei să-ţi aranjezi o situaţie favorabilă, chiar uneori prin mijloace mai puţin cinstite... Aici, după cum vezi, nu suntem într-un lagăr carlist sau antonescian, să huzurim...

- Pardon! În lagărele şi temniţele carliste n-a existat huzur, ci moarte. Într-o singură noapte, în noaptea sfântului mucenic Andrei, pe tot cuprinsul ţării, au fost masacraţi, fără judecată, în urma unor ordine telefonice, peste cinci sute de tineri români; un adevărat holocaust...

- Ştiu... numai că acest *accident regretabil*, căci *accident* fu, l-au provocat legionarii prin uciderea lui Armand Călinescu... Am stat de vorbă cu o sumedenie de cetăţeni care au cunoscut în medias res viaţa din aceste lagăre... Până în septembrie 1939 s-a huzurit.

Aici însă la *Peninsula* – şi nu numai la Peninsula; sunt informat că la Capul Midia e iadul pe pământ – situaţia e alta. Există o strategie diabolică din partea regimului care vizează însăşi fiinţa deţinuţilor... Ca să putem supravieţui trebuie să fim *elastici*, adică *să ştim a ne învârti...*

- Dumneavoastră aţi ştiut?

- Da, am ştiut... Nu-i necesar să sari peste cal... E nevoie de un pic de diplomaţie (dumiata spune-i *şmecherie, lichelism, perfidie, delaţiune*, ori cum vrei; eu îi spun *„diplomaţie")* şi totul se aranjează... Acum că ne cunoaştem

bine, doar avem prieteni comuni, Mimi, nevastă-mea, mi-a vorbit despre familia dumitale, că aţi fost în raporturi de mare amiciţie, şi asta e foarte important, putem discuta deschis... n-ai să mă ciripeşti... Aşa stând lucrurile mă consider obligat să te avertizez că te-aşteaptă vremuri grele. ... Dacă nu vei fi *elastic* eşti pierdut... Îţi încredinţez un secret... Jură că nu-l vei divulga nimănui...

- Un secret? Eu n-am secrete...

- Ai... Vezi că şi-n brigada noastră sunt „saxofonişti". Nici nu ştii cu cine vorbeşti... jură că totul rămâne între noi!

- Dacă insişti jur, dar...

- Fii atent, brigadierul mi-a destăinut că a sosit la administraţia coloniei, de la Interne, o corespondenţă confidenţială prin care se recomandă ofiţerului politic să urmărească, să supravegheze în de-aproape pe *diţinutul Blănaru-Flamură* din Bucureşti... Zice că eşti trecut în evidenţa M. A. I -ului drept *fanafic* şi *terorist* şi că în anchetă n-ai spus totul. Se pare că Securitatea va încerca să smulgă de la dumneata declaraţii în legătură cu activitatea organizaţiei contrarevoluţionare a celor din Bucureşti şi Bucovina, activitate pe care din motive personale, te-ai încăpăţânat s-o ascunzi... Ştii ce se pretrece la Piteşti?!.

- „Reeducarea" studenţilor.

- Da, un fel de reeducare... da' ai idee cum?

- Cu ciomagul.

- Nu ştii... Se folosesc nişte metode din cele mai draconice; le cunosc de la un fost student ieşean care s-a *tăvălit* prin *„şedinţele*" lui Zeller. Una din aceste metode este *autodemascarea*. Îţi trece prin cap cum vine asta? Nu. Îţi spun eu. După 5-6 *„şedinţe"* ca torţionat te declari *„reeducat"* şi socialist; bătaia este să devii socialist. Fiind *„reeducat"* şi socialist implicit eşti şi reeducator, adică *torţionar*. Iar ca să arăţi că eşti un *„socialist"* convins şi un *„reeducat" model* trebuie să foloseşti ultimul şi cel mai josnic instrument împotriva demnităţii umane: *autodemascarea*. Cu alte cuvinte trebuie să te ridici în şedinţă, în faţa întregului colectiv, şi în cuvinte cât mai degradante să-ţi mărturiseşti toate păcatele,

„BRIGADIER" LA CANAL ŞI „COLABORAŢIONIST"

- **A**ici, dragule, mai mult ca afară, mai mult ca oriunde, *trebuie* să ştii a de-nvârti...

- Şi dacă învârteala înseamnă a-l face pe cineva să-şi piardă dreapta judecată?

- Şi!... Dar mai ales atunci când vrei să-ţi aranjezi o situaţie favorabilă, chiar uneori prin mijloace mai puţin cinstite... Aici, după cum vezi, nu suntem într-un lagăr carlist sau antonescian, să huzurim...

- Pardon! În lagărele şi temniţele carliste n-a existat huzur, ci moarte. Într-o singură noapte, în noaptea sfântului mucenic Andrei, pe tot cuprinsul ţării, au fost masacraţi, fără judecată, în urma unor ordine telefonice, peste cinci sute de tineri români; un adevărat holocaust...

- Ştiu... numai că acest *accident regretabil,* căci *accident* fu, l-au provocat legionarii prin uciderea lui Armand Călinescu... Am stat de vorbă cu o sumedenie de cetăţeni care au cunoscut în medias res viaţa din aceste lagăre... Până în septembrie 1939 s-a huzurit.

Aici însă la *Peninsula* – şi nu numai la Peninsula; sunt informat că la Capul Midia e iadul pe pământ – situaţia e alta. Există o strategie diabolică din partea regimului care vizează însăşi fiinţa deţinuţilor... Ca să putem supravieţui trebuie să fim *elastici,* adică *să ştim a ne învârti...*

- Dumneavoastră aţi ştiut?

- Da, am ştiut... Nu-i necesar să sari peste cal... E nevoie de un pic de diplomaţie (dumiata spune-i *şmecherie, lichelism, perfidie, delaţiune,* ori cum vrei; eu îi spun *„diplomaţie"*) şi totul se aranjează... Acum că ne cunoaştem

bine, doar avem prieteni comuni, Mimi, nevastă-mea, mi-a vorbit despre familia dumitale, că aţi fost în raporturi de mare amiciţie, şi asta e foarte important, putem discuta deschis... n-ai să mă ciripeşti... Aşa stând lucrurile mă consider obligat să te avertizez că te-aşteaptă vremuri grele. ... Dacă nu vei fi *elastic* eşti pierdut... Îţi încredinţez un secret... Jură că nu-l vei divulga nimănui...

- Un secret? Eu n-am secrete...

- Ai... Vezi că şi-n brigada noastră sunt „saxofonişti". Nici nu ştii cu cine vorbeşti... jură că totul rămâne între noi!

- Dacă insişti jur, dar...

- Fii atent, brigadierul mi-a destăinut că a sosit la administraţia coloniei, de la Interne, o corespondenţă confidenţială prin care se recomandă ofiţerului politic să urmărească, să supravegheze în de-aproape pe *deţinutul Blănaru-Flamură* din Bucureşti... Zice că eşti trecut în evidenţa M. A. I -ului drept *fanatic* şi *terorist* şi că în anchetă n-ai spus totul. Se pare că Securitatea va încerca să smulgă de la dumneata declaraţii în legătură cu activitatea organizaţiei contrarevoluţionare a celor din Bucureşti şi Bucovina, activitate pe care din motive personale, te-ai încăpăţânat s-o ascunzi... Ştii ce se pretrece la Piteşti?!.

- „Reeducarea" studenţilor.

- Da, un fel de reeducare... da' ai idee cum?

- Cu ciomagul.

- Nu ştii... Se folosesc nişte metode din cele mai draconice; le cunosc de la un fost student ieşean care s-a *tăvălit* prin *„şedinţele"* lui Zeller. Una din aceste metode este *autodemascarea*. Îţi trece prin cap cum vine asta? Nu. Îţi spun eu. După 5-6 *„şedinţe"* ca torţionat te declari *„reeducat"* şi socialist; bătaia este să devii socialist. Fiind *„reeducat"* şi socialist implicit eşti şi reeducator, adică *torţionar*. Iar ca să arăţi că eşti un *„socialist"* convins şi un *„reeducat" model* trebuie să foloseşti ultimul şi cel mai josnic instrument împotriva demnităţii umane: *autodemascarea*. Cu alte cuvinte trebuie să te ridici în şedinţă, în faţa întregului colectiv, şi în cuvinte cât mai degradante să-ţi mărturiseşti toate păcatele,

nu numai păcatele tale –nu numai păcate de factură politică -, ci şi ale părinţilor, ale fraţilor, ale prietenilor, adică tot ce poate interesa Securitatea pentru întocmirea unor noi procese şi tot ce poate contribui la denigrarea trecutului, la desfiiţarea ta ca om, la transformarea ta în *bestie*... Metoda s-a folosit *cu brio* în Rusia anilor '30 împotriva troţkisto-buhariniştilor...

Nu vreau să te sperii, dar te previn că dacă refuzi *diplomaţia*, eu am să te învăţ cum trebuie să procedezi, sigur vei ajunge în focul unei *„reeducări" à la Piteşti* şi se va încheia cu autodemascarea.

Dialogul acesta l-am avut într-o duminică dimineaţa cu *normatorul brigăzii*, eram la baracă, *en tête-à-tête* (să nu audă pereţii), în orele de program administrativ şi am prins momentul când Matei Vasile participa la una din obişnuitele şedinţe de instructaj al brigadierilor cu ofiţerul politic. În cuvinte mai directe, pentru profesorul universitar Aurel Golimas *„jocul de diplomaţie"* necesar supravieţuirii în raporturile unui deţinut ..? administraţia comunistă a coloniei, nu putea fi decât să te pui în slujba acestei administraţii prin ofiţerul politic, la *Peninsula* prin Chirion.

„Trebuia să ştim a fi «elastici», adică să ştim a ne învârti... nu-i necesar să sari peste cal... e nevoie de un pic de «diplomaţie»... eu am să te învăţ cum trebuie să procedezi şi totul se aranjează... Securitatea va încerca să smulgă declaraţii în legătură cu activitatea contrarevoluţionară a celor din Bucureşti şi Bucovina... Mă consider obligat să te avertizez că te-aşteaptă vremuri grele... dacă nu vei fi «elastic» eşti pierdut... Dacă refuzi «diplomaţia» sigur vei ajunge în focul unei «reeducări»... şi se va încheia cu «autodemascarea»... cel mai josnic instrument împotriva demnităţii umane..."

Cuvintele profesorului *normator* îmi sunară în urechi ca un avertisment *cassandric* şi mă vor obseda până în ziua când voi lua ultima hotărâre. Atunci discuţia noastră se opri aici. O săptămână mi-a fost de-ajuns să meditez profund asupra

celor spuse de Golimas, dar fără să ajung la o decizie finală. Aveam deja aproape doi ani de puşcărie, trecusem printr-o anchetă sângeroasă, prin cazne cumplite. Cunoscusem Jilava lui Maromet şi Ivănică, cunoscusem Aiudul cu foamea şi izolarea de-acolo, frigul a două ierni grele, fusesem martorul câtorva drame de celulă, dar, socotind că greu trecuse, ceea ce mi-a fost dat să aud din gura *normatorului* mi se păru de necrezut. Cum adică, aici la Canal nu sunt pentru a mă reabilita prin muncă? Alte vremuri grele mă aşteaptă şi dacă nu voi fi *«elastic»,* dacă refuz *«diplomaţia»* sunt pierdut? Ce păcate am?... Dar păcatele părinţilor, ale fraţilor, ale prietenilor?... Oare toată această poveste, mai ales aceea cu „supravegherea legionarului Blănaru – Flamură", nu-i o invenţie a profesorului? Ce-i aia *«autodemascare»* ? Dar a fi *«elastic»?* Dar picul de *«diplomaţie»?...* Dar *«colaboraţionist»;* asta mi se cere să devin socialist. În cursul acelei săptămâni am evitat o nouă doscuţie cu *normatorul,* însă *obsedarea* de care am vorbit mai sus mi-a provocat multe nopţi albe. Trebuia să dau un răspuns. Golimas îl aştepta, dar intenţionat mă eschivam zicându-mi: cu cât îl voi da mai târziu cu atât va fi mai bine.

Numai că nu totdeauna socoteala de-acasă se potriveşte cu socoteala din târg. Există o *rânduire* implacabilă pe care n-o poţi ocoli, iar într-o închisoare comunistă *implacabilitatea* domneşte până şi în sufletele îngerilor. Aşa se face că spre sfârşitul acelei săptămâni avu loc în colonie un *eveniment* mai terifiant ca cele povestite în paginile anterioare, unul care a fost de natură să mă sperie în aşa mod încât să-mi dau seama că *„diplomaţia"* recomandată de profesor nu-i un lucru chiar de neluat în seamă, ci, poate, singurul mijloc *fără a sări peste cal, de a supravieţui holocaustului comunist, de a trece puntea înfrăţindu-te cu dracul.*

Ce s-a întâmplat? Câteva rânduri despre noul *eveniment:*

Brigada cea mai bună din colonia Peninsula era *Brigada mecanică.* Această unitate de muncă, fruntaşă pe colonie, se compunea din vreo 70 de deţinuţi, toţi tineri şi toţi meseriaşi

specialişti: ingineri, mecanici-auto, tehnicieni, şoferi, proiectanţi etc. Colonia *Peninsula*, ca toate celelalte colonii ale *Canalului*, avea spre folosinţă un număr mare de diverse maşini: tractoare, buldozere, basculante, concasoare, macarale, excavatoare şi multe altele necesare în *lupta pentru subjugarea naturii*. Avusese grijă *„patria socialismului"* să ne înzestreze cu de toate – vorba *„poetului": „Din U.R.S.S., uriaşe vapoare/ Plutesc încărcate şi pline de rod:/ Stalin ajută cu mii de motoare/ Republica noastră, al nostru norod!"* Numai că *uriaşele vapoare încărcate şi pline de rod* ne-au adus *mii de motoare*, tot ce a avut U.R.S.S.-ul mai rău, mai de aruncat la fiare vechi, în aşa fel ca în scurt timp întreaga Valea Neagră să devină un cimitir de maşini stricate.

Iată de ce mecanicii la *Canal* erau *păsări rare*, căutaţi cu lumânarea şi iată motivul pentru care *Brigada mecanică* de la *Peninsula* se bucura de atenţia administraţiei şi de o serie de favoruri: cărţi poştale, pachete, *„vorbitoare"*, chiar *„vorbitoare intime"* şi hrana de la cazan mai consistentă. Am avut la mecanici un prieten, pe inginerul Ion Marcu, şi în perioade mai grele, pentru o gamelă de ciorbă m-am aventurat să ajung la dormitorul acestuia. Riscul era enorm, puteai să te alegi cu multe zile şi nopţi de carceră, dar foamea e destul de oarbă ca să te aventurezi cu bună ştiinţă.

Pe şeful brigăzii îl cunoşteam de la Jilava, se numea Dumitrache. Un mecanic-auto înzestrat cu o capacitate de muncă şi cu o energie din cele mai remarcabile. Îmi vine să cred că se număra printre puţinii peninsulari ajunşi brigadieri fără *„blagoslovenia" politrucului*. Era un bărbat frumos, plin de duh, bun organizator, foarte apreciat de conducerea coloniei şi iubit de subalteri. Ştiam că în colonia de muncă *Peninsula* existau doar doi sau trei deţinuţi, toţi cu funcţii tehnice importante, care aveau aprobarea să se deplaseze de la colonie spre şantiere liberi, fără nici o escortă; Dumitrache a fost printre aceştia, un favorit: *rara avis*.

Dar într-o zi – aşa e când te crezi în drept să faci orice trăsnaie, ca socotindu-te *indispensabil*, şi lui Dumitrache nu-i lipsea spiritul aventurist – eroul nostru pleacă să nu se mai

întoarcă. De fapt nu se cunoaşte exact dacă brigadierul mecanicilor a plecat să nu se mai întoarcă sau a fost vorba numai de o simplă şi naivă aventură de dragoste.

Cert este că în seara aceea a lipsit de la apel. Nici în cursul nopţii n-a apărut, încât, în dimineaţa respectivă, comandantul coloniei fu obligat să tragă semnalul de alarmă, să anunţe M.A.I.-ul şi posturile de miliţie din regiune că la *Peninsula* s-a produs o evadare.

Dintr-o anchetă sumară făcută printre mecanici s-a aflat că în ziua precedentă, ziua *„evadării"* Dumitrache a fost văzut în basculanta Nataşei. Trebuie să precizăm că Stalin n-a dat statului comunist român, republicii noastre, *norodului nostru,* numai *motoare,* ci şi specialişti bine remuneraţi, care îşi primeau salariile în ruble, chiar şi atunci când *motoarele* lui Stalin rugineau în cimitirele de maşini stricate de pe Valea Carasu. La reforma monetară, tartărul acestei reforme, economistul sovietic Ivan Şlapin, stabilise valoarea unei ruble la 8.20 lei, apoi la 9 lei. Printre specialiţtii sovietici figurau mai ales mecanici auto şi şoferi: *Nataşa* era conducătorul unei autobasculante în funcţiune. Fata nu avea frumuseţea unei zâne, dar Dumitrache o plăcea – se pare – şi *amorizatul* nu făcuse din asta un secret, fiind tentat să săvârşească pentru „rusoaică" chiar şi o *trăsnaie* care să-l ducă la *săvârşenie.*

N-au transpirat prea multe amănunte în legătură cu aventura brigadierului îndrăgostit. Se ştie însă că a fost capturat în apropiere de localitatea Cernavodă în jurul orelor 10^{00}, pentru ca în timpul prânzului să se afle deja în arestul coloniei, în frigurile unei anchete stil Chirion. Nici în legătură cu felul cum a decurs ancheta n-au transpirat amănunte de luat în seamă. Lucrurile s-au petrecut în mare secret şi grabnic, totul- şi ancheta, şi condamnarea evadatului, şi execuţia lui – s-a finalizat într-o singură convorbire telefonică, sumară, cu Internele, în aproximativ trei zile.

După-amiază, înainte de înserare, s-a repetat figura cu *„Bădescu".* Toată colonia, pe brigăzi, a fost scoasă pe platoul din *„piaţa apelului"* şi a trebuit să trecem prin faţa *„stâlpului infamiei"* pentru a înfiera fapta *„nesăbuită"* a evadatului. S-a

spus, şi nu-i ïxclus să fi fost aşa, s-a spus că la acea oră de seară (când a ajuns brigada noastră la rând în faţa stâlpificatului întunericul pusese demult stăpânire pe sinistra *Appellplatz*-ul Peninsulei) deja Dumitrache nu mai era în viaţă, fusese ucis în timpul anchetei şi l-au ţintuit la stâlp numai spre a îndeplini o formalitate, aceea de a arăta deţinuţilor cum ştie partidul să pedepsească o tentativă de evadare. În zilele următoare vom afla şi ce a urmat după *stâlpificare:*

Mort sau în agonie fiind - în cazul cel mai fericit, fostul brigadier al mecanicilor, în jurul orelor unsprezece din noapte, a fost desţintuit, aşezat pe o targă şi transportat în taină spre a fi aruncat între gardurile de sârmă ghimpată în parcela din stânga lagărului. Dimineaţa care a urmat, şi în toată ziua respectivă, ni s-a dat voie să privim trupul ciuruit de gloanţe al lui Dumitrache expus chiar în faţa unui post de pază din cordonul de securitate al coloniei. Iar pentru ca asasinul să fie cât mai odios, administraţia Peninsulei, prin Georgescu şi Chirion, a avut grijă să ştie că fostul brigadier, în încercarea de a dezarma sentinela postului 3 şi a sări peste zid, nerăspunzând la somaţiile reglementare, a fost împuşcat.

N-a fost nimeni însă care să nu ştie adevărul. Crima era îngrozitoare, o întâmplare mai mult decât incredibilă, de aceea înspăimântat, bântuit acum de ideea că oricine poate avea sfârşitul tragic între gardurile de sârmă ghimpată, am hotărât să solicit o nouă discuţie cu profesorul Golimas. Ea a avut loc tot între patru ochi, cu următorul aproximativ conţinut scurt:

Golimas: Mă bucur că, în sfârşit, te-ai hotărât; asta înseamnă că eşti deştept, că ai sesizat semnificaţia lucrurilor şi eşti cu picioarele pe pământ...

Eu: Am o nelămurire, vreau să ştiu mai la concret cum e ca să fiu *„elastic"*, ce e cu *„picul de diplomaţie"*, adică ce mi se cere să fac?

Golimas (cinic): *Să ciripiţi, să colaborăm,* să fii *omul administraţiei...* Să divulgi planul unui rău, anihilând astfel

provocarea unei *catastrofe*... Dacă ar fi fost cineva care, ştiind intenţia lui Dumitrache de a se angaja într-o aventură absurdă cu *„rusoaica”*, l-ar fi *ciripit* la Chirion, fii sigur că n-ar fi sfârşit atât de groaznic; i s-ar fi făcut un mare serviciu lui şi nouă tuturor... Nu ştiu dacă ai citit în 1940 tabletele din *„Neamul Românesc”* ale lui Iorga despre *delatori*. El a denunţat presa vremii care îl arăta drept vinovat de crimele comise împotriva legionarilor, ca *autor moral*, susţinând că *sicofanţii Atenei au fost nişte îngeri pe lângă denunţătorii lui, aceşti draci împieliţaţi*... În realitate, pe cât se pare, şi savantul a practicat *delaţiunea*, dacă delator este, potrivit dicţionarelor, *„cel ce denunţă justiţiei o crimă sau un delict”*, iar a denunţa sinonim cu *„a pârî pe cineva ca vinovat”*, *„a da de gol”*, *„a da pe faţă”*...

Eu: Îmi permiteţi o mică rectificare?

Golimas: Să nu spui că Iorga...

Eu: Ba spun că Iorga a fost un *delator necinstit sufleteşte*. *Pâra* lui s-a bazat pe neadevăruri în dorinţa de a comite *răul* chiar printr-o mişelie... Nu vă supăraţi, domnule profesor, dar dacă dumneavoastră îmi propuneţi să practic *delaţiunea* lui Iorga, să fiu *„drac împieliţat”*, de la început vă spun că refuz...

Golimas: Poţi să refuzi, e prea târziu... la ora asta deja ofiţerul politic cunoaşte prima discuţie a noastră şi aşteaptă să spui da, apoi în brigadă, pentru faptul că eşti în raporturi bune cu mine băieţii deja te consideră *„turnător”*...

Eu: Ofiţerul politic ştie şi chestia cu *„diplomaţia”*, cu *„a fi elastic”*, *„să ştii a te-nvârti...”*?

Golimas: Notează că discuţia noastră a rămas între noi; ce i-am spus eu lui Chirion ai să afli mai târziu... Acum vrei să ştii la concret ce ţi se cere.

Eu: Nu-i normal?

Golimas: Ei, bine, ascultă şi memorează. Vei lucra cu mine, eu îţi sunt *legătura* cu ofiţerul politic. Tot ce auzi în brigadă şi consideri că e cazul să fie adus la cunoştinţa administraţiei îmi spui mie. E fain dacă ai posibilitatea să culegi informaţii şi de la alte brigăzi; le centralizăm şi ajung la birou... Brigadierul va afla, îi spun eu, că eşti *„omul*

administrației" și va înceta să te persecute, va fi convins că persecuția lui și-a atins scopul urmărit... Nu sărim peste *cal*, adică pe masa lui Chirion vor ajunge numai informații verificate, serioase, nu *găinării*. De pildă ne interesează mai puțin că Olaru sau Iacobescu sunt flămânzi, și o spun, ori că norma e colosală, imposibil de realizat, și se vorbește. Dar dacă aflăm că se pune la cale o evadare, o răzmeriță, vreun sabotaj sau cine știe ce *nebunie* care ar atrage după sine o serie de neplăceri și suferință pentru întreaga colectivitate și n-ar ajuta la nimic, ce zici nu-i de datoria noastră să denunțăm asemenea nebunii?... *Elasticitatea, diplomația*, și *învârteala* de care am vorbit: că accepți jocul înseamnă că ești elastic; picul de diplomație e atunci când faci jocul, dar eviți a pricinui un rău și în final; asta rimează cu a ști să te-nvârți. Interesul partidului este ca toată suflarea românească să fie compusă din *„turnători"*. Un popor de *„turnători"* e mai ușor de condus ca un popor de reacționari. Locotenetul Chirion știe și el următorul lucru: cu cât va avea în brigăzi mai mulți *colaboraționiști* cu atât îi va fi somnul mai tihnit...

Eu: Dar dacă se descoperă *„diplomația"?*

Golimas: Cât timp sunt eu aici n-ai probleme. Când n-oi mai fi te descurci cum îi găsi de cuviință...

Am cerut profesorului Golimas un răgaz de trei zile pe motiv că trebuie să verific pe teren în ce măsură voi fi în stare să nu-l dezamăgesc. Nu i-am spus adevărul. În realitate aveam nevoie de anumite zile, în care timp să cunosc părerea câtorva prieteni, apoi era și dorința de a nu mă grebi. Nu renunțasem la deviza: *cu cât mai rârziu, cu atât mai bine*.

În brigada 8 cunoșteam un prieten mai apropiat sufletește, pe *Ruse Nicolae*. Îmi era vecin cu patul și singurul cu care discutam deschis, camaraderește (în secret bineînțeles), chestiuni de natură politică. *Nicolae Ruse,* ploieștean de baștină, refugiat în Germania după *„rebeliunea"* din 1941, avea ce povesti; cunoscuse bine lagărele naziste, stase aproape doi ani în lagărul de la Fichtenhein (lângă Weimar), în dosul sârmelor ghimpate. De la el voi afla prima dată că la Buchenwald prizonierii politici au avut un tratament mult mai

uman ca deţinuţii români în închisorile staliniste şi în coloniile de muncă.

I-am relatat prietenului meu discuţia avută cu profesorul Golimas. N-am ascuns nimic din propunerile acestuia de a deveni *„turnător"*, şi l-am rugat să-şi spună părerea cât mai sincer. Şi-a spus-o în următorul fel: *„Refuză! Categoric refuză... În atâţia ani n-ai reuşit să cunoşti diabolismul comunist? Întingi un deget şi ţi se ia toată mâna, ciripeşti o vorbă vei fi nevoit să ciripeşti tot, să spui şi ce nu ştii, să le dai sufletul, să-şi vinzi conştiinţa... La ăştia a fi elastic, diplomat, să te-vârţi nu merge, până la urmă cazi... Şi cazi rău... Trebuie să mai răbdăm, multul a trecut, sfârşitul se apropie... Refuză! Ăsta e sfatul meu..."*

Ştiam că în acea vreme se găsea la *Peninsula Cristofor Dancu*, legătura mea superioară în activitatea de-afară. Fusesem arestat şi judecat împreună cu el, ne lega o prietenie veche, lucrasem amândoi în presă, îl ştiam ponderat, stăpân pe sine, extrem de credincios şi înţelept. În afară de aceasta ştiam că în libertate, înainte de arestare făcuse parte din comandamentul care s-a ocupat cu organizarea unor acţiuni anticomuniste după anul 1947 şi bănuiam că şi la canal se numără printre liderii legionari arestaţi preocupaţi de asemenea probleme..De-aceea am socotit că este cazul, aveam datoria să-l consult, să-i raportez cele discutate cu Golimas şi, încadrându-mă în disciplina noastră de odinioară, să-l las pe el ca şef, să hotărască ce trebuie să fac.

Întâlnirea cu Dancu am avut-o în seara următoare, iar hotărârea lui am auzit-o abia în seara ce a urmat după prima întâlnire. Evident că după ce şi el s-a consultat cu cineva. Răspunsul lui fu foarte laconic: *„Nu refuza! Acceptă!... E bine să avem oamenii noştri şi acolo... Fii însă atent... Ne întâlnim săptămânal să-mi spui cum merge... Încă odată... Atenţia mărită... Am informaţia că Golomas e lichea, dar nu-i bestie... Chirion are mai multe crime la activ, e foarte sadic... de aceea încă de zece ori atenţia mărită..."*

Înspăimântat mă aflam într-o năucitoare dilemă. Ce fac? Ce poziţie iau?... Accept propunerea profesorului, folosind *„diplomaţia învârtitului"*, astfel salvând de la arestare (suferinţe, săvârşenie chiar) zeci şi sute de fiinţe candidate a fi împinse în vâltoarea cruzimilor comuniste sau o resping?... Ascult glasul lui Nicolae Ruse printr-un *refuz categoric* sau mă conformez *„jocului"* propus de Dancu?... Două soluţii, amândouă greu de ales, riscant...

Răgazul de trei zile luă sfârşit. Nu eram însă decis care să-mi fie obţiunea, pentru o *pactizare cu dracul* sau *pentru martiraj*, când, ca din senin, aproape ca o idee divină (fatală totodată), îmi bătu la poarta conştiinţei o a treia soluţie: *tergiversarea*. N-am stat mult pe gânduri şi m-am adresat normatorului, ca într-o implorare greu de înţeles:

- Vă mulţumesc, domnule profesor pentru grija ce mi-o purtaţi, dar încă nu m-am decis. Nu vreau să greşesc, de aceea faceţi în aşa fel să amânăm...

- Ce să amânăm, frate, mă întrerupe Golimas vădit tulburat. Cu Chirion nu-i de glumit. Parcă dacă accepţi trebuie să şi faci ce vrea politrucul... De-altfel nu-i nici un bai, am acceptat eu pentru mata. Lucrezi cu mine. Ce ne va fi dat să păţim vom pătimi împreună...

- Două zile mai târziu, în cartoteca ofiţerului politic sunt trecut pe fişa *„socialiştilor informatori"* cu numărul de ordine 381. Un an mai târziu voi afla că la data respectivă am fost al 381-lea *„chirionist"* din Peninsula. Asta însemna că Chirion reuşise să aibă aproximativ zece informatori pe brigadă, ceea ce pentru partid, care urmărea cu toată suflarea românească să se compună din *delatori*, nu era un succes.

Iată-mă, aşadar, *„chirionist"* fără voie... Din punctul de vedere al normatorului un *om aranjat*, din punctul meu de vedere judecând politic şi moral de pe poziţia luptătorului de ieri, o *epavă a spiritului*, un *monstru moral...*

Iată şi o serie de avantaje: imediat primii cartea poştală, am scris 8 rânduri, nu mai mult de 30 de cuvinte... (aşa prevedeau instrucţiunile). La vreo trei săptămâni am avut un vorbitor cu soţia, care a durat 15 minute într-un vacarm de

nedescris (să nu uităm că în perioada de care vorbim, condamnaţilor din *Casa morţii* de la Sing-Sing-ul american *al „negustorilor de moarte"* li se permitea să aibă *„vorbitor"*, doar două ore pe săptămână), acesta a fost primul, singurul *„vorbitor"* pe care l-am avut în cei 12 ani petrecuţi în închisorile şi lagărele din R. P. R. Apoi am mai primit la Canal o scrisoare de-acasă; tot carte poştală, şi două pachete cu alimente, în total 10 kilograme şi m-am considerat printre *marii avantajaţi.* Cât timp am stat în brigada lui Matei Vasile n-am mai fost persecutat. Pumnii brigadierului nu mi-au mai stâlcit coastele şi nici la roabă n-am mai robit. În schimb mi s-a cerut un lucru mai greu ca munca de robar; *să fiu ochiul vigilent şi urechea politrucului în brigada 8.*

Să vedem însă cum mi-am îndeplinit această misiune de Judă şi care mi-au fost arginţii în continuare.

Prima *„colaborare"* am făcut-o într-o sâmbătă seara. Încă nu aveam voie să port asupra mea creion şi hârtie. Mă găseam – cum s-ar zice - în perioada de verificare. În brigadă numai brigadierului şi normatorului şi şefilor de grupe, dacă figurau pe lista ofiţerului politic, li se permiteau să folosească ustensile de scris. Ceilalţi componenţi ai brigăzii, muritorii de rând, de se întâmpla să fie prinşi cu asemenea obiecte *interzise* automat făceau cunoştinţă cu pumnii de troglodit ale „şefului" şi cu trei – patru zile de carceră. „Turnătoria" am raportat-o profesorului, cel „ciripit" a fost Temelie, şeful de grupă, astfel:

- Aproape în fiecare zi, şeful de grupă Temelie poate fi văzut la bucătărie, face negoţ: dă ţigări pentru pâine şi ciorbă, apoi pâinea şi ciorba le comercializează în baracă la speculă: un polonic de ciorbă cumpără pentru trei ţigări, o raţie de pâine pentru şapte ţigări.

Golimas mă privii îndelung, zâmbi amărât şi-mi răspunse:

- Asta miroase a *găinărie* – asta una la mână, apoi Temelie este *„turnător"* vechi, omul brigadierului şi mi-i că-l supărăm pe Matei... Nu ştiu dacă merge...

- Fapta lui Temelie e o *nebunie?*

- Da şi nu.

- E o nebunie şi încă una care atrage după sine o serie de neplăceri şi suferinţe pentru mulţi din colectivitate.

- Explică-te.

- Vă explic imediat. Temelie la bucătari dă trei ţigări pentru un polonic de ciorbă şi şapte *Naţionale* pentru un sfert de kilogram de pâine. În brigadă cumpără polonicul de ciorbă cu două ţigări şi sfertul de pâine cu cinci...

- Există în brigadă la noi oameni care îşi vând mâncarea pentru ţigări?

- Există unii care şi-au vândut nu numai nenorocita asta de porţie de hrană, ci şi cămaşa de pe ei. Cineva a rămas fără pulover în schimbul unui pachet de mahorcă. Aceştia sunt fumătorii pasionaţi care nu au legătura cu familia şi care sunt în stare să-şi vândă şi sufletul pentru un fum de ţigară... O brigadă care tolerează asemenea practici nu comite un rău? Negoţul lui Temelie nu-i o nebunie, nu trebuie curmat?

Până la urmă Golimas a acceptat *„turnătoria"* mea. A doua zi pe masa ofiţerului politic a ajuns o „notă", care denunţa „afacerile" fostului jandarm şi datorită căruia, cu toată opunerea brigadierului, Temelie fu scos din funcţia de şef de grupă şi mutat la o altă brigadă cu meţiunea: *„Să fie supravegheat în de-aproape!"* Era o înfrângere a lui Vasile Matei şi primul act de răzbunare a mea împotriva unui om care, fără să fie torţionar M. A. I. –ist, mă lovise pe nedrept în repetate rânduri, ca să fie în *aprecierea* brigadierului bătăuş.

Înainte de a trece mai departe în a arăta cum mi-am îndeplinit ruşinoasa *misiune de „Judă"* şi care mi-au fost „arginţii" în continuare e cazul să spunem câteva cuvinte despre ceea ce am numit mai sus, într-o discuţie cu *normatorul „raporturi de mare amiciţie"* între familiile noastre.

Profesorul Golimas fusese căsătorit şi – dacă nu mă înşel – avea doi copii cu fosta nevastă. Nu ştiu dacă-i fusese căsnicia fericită. Am înţeles însă, din discuţia cu el, că i-a

apărut în cale *ispita*. Asta într-o zi la cinematograful *„Scala"* din Capitală. Precum vom vedea *eroul* nostru nu era un implacabil misoghin ca Schopenhauer, pentru el femeia simboliza ispita, dar o ispită creatoare, chiar dacă ea, femeia, trăieşte excusiv în temporal – potrivit zicerilor *„marelui pesimist"* -, are un spirit îngust şi fiind totdeauna subiectivă poate avea un mare talent, dar nicidecum geniu.

Ispita apărută la „Scala" în calea profesorului universitar (la data aceea Golimas era în floarea vârstei, încă nu purta pe umeri patruzeci de primăveru) într-adevăr trăia în prezent (temporal), doar ne aflam după *„Eliberare"*, nu ştiu cât de îngust îi era spiritul şi nici dacă o înzestrase Dumnezeu, cu ceva geniu. Ştiu însă că avea talente. Unele din ele mi le-a destăinuit normatorul în momentele noastre de nostalgie după timpurile trecute. Şi mai ştiu că o chema Mimi, fusese soţia unui fost coleg de-al meu din cinematografie (nea Mitică), care şi el fusese căsătorit. De la prima soţie îi rămăsese o fată şi un băiat, dar ieşindu-i în cale *ispita* divorţă şi se *„încurcă"* cu Mimi.

„Nea Mitică" l-am cunoscut un om cumsecade, a fost mulţi ani directorul unui mare cinematograf din Bucureşti, al doilea ca mărime. Nu urmase cine ştie ce universităţi, dar avea bani şi lui Mimi, cu două licenţe în poşetă, i-a plăcut de la prima vedere...

Acum statul comunist pregătea naţionalizarea mijloacelor de producţie şi de exploatare a filmelor şi afacerile lui „nea Mitică" mergeau din ce în ce tot mai prost – tocmai acum în viaţa lui Mimi apăru Golimas, profesor universitar, mai tânăr ca *„nea Mitică"*, omul zilei, *la putere*, poate chiar viitor ministru: ce mai adevărată baftă pentru o femeie *talentată* ca Mimi.

Şi uite aşa se înfiripă o dragoste turbată (cuvântul e al profesorului care a rostit şi alte cuvinte mai piperate ce nu se cuvine a le da în vileag cititorului), să fie fericiţi. Numai că zicala românească *„Omul propune, Dumnezeu dispune"* nu-i chiar un cuvânt aruncat în vânt, are şi ea un temei. Îndrăgostiţii au stabilit ziua nunţii lor, dar cu vreo săptămână

înaintea *fericitului eveniment* mirele a fost luat la Securitate să de o *„mică"* declaraţie. Astfel nunta n-a mai avut loc, iar profesorul convertit la marxism-leninism s-a ales cu niscaiva ani de puşcărie şi a ajuns să contribuie, ca normator la *„măreaţa construcţie a Canalului Dunărea-Marea Neagră"*, în brigada lui Vasile Matei.

Nocorul nu l-a părăsit pentru că în cei trei ani de şedere la Canal Mimi a avut grijă să-i trimită pachete cu alimente în fiecare lună, s-a *aventurat* să vină şi la „vorbitor" şi la ultimul, în primăvara lui 1953, i-a zis de dincolo de sârma ghimpată: „Te-aştept! Ai încredere în mine, te-aştept, Reluţule!..." Ce a urmat?

Într-o bună zi *„Ispita"* se gândi să nu mai fie *subiectivă,* nici îngustă în spirit, ci cu adevărat *temporală,* cu picioarele pe pământ. Golimas era departe, se închiseseră lucrările *Canalului* şi de patru-cinci luni nu mai auzise nimic de soarta lui. Cine ştie dacă se mai întoarce, şi dacă se întoarce schimbat, altul? Aflase ea că puşcăriaşii se înapoiază din temniţă răvăşiţi la minte, ciudaţi, epave ale societăţii. Se va înapoia şi *„Reluţu"* la fel? Nu va mai fi profesor universitar şi director al Institutului? Nici viitor ministru? Ce tragedie!... Visuri spulberate... Crud destin!...

Nu i-a trebuit mult să ia o hotărâre, una gravă, definitivă: înapoi la *„nea Mitică"*. Zis şi făcut. S-au împăcat, el a iertat-o, s-au recăsătorit, fără nuntă. După câţiva ani *„nea Mitică"* se săvârşi; la 4-5 anişori se săvârşi şi Mimi, ca să fie în lume o *„ispită" mai puţin.*

În prezent Aurel Golimas, normatorul brigăzii lui Vasile Matei, e şef de catedră la Universitatea din Craiova, scrie, a devenit un remarcabil om de ştiinţă şi colaborator al Radiodifuziunii române; în una din zile l-am ascultat vorbind la emisiunea *„Răspundem ascultătorilor"*.

Cu aceste zise trecem mai departe, legăm firul evenimentelor de la *Canal* pe ghemul altor întâmplări trăite acolo în forma cea mai de necrezut posibilă.

Primăvara anului 1951 sosi parcă mai devreme ca în anii precedenţi. Eram în luna *mărţişorului*, soarele ni se arăta foarte darnic, peste puţin timp împlineam un an de robie la *Peninsula*. Mă consideram vechi pe Valea Carasu, ziceam că *ce a fost mai greu a trecut*, într-un fel protejat de *normator*, aveam toate motivele să mă cred un *om aranjat*. Mai important ca orice mi s-a părut faptul că profesorul nu-şi manifesta nici o grabă în a mă silii să-i aduc cât mai multe *informaţii* pentru ofiţerul politic. Îl auzeam pe *Ruse Nicolae* şoptindu-mi: *„... diabolismul comunist... întinzi un deget ţi se ia toată mâna... Ciripeşti o vorbă vei fi silit să ciripeşti tot... să spui şi ce nu ştii, să-ţi dai sufletul, să le vinzi şi conştiinţa..."* Prietenul meu n-a avut dreptate. Nici Dancu socotindu-l pe Golimas *lichea*. Vezi cât de eronaţi pot fi oamenii în aprecierile lor? După o iarnă extrem de grea, munca la roabă pe timp de iarnă e *blestem* nu altceva, iată-mă acum într-o perioadă de relativă linişte, oarecum mulţumit. Brigadierului, *fiara din Brăiliţa*, începu să-i fie frică de mine. E nemaipomenit de plăcut, o satisfacţie absurdă, să-ţi vezi torţionarul îngenunchiat. Gânditorul roman Seneca spunea: *„Cât trăişti, trebuie să tot înveţi"*. Învăţasem la Peninsula ceea ce n-aş fi putut învăţa în altă parte o viaţă întreagă, anume că *foarte puţini oameni au o noţiune clară despre ce este omul*. Prin Matei Vasile eu am cunoscut *omul*, l-am cunoscut fiară, tiran, călău, mai mult decât îl cunoscusem pe Brânzaru la M. A. I. În altă parte şi în împrejurări mai fericite nu l-aş fi iertat nici mort. La necaz iertarea însă *înnobilează sufletul şi-i virtute* – zic filozofii. De-aceea acum obrazul care fusese pălmuit se putea lăsa sărutat. Şi Iuda l-a sărutat pe Hristos, apoi şi-a primit arginţii. Dar în scurt timp voi constata că sunt oameni mai tirani ca şeful brigăzii a 8-a şi voi spune: Matei Vasile a fost călău *sărac cu duhul*, deci are *circumstanţe atenuante*...

Cu vreo două zile înainte, profesorul Golimas îmi promisese că o să-mi facă o surpriză, o bucurie. Amândouă zilele m-am tot frământat să-mi dau seama cam care anume poate fi această bucurie promisă de *normator*. Poate o scrisoare primită de acasă, poate un pachet. Un *„vorbitor”* sau poate un decret de amnistie?... Erau dorinţe de puşcăriaşi. Singurele visuri care nu ne-au părăsit nici un moment în decursul anilor de închisoare şi care, aşa numai visuri neîmplinite, ne-au ajutat să supravieţuim. Abia la aproape o săptămână sosi *surpriza*.

Sunt chemat la cancelaria brigăzii. Am emoţii. Găsesc acolo pe Golimas şi pe Matei care mă privesc zâmbind; un zâmbet al torţionarului dărâmă într-o secundă întregul eşafodaj al răutăţilor de până atunci. L-am văzut zâmbet de fiară îmblânzită, un gest silit de neputinţă şi incisivitate. Probabil că i-am răspuns cu un zâmbet la fel.

Normatorul brigăzii mă luă în primire adresându-mi-se:

- În fine, iată şi surpriza promisă: domnul ofiţerul politic, domnul locotenent Chirion, vrea să vă cunoască personal... Pregătiţi-vă pentru această vizită...

Din spusele colegilor de brigadă ştiam acum bine cine e Chirion. Mi se şoptise câteva din monstruozităţile sale şi mi-l întipărisem în minte ca pe un *căpcăun*. De aceea când am auzit că cere să mă cunoască, fără să vreau, primul sentiment pe care l-am avut a fost unul de înfiorare. Profesorul mă privi atent şi văzându-mă atât de tulburat, cu faţa crispată şi cu privirile rătăcite, voind parcă să-mi dea curaj adăugă:

- O să aveţi o bucurie... mergem împreună...

Aceasta mă linişti niţel, mai ales faptul că nu voi fi singur.

Câteva minute mai târziu, însoţit de *normator*, am făcut drumul de la baracă la cancelaria ofiţerului politic. Mergând Golimas m-a pus în temă, să ştiu despre ce va fi vorba:

- E un loc vacant de *normator* la o brigadă... Eu te-am recomandat pe dumneata... Să nu cumva să faci prostia, greşeala să refuzi, că e grav...

- Eu, normator? Am întrebat complet dezorientat. Bine, dar parcă nu de mult mi-aţi vorbit despre o corespondenţă a M.A.I.-ului prin care sunt notat drept *fanatic* şi *terorist* şi *pus în de-aproape sub supraveghere* că la anchetă n-am spus *totul* şi că Securitatea va încerca să smulgă de la mine declaraţii în legătură cu activitatea mea în Bucovina...

- Asta aşa e, dumneata însă nu pune întrebări... Ţi se dă posibilitatea *să te-nvârţi,* nu refuza. Acceptă, apoi vom vedea ce-i de făcut...

- Eu cred că-i o cursă a Internelor.

- Nu-i nici o cursă, frate. Eu te-am recomandat, nu Internele...

- *„Fanatic"* şi *„terorist"*... Un *terorist anticomunist* normator la *Canal...* mi se pare ceva de domeniul absurdului... Pe urmă nici n-aş şti ce să fac ca *normator,* în viaţa mea n-am fost normator...

- E simplu, eşti ajutorul brigadierului şi pontezi lucrul efectuat de brigadă, ţii evidenţa normelor, a prezenţelor, iei în primire producţia... Atât.

- Şi cu *„turnătoria"* cum rămâne?

- Ei, aici e aici... N-o să mai lucrăm împreună. Fiecare normator şi brigadier trebuie să aibă *informatorii* lor. Cu cât ai mai mulţi, cu atât eşti mai bine văzut la birou şi mai departe... Acum, în sfârşit, intră în funcţiune *„picul de diplomaţie"*... Dacă o să ştii manevra cu abilitate treci hopul, te strecori, ajungem la liman şi într-o zi o să râdem aducându-ne aminte cum i-am tras pe sfoară. Dacă vom vrea s-o facem pe *leii* păţim ca Dumitrache... În nici un caz nu trebuie să facem oamenilor rău.

Ajunşi la birou, după prezentările milităreşti de rigoare, avui cu Chirion următorul dialog:

Chirion: Tu ai fost legionar? (E cazul aici să spunem că în urgia temniţelor comuniste foarte mulţi legionari evitau să se declare legionari. Preferau să se dea ţărănişti, liberali, chiar socialişti. Aceasta pentru că teroarea antilegionară se practica, o practicau mercenarii securităţii în modul cel mai cumplit posibil şi unii legionari, ca să scape de această

teroare draconică, foloseau acest mod de comportare. Printre aceştia m-am numărat şi eu, deşi îmi dam seama că este un comportament laş. De aceea am dat un răspuns *„în doi peri”...)*

Eu: Nu n-am fost înscris. Am dorit numai să fiu, dar n-am putut, n-am reuşit să posed carnet de legionar... De fapt nu spuneam o minciună ineptă (niciodată n-am fost în posesia unui carnet de legionar).

Chirion (vrând să glumească): În brigadă se mai cântă *„Sfântă tinereţe legionară”... „Să faci Căpitane o ţară ca soarele sfânt de pe cer”...*

Eu: Oamenii, dom' locotenent, sunt atât de angajaţi în muncă, încât nu le arde a cânta...

Chirion: Zexe! Dar în fine... Ştii de ce te-am chemat: să te cunosc şi să te anunţ că începând din astă seară vei fi *normator* la brigada 14... Acolo este un brigadier care *cade pe bec*, îmi raportezi totul... Depinde de tine dacă mai e cazul să-ţi mai reducem din pedeapsă... Golimas te va prezenta să iei postul în primire...

Cu vreo şase ani în urmă îl cunoscusem personal pe Iosif Cişinevski. Avusesem atunci ocazia, era în primăvara lui 1945, să dau mâna cu şeful propagandei P.C.R. (am strâns o mână ca o labă de gâscă), să leg câteva fraze cu omul care, mai târziu, avea să joace un rol de *cioclu* în mazilirea Anei Pauker, şi să-l privesc de-aproape. Nu mi s-a părut chiar un monstru, ci un omuleţ hîd, însemnat, o arătare după chipul şi asemănarea oricărui spiriduş. Un cronicar marxist, după căderea *spiriduşului* în iad a avut dreptate să-l prezinte: *„... scund şi lat, cu faţa lată, cu gura mare şi întinsă în amândouă părţile, lată şi ea, cu fruntea teşită, cu capul chelbos şi plat, vîrît între umeri... cu mâinile la spate, gheboşat, topit parcă în propriile-i îndârjiri...”* (vezi „Caloianul", pag.271). Aşa l-am văzut şi eu.

Acum, avându-l în faţă pe Chirion, imediat îmi fugi gândul la Chişinevski. O asemănare mai mult decât leită, doar cu deosebirea că politrucul de la Peninsula era ceva mai voluminos.

În seara aceea am părăsit brigada lui Vasile Matei, mi-am luat bagajul şi rămas bun de la câţiva prieteni din unitate şi am fost instalat în noua mea *funcţie,* într-o baracă, cea mai în apropiere de sârma ghimpată.

Nici două săptămâni de *„colaboraţionism"* nu trecură. Doar o singură notă (şi asta scrisă de Golimas) a ajuns pe masa de lucru a *politrucului* şi iată-mă *„înălţat în grad".* Şi acestă înălţare se încadra în ceea ce am numit „arginţii lui Iuda". Iată-mă *normator, „omul administraţiei"* cu funcţie. De-acum înainte ca normator, va trebui să am un serviciu personal de *„informaţii",* contactul cu Chirion să-mi fie direct (îl voi regreta pe profesor); să fiu în brigadă *ochiul şi urechea politrucului.* Un ghinion mai cumplit nici că se putea!...

Brigada 14 era o *brigadă de adunătură:* ţărani, muncitori, intelectuali, majoritatea condamnaţi ca *frontierişti* sau pentru diverse *instigături împotriva poporului.* Aici îl voi găsi pe Temelie, fostul şef de grupă din brigada lui Vasile Matei, mutat în urma denunţului meu, dar aici omul se angajase în afaceri mari; îl voi cunoaşte mai bine pe ziaristul *Al. Lăpuşneanu,* ne vom împrieteni şi pe cât îmi va sta în putere îl voi ajuta. Tot aici am dat de doi bucovineni: Vasile Chiraş şi Nuţu Gavrilei din Fundul Moldovei; Chiraş era câmpungean; amândoi tineri, elevi de liceu, căzuseră cu faimoasele bande de partizani *„Gărzile Decebal".*

Şeful brigăzii un fost poliţist din Constanţa, cam de vârsta mea, un bărbat plăcut la vedere, isteţ şi ferches (prietenii îi spuneau *„Spirache",* voi afla că e aromân), mă primii foarte rece, chiar cu oarecare ostilitate. Nu mi s-a permis să ocup patul fostului normator din camera brigadierului, ci a trebuit să-mi aranjez un locşor în dormitorul mare. De la început mi-am dat seama că în această brigadă sunt o persoană *inoportună,* pentru *„Spirache"* o primejdie, în ochii celorlalţi

deţinuţi, majoritatea, un *„chirionist"* în plus, demn de dispreţ... În ce ruşine intrasem...

A doua zi am intrat în program normal cu: *„deşteptarea"*, curăţenia de dimineaţă, ceaiul. încolonarea şi apelul din piaţa cu *„stâlpul infamiei"*, ieşirea pe poartă şi marşul spre şantier. Brigada 14 lucra la amenajarea unor terenuri pentru agricultură şi avea şantierul la vreo opt kilometri depărtare de colonie. Singurul *greu* în această brigadă era drumul, cele două marşuri, zilnic, pe care le făceam în coloană. Atmosfera atât în baracă, la colonie cât şi pe şantier nu se putea asemui cu atmosfera de teroare din brigada lui Vasile Matei. Din acest punct de vedere nu aveam nici un motiv să regret că mă găsesc aici.

Existau însă alte motive care mă nelinişteau. În primul rând mandatul pe care îl aveam de a-l supraveghea pe *„Spirache"*, şi a raporta totul *politrucului*. Ideea că sunt obligat a avea legătura de informare cu Chirion, fără *intermediarul* Golimas, deveni obsesie. *„Turnătoria"* de până acum a fost *găinărie*. Abia de aici începe tragedia; voi fi, poate, silit să inventez *comploturi, sabotaje, rebeliuni, tentative de evadare* şi alte bazaconii. Şi toate acestea spre a adăuga la suferinţele oamenilor alte suferinţe. Pentru a-mi fi mie bine voi fi, poate, tentat să-mi denunţ fraţii, prietenii, camarazii de ieri, ca să mă *autodemasc*, târând după mine, în temniţă, zeci, sute de oameni cu care făcusem cândva politică. *„Decât să câştigi o bătălie prin mişelie, mai bine e să cazi în luptă"* va fi o lozincă aruncată la lada de gunoi. Ce va rămâne din mine? Am trecut prin camera de tortură a lui Brânzaru, bătut la rangă, pus la curentul electric, crucificat, şi am tăcut; acum să spun ce am tăinuit atunci? La *Peninsula* aveam în acea vreme, un nepot, pe Sandu Băncescu, unicul copil al surorii mele Profira. Căzuse şi el cu *„Gărzile Decebal"*; va trebui într-o zi să-l denunţ şi pe el? Cine ştie ce-o să mi se mai ceară; poate să dau foc coloniei spre a procura Securităţii *ţapi ispăşitori...*

Din nou îmi sună în urechi, şoptit, îndemnurile lui Ruse Nicolae: *„Refuză!... diabolismul comunist... La ăştia, a fi*

elastic, diplomat, nu merge... până la urmă cazi... şi cazi rău... Refuză!... ăsta e sfatul meu..." Auzeam însă şi sfatul lui Dancu: *„...Acceptă! E bine să avem oamenii noştri peste tot... dar fii atent... Chirion e foarte sadic... are multe crime la activ... De aceea atenţie mărită... Ne întâlnim săptămânal să-mi spui cum merge..."*

M-am grăbit să-l întâlnesc, i-am povestit tărăşenia cu promovarea mea ca *normator*, exprimându-mi regretul că sunt amestecat într-o afacere care simt că se va termina prost. I-am auzit din nou părerea:

- *Înapoi nu mai putem da... mergem aşa mai departe... E foarte bine că te-au numit normator... Alţii fac pe dracu-n patru să aibă anumite atribuţii de conducere în brigăzi şi tu te vaiţi... Numai, atenţia mărită... Sunt informat că au adus de la Piteşti o echipă de „reeducaţi şi vor să înceapă o treabă asemănătoare şi aici... Deci încă o dată atenţia mărită..."*

De câteva ori am încercat o apropiere de şeful brigăzii, dar de fiecare dată am fost refuzat. Uneori chiar cu brutalitate. Îmi propusesem să-i atrag atenţia că a intrat în *raza vizuală* a ofiţerului politic, sau chiar să-i destăinuiesc discuţia avută cu Chirion în legătură cu mandatul primit de a-l supraveghea. Totul a fost în zadar: fostul poliţist antonescian nu numai că n-a pierdut nici o ocazie spre a-şi arăta dispreţul pentru mine, ci a contribuit direct în a mi se creea în sânul brigăzii o atmosferă insuportabilă de suspiciune şi vrăjmăşie. Singurii din unitate care nu m-au ocolit, de la început până la sfârşit, au fost ziaristul şi bucovinenii. Multe zile ulterior, în discuţiile cu Lăpuşneanu, ne vom aminti de prietenii noştri comuni din presă: Mircea Grigorescu, Mitică Banu, Ion Panait, Teodor Scarlat, Mircea Damian, Acterian, Lalescu, Stelaru, ş.a., iar cu Chiraş şi Gavrilei mă voi răcori auzindu-i povestindu-mi despre Câmpulungul nostru drag. În unele momente aceşti oameni au fost *paiul* de care m-am agăţat în largul oceanului ca naufragiat. Şi n-am să-i uit, mai ales pe inimosul câmpulungean Vasile Chiraş.

A trecut o săptămână, au trecut două şi nici un eveniment mai deosebit nu tulbură starea în care începeam să mă

complac. În funcţia de *normator* mă descurcam binişor, cu ostilitatea din brigadă, mă obişnuisem, doar la *„turnătorie"* mă poticneam. Acum aveam ustensile de scris, puteam aşterne pe hârtie romane întregi, însă îmi lipsea curajul, mai ales curajul de a da ochii cu Chirion. Apoi atât timp cât contactul cu oamenii din brigadă era redus la zero, nici nu aş fi avut ce *„turna"*. Încă nu ajunsesem atât de întunecat în conştiinţă încât să inventez *comploturi, sabotaje, evadări, organizaţii.*

În meseria de *„turnător"* (regimurile comuniste au transformat-o în *profesiune*, chiar în *„datorie patriotică", pe plan naţional*), ca să dai *randament,* cel mai important lucru e *conspirativitatea.* Sursa de informare sunt oamenii din jur, dar pierzând această sursă prin *desconspirativitate* înseamnă că trebuie să alegi din două lucruri unul: ori te laşi de *meserie,* ori îţi schimbi *locul de muncă.*

La mine situaţia era mai complicată, fusesem *desconspirat* prin *funcţie,* locul de muncă nu mi-l puteam schimba, iar în ceea ce privea şansa de a-mi abandona *meseria* aceasta implica din partea mea un curaj eroic, cu consecinţe imprevizibile, curaj pe care nu-l aveam atunci, căci mă îngrozeau consecinţele. De aceea am spus şi eu ca Dancu: *Înapoi nu mai putem da... mergem aşa mai departe... atenţia mărită!*

Abia la începutul celei de a treia săptămâni, într-o dimineaţă, cu jumătate de oră înainte de a ieşi pe poartă, *evenimentul mai deosebit* apăru să-mi tulbure starea în care mă complăceam.

Pe platoul *Appellplatz-ului,* ca în fiecare dimineaţă mă găseam în spatele coloanei, ca *„încheietor de pluton",* în aşteptarea semnalului de ieşire pe poartă, când am văzut cum doi gardieni l-au luat pe *„Spirache"* şi dus a fost. Câteva minute mai târziu am primit ordin să trec la comanda brigăzii. În cursul zilei, pe şantier, am fost înştiinţat că până la numirea unui nou brigadier răspund de buna funcţionare a brigăzii... N-am înţeles atunci că sunt atras într-o cursă diabolică.

Iată-mă acum, aşadar, şi *brigadier la Canal. „Colaboraţionist"* eram de aproape două luni de zile. În cuvintele lui Golimas fusesem *„deştept, cu picioarele pe pământ... un om aranjat..."* De fapt mă *„aranjasem"* foarte bine şi asta o să se desprindă din povestirile ce urmează.

Prima ieşire pe poarta coloniei în fruntea brigăzii a avut loc într-o marţi (se zice că marţea e zi cu ghinioane). Sute de ochi m-au privit, cei mai mulţi, desigur cu dispreţ. Se vedea clar, în realitate aşa gândeau privitorii şi nu greşeau prea mult, că promovarea mea ca *brigadier* avea un cântec şi încă unul – vorba cântecului – cu *schepsis cabalistic*. Nu spărsesem normele să fiu *Stahanovist, rude la Ierusalim* nu aveam, nici o meserie tehnică şi totuşi sunt *brigadier*. Cum? Prin ce merite? Asemenea întrebări şi-or fi pus cei care mă cunoşteau şi mă vedeau acum în capul unei brigăzi. Răspunsul implicit şi ineluctabil, nu putea fi decât unul singur: *s-a vândut satanei*. Am ieşit pe poartă în pas cadenţat, doar comedia trebuia să fie şi absurdă, sub privirile unor oameni ce se căzneau să-şi păstreze demnitatea, şi mi s-a părut că pică cerul pe mine de ruşine. O zi – două până m-am obişnuit (obişnuinţa e a doua natură), pe urmă ruşinea mi s-a mai micşorat. Au început necazurile la conducerea brigăzii, nişte necazuri banale, dar prin care conducerea coloniei încerca să mă şantajeze spre a obţine cât mai multe foloase. Întâiul necaz mi l-a făcut fostul şef de grupă din brigada a opta, Temelie; cu acesta aveam o socoteală, să-i plătesc o poliţă.

Sunt chemat la biroul ofiţerului politic. Chirion tună şi fulgeră:

- La tine în brigadă e haos, face fiecare ce vrea... debandare... Mi-ai spus cândva că Temelie e speculant şi fapta lui ai numit-o *nebunie*... Acum în văzul tuturor, Temelie se întrece cu gluma şi dumiata, domnule brigadier, nu vii să-mi raportezi, taci... Poate să se răstoarne brigada, taci... Te-am pus acolo şi taci... Să ştii că eu te-am făcut *brigadier* să vorbeşti, să fii *ochiul şi urechea administraţiei* în mijlocul *banditilor*, să ne semnalezi orice neregulă, cel mult la două-trei zile... Dacă nu le pui în ordine venim noi şi facem ordine,

iar dacă îţi închipui că ne poţi duce cu cobza te-nşeli amarnic... asta o să te coste... Eu cred că s-a-nţeles...

N-am avut vreme să scot o vorbă. Am înţeles că sunt angajat într-o afacere care o să mă coste şi că *elasticitatea* şi *picul de diplomaţie* recomandate de Golimas, ca şi sfaturile lui Cristofor Dancu, n-o să-mi fie de nici un folos, dar vorba lui Dancu: *„Înapoi nu mai putem da... mergem aşa mai departe..."*

Întors la baracă l-am chemat pe Temelie la raport. I-am reprodus observaţiile ofiţerului politic şi l-am avertizat că dacă o singură dată voi mai auzi că se ocupă de comercializarea ţigărilor voi fi nevoit să-i cer pedepsirea. I-am explicat omeneşte că e o *crimă* să ia mâncarea oamenilor în schimbul ţigărilor. M-am străduit să-l conving că fapta lui nu cadrează cu onoarea unui deţinut politic, că e o *nebunie*, încheind observaţiile astfel: *„Îţi interzic, domnule Temelie orice legătură cu bucătăria. Vei părăsi baraca numai cu permisiunea mea şi numai în interesul brigăzii. E bine să evităm a ne face nouă înşine necazuri; cred că am vorbit cu un om şi s-a înţeles..."*

Două zile mai târziu, după înapoierea de la şantier, sunt din nou invitat la ofiţerul politic, ca să aud judecata lui Chirion:

- *Am vorbit surzilor... Temelie a fost prins din nou la bucătărie în afaceri... nu ştii să-ţi stăpâneşti oamenii, tragi... La noapte dormi la carceră... Altă dată vorbim altfel...* (parcă totul era aranjat împotriva mea).

La colonia de muncă *„Peninsula"* pe un mic platou din partea stângă a lagărului, se aflau, nu departe de sârma ghimpată, trei *carcere* confecţionate din lemn masiv. Anumite abateri din partea deţinuţilor se pedepseau cu zile şi nopţi de carceră; această pedeapsă o dădea numai conducerea coloniei.

Printre peninsulari se vorbeau lucruri înfricoşătoare despre aceste *carcere*. S-a spus că toţi cei care sunt programaţi să fie găsiţi împuşcaţi între sârmele ghimpate treceau mai întâi prin aceste sisteme de pedepsire a oamenilor, sisteme de provenienţă cazonă. Se dădeau şi numele celor care au

sfârşit-o astfel. Unii mai şi exagerau, susţinând că au fost aici, în aceste strâmte încăperi şi cazuri de sinucideri sau chiar ucideri prin spânzurătoare. N-am cunoscut personal un asemenea caz în tot timpul şederii mele acolo, la *Peninsula*, deşi s-au petrecut în acest lagăr al morţii monstruozităţi ce n-au transpirat nici într-un fel. Cu toate acestea de câte ori treceam pe lângă ele mă cuprindea un fior de groază şi când am putut le-am ocolit. De data asta însă, a trebuit să le cunosc şi din interior.

Pedepsirea mea începu de la *„stingere”*, de la ora 10^{00}, şi avea să dureze până la *„deşteptare”*, la ora 7^{00} dimineaţa, când urma să mă prezint la brigadă, să supraveghez executarea programului în baracă, apoi, ca şi când nu s-ar fi întâmplat nimic deosebit, să părăsesc colonia, în fruntea brigăzii şi în pas cadenţat, cu direcţia şantierul de muncă.

Nu m-am putut răbda (la rele ştie Aghiuţă să te împingă cu insistenţă) să nu am în seara aceea o mică *răfuială* cu Temelie; el fiind singurul vinovat de sancţionarea mea. Sosise timpul să-mi desăvârşesc *opera* de răzbunare împotriva unui torţionar, care, din *lingăism,* fără nici un motiv, numai spre a fi pe placul brigadierului bătăuş, îmi plesnise obrazul cu palma lui de fost jandarm *prigonitor al legionarilor.* Mi-am amintit că atunci am jurat să mă răzbun, să-i restitui loviturile înzecit. Pasiunea răzbunării e lucru diavolesc, dar îndeplinirea unui jurământ se poate considera o datorie de onoare atunci când te angajezi să pedepseşti o *fărădelege*. Faptele lui Temelie - şi palmele primite şi negustoria cu ţigaretele -, în comparaţie cu răul general pricinuit oamenilor în situaţii normale, existau motive să fie catalogate drept *potlogării.* Însă în lumea puşcăriaşilor ele au tomura unor veritabile fărădelegi şi curmarea lor este o necesitate.

Aşa am cugetat atunci şi ca urmare, am trecut la fapte. L-am judecat pe *vinovat* în camera brigadierului, fără martori. Sentinţa o dasem de mult: zece lovituri. L-am luat prin surprindere, nici n-a avut vreme să se întrebe ce-i asta? După *„operaţiune”* i-am ţinut un logos lămuritor pe care l-am încheiat cam astfel: *„Data viitoare, dacă nu te potoleşti, îţi fac*

şi raport de pedepsire... Fii rezonabil domnule Temelie. Ceea ce faci dumneata e mai mult decât un păcat... Te-am avertizat cu buna, n-ai înţeles... Am crezut că vorbesc cu un om, dar..." „Mi-e foame, dom'brigadier! Fu răspunsul lui ca un urlet de fiară. *Mie foame!!! Tot ce fac, fac să-mi astâmpăr foamea... Daţi-mi în fiecare zi zece palme, le prefer... numai lăsaţi-mă să nu mor de foame... Dimineaţa când văd pe linia ferată vagoanele închise de marfă mă cutremur... Ştiu că în ele e hrana noastră, a puşcăriaşilor: butoaiele cu varză murată sau castraveţi, toate stricate, din magaziile cantinelor şi ale restaurantelor, care în loc să fie aruncate la gunoi ni le aduc nouă, să mănânce „bandiţii" ciorbă de varză sau ciorbă de castraveţi alteraţi şi să construiască „magistrala albastră"... Mi-e foame şi vreau să nu-mi rămână ciolanele pe valea aceasta blestemată a Carasului..."*

Răfuiala cu fostul jandarm mă impresionă într-atâta încât acuma regretam că pricinuisem o durere unui ins bântuit de foame. Fără doar şi poate Temelie avea dreptate într-un fel. Foamea face din om fiară. Cele mai multe catastrofe provocate de oameni sunt din pricina stomacului, singurul guvernator al omenirii şi singura raţiune de a exista. S-a început cu expansionismul lui Alexandru Macedon şi cuceririle romane, trecând prin *„spaţiul vital"* german (*Lebensraum*), după *năvălirile* barbare, şi vom termina cu alte expansiuni, năvăliri şi lebensraum-uri, şi totul pentru *a avea.*

Până la data *răfuielii* cu Temelie – mi-aduc aminte bine –, în viaţa mea o singură palmă am dat unui om. Omul era fiul birjarului Leiwand, un găligan mai mare ca mine cu vreo 3-4 ani. El mi-a spus mie: *goim puturos*, eu l-am făcut *„jidan împuţit"*. El s-a aplecat şi mi-a altoit un pumn în creştet de-am văzut stele verzi. După ce s-a calmat, prizând un moment de neatenţie din partea *„inamicului"*, m-am ridicat în vârful picioarelor, l-am ochit, i-am puşcat o palmă peste faţă şi am luat-o la fugă, glonţ. Episodul acesta s-a petrecut când aveam 14 ani, în anul 1927, în oraşul meu natal, Câmpulungul Bucovinei, pentru ca în 1945, 18 ani mai târziu, cât pe ce a fost să fiu judecat pentru *crimă împotriva*

ûmanităţii. Altă palmă n-am dat, dar de primit m-a sorocit regimul comunist al clasei muncitoare, în etapa socialistă a revoluţiei, cu lovituri din belşug – de aici şi cântecul de *viaţă nouă: „Cucuruz cu boabă lată / Mândră ţară-mbelşugată..."*

Palma dată lui Ştrul Leiwand nu m-a durut atunci, însă palmele date acum lui Temelie m-au durut şi m-au întristat profund, pentru că fostul plutonier de jandarmi era deţinut ca şi mine, iar ceea ce comisesem eu se încadra în practicile demenţiale ale oricărui *torţionar.*

Am meditat îndelung asupra celor întâmplate, m-am căit sincer, i-am cerut şi ziaristului sfatul; Lăpuşneanu s-a pronunţat: *„Nu-i nimic... merita o lecţie, că prea îşi face de cap..."*

Din ziua aceea am aranjat că *pedepsitului* să i se acorde zilnic un supliment de cirbă la fiecare masă. Cu încetul omul s-a încadrat în disciplina brigăzii, iar în final ne-am împrietenit la cataramă...

Ceva mai apoi, Temelie, în momente de grea cumpănă pentru mine nu va precupeţi nici un efort să-mi arate că n-a fost şi nu este torţionar irecuperabil", ci doar un simplu fomist, ca majoritatea înfometaţilor din lagărele şi temniţele staliniste. Voi afla acum de la Temelie că Chirion organizase vizitele lui la bucătărie ca să-mi facă mie rău...

Meseria de *brigadier*, într-o colonie de muncă din R. P. R. – ne orientăm după ce ştim că a fost la *Peninsula* – poate fi comparată cu aceea de *Kapo* din lagărele naziste descrise de cronicarii marxişti. Citind *„operele"* acestor scribi înţelegem că la Buchenwald, spre exemplu, deţinuţii care au îndeplinit funcţia de *Kapo*, împreună cu prizonierii din Lagerschutze şi „Feuerwache", au constituit *„unitatea de elită"* a lagărului, unitate care, cu riscul vieţii a salvat de la o pieire sigură, ***sute şi mii de oameni şi care a pregătit ceea ce s-a numit bombastic „eroica buchenwaldiană", „baricadele rezis-tenţei din Buchenwald", „autoeliberarea"*** s.a.m.d. (cuvintele subliniate şi cele între ghilimele sunt dintr-o cronică marxistă).

Nu acelaşi luccru s-a întâmplat cu *Kapo*-urile de la *Canal* şi din alte lagăre comuniste (brigadierii, normatorii şi şefii de grupe). De asemenea n-am citit nicăieri în literatura antifascistă că în lagărele germane s-ar fi dat o bătălie crâncenă pentru transformarea *„turnătorilor"* în *„datorii de onoare", „datorii patriotice pe plan naţional"* etc., etc.

La *Peninsula, „locotenentul"* Chirion a folosit cele mai abjecte măsuri, tot ce i-a stat în putere pentru ca în brigăzi să fie cât mai mulţi informatori, să ştie tot ce se petrece în colonie, să nu-i scape nimic şi astfel să aibă somnul tihnit şi visurile cât mai plăcute.

Brigadierii erau obligaţi să aibă *„turnătorii"* lor, normatorii la fel, până şi şefilor de grupe li se cerea să-şi organizeze un serviciu de *„saxofonişti"* cât mai *selecţi*. Eu, ca normator – timpul a fost prea scurt – n-am reuşit să câştig vreun *prozolit* în *„ciripeală"*. Acum însă, în calitate de brigadier – dacă doream să nu-l înfurii pe ofiţerul politic şi să nu am de tras de pe urma aceasta -, trebuia să întreprind ceva pentru a fi în rând cu *„lumea"* (cu ceilalţi brigadieri). Aşa se face că într-o zi am aruncat *nada* în brigadă. De ziarist şi de bucovineni îmi era ruşine să le propun o afacere atât de repulsivă. Cred că dacă o făceam i-aş fi pierdut de muşterii. *„Nada"* a căzut pe un cetăţean, un oarecare Ionaşcu Marius, învăţător de profesie. Îl socoteam cel mai cumpătat din unitate şi destul de apropiat ca să-mi permit a-i face o propunere de felul acesta. Discuţia noastră s-a desfăşurat cam astfel; o redau în formă de dialog.

Eu: De mult voiam să stăm de vorbă amândoi. M-ar fi interesat să ştiu care e atmosfera în brigadă, ce nemulţumiri sunt, cum văd oamenii schimbarea brigadierului şi ce comentarii se aud? Pe dumneata, domnule Ionaşcu, te cunosc om serios şi îmi dau seama că nu poţi fi decât obiectiv, Opinia dumitale e preţioasă pentru mine ca şef de brigadă...

El: Mulţam frumos pentru încredere, dom'brigadier (notăm că învăţătorul Ionaşcu Marius, originar din Ţara Oaşului, fusese judecat şi condamnat, ca *simpatizant legionar*, într-un

proces al *„Gărzilor Iuliu Maniu")*. Mulţam mândru şi-o să vă zic aşa cum stau *trebile* într-un modru cinstit, că doară nu-i pricină să şedem muţi. Apoi nu-i nici un bai să audă şi stăpânirea care îs opiniile oamenilor cu referire la viaţa lor aice... Atmosfera în brigadă? Păi, ata o ştiţi tăţi, e în burzuluială mare. Oamenii îs tare nemulţumiţi, le chiorăie maţele de foame şi-s osteniţi din cale afară. Munca e grea, truda amarnică, şi din zamă de varză murată şi stricată şi hâlbe de pepeni muraţi numa buni de lepădat, nu ne slăbesc. Musai trebuie – zic oamenii – să vină o slobozenie, că altmiterea ferească Dumnezeu de furia robilor... Cât priveşte schimbarea brigadierului sunt două zvonuri: ori l-o luat pentru un proces că domnu *Spirache* ca poliţist, a avut bocluc cu evreii – şi ăştia nu te iartă nici în mormânt -, ori l-a prins administraţia cu ceva subversiuni aice la *Peninsula*..."

Tot în ziua aceea am mai aruncat o nadă, ca să fiu refuzat categoric şi să-mi plesnească obrazul de ruşine şi -culmea culmilor- *peninsularul* solicitat era şef de grupă. Aşa încât m-am mulţumit cu *„turnătoria"* învăţătorului, pentru ca a doua zi să ajungă pe biroul politrucului un fel de *dare de seamă* în care am arătat, fără a da nume, starea de spirit din brigadă; semăna mai degrabă a *avertisment,* şi lui Chirion nu i-a plăcut.

O săptămână după povestea cu *darea de seamă* înaintată ofiţerului politic (bineînţeles *nota informativă* a trecut prin corectura lui Dancu), m-am îmbolnăvit de icter. Temperatură, greţuri, ameţeli; în câteva zile gălbinarea mi-a apărut pe faţă şi în urină. Asta îmi mai lipsea acum.

A fi bolnav de hepatită epidemică într-un lagăr comunist de muncă era ceva curent. În perioada de care vorbim colonia *Peninsula* înregistrase un număr record de *icter*-işti, de aceea nici n-am fost primit la infirmerie. Medicul şef al infirmeriei mi-a recomandat să mă doftoricesc singur, dându-mi şi câteva *„indicaţii medicale"*: să evit mâncărurile grase (grăsimea s-o înlocuiesc cu zahărul), să beau mult ceai, să evit efortueile, supărările, emoţiile, să înlocuiesc apa cu laptele şi alte asemenea *recomandaţii,* care de care mai

aberante, mai departe de realitate. N-am râs, era de râs, darî îmi dădeam seama că situaţia în care mă aflu nu-i chiar o gumă. Din cauza icterului fuseseră şi cazuri mortale la *Peninsula* şi ghinionul meu era că nu aveam nici un doctor în brigadă, Două săptămâni am suferit enorm, ceea ce mi se recomandase îmi lipsea: ceaiul, laptele, zahărul, liniştea. În schimb nu-mi lipseau emoţiile, necazurile, eforturile fizice. Norocul meu a fost că îndată după declanşarea bolii am primit un pachet cu alimente, 5 kg: un kg. pâine uscată, două kg. zahăr şi 2 kg. untură şi slană. În timpul acela au primit pachet şi bucovinenii mei, Chiraş şi Gavrilei, cu care am făcut o combinaţie: eu le-am dat untura şi slana, iar ei mi-au dat zahărul. Îmi vine să cred că datorită acestui noroc şi a combinaţiilor cu zahărul am învins boala. Apoi am mai avut un noroc, pe Temelie. În fiecare zi, prin el, am obţinut de la bucătărie cel puţin un kilogram de ceai – aceasta spre sfârşitul perioadei de boală.

Aşa bolnav cum eram, zilnic am fost în fruntea brigăzii pe şantier. Treburile mi se păreau că merg normal. Departe de mine gândul că mă paşte o nouă primejdie, şi încă una, care vorba turcului – *să pună kapak la toate.*

Într-o sâmbătă cam în toiul verii, programul pe şantier a fost mai scurt ca de obicei. Dispoziţia de încetare a lucrului veni din partea conducerii unităţii, ne-am încolonat şi am pornit-o spre colonie. N-am să uit niciodată că în după-amiaza aceea însorită (eram în ultima sâmbătă din luna lui cuptor) într-o discuţie fulgeră cu profesorul Golimas am înţeles că mi se pregăteşte o surpriz*ă. „O să te încerce un necaz”,* mi-a zis. De ce natură?- l-am întrebat. *„O să vezi... Dar să nu disperi... şi asta va trece...”* Atât. A fost de-ajuns ca tot drumul până la colonie să ard de emoţii, să-mi pun o nouă sumedenie de întrebări: Ce s-o fi întâmplat iar? Poate ceva în legătură cu *darea de seamă?* Sau ceva cu ce n-am spus la anchetă? Ori cu *debandarea* din brigadă? O fi făcut Temelie o nouă ispravă? Ce fel de necaz să mă încerce? Iară???

În fine am ajuns la destinaţie şi peste mai puţin de jumătate de oră voi avea răspunsul la sumedenia de întrebări.

Prin poarta coloniei am intrat în pas de defilare, ca şi când am fi dat onorul *corifeilor* care se aflau cu toţii acolo, în păr, ca hienele gata să tabere asupra victimelor. De obicei toţi acei deţinuţi cărora trebuia să fi se revolve vreo problemă, *„vorbitor"*, pachet, scrisori sau în legătură cu grefa, ofiţerul politic, etc., când se înapoiau de pe şantier erau opriţi la poartă. Eu am trecut *hopul*, n-am fost oprit. Va să zică mi-am făcut griji de pomană, astăzi am scăpat...Golimas n-a brodit-o de data asta.

Dar la câteva minute după aranjarea brigăzii în baracă, abia reuşi să-mi adun gândurie şi mă pomenii invitat la *ofiţerul politic,* invitaţia îmi veni prin *şeful brigadierilor* Bogdănescu. Aici e cazul să facem o mică paranteză.

Încă din primăvară, după sosirea de la Piteşti a unei echipe de reeducare, în frunte cu doi foşti studenţi deveniţi *torţionari*: *Bogdănescu* şi *Enăchescu*, funcţiona la Peninsula două brigăzi de tineret: una formată din studenţii trecuţi prin *„reeducarea"* maiorului Zeller şi una formată de foştii elevi „reeducaţi" la închisoarea Târguşor. Desigur reeducarea lor s-a făcut cu torturi îngrozitoare. Enăchescu era cu P.N.Ţ., Bogdănescu regalist. Când am părăsit Peninsula în iunie 1952, existau acolo trei sau patru brigăzi de *„reeducaţi"* şi erau supravegheaţi direct de Chirion. La data aceea comandantul coloniei nu mai era Georgescu, ci un evreu *„căpitanul"* Lazăr, fostul director al penitenciarului Gherla, unde în *„reeducarea"* bandiţilor se *„distinsese" în mod deosebit*; îl avea model pe *Zeller*...

Tot în contextul acestei paranteze trebuie să redăm un caz petrecut la *Canal,* caz care arăta ce mijloace a folosit ofiţerul politic de la *Peninsula* (asemenea mijloace sau folosit în toate coliniile de muncă) pentru a-i determina pe deţinuţi să devină *„turnători"* . Pe studenţi sau pe deţinuţi foşti elevi îi ameninţa că îi trimite la *Piteşti,* la „reeducare" . Toată lumea ştia şi autorităţile comuniste nu făceau din aceasta un secret – că

trimiterea la *Piteşti* echivala sau cu trecerea prin baia de sânge a *„reeducării"* şi transformarea omului din *„torţionat"* în *"torţionar"* sau cu *moartea în timpul reeducării.* Iată şi cazul:

Nepotul meu Sandu Băncescu, fusese judecat în 1949 cu grupul studenţilor ieşeni (la arestare frecventa cursurile anului ultim la facultatea de drept din capitala Moldovei) şi nu ştim prin ce împrejurări în loc să fie expediat după proces la penitenciarul Piteşti, transformat deja în *„şcoală de reeducare a studenţilor"*, a ajuns la *Canal.* Aici când are loc întâmplarea era încadrat în brigada lui *Lisnik* (un fost plutonier de jandarmi) şi lucra în aceeaşi echipă cu mai mulţi foşti politicieni *deochiaţi* printre care se aflau trei mai *deochiaţi* ca toţi: arhitectul *G. M. Cantacuzino* (arestat, judecat şi condamnat pentru două *„culpe":* a) pentru că se numea *Cantacuzino* şi comuniştii susţineau că acesta e nume de *legionar;* b) pentru că fusese liberal adept a lui *Brătianu* care semnase cu 14 ani în urmă un *„pact electoral"* cu Maniu şi Corneliu Codreanu) şi profesorii universitari *Victor Jinga* şi *D.D. Gerota* (ambii fruntaşi naţional-ţărănişti). Într-o zi Chirion gândindu-se că e cazul să ştie ce anume vorbesc şi pun la cale *deocheaţii* din grupa lui Băncescu, îl chemă pe brigadierul Lisnik şi îi trasă sarcina să recruteze neapărat un *om* care să-i "ciripească" *pe deochiaţi.* Lisnik ascultă atent porunca, avea o mare experienţă în materie, luă poziţia reglementară *de drepţi,* şi grăi:"Am înţeles, dom'locotenent, se execută..." Încerc cu Băncescu... e tânăr, fost student, suferă un pic de foame... şi ce nu făcea *băiatul* pentru un supliment de ciorbă..." Chiar în acea seară brigadierul trece la atac; îl cheamă pe fostul student la el în cameră, între patru ochi, şi-i făcea următoarea propunere: *"Băncescule, vrei să trăieşti ca un prinţ, să n-ai probleme cu mâncarea, cu norma, cu pachete la discreţie şi cu celelalte?" "Cine nu vrea?" "Te fac om Băncescule, dacă mă ajuţi..." "Vă ajut, domnule brigadier, vă ajut... spuneţi-mi ce trebuie să fac?" „Tu lucrezi cu Jinga şi Cantacuzino... ciuleşte urechile, ascultă ce vorbersc, şi spune-mi şi mie... Îs curios să ştiu ce pun la cale că toată ziua îi văd şuşotind gură-n gură..." „Păi,*

dom'le brigadier, asta nu-i greu, vă spun... Ce pot vorbi nişte profesori universitari cu un arhitect decât despre literatură, despre muzică, arhitectură sau banalităţi: despre ce mâncăm astăzi?... de pildă, domnul Cantacuzino e un mare admirator al lui Kant şi cât e ziulica de mare îl aud vorbind despre „Critica raţiunii pure"..." „Asta nu ne interesează... Altceva... Politica ne interesează... Ce vorbesc contra regimului..." „Contra regimului nu i-am auzit vorbind..." „Le iei apărarea?!" „Nu le iau apărarea, dar ăsta-i adevărul..." „Bine Băncescule, bine... Fă-o pe viteazul că să vezi unde ajungi... Domnul locotenent Chirion mi-a dat să înţeleg că dacă refuzi să ne ajuţi Piteştii te mănâncă... Ai de ales, două zile de gândire e destul, în a treia zi, adică joi, îmi spui hotărârea, care vreau să fie un da din convingere... Ar fi păcat să cunoşti Iadul de la Piteşti...de acolo aleluia! Nu te mai întorci..."

Sandu Băncescu nu intră în panică, totuşi o băgă oarecum pe mânecă, deşi trecuse prin focul anchetei de la Securitatea Sucevii şi se considera călit în burduşelile torţionarilor anchetatori. Dar, ca să fie cu conştiinţa împăcată că n-a greşit luând o hotărâre de unul singur, mă căută în colonie, mă găsi, şi-mi ceru părerea:

- Lisnik mi-a propus să fiu *„turnător"*, să-i comunic zilnic ce se discută în grupă; pe ofiţerul politic – zice el - îl interesează *uneltirile* lui Jinga, Gerota şi Cantacuzino, arhitectul...

- Şi tu ce-ai răspuns?

- Până joi trebuie să aibă răspunsul... Sunt ameninţat că dacă refuz colaborarea *„Piteştii mă mănâncă..."* Ce sfat îmi dai?

Sincer să fiu mi-a fost frică să-i dau un sfat categoric. Într-un regim comunist ca acela din anii '50, *dihonia* între oameni, cu precădere în lagărele şi închisorile staliniste, devenise atât de satanice, încât nu erai sigur că vorbind cu cineva, oricine: tată, frate, rudă, prieten, nu eşti victima unui *„turnător"* de ultimă speţă. De aceea sfatul meu, răspunsul dat a fost precaut, cam astfel:

- Eu ce să spun? Nu te pot sfătui nici să accepţi, nici să refuzi... Mie dacă mi s-ar face o asemenea propunere aş

refuza-o. Asta nu înseamnă că te îndemn să refuzi; Tu fă cum îţi dictează conştiinţa...

Conştiinţa l-a determinat pe nepotul meu să refuze *„colaborarea"* cu Lisnik şi Chirion şi imediat a fost expediat la *Piteşti*. Noroc că „reeducarea" n-a mai durat mult, caznele de acolo n-au mai fost ca acelea din anii precedenţi. Sandu Băncescu a rezistat, a supravieţuit, dar în anul următor, 1953 a ajuns la Aiud cu mintea înprăştiată şi mult timp l-am ştiut încarcerat în *camera nebunilor* din Secţia I.

Am închis paranteza şi trecem mai departe la sâmbăta aceea în care *brigadierul şef* a venit să mă ducă la ofiţerul politic.

Bogdănescu era un bărbat înalt, bine legat, chiar frumos la înfăţişare, avea vorba domoală, corpul atletic, privirea senină. Judecându-l după cum arăta ai fi jurat că-i frumos şi sufleteşte. "Visage de l' homme, miroir de l' âme" suna un proverb în limba lui Voltaire (*Chipul omului e oglinda sufletului)*. Din nefericire proverbul citat nu se potrivea deloc cu eroul nostru. Bogdănescu nu era în aparenţă *omul însemnat de care trebuia să te fereşti* , dar aşa frumos cum arăta, cântărindu-l după exterior, vom vedea mai jos cum i-a fost inima. Avusesem timp să cunosc câteva amănunte din biografia acestui "*torţionar*, ştiam că fusese student la Medicină (probabil la Cluj) că n-a avut nici o legătură cu organizaţiile studenţeşti legionare (vârsta lui în 1940 era de aproximativ 10 ani). El activase într-o organizaţie *regalistă,* fiind arestat şi judecat împreună cu alţi tineri, pentru uneltire contra orânduirii socialiste. A ajuns la *Piteşti* , a făcut parte din banda de „reeducatori" şi în această calitate, a participat direct la atrocităţile comise împotriva studenţilor ce încercaseră să refuze „reeducarea". Se credea că ar fi vinovat de uciderea multora dintre ei, printre aceştia numărându-se doi şefi ai studenţilor legionari: Costache Oprişan, şeful Centrului studenţesc din Cluj şi Bogdanovici, şeful Centrului din Iaşi.

Ştiind toate acestea, când l-am văzut am încremenit. L-am auzit: „Domnule Blănaru-Flamură sunteţi invitaţi la domnul

ofiţer politic". A fost ca şi când mi-a înfipt un cui în inimă. Nu-mi mai amintesc ce fel de *feţe-feţe* am făcut. Ceea ce reţin este, că fără multă vorbă am ieşit din baracă, şi urmat de *brigadierul şef* , am pornit-o spre poarta lagărului. Mi-a făcut impresia, mergând escortat de un deţinut că e întoarsă lumea pe dos şi sunt în ceea ce mi s-a spus cândva că se cheamă ***pădurea cu fiare sălbatice***. La aceea oră departe de mine gândul că nu va trece prea multă vreme şi mă voi pomeni cu adevărat într-un *„lăcaş al diavolilor"* într-un *pandemonium* în care să fiu maltratat şi *„reeducat"* de proprii mei camarazi de luptă şi de suferinţă.

Pe *„locotenentul"* Chirion l-am găsit singur în birou şi am rămas singuri. De cum am dat cu ochii de el mi-a devenit clar că e pus pe *fapte mari*. Obrajii îi erau congestionaţi, faţa palidă. De la o poştă se vedea că clocoteşte de mânie şi de ură. Citisem cu mulţi ani în urmă într-o carte a lui Emil Zola o definiţie dată verbului a urî. La acest „esprit de bonté" *ura era sfântă;* „A urî şi a iubi" - în cuvintele romancierului, acest precursor al *socialismului revoluţionar* în acest secol: *„Dacă valorezi ceva astăzi, e pentru că-s singur şi pentru că urăsc..."* Nu-l vom compara pe Chirion cu Zola, dar ura din orice inimă omenească nu poate fi *sfântă*. E aceeaşi: sentimentul de la care pornesc toate relele din lume. Ura din inima *politrucului* căta a fi *draconică*, fiindcă parafrazându-l pe Lunaciarski *„numai ura e în stare a crea societatea comunistă"*. Şi ofiţerul politic de la *Peninsula*, fostul ucenic – dulgher, se străduia să fie un element de nădejde în *opera de edificare a comunismului în ţara noastră*. Mi-a oferit un loc pe scaunul din faţa biroului şi mi-a pus înainte un document scris la maşină, zicându-mi:

- Citeşte-l şi semnează-l...

L-am citit, începea cam aşa: *„Angajament (ăsta era titlul). Subsemnatul V. Blănaru Flamură deţinut politic din Colonia de muncă Peninsula, îmi iau angajamentul să informez organele de securitate ale Coloniei în legătură cu orice activitate, acţiune, organizare sau instigaţii dăunătoare bunului mers al unităţii din care fac parte şi al celorlalte*

unităţi..." N-am citit mai departe, am fost lămurit. Mi se cerea un angajament scris de colaboraţionist. Asta nu mai era ceea ce acceptasem verbal în discuţia cu Golimas, ci un fel de *legământ* scris şi semnat, pe care trebuia să-l *onorez* cu promtitudine: şi fără murmur, şi fără scupule. Automat, parcă involuntar îmi apăru în mecanismul conştiinţei celor două îndemnuri a lui Dancu şi a lui Ruse Nicolae, brodate pe fundamentul *raţionamentului* profesorului Golimas, povestea cu *„elasticitatea", „picul de diplomaţie" şi „învârteala"* şi de data asta, nu ştiu cum s-a făcut, a biruit sfatul lui Ruse Nicolae: *„Refuză! Categoric refuză!...*

Am refuzat să semnez angajamentul. N-am folosit cuvinte mari, ci doar *„un pic de diplomaţie"* invocând un motiv clasic în cuvinte ca acestea: *toată brigada ştie că sunt „suspect" şi oamenii mă ocolesc*(era un neadevăr)

Aş fi vrut să mai dau şi o explicaţie, şi explicaţia să fie cât mai credibilă, dar n-am apucat. I-am văzut ochii scăpărând scântei de furie, fruntea mai teşită, exagerat de gheboşat, cu capul mai vârât între umerii înstelaţi. Ca o fiară dezlănţuită s-a repezit la mine, obosind lovindu-mă cu pumnii şi cu cizmele. N-am numărat loviturile, poate nici nu era cazul să le ţin o evidenţă, însă nici nu am avut răgazul necesar să schiţez cel mai vag gest de opoziţie. Cititorul îşi poate face o imagine de cum arătam după "operaţie", ţinând cont că încă nu mă vindecasem complet de icter. Dintre zecile de înjurături, ameninţări şi ocări auzite din gura politrucului am reţinut câteva: *„fascist, terorist, fanatic", „...credeai că ne duci cu cobza..." „o să sfârşeşti într-o sârmă, bestie hitleristă" „asta e începutul... un mizilic..." „continuă cu fanatisnul şi o să vezi unde ţi-e locul..."* Deschise apoi uşa biroului şi se adresă unui plutonier care aştepta în sală: *„Bagă-l la carceră... şi executaţi operaţia proiectată..."* Pe sală, cu plutonierul l-am văzut şi pe Bogdănescu.

În noaptea aceea la carceră am avut o surpriză. L-am găsit acolo *„aranjat"* pe doctorul Simionescu, în carcera din stânga carcerii mele. Şi după miezul nopţii, când şi pietrele dormeau în colonia *Peninsula* am reuşit să aflu rostul acolo al

fostului ministru subsecretar de stat de la Ministerul Sănătăţii din ultimii ani de guvernare a regimului carlist.

Dr. Ion Simionescu despre care am mai spus câteva cuvinte în paginile anterioare executa o pedeapsă de 20 ani închisoare, temniţă grea, învinuit pentru crimă împotriva umanităţii. De fapt, din discuţiile avute cu el am înţeles că singur nu ştia precis cauza condamnării sale. Ca subsecretar de stat la ministerul Sănătăţii în guvernul Gigurtu pusese în aplicare câteva măsuri antievreieşti în lumea medicală, dar doctorul Simionescu se făcuse vinovat şi pentru alte „crime politice". De pildă: În anul 1922 împreună cu Corneliu Codreanu, dr. C. Dănulescu, I. D. Enescu, şi alţi tineri români absolvenţi ai diverselor facultăţi şi institute universitare, I. Simionescu ca proaspăt doctor cu facultatea făcută la Bucureşti s-a numărat printre fondatorii asociaţiei naţionaliste *„Generaţia de la 1922"* apoi s-a manifestat pe plan politic pentru o împăcare a forţelor naţionaliste conduse de Octavian Goga, A. C. Cuza şi Mişcarea Legionară. În primul său volum de memorii, şeful Gărzii de Fier are cuvinte elogioase la adresa dr. Simionescu iar pentru ca cititorul să ştie ce a fost în politica României interbelice asociaţia *„Generaţia de la 1922"* dăm mai jos opinia unui cronicar marxist: „... Numerus clausus" era în esenţă definiţia eronată a celor care manifestau pentru admiterea limitată - în şcoli şi universităţi, în instituţiile publice, armată şi magistratură, cum şi la efectuarea disecţiilor în clinici a elementului evreiesc.

„Zece decembrie" reprezenta ziua de *10 decembrie 1922*, când s-au adunat la Bucureşti delegaţii studenţilor antisemiţi din toate centrele universitare pentru a pregăti un memoriu în mai multe puncte, în frunte cu "*numerus clausus*". Memoriul a fost tipărit şi răspândit printre studenţi, iar ziua de 10 decembrie 1922, statuată ad-hoc, ca îmceputul luptei antisemite în Universităţi.

"*Generaţia de la 1922" este egală cu suma lui "10 decembrie"* şi cu *"numerus clausus"*(citat din Stelian Neagoe: *"Triumful raţiunii împotriva violenţei"* pag128).

Dacă au stat lucrulile astfel, foarte normal, era pentru evrei şi comunişti, ca doctorul Simionescu să ajungă deţinut politic drept victimă a răzbunării unui partid condus de Ana Pauker şi Iosif Chişinevski. Dar pentru că dr I. Simionescu trebuia pedepsit total, răzbunarea să fie nu cu *blândeţe ci cu adevărată vigilenţă revoluţionară bolşevică (Stalin a spus*), partidul s-a gândit să-l trimită la *Canal* de unde să nu se mai întoarcă, astfel anjungând la *Peninsulă* ...

Nu ştim detaliat suferinşele fostului demnitar în închisorile şi lagărele staliniste. Ceea ce ştim este cum a explicat el prezenţa în carcera lui Chirion şi apoi care i-a fost sfârşitul.

Discuţia în acea noapte cu doctorul Simionescu, în carcera, s-a rezumat l-a câteva întrebări şi răspunsuri. După ce ne-am indentificat, recunoscundu-ne, iată şi prima întrebare pe care i-am pus-o:

- Ce s-a întâmplat, domnule doctor de aţi ajuns aici ?

- Sunt în brigada studenţilor, la Bogdănescu ... Vor să mă facă informator ... să-mi denunţ toţi prietenii, pe toţi aceeia cu care am lucrat la minister acum 12 ani ...De trei luni mă torturează, de mi-am pierdut şi minţile...

- Cine vă torturează ?

- Chirion prin instrumentele sale "Totul se face sub supravegherea a doi deţinuţi evrei aduşi special de la Piteşti: Stayer şi Fux ... Ăştia conduc *"operaţiunile"* şi sunt de-o cruzime tipică ... Mă aştept să fiu aruncat în sârma ghimpată ... Eu o numesc *"paranoia răzbunării"* ...

Două sau trei săptămâni mai târziu (eram acum şef de grupă în *"brigada preoţilor"*: pe doctorul Simionescu îl lăsasem la carceră), brigadierul Drăgănescu,era într-o dimineaţă, a anunţat în brigadă: " *Astă noapte , doctorul Simionescu, încercând să evadeze , a fost împuşcat* ..

La auzul acestei veşti' bombă îngrozitoare, în brigada preoţilor s-a produs, pentru moment, un fel de vacarm ciudat, cu iz de temere şi disperare.

De fapt, temerea era că oricare dintre noi, putea să aibă soarta doctorului, să fie aruncat în sârnă ghimpată.

Mult timp după aceea, în colonia de muncă *Peninsula*, s-a auzit mai multe versiuni în legătură cu această îngrozitoare crimă politică. S-a spus , de pildă , că a fost ucis de Chirion, ştrangulat în timpul unei anchete, care să-l oblige pe doctorul Simionescu, să recunoască în scris, printr-o autodemascare, că a luptat ca lider al "*Generaţiei de la 1922*" şi că în această calitate a promovat antisemitismul în România interbelică. O altă versiune: uciderea doctorului Simionescu pe şantierul Taşaul, în cadrul unei brigăzi conduse de Bogdănescu. Şi aceasta după multe nopţi de tortură.

Fără doar şi poate, în istoria poporului român sunt înregistrate orori mai zguduituoare ca episodul cu care încheiem capitolul de faţă. Şi nu numai în istoria poporului român. Altfel Voltaire n-ar fi avut nici *un motiv să susţină că "istoria lumii este Istoria crimelor omeneşti*". Dar, spre deosebire de trecut de crimele din trecut, excluzând crimele camarilei carliste, ororile comuniste din zilele noastre şi ca număr şi ca machiavelism, sunt imense. Au cuprins un timp, spaţiu şi fiinţe umane fără asemănare cu trecutul.

Asasinarea doctorului Simionescu, oricare ar fi versiunea, face parte din *holocaustul comunist*, dintr-o *"morală pusă în slujba omului"* spre a se numi *"treapta superioară a progresului moral al omenirii"* şi este o întâmplare pe cât de incredibilă pe atât de adevărată şi înfricoşătoare; un asasinat în lupta *pentru covertirea deţinuţilor politici la socialismul revoluţionar*.

Avem toate motivele să continuăm a plânge! De părere de rău şi de ruşine...

BRIGADA PREOŢILOR ... ŞI SUPLICIUL

De la carceră la baraca 14, escortat de presupusul "*ofiţer de serviciu*", mi s-a părut un drum spre eşafod. Tot timpul am avut impresia că direcţia în care sunt dus este sârma ghimpată, locul din faţa ucigaşului post de pază exterioară cu numărul 3. Abia când am cotit la dreapta pe aleea ce traversa colonia prin spatele brigăzilor de meseriaşi şi a bucătăriei din marginea pieţei apelului până la gardul de la aripa stângă a lagărului mi-am dat seama că merg – cum s-ar zice – "acasă", acasă fiind baraca 14. După 12 ore de anchetă cu burduşelile pumnilor şi cizmelor lui Chirion şi de carceră în picioare fără somn, viaţa din brigadă nu putea să-mi pară altfel decât paradisul pe pământ. Până şi teroarea din brigada lui Matei Vasile mi se părea paradis în comparaţie cu suferinţele din cele 12 ore de supliciu. Eram fericit că merg "acasă", la patul meu, lângă puţinele lucruşoare ce-mi aminteau de libertate, de cei dragi de afară, la oamenii pe care îi îndrăgisem în ultimul timp chiar şi pe Temelie, torţionarul de ieri, acum prieten la cataramă. Îmi era dor de bucovinenii Chiraş şi Gavrilei, aşteptam cu nerăbdare discuţiile odihnitoare despre publicistică, literatură, ziarişti şi scriitori cu Al. Lăpuşneanu. Totul ce lăsasem în seara plecării la "judecata" ofiţerului politic eram fericit să văd, să le găsesc pe toate aşa cum le-am lăsat în ordine. Îmi propusesem chiar să divulg, să audă toată brigada, cu orice risc, întreaga

tărăşenie prin care trecusem, dar în primul rând să-i fac pe oameni a înţelege că am refuzat să mă vând diavolului.

Ajuns la baracă gândul mi-a fost să mă văd cât mai repede lungit în patul meu, măcar o jumătate de oră. Am văzut oameni în forfoteală - se executa programul de dimineaţă - aproape hoţeşte am intrat în camera brigadierului şi acolo marea surpriză: am văzut cinci vărgaţi pe care-i vedeam prima oară în viaţă. Momentan foarte nedumerit, am crezut că-i o greşeală, că am nimerit la altă baracă. Eram gata să bat în retragere, când unul dintre cei cinci, cel mai înalt şi parcă şi mai în vârstă şi mai cu prestanţă, văzându-mă oarecum nedumerit, contrariat, îmi grăi:

- N-aţi greşit, domnule Blănaru, sunteţi binevenit în mijlocul nostru; aceasta este o brigadă nouă, brigada dvs. s-a desfiinţat, daţi-ne voie să ne prezentăm.

S-au prezentat: Drăgănescu (era persoana care mi-a urat bun venit), un bărbat înalt, cred că se apropia de doi metri înălţime, arătos, plăcut la vedere, vârsta cam de vreo 40 de ani; mai târziu voi afla că înainte de *"eliberarea de sub jugul fascist "* fusese plutonier-major – nu-mi mai amintesc dacă în jandarmerie sau la altă armă - acum în noua unitate era brigadier; Laitin Dănilă (timişorean de baştină, la arestare fusese student medicinist prin anul III sau IV; mi s-a prezentat ca normatorul brigăzii); Ion Sabadac (fost elev de liceu); Munteanu (fost sergent-major) şi Popovici (plutonier de jandarmi), ultimii trei s-au prezentat ca şefi de grupă.

Dintru început chiar de la urările de binevenit m-a frapat felul amabil cu care am fost întâmpinat. O amabilitate cu tâlc, un tâlc străveziu, mai ales din partea normatorului şi a fostului licean. Şi fără mare greutate mi-a fost dat să constat că aceşti doi Laitin Dănilă şi Sabadac sunt adevăraţii conducători ai brigăzii.

După efectuarea prezentărilor, Drăgănescu mi se adresă din nou:

- Domnule Blănaru dumneavoastră veţi fi al patrulea şef de grupă în brigada noastră...Saltul îndărăt de la normator la şef de grupă nu-i catastrofal, dar fiind dorinţa administraţiei

nu am ce comenta ...şi noi ne bucurăm că avem în mijlocul nostru un om cu experienţă, un camarad care ne va fi şi sfătiutor, şi de mare folos...

Nu mi-a trebui mult timp ca să descopăr că logosul brigadierului, deşi acesta nu va avea nici un rol de torţionar împotriva mea în mod direct, a voit să fie un vag avertisment asupra celor ce urmau să se întâmple ulterior. De asemenea voi afla cu amănunte (mi l-am câştigat confident pe Munteanu; de la el auzii o serie de întâmplări petrecute noaptea precedentă), cum a luat fiinţă noua brigadă. Relatările lui Munteanu corelate cu ceea ce ştiam eu din episodul cu ancheta şi cu şederea la carceră m-au ajutat să-mi fac o idee foarte clară cu privire la tărăşenia în ansamblu a cărei erou fusesem şi în acelaşi timp să trag o concluzie care nu era de natură să mă bucure.

Pe scurt iată cum s-au petrecut lucrurile:

Sunt în ancheta ofiţerului politic. Mi se cere să semnez un angajament, am tăria să refuz angajamnetul, mă obligă să devin "informator". Ca să semnez se recurgea la două metode: violenţa şi promisiunile; la metoda violenţă folosindu-se ameninţările, şantajul, caznele,la promisiuni: scrisori, "vorbitoare", pachete lunare, decrete cu reduceri de pedepse ş.a. Aproape involuntar refuz. Intru în pociala lui Chirion care urlă: „Băgaţi-l la carceră şi executaţi operaţia proiectată..."

Eu am ajuns la carceră, iar cam de pe la ora nouă seara începuse executarea operaţiei proiectate pe o ploaie de vară - prăpăd nu altceva -, cu fulgere şi tunete năstrujnice. În ce consta operaţia? Pe baza unor liste întocmite din timp, oamenii din brigada 14, acum desfiinţată, au fost transferaţi la alte brigăzi. Această treabă, prima parte a operaţiei, dură aproximativ două ore, după care urmă partea a doua. Tot pe baza unor liste (acestea întocmite cu mai multă ingeniozitate marxistă) au fost culeşi din celelalte brigăzi toţi preoţii, predicatorii unor culte. În general toţi deţinuţii condamnaţi pentru credinţă au fost adunaţi laolaltă într-o unitate de muncă numită *"Brigada preoţilor"*.

Măsura aceasta cu încadrarea preoţilor în acestă brigadă, o brigadă specială, am presupus că n-a avut nici o legătură cu pedepsirea mea, ci a fost o acţiune ordonată de sus de către conducerea partidului, un plan elaborat pentru *etapa socialistă a revoluţiei proletare*, cu scopul de a-i avea pe toţi reprezentanţii bisericii creştine, în special pe preoţi sub o stânsă supraveghere în cadrul înverşunatelor lupte menite a "lichida" forţele reacţionare româneşti. Că ea s-a aplicat acum; a fost o întâmplare poate un moment oportun prilejuit de considerente ce-l priveau direct pe Chirion. Cazul meu având doar rostul de a grăbi executarea "operaţiunilor".

Persecutarea creştinilor cu precădere a preoţimii, sub forma ateismului, figurează în programul comuniştilor ca teză prioritară. Mai întâi persecuţia şi discreditarea, apoi distrugerea ca *"ţel final"*. Cu mulţi ani în urmă, când nici prin vis nu le trecea românilor ispita de a crede că va veni o zi în care *tovărăşia roşie* va guverna România, am citit într-o bibliotecă o publicaţie veche care scria despre *"ororile bolşevismului în patria socialismului"*. Ziarul se chema *"Îndreptarea"*. Citām din numărul său din 2 septembrie 1923 următorul pasaj: *"Ziarul englez Times publică lista victimelor făcute de bolşevici. În Rusia, sovietele au executat până acum: 28 episcopi, 1 215 preoţi, 6 776 profesori, 8 800 medici, 56 640 ofiţeri, 26.000 soldaţi, 355 250 negustori şi intelectuali, 193 350 muncitori"*. De bună seamă că nici Times, nici oficiosul Ligii poporului gruparea politică a mareşalului Al. Averescu din anii '20 nu au ştiut exact numărul victimelor marii revoluţii din octombrie. Tot în lucrările anticomuniste din perioada semnalată de *"Îndreptarea"* sunt trecute şi alte asasinate: *10.500 agenţi din fosta poliţie ţaristă, 48.000 jandarmi, 19.850 funcţionari şi 815.000 ţărani, cifra totală a acestor ucişi de către cekiştii lui Djerjinski şi Mozes Qurutski în numai 6 ani (1917-1923) ar fi de 1.761.065. În foile Glasnostului de azi găsim denunţate multe milioane de victime*, cifre incredibile.

Acest holocaust comunist s-a petrecut în Rusia până în anul 1924. Un deceniu şi ceva mai târziu ororile din trecut

s-au repetat parcă mai groaznic într-o ţară din inima Europei: Spania. Istoricul francez Jaques Bardoux vorbind despre masacrele agenţilor comunişti din războiul civil din Spania reproduce următorul text - *îndemn stalinist* – din *organul Kominternului: fierul este cald. El trebuie bătut imediat cu putere şi cu îndrăzneală. Bisericile, mănăstirile şi iezuiţii trebuie să fie despuiaţi de bogăţiile lor şi discreditaţi în faţa populaţiei* " (vezi articolul *"Le complot russe-comuniste"* din, *Revue des Deux Mondes* – 1 octombrie 1937). Numai că după persecuţia şi discreditarea bisericii a urmat *"ţelul final"*: distrugerea. În acelaşi revistă dr. Lodygensky din Geneva, unul dintre conducătorii asociaţiei "Pro Deo" ne va informa cu cifre: *10.000 de biserici incendiate în Spania. Numai la Barcelona au ars 200 de biserici, iar în Catalonia aproape 2.000, fiind ucişi 11 episcopi din 60, 17.000 de preoţi din 45.000, asta în afară de călugări şi călugăriţe.* Iată motivul jertfei lui Moţa şi Marin.

Este adevărat că după înfrângerea Germaniei naţional-socialiste şi consolidarea imperiului sovietic prin bolşevizarea unei mari părţi din Europa şi Asia bisericile n-au mai fost incendiate dar discreditarea şi persecuţia preoţimii au urmat în multe cazuri chiar cu ucideri potrivit unor planuri premeditate diabolic; în cuvintele unui politolog francez: *"Dans les regions ou les comunistes triompterent ils massacrirent leurs adversaires conformement un plan etabli"* (citat din *"L'enigme communiste"* de Leon de Pencius).

Temeiul înfiinţării brigăzii preoţilor se încadrează în acest plan etabli, "Locotenentul" Chrion şi Internele îşi cunoşteau bine *"sarcinile"*. Bisericile nu le vor dărâma încă, dar slujitorii lor vor fi puşi la *"stâlpul infamiei"* şi pe cât posibil lichidaţi.

În noua brigadă am găsit circa 80 de persoane: preoţi într-o majoritate covârşitoare. Două săptămâni mai târziu vom fi peste o sută aproape în fiecare zi soseau câte 1-2 pe măsură ce erau descoperiţi în celelalte unităţi. Trebuie să spun că ceea ce m-a impresionat puternic din primul moment a fost panica din rândul acestor nefericiţi oameni adunaţi din toate colţurile ţării. Erau preoţi ortodocşi, catolici, din biserica unită,

baptişti, penticostali, martorii lui Iehova, adventişti etc. Panica se datora faptului că nimeni nu ştia precis rostul adunării laolaltă în aceeaşi brigadă a tuturor preoţilor din colonie. Părerile erau împărţite, care de care mai alarmante. Una mai sumbră ca alta, toate plasate parcă anume cu scopul de a exacerba la maximum dezorientarea deţinuţilor. Am auzit de pildă pe cineva spunând: *"Ne-au făcut brigada noastră ca să ne ucidă mai uşor".* Pe altul: *"Vai de viaţa noastră! Ne duc în Rusia să ne omoare acolo..."* Sau *"Cine ştie ce păcate avem de spălat?!." "Ăsta va fi iadul..."*

Acum când scriu aceste rânduri, suntem în iarna anului 1989, fac un calcul şi constat că de la întâmplările povestite au trecut nu mai puţin de 38 de veri, o viaţă de om. Pe parcursul anilor după dramele de la Canal mi-a fost dat să cunosc şi să trec prin tragedii mult mai cumplite, totuşi cenuşa uitării nu s-a aşternut peste majoritatea faptelor petrecute acolo unde partidul comunist concentrase mii de oameni (ne referim la Peninsula), să lupte pentru subjugarea naturii şi unde n-a fost colonia cea mai ucigătoare a Canalului. Îmi amintesc, bunăoară că sosirea mea în brigada preoţilor a avut loc într-o dimineaţă a doua din iunie (cred că în 10 iunie) şi ştiu aceasta pentru că în acea zi întreaga colonie n-a ieşit la muncă, ci a avut program administrativ, curăţenie generală. Se aştepta vizita unui oarecare Albon şeful Direcţiei de lagăre şi colonii de muncă din M.A.I. care a sosit în după amiaza aceea. Ţin minte că era îmbrăcat în uniformă de "colonel" – securist. A făcut o scurtă inspecţie în brigada nou - înfiinţată a preoţilor, însoţit de Chirion, manifestându-se cu foarte mult interes pentru disciplina impusă banditilor, ba mai mult recomandând brigadierului şi şefilor de grupe folosirea pumnilor întru realizarea acestei discipline şi cuminţirea popilor. N-am înţeles dacă a existat vreo legătură între inspecţia lui Albon, fost croitor (ilegalist) şi inaugurarea ***"brigăzii preoţilor"***, ceea ce s-a putut constata în zilele următoare este că brigada a intrat direct sub controlul ofiţerului politic într-un regim de maximă severitate. Grupa mea, a patra, s-a compus la început din 19 inşi majoritatea

preoţi în vârstă, unii bolnavi şi neobişnuiţi cu munca. Aveam şi doi adventişti care, cu preoţii Costache, Argint şi Teodorescu, singurii mai acătării, constituiau forţa de bază a echipei. Restul coechipierilor în frunte cu preoţii Lucaci, Ieftimie şi Sârbu se situau între mediocritate şi coada grupei.

De altfel grupa IV era formată din recalcitranţi şi epave, adică din rămăşiţe, pentru că la sosirea mea în brigadă celelalte trei grupe erau deja formate; Sabadac, Munteanu şi Popovici avusese timp să-şi aleagă oamenii cei mai buni de muncă: tineri, sănătoşi, disciplinaţi, bătălia normelor exista şi în brigada preoţilor, chiar mai dihai ca în celelalte brigăzi, şi ea nu se câştiga decât cu oameni valizi.

Părintele Costache (îl cunoştem bine), un bărbat înalt, spătos, puternic – un mic Hercules -, dacă într-un lagăr comunist pot fi asemenea specimene rare; avea toate calităţile să devină stahanovist, dar avea şi un cusur: era recalcitrant. Nu-i plăcea să se supună orbeşte ordinelor primite. Şi aceasta în lagărele comuniste ca şi în închisori era o gravă deviere spre anarhie, chiar spre contra-revoluţie, pedepsindu-se fără blândeţe. Părintele Dimitrie Argint nu era un cusurgiu ca fostul cuzist cernăuţean, dimpotrivă prea supus. În câteva rânduri l-am apostrofat în legătură cu atitudinea aceasta a lui de supuşenie prea exagerată la care răspunsul său a fost de fiecare dată acelaşi cu câteva versete din evanghelistul Matei: *"... nu vă împotriviţi celui rău, celui ce te loveşte peste obrazul drept întoarce-i şi pe celălalt...iubiţi pe vrăjmaşii voştri, binecuvântaţi pe cei ce vă blestemă, faceţi bine celor ce vă urăsc şi vă rugaţi pentru cei ce vă nedreptăţesc şi vă prigonesc...fericiţi sunt cei ce plâng că aceea se vor mângâia, fericiţi cei blânzi că aceea vor moşteni pământul...fericiţi cei prigoniţi pentru dreptate că a lor este împărăţia cerurilor...Cuvântul vostru să fie: ce e da – da şi ce e nu – nu, iar ce este mai mult decât atât este de la cel rău..."*

Aceasta era poziţia preotului Argint faţă de stăpânire adică: *da-ţi Cezarului cele ce sunt ale Cezarului şi pe cele ce*

sunt ale lui Dumnezeu lui Dumnezeu. El avea şi o lozincă: tot pe linia evangheliei *"Capul plecat sabia nu-l taie".*

Mai ales cu această lozincă a reuşit într-o zi să-l scoată pe părintele Costache din pepeni, drept care a avut loc între aceşti doi preoţi , amândoi teologi bine documentaţi, un dialog cam în felul următor:

- Părinte Dimitrie, sări ca fript preotul Costache, măcar nu vorbi ca să te audă toată lumea ... Fii mai decent sau vrei să te aplaude stăpânirea şi să ştie că mergi pe linia partidului?

- Nu-i vorba aici de decenţă, ci de cunoaşterea unui adevăr.

- Care-i adevărul, frate Argint, să binecuvântăm pe Satana? Stăpânirea...

- Apostolul Pavel în cartea către Romani la capitolul 13 scrie textual: *"Tot sufletul să se supună stăpânirii căci este stăpânire numai de la Dumnezeu şi stăpânirile care sunt de la Dumnezeu sunt rânduite...Cel ce se împotriveşte stăpânirii rânduielilor lui Dumnezeu, lui Dumnezeu se împotriveşte...şi singuri îşi atrag osânda...căci dregătorul este sluga lui Dumnezeu...iar de faci rău teme-te că nu în zadar poartă sabie. El e slujitorul lui Dumnezeu şi răzbunător..."*

- Cum, părinte Argint, dumneata care ai îmbrăcat cămaşa verde, *uniforma răzbunării*, a *"echipelor morţii"*, dumneata susţii că stăpânirea de azi, începând cu Ana Pauker, Gheorgiu-Dej, Teohari, Drăghici şi Nicolaski şi cu ai noştri de aici: Chirion, Bogdănescu, Matei Vasile, Laitin Dănilă şi Sabadac este o stăpânire de Dumnezeu rânduită şi că aceştia toţi slujitorii lui Dumnezeu sunt?...Ce rău am făcut noi de trebuie să ne temem de aceste "slugi ale lui Dumnezeu" zici mata – că nu în zadar poartă sabie?...

- *Cu cei ce se bucură bucuraţi-vă şi plângeţi cu cei ce plâng...*

- Adică un fel de uite popa nu e popa. Nu, frate Argint! Nu umbla de colo-colo ca argintul viu...Stăpânirea de azi e a Anticristului şi suntem datori s-o înfruntăm...

-*...supuneţi-vă cu toată frica stăpânilor nu numai celor blânzi şi buni, ci şi celor aspri. Pentru că dacă cineva*

gândindu-se la Dumnezeu rabdă necazurile când pătimeşte pe nedrept acesta e plăcut lui Dumnezeu. Căci ce laudă poate fi dacă răbdaţi când păcătuind sunteţi bătuţi? Iată dară, frate Costache am citat din întâia carte sobornicească a sfântului apostol Petru, capitolul 2 versetele 18, 19 şi 20...

- E nemaipomenit ce poate să-ţi treacă prin cap, părinte Argint. Nemaipomenit! Adică să ne supunem cu toată frica Satanei? Ştii, sfinţia ta, că şi eu ştiu versete pe de rost. Iată câteva care ţi se potrivesc: *Mergi înapoia mea, Satană! Sminteală îmi eşti tu că nu cugeţi cele Dumnezeşti, ci cele omeneşti... tot din Matei capitolul 16, versetul 23; vai vouă cărturari şi farisei făţarnici că daţi zeciuială din mentă, mărar şi din chimen şi nesocotiţi cele mai de seamă ale legii: dreptatea şi mila şi credinţa...; Păziţi-vă de aluatul fariseilor care este făţărnicia...*'Da, părinte Argint făţărnicia...Ieri ai aplaudat uciderea lui Duca, apoi a lui Armand Călinescu, ba ai spus: „*Tot pomul care nu face roade bune se taie şi se aruncă în foc...*" Acum când puterea e în mâna anticriştilor şi zeci de mii de nevinovaţi ard în cazanul suferinţelor, acum să ne bucurăm cu cei ce se bucură (aceştia fiind stăpânii) şi să plângem cu cine? Cu cei care ca şi matale supunându-se stăpânirii cred că fac un lucru plăcut lui Dumnezeu... Nu, frate Argint! Mântuitorul a spus: "*...toţi cei ce scot sabia de sabie vor muri*", dar a mai spus ceva. Era cu apostolii înainte de a ajunge pe muntele Eleonului a spus că "*acum a sosit timpul ca cel ce nu are sabie să-şi vândă haina şi să-şi cumpere sabie...*

Sabia mea părinte Argint este curajul, curajul de a-i înfrunta pe "stăpânitori" cu orice risc... N-ai spus cândva: "*Cine ştie să moară nu va fi rob niciodată?*

- Da, am spus.

- Şi în 1933 şi în 1939?

- Da am spus şi n-am greşit pentru că atunci eram în război, într-un război crâncen pe viaţă şi pe moarte şi cum în faţa duşmanului armele ajută, nu rugăciunile, am folosit armele vrăjmaşilor, ale asupritorilor noştri. N-am făcut o faptă

plăcută lui Dumnezeu, dar altă soluţie n-a existat, ne-am apărat...a fost o luptă de supraviaţuire...

- Şi acum? Acum nu suntem în război?

- Eu mă consider în captivitate, flămând, neputincios, dezarmat, pregătit pentru martiraj...Numai Dumnezeu ne poate salva şi numai în resemnare vom reuşi să străbatem mlaştina deznădejdii şi prin cuminţenie...

- Când ai rostit adevărul? Atunci când cu Duca şi Armand Călinescu sau acum?

- Atunci pentru atunci, acum pentru acum...

- *Vai lumii de smintele că smintele trebuie să vină, dar mai vai de omul acela prin care vine sminteala...*

- Cu aşa luptători ne mănâncă gaia...

- Pantha rei...

- O fi totul trecător dar la preţ trebuie să ne gândim. *Nu-i tot una să mori vultur în zbor sau câine-nlănţuit vorba poetului.*

- E imperios necesar să supravieţuim...

Din discuţia aceasta n-am înţeles cine a ieşit învins. Drepate aveau amândoi, fiecare în felul lui. Dealtminteri, cu foarte mici excepţii pe linia exprimată de părintele Argint în supuşenie şi ascultare s-au situat legionarii. Pe mulţi i-am auzit explicând: "...martirajul, nu lupta, fiindcă ar fi o absurdiatate să încercăm aici o răzvrătire, o nerozie ca şi când am fi nişte iluştri *donchijoţi în luptă cu morile de vânt...*"

Nu ştim cum s-a săvârşit preotul Costache. De la Canal i-am pierdut urma; părintele Dimitrie Argint ştim că va supravieţui holocaustului comunist se va elibera, va mai trăi un pătrar de veac, îşi va închina steagul vieţii acasă în sânul familiei octogenar ca preot econom. Travofor regretat sincer de preoţii şi credincioşii din Protoieria 2-a a Capitalei.

Părintele Lucaciu (am închis paranteze cu dialogul dintre Costache şi Argint şi trecem mai departe în a prezenta încă patru inşi cei mai importanţi din grupa mea), mi s-a părut – şi nu m-am înşelat - prototipul preotului smerit, resemnat, predispus spre a suporta martirajul împăcat sufleteşte, dar totodată stăpân pe sine şi neîngăduitor cu cei înclinaţi a se

salva prin compromisuri. Era catolic, am înţeles că ceva mai mare în ierarhia bisericii catolice din episcopatul ţinutului Roman. Nu făcuse nici un fel de politică. Majoritatea preoţilor din închisorile şi lagărele staliniste trecuseră cândva, unii, în anii studenţiei, alţii mai târziu, prin Mişcarea legionară, încât autotorităţile comuniste au dispus arestarea şi condamnarea lor pentru activitatea antistatală adică le-au înscenat procese politice ca să nu se spună că se întreprinde o acţiune ateistă contra bisericii. Părintele Lucaciu împreună cu cei 7-8 preoţi catolici din brigadă fuseseră arestaţi şi expediaţi la Canal în cadrul *"măsurilor generale de lichidare a forţelor reacţionare"* sau – ca să fim în nota lui Roller - în cadrul măsurilor de demascare a *"bandelor de spioni care acţionau prin intermediul Vaticanului"* (vezi Istoria R.P.R. pag.740). Din primele zile mi-am dat seama că preotul Lucaciu este un om de mare caracter, desigur neîndemântec la treabă, neobişnuit cu munca brută,însă harnic, discipilnat şi ataşabil. Foarte curând ne-am împrietenit şi pe cât mi-a fost posibil l-am ajutat ca şef de grupă şă-şi facă norma. Nici despre el nu ştiu care i-a fost destinul după plecarea mea de la Canal.

Despre ultimii trei Teodorescu, Sârbu şi Iftimie nu avem prea multe de spus. Nicu Teodorescu, un bărbat tânăr, mic de statură, dar vârtos şi rezistent, funcţionase până la arestare ca diacon la o biserică din Bucureşti. La fel ca preotul Costache se juca în depăşirea normei; din acest punct de vedere corifeii coloniei şi ai brigăzii îl apreciau cu cărţi poştale, "vorbitoare", pachete etc... Însă pentru că era prea "apreciat" şi prea des chemat la administraţie oamenii din brigadă mai ales neoprotestanţii presupuneau a fi omul ofiţerului politic şi-l ocoleau. Dancu (erau amândoi prieteni buni) mă va lămuri: Diaconul N. Teodorescu fusese legionar căzuse în mâinile securităţii înaintea arestării grupului nostru ca victimă a lui Vasilian. Acum într-adevăr este foarte des, la 2-3 zile, scos din brigadă şi dus la administraţie – sunt cuvintele lui Dancu – şi-i posibil să ciripească ceva, dar nu-i periculos...să nu-ţi fie teamă pentru că chiar dacă toarnă

"spune lucruri ce nu lezează pe nimeni, m-am convins...N-a decăzut într-atâta să-l numim "trădător".

Preotul Sârbu, zis *"Uite ce"* (nu exista frază în care să nu folosească expresia: *"Uite ce"*, de aceea din asta i sa făcut o poreclă: *"părintele Uite ce"*), nu avea studii universitare, făcuse seminarul teologit şi servea ca popă într-o biserică uitată de Dumnezeu într-un sat de prin judeţil Gorj. Se găsea în închisoare de trei ani. Din punct de vedere fizic ajunsese o epavă, abia se ţinea pe picioare, nu pierdea nici un prilej să provoace scandaluri şi oamenii îl ocoleau, nu atât pentru această meteahnă, cât mai cu seamă că devenise peste noapte "protejatul" normatorului şi...*"socialist"*. Despre el nu voi auzi pe nimeni spunând că nu-i periculos, iar părintele Costache, mai ferm ca ceilalţi şi mai franc, nu-l slăbea din a-l denunţa ca *"saxofonist"*, ameninţându-l cu osândele gheenei. Părerea mea personală intimă pe care n-am destăinuit-o decât numai părintelui Lucaciu – el a fost la acelaşi gând – era că popa Sârbu îşi pierduse busola; eu îl compătimeam, ştiam că trecuse printr-o anchetă la Securitatea din Târgu Jiu cu cazne infernale şi au fost foarte puţini aceea care trecând prin astfel de probe să aibă curajul a susţine că au rămas cu mintea întreagă, ***perenă*** -vorba lui G. Călinescu. În perioada a doua de detenţie 1958-1964 – pe părintele Sârbu nu l-am întâlnit în nici o închisoare stalinistă şi nici n-am auzit de numele lui; nu-i exclus să figureze pe lista celor câteva zeci de mii de deţinuţi politici care nu s-au mai înroes din Golgota neamului românesc, deţinuţi din întâia etapă a holocaustului, etapă numită de protagoniştii lui Chişinevski *"socialistă a revoluţiei"*.

Pe părintele Iftimie, intenţionat l-am lăsat la urmă, deoarece şi el ca şi preotul Costache va fi eroul unui episod care-l vom relata în contextul acestui capitol. L-am cunoscut la Aiud; la Canal am venit în acelaşi transport cu acea ocazie ne-am împrietenit: eu bucovinean, el moldovean – povestindu-ne întâmplări din Iaşul de odinioară, Iaşul pe care-l cunoşteam bine amândoi. Mi-a rămas în memorie cu înfăţişarea de om chinuit, un fel de la Laocoon pedepsit să

poarte pe umeri povara grea a unui blestem colectiv, înfometat şi ostenit peste măsură. Neîndemânatic şi fără un pic de vlagă, naiv ca toţi acei cărturari care cred că tot ce zboară se mănâncă, părintele Iftimie cunoscuse nu numai caznele din anchete ci şi pumnii lui Vasile Matei. Dacă nu era înţelegerea profesorului Golimas de bună seamă murea ca robar, n-ar fi ajuns să cunoască brigada preoţilor. Dar pe lângă toate acestea "Laocoonul" mai avea un motiv să fie batjocura torţionarilor: suferea grav de presbitism, purta ochelari groşi cu multe dioptrii din care cauză păşea prudent, de multe ori l-am asemuit cu un nefericit orb obligat să meragă fără baston. Era ca şi cum ar fi fost lipsit de vedere, un naufragiat aruncat pe o plajă a întunericului în mijlocul unor alţi naufragiaţi cu ochii de flăcări. Îi lipsea barba ca să fie asemuit cu un Crist în blasfemia fariselor, barba răstignitului Iisus, cununa de spini şi mantia roşie.

De ceilalţi coechipieri din grupa IV-a îmi amintesc mai puţin. Cei mai mulţi dintre aceştia s-au strecurat printre frământările din unitate într-un binecuvântat anonimat ce i-a ferit de suferinţe în plus. Au trăit în drama tuturor, în tragedia timpului ca simpli figuranţi. Numai că n-a fost nimeni care să nu aibă întâmplări zguduitoare personale; s-au declarat fericiţi, mulţumindu-se cu ce au avut.

Căci li s-a luat totul şi dreptul de a spera...

Atmosfera raporturilor dintre deţinuţi, condiţiile de muncă şi de cazare, apoi raporturile cu stăpânirea nu erau deloc de invidiat în *"brigada preoţilor"*. Atâta timp cât componenţii acestei unităţi au fost răspândiţi prin brigăzi prezenţa lor acolo a constituit într-un anumit mod o favoare pentru miile de captivi, deoarece în sărbătorile religioase mari: la Crăciun, de Paşti, cu oarecare riscuri se reuşea oficierea unor sevicii divine şi asta era extraordinar de important pentru moralul deţinuţilor. Auzisem că la *"brigada tâmplarilor"* – aici aveam

un consătean – pe Eugen Doroftei (un tânăr câmpulungean, care m-a ajutat mult şi pe care n-am să-l uit), în noapte de Paşti a anului 1951 a avut loc o slujbă de înviere în toată regula: cu aghiasmă, cu anafură, cu împărtăşanii. Aproape ca afară. în vreme ce în brigada 8-a, cu un torţionar ca Vasile Matei, în noaptea de înviere am stat în întuneric şi muţenie; nu ni s-a permis nici măcar să vorbim în şoaptă, da decum să asistăm la vreo sfeştanie.

N-am apucat nici o sărbătoare mai mare în brigada lui Drăgănescu. Timpul a fost prea scurt. Ceea ce îmi amintesc este că cerberii brigăzii în special Laitin Dănilă şi Sabadac s-au arătat extrem de vigilenţi ca nu cumva să se întâmple ceva care să fie contra indicaţiilor lui Chirion.

În legătură cu afirmaţia făcută la începutul capitolului de faţă, anume că dintru început, fără mare greutate, mi-a fost dat să constat că aceşti doi, Laitin Dănilă şi Ion Sabadac, sunt adevăraţii conducători ai brigăzii, e cazul să explicăm în câteva fraze rostul acestora în planul Internelor – un plan *etabli* –, acela de a-i pune la stâlpul infamiei pe slujitorii bisericilor sau chiar de a-i lichida pe cât posibil.

Laitin Dănilă trecuse pe la Piteşti prin *"reeducarea"* lui Zeller, mai întâi torţionat apoi torţionar. Conducerea superioară de partid şi de stat considerând că s-a repurtat un mare succes cu *"socializarea"* studenţilor a hotărât să extindă *"reeducarea"* deţinuţilor politici şi la alte penitenciare. Astfel s-a trimis de la Piteşti echipe de "reeducaţi", transformaţi în torţionari, la Gherla şi Aiud, şi la Canal. Din echipa ajunsă la Peninsula condusă de Bogdănescu a făcut parte şi fostul medicinist. Cam la fel s-a petrecut şi cu Sabadac. Reeducarea acestuia s-a făcut la închisoarea Târguşor-Prahova o "reeducare" mai puţin sângeroasă ca cea din capitala judeţului Argeş de atunci. Când s-a trecut la organizarea brigăzii speciale pentru preoţi stăbărimea coloniei, în scopul realizării unui succes deplin, a ţinut să înzestreze brigada cu o conducere adecvată: trei foşti jandarmi (se ştie că în trecut pentru legionari cuvântul "jandarm" ca şi rolul acestuia în organele de represiune ale

dictaturii carliste şi antonesciene a fost sinonim cu acela de călău) şi doi reeducaţi aleşi din echipa lui Bogdănescu. Cât priveşte numirea de şef de grupă a autorului acestor rânduri ea va avea să fie ultima încercare a politrucului de a mă *"convinge"* că trebuie să accept *"colaborarea"*, fără a mă încadra în *"brigada studenţilor"*, ca în cazul doctorului Simionescu, cu un itinerar identic.

Este foarte greu de realizat o descriere amplă privind atmosfera din brigadă ca şi raporturile dintre deţinuţi. Planul aducerii laolaltă a zeci de mii de oameni cu idei şi credinţe diferite: ortodocşi, catolici, protestanţi, uniţi şi neoprotestanţi n-a fost la întâmplare, ci un plan diabolic. Oamenii aveau să sufere – şi au suferit – nu numai de foame, din cauza frigului şi a muncii extenuante, nu numai în persecuţia torţionarilor cu epoleţi şi fără, ci şi persecutându-se între ei în dispute dogmatice; doar Biblia poate fi interpretată în numeroase moduri şi din interpretări ies schismele poate şi adevărul, dar şi ura între credincioşi.

Grupul cel mai numeros al "pocăiţilor" din brigadă era *"Martorii lui Iehova"* peste zece la număr, toţi bărbaţi tineri, sănătoşi, obişnuiţi cu munca, foarte uniţi şi extrem de habotnici în explicarea unor versete din Noul Testament. Şeful lor, probabil în funcţia de predicator, (un oarecare Murăraşu de meserie tâmplar fusese arestat în toamna anului 1948 la Bucureşti) aranjase în aşa fel apele ca toţi să fie în aceeaşi grupă. Norocul l-a avut Sabadac deoarece cu asemenea muncitori, grupa întâia a lui Sabadac s-a situat întotdeauna în fruntea clasamentului la *"întrecerile socialiste"* pe brigadă. Se vede, aşadar, că bătăliile stahanoviste s-au desfăşurat şi la sinistra Peninsulă a odiosului Chirion.

Creionând o paralelă între fanatism şi ateism Voltaire este de părere că *fanatismul* (el vorbeşte de fanatismul religios, de habotnicie) ***inspiră patimi sângeroase fiind mai funest ca ateismul care nu se opune crimei, în timp ce fanaticii toţi o comit aşa cum au săvârşit măcelurile din noaptea Sfântului Bartolomeu.***

"Martorii lui Iehova" de la Canal din *"Brigada preoţilor"* aveau multe calităţi: erau harnici, curajoşi, disciplinaţi, întreprinzători şi solidari între ei, o solidaritate întinsă până la absurd, dar şi unele defecte. Cel mai grav mi s-a părut acela practicat de ei pe scară largă: egoismul – tocmai păcătul condamnat unanim de învăţătura creştină. *"Martorii lui Iehova"* însă practicau un egoism colectiv: totul lor, nimic păcătoşilor (păcătoşi fiind ceilalţi muritori, adică *nemartorii lui Iehova*). Erau printre puţinii din brigadă care primeau de afară, în fiecare lună, pachete cu alimente. Şi ce alimente! Lumea vorbea că se înfruptau din bunătăţile primite şi Sabadac poate şi brigadierul şi normatorul , că prea le primeau cu regularitate. Se spunea – şi ei nu negau acest lucru – că sunt ajutaţi de americani, de comunităţile Iehoviste din U.S.A., prin comunitatea evreească din România. Masa o luau în comun sub supravegherea lui Murăraşu. În câteva rânduri am privit ospăţul Iehoviştilor. Nu refuzau mâncarea de la cazan, totul se consuma; nici nu-ţi venea să crezi. Dar niciodată n-am observat cel mai mic act de caritate din partea lor, nici măcar o bucăţică de zahăr nu i-am văzut dând altora, cuiva din afara cercului lor.

Pe preoţi în special pe catolici şi pe ortodocşi îi urau. În viziunea lor Papa de la Roma era Mamona , iar preoţii cărturari şi farisei făţarnici, arhierei mincinoşi care strică legea. Nu pierdeau nici o ocazie să se bucure, privindu-l pe preotul Iftimie cum poticneşte sub povara întunericului, a foamei, în batjocura torţionarilor.

Fiţi milostivi, nu judecaţi şi nu osândiţi ca să nu cunoaşteţi judecata şi osânda...Daţi şi vi seva da...căci cu ce măsură veţi măsura vi se va măsura şi vouă...Fericiţi cei milostivi căci aceea se vor milui...fericiţi cei cu inima curată căci aceea vor vedea pe Dumnezeu...Iubiţi pe vrăjmaşii voştri...căci de iubiţi pe cei ce vă iubesc ce plată vi se cuvine? Au nu fac tot aşa şi vameşii? Şi de uraţi sănătate numai fraţilor voştri ce lucru mare faceţi? Au nu şi păgânii fac aşa?

Pe iehovişti – o spunem aceasta cu durere pentru că au fost camarazii noştri de suferinţă - i-a interesat învăţătura din

Evanghelii numai acele versete care puteau fi interpretate ca fiind contra preoţilor. Pe acestea le ştiau pe dinafară şi le rosteau papagaliceşte. În brigadă se socoteau nişte oi în mijlocul lupilor, *înţelepţi ca şerpii* şi *nevinovaţi ca porumbeii*, iar pe preoţi: *"şerpi, pui de vipere", povăţuitori orbi care strecoară ţânţarul şi înghit cămila" Pe scaunul lui Moise s-au aşezat cărturarii şi fariseii" păziţi-vă de ei că acestora le place să umble în haine lungi să li se închine oamenii prin târg, să stea pe scaunele cele mai de sus în sinagogi şi în locurile cele dintâi la ospeţe, aceştia care mănâncă casele văduvelor şi cu făţărnicie se roagă îndelung mai mult osânda vor lua ..." Vai lor că se aseamănă mormintelor văruite, care pe dinafară par frumoase, iar pe înăuntru sunt pline de oase de morţi şi de toată necurăţenia...Vai! şi iar vai lor.*

Se va scrie: "*...Vai lumii de smintele... Dar mai vai de oamenii aceia prin care vin smintelele ...Vai vouă celor ce sunteţi sătui acum că veţi flămânzi! Vai vouă ce râdeţi acum că veţi plânge şi vă veţi tângui! Ferice de voi cei ce flămânziţi acum că vă veţi sătura! Ferice de voi cei ce plângeţi acum că veţi râde! N-am venit să stric legea sau prorocii ci să plinesc...Lumânarea aprinzându-se nu se pune sub vas ci în sfeşnic să lumineze tuturor celor din casă... Vai vouă celor ce tălmăciţi Biblia pentru a sădi în inimile oamenilor ura nu dragostea...*"

Aici facem o mică paranteză spre a vedea că dacă Dumnezeu iartă, destinul este necruţător, se răzbună.

Doi ani mai târziu, după falimentul suferit de *"Măreaţa construcţie a Canalului Dunărea – Marea Neagră"*, deţinuţii au fost transferaţi la diferite închisori sau la alte locuri de muncă din ţară. Unii dintre componenţii "Brigăzii preoţilor" au ajuns la Aiud într-o perioadă când şi penitenciarul "căpitanului" Dorobanţu, pregătindu-se pentru *"marea reeducare"*, trecea printr-o izolare cumplită, împovărat în foame, frig şi asuprire chirioneană.

S-a nimerit ca iehivistul Păduraru, un "leu-paraleu" la Peninsula, să fie încarcerat la Zarcă într-o celulă cu părintele Ioan, fostul mirean Silviu Iovan, din ţinutul Făgăraşului.

Părintele Ioan fusese arestat cu grupul de preoţi şi maici de la mănăstirea Vladimireşti, era vechi zarchist şi un excepţional camarad călit în suferinţe, cu o stăpânire de sine şi o putere de abstinenţă proverbiale. Cu bucăţica lui de pâine sau turtoiul şi cu ciorba primită, care le da celor bântuiţi de foame, a salvat de la moarte sigură zeci de nefericiţi. Înfometat a devenit şi iehovistul nostru paraleul din "Brigada preoţilor". Şi părintele Ioan îl va ajuta să supravieţuiască. Luni de zile de multe ori a mâncat odată pe săptămână pentru ca hrana lui să completeze masa celui care ieri râdea de foamea şi nevolnicia "lupilor" din "Brigada preoţilor".

Nu ştim dacă iehovistul a înţeles pe deplin comportamentul de adevărat creştin al preotului Ioan Iovan şi în ce măsura a revenit la sentimente mai bune faţă de preoţime. Şi nu ştim nici dacă s-a pocăit cu adevărat (ceea ce ştim este că părintele Ioan trăieşte, e la mănăstirea Plumbuita unde, deşi e ponegrit şi hărţuit de stăpânire, continuă să laude pe Dumnezeu, să fie milostiv, să dea totul, să aibă inima curată, desăvârşind în conştiinţa credincioşilor nu ura, ci dragostea, bunăvoinţa, mila, spiritul solidarităţii, altruismul, căutând să-şi găsească fericirea proprie în năzuinţa de a spori fericirea altora după filozofia profesorului Traian Brăileanu.

Din relatarea de faţă cititorul are posibilitatea să vadă care au fost raporturile dintre deţinuţi în brigada special înfiinţată pentru preoţi şi pentru prizonierii de conştiinţă, cât şi atmosfera din această brigadă. Cu toată seriozitatea putem susţine că planul diabolic a aducerii laolaltă a zeci de oameni cu idei şi credinţe diferite, în împrejurările nefaste de la Peninsula, şi-a atins scopul acela de a îngreuna şi mai mult suferinţele unor nefericite fiinţe lipsite de apărare. Păcatul nu e numai a celor care au conceput şi aplicat planul, ci mai mare a deţinuţilor cu care s-a făptuit şi care nu l-au descifrat la început.

"Locotenentul" Chirion et compania nu s-a mărginit în a face viaţa deţinuţilor cât mai aspră numai la persecuţiile enumerate mai sus. Mintea lui "iscusită" a plăsmuit o nouă practică de osândire a "bandiţilor": percheziţiile. Cât mai dese şi mai radicale. Metoda nu era nouă, ea se folosea cu regularitate în toate penitenciarele staliniste; Jilava cu Maromet şi Ivănică în frunte; avea toate şansele ca Prezidiul Marii Adunări Naţionale a R.P.R.-ului condus de I.C. Parhon (savantul) să-i acorde titlul onorific de "închisoare emerită", iar celor doi tartori, fiindcă s-au distins în mod deosebit în muncă, să le confere şi lor un titlu onorific acela de *"Eroi ai Republicii"*; aşa-i în socialismul revoluţionar. La Canal în brigăzile celelalte nu ştim să se fi practicat percheziţiile după modelul marometan. De pildă în brigada lui Vasile Matei ţin minte doar o singură percheziţie în aproape opt luni de detenţie. Şi atunci a avut grijă profesorul Golimas să ne anunţe din timp, să fim puşi în gardă, încât controlul bagajelor, nefiind o surpriză pentru majoritatea oamenilor din unitate, n-a constitui nici un succes pentru brigadier şi Chirion.

Astfel s-a petrecut în brigada preoţilor lucrurile la prima percheziţie.

Era într-o duminică, pare-mi-se, în a treia de la înfiinţarea brigăzii. Încă mai funcţionam ca şef de grupă şi încă mă mai copleşeau cu amabilităţile lor Sabadac şi Laitin Dănilă. Fostul medicinist arestat şi judecat cu grupul studenţilor din Centrul Universitar Timişoara încă mi se mai adresa cu "bădie" (în lumea legionarilor cuvântul "bădie" se folosea ca termen de respect adresat unui camarad mai în vârstă şi echivala cu acela de şef), şi amândoi cu Sabadac încă se mai manifestau cu îngrijorare pentru sănătatea mea şubrezită. Într-adevăr mă simţeam cu puterile secătuite. Icterul nu mi se vindecase complet şi trebuia să îndeplinesc norma mea şi totodată să ajut pe Iftimie şi Sârbu să nu mai fie sancţionaţi pentru neîndeplinirea planului. Mai târziu mă voi lămuri: îngrijorarea

lor este machiavelică, peste puţin timp îşi vor da arama pe faţă.

Percheziţia căzu ca un trăznet. Nimeni nu se aştepta la aşa ceva. Şi pentru că nu exista în brigadă om, în primul rând preoţii, care să nu aibă în bagajul personal un obiect interzis, lumea intră într-o panică fără temei. Se ştia că se aplică pedepse grele celor la care se găseau asemenea obiecte mai ales biblii, crucifixe, potire etc. Pedeapsa se materializa în: zile şi nopţi de carceră, trecerea prin ciomegele torţionarilor (25 de lovituri) şi ţintuirea la stâlpul infamiei. Mai era un fel de pedeapsă de tip chirionean *"placarda denunţătoare"*. Cu două -trei luni înaintea înfiinăţrii brigăzii preoţilor am văzut un cetăţean (mai târziu voi afla că era preot şi că măsura nu avea alt scop decât acela de a discredita biserica şi preoţimea), cetăţeanul era legat cu mâinile la spate, purta pe piept şi în spate o plancardă mare pe care scria: "Sunt preot, am furat, feriţi-vă de mine!". Cu acestă plancardă a fost purtat prin faţă brigăzilor încolonate în Appellplatz-ul coloniei şi dat ca model de reprezentant al trecutului burghezo-moşieresc, mai rău ca un hoţ de cai. Sancţiunea mi s-a părut (şi era) nu numai o sălbăticie, ci şi extrem de injustă, tendenţioasă, impietate extremă, pentru că nenorocitul înfometat a fost găsit la bucătărie curăţind hârdaiele de resturile de mâncare după distribuirea mesei. Altceva nu făcuse.

Când apăru Chirion în dormitorul brigăzii am auzit un strigăt disperat venind dinspre intrare: "Atenţiune! Brigadă drepţi! (am recunoscut vocea brigadierului Drăgănescu) apoi vocea ofiţerului politic: "Toată lume rămâne pe loc...Se efectuează inspecţia bagajelor...Şefii de grupă execută operaţia...Ascultă aici la mine: Cine ştie că are asupra lui sau în bagaj vreun obiect interzis ca bunăoară: cuţite, arme de foc, explozibil, ori ceva lucruri bisericeşti să vină să le predea în faţa mea , dar dacă nu le predă şi sunt descoperite la faţa locului vinovatul va fi aspru pedepsit. Vă avertizez să nu ascundeţi nimic, că totul se găseşte şi sancţiunea va fi exemplară...Spuneţi că este Dumnezeu şi popii sunt slujitorii

lui şi nu lucrează în ascuns, că e păcat să minţim ... Să vă văd..."

Percheziţia a durat aproximativ trei ore. Întreaga brigadă a fost întoarsă cu josul în sus. S-a controlat până şi în saltele; recordul în descoperirea obiectelor interzise l-a bătut Sabadac asistat de Laitin Dănilă. Eu l-am avut ca asistent pe Drăgănescu, mare noroc! – Munteanu şi Popovici pe Bogdănescu şi Enăchescu amândoi au sosit împreună cu Chirion ca să se vadă ce importanţă colosală s-a dat acestei percheziţii. Operaţiunea s-a soldat cu trei cuţite (toate predate de bunăvoie) şi cu numeroase obiecte de cult din care numai un sfert fuseseră predate înainte de percheziţie. La părintele Lucaciu, în geamnatan, Bogdănescu a găsit un mic crucifix confecţionat din os, o adevărată operă de artă. "Vinovatul" s-a ales cu cinci nopţi de carceră pronunţată pe loc de către ofiţerul politic. La părintele Costache, Sabadac şi Laitin dănilă au capturat o iconiţă cu Maica Domnului. Chirion a decis ca împricinatul să fie pedepsit în sânul brigăzii. Povestea acestei pedepse face obiectul unui episod pe care-l voi reda mai jos.

Din bagajele controlate de mine – câteva lăzi de campanie şi valize, vreo 2-3 inşi îşi ţineau lucrurile pe care le aveau ca deţinuţi în sacoşe; părintele Sârbu avea o traistă oltenească goală - s-au ridicat puţine obiecte interzise: un briceag (al preotului Argint; n-a fost pedepsit), două iconiţe, o lumânare, tămâie într-o ceaşcă de cafea şi o carte religioasă în valiza unui preot din Blaj (o carte veche, rară, scrisă în secolul al XV – lea şi tipărită la noi în 1927 cu titlul *"Urmarea lui Iisus Hristos"*, carte atribuită călugărului Thomas din Kampis. Torţionarii, mai ales Chirion habar nu au avut ce valoare reprezenta acestă carte; am încercat prin Drăgănescu s-o salveze n-am reuşit. Ea a ajuns la gunoi sau pradă flăcărilor împreună cu celelalte corpuri delicte capturate) atât s-a predat ca obiecte interzise.

Dacă percheziţia de care vorbim s-ar fi terminat numai în forma descrisă până aici am spune că totul a mers strună, că n-aveam un motiv s-o catalogăm drept o acţiune diabolică şi

că ofiţerul politic şi complicii săi executând o dispoziţie a partidului nu au avut purtarea chiar de bestii. Numai că operaţia s-a terminat cu zeci şi zeci de nopţi de carceră cu mai multe şedinţe de ciomăgeală una cu un internat în "spitalul" coloniei – şi cu înăsprirea vieţii din brigadă. Cu acest prilej s-a inaugurat în "brigada preoţilor" bătaia.

Mie personal percheziţia acesta – prima şi ultima în brigada lui Drăgănescu – mi-a scurtat viaţa cu cel puţin doi ani. Am trecut prin nişte emoţii mai grave ca în anchetă la Securitate. Bine că n-a durat decât câteva ceasuri şi l-am avut de partea mea pe brigadier care de data sata s-a dovedit cavaler. Iată ce anume s-a petrecut:

Când s-a sunat semnalul de începerea percheziţiei, semnalul l-a dat politrucul, acolo unde mă aflam – norocul mare că nu m-a prins *"saturnala chirioniană"* în ochii ofiţerului politic, ci tocmai în fundul dormitorului aproape neobservat – am organizat în aşa fel ca toţi deţinuţii din acea parte a sălii să-şi aşeze bagajele în linie câte doi şă-şi dechidă lăzile sau geamantanele şi să aştepte. Eram obligat – şi aşa am făcut să scot fiecare lucru din bagaj, să le controlez şi tot ce socoteam că este suspect să predau brigadierului care mă asista – sau mai bine zis mă supraveghea, mă păzea să nu pactichez cu *"duşmanii poporului"*. Am început operaţia cu părintele Argint la care am găsit briceagul; n-am avut cum să-l fac nevăzut, brigadierul l-a aruncat în lada cu obiecte confiscate; al doilea la rând a venit părintele Mitocaru (cu părintele Mitocaru eram în relaţii bune, ne cunoşteam de afară, fusese parohul bisericii din Chiril o comună cam la 5 – 6 km de schitul Rarău pe malul stâng al Bistriţei (ştiam că a fost legionar, prima dată l-am întâlnit în vara anului 1934 în tabăra de la Rarău). Aici, la Peninsula se găsea condamnat la zece ani m.s. implicat în procesul "Gărzilor lui Decebal". El adusese în brigada preoţilor din brigada lui Mitran şi era cel mai înalt ins din unitate, un bun camarad, serios, tăcut, îşi îndeplinea planul şi-un lucru mai reliefat ca toate – la mărimea lui aproape anormală nu se număra printe fomişti.

După părintele Mitocaru la care n-am avut ce confisca a venit rândul preotului Iftimie prietenul meu din Moldova, prezbitul. Înainte de a începe să-i controlez lucrurile din geamantan, şi slavă Domnului avea destule, mai multe ca toţi, l-am privit : un veriatbil Laocoon în grea suferinţă. N-am observat că se chinuieşte să mă avertizeze în legătură cu ceva, nici groaza din ochi, din spatele groaselor lentile nu i-am observat-o. Am trecut la treabă. Între două batiste împăturite cu grijă am descoperit o iconiţă (Iisus pe cruce), brigadierul a luat-o întrebându-l în şoaptă: "Ce-i cu asta?...De ce nu ai predat-o de bunăvoie?" Iftimie amuţi dar nu intră în panică, după un gest simulat mi s-apărut a spune: "Asta nu-i nimic să vedeţi ce urmează..." Părintele Mitocaru obsevând scena interveni: "E iconiţa mea, domnule brigadier...Vă rog să o treceţi în contul meu..." "Ştii că se face carceră pentru delict? întrebă Drăgănescu. "Ştiu, răspunse parohul bisericii din Chiril...Răspund eu de ea..." Brigadierul într-adevăr a notat şi a petrecut două nopţi la "mititica". După percheziţie l-am întrebat pe Mitocaru: "De ce ai făcut asta, părinte?" Mi-a răspuns simplu: "Doar n-aveam să-l las pe supăratul de Iftimie să moară la carceră..."

Am continuat să golesc geamantanul „Laocoonului" nostru: o cămaşă, un prosop, o cipilică, nişte cârpe într-un ciorap, o cană de băut apă şi la fund am dat de un pachet, ceva învelit cu grujă în ceva verde. Un verde legionar...

L-am desfăcut, fără să-l scot la suprafaţă, şi am încremenit. Începu să mă doară capul, să am emoţii. Nu-mi venea să-mi cred ochilor, bombă nu altceva: *era un patrafir.* Nu visam, am pus mâna pe el – un patrafir – vorba ceea - în carne şi oase, fâşia lungă de stofă brodată cu cruci aurii pe care o poartă atârnată de gât preotul când celebrează slujba bisericească. Strălucea, mirosea a mucegai, amestecat cu un iz de tămâie. Într-o secundă îl văzui pe prietenul meu în focul celor 25 de lovituri la spate, purtat cu *"plancarda denunţătoare"* prin colonie, ţintuit la stâlpul infamiei fără nici o şansă de supravieţuire. Pentru Chirion capturarea unui asemenea obiect de cult rar (cred că era singurul din toată

Peninsula) ar fi însemnat o victorie *"epocală"*, poate şi gradul de locotenent-major sau chai de căpitan.

Mi-au trebuit doar câteva clipe, la o răscruce de gânduri, să aleg dintre două soluţii: sau îl savez pe nefericitul peninsular nepredând *"corpul delict"* brigadierului şi-mi asum o răspundere care să mă coste însăşi viaţa sau merg pe linia trasată de ofiţerul politic predau patrafirul şi sunt un om *"aranjat"*...

Am ales aproape instinnctiv prima soluţie. Voi arunca o privire pe furiş, rapid, cu coada ochiului de jur-împrejur să văd dacă nu e cineva dintre torţionari prin apropiere să-mi fi observat jocul. M-am ridicat în picioare (stătusem până atunci în genuchi, în acestă poziţie controlam bagajele) şi privirile noastre a mea şi a brigadierului, s-au încrucişat asemenea unor fulgere ziua, întrebătoare, speriate. Dură şi acestă încrucişare doar câteva secunde, de ajuns să înţeleg că omul pe care îl aveam în faţă şi care era pus să facă necaz altora sub pretext că apăra legalitatea statală nu-i neapărat întruchiparea călăului demenţial. În conştiinţa lui, parcă se da o luptă crâncenă între bine şi rău. Până la urmă învingând binele, i-am citit în ochi următoarea sentinţă: *"N-am văzut, tu răspunzi"* şi făcu un pas, oprindu-se în faţa următorului deţinut pregătit pentru control.

Percheziţia a continuat, patrafirul părintelui Iftimie a rămas în geamantan învelit în pânza verde acoperit de celelalte obiecte. Eram fericit reuşisem o mare ispravă, numai că două ore cât a mai durat "saturnala" lui Chirion şi încă altele după aceea teama că jocul mi-ar putea fi descoperit a fost o sursă de emoţii scăldată în broboane de năduşeală. Abia în după-amiaza acelei dimineţi spre seară cu sprijinul curajosului " uriaş al brigăzii", părintele Mitocaru, izbutii să mut patrafirul într-o altă brigadă la un adăpost sigur. Nu ştiu dacă - şi patrafirul şi părintele Iftimie – au supravieţuit holocaustului comunist. E neîndoios că această percheziţie în *"brigada preoţilor"* pentru Chirion a constituit un succes. Captura a fost importantă. Mie mi-a scurtat cred doi ani din viaţă, lui Iftimie poate zece,. iar preoţii la terminarea "saturnalei" au ascultat

un discurs al politrucului încheiat cam astfel: "...nu-i Dumnezeu, popii slujesc minciunii, mi-aţi dovedit-o prin lucrurile ascunse. Marele Stalin a avut dreptate să vă socotescă politicieni cu două feţe, opoziţionişti fără morală, mizerabile slugi şi agenţi în solda fascismului şi imperialismului...Mormântul vostru este pe Vale Plângerii..."

Şi dintr-o culme a aberaţiei tare s-au bucurat "Martorii lui Iehova", zicând în sinea lor: ***Vai vouă povăţuitori orbi ce strecuraţi ţânţarul şi înghiţiţi cămila!...***

La ei nu s-a găsit nici un obiect de cult.

Seara următoare adică a doua zi după percheziţia efectuată în dimineaţa celei de a doua duminici de la înfiinţarea brigăzii; episodul a avut loc între sosirea oamenilor de pe şantier şi a programului administrativ şi stingera de la ora 22.

Venindu-i în fine rândul la judecată preotului Costache care – precum ştim – se făcuse vinovat de păstrare a unor obiecte interzise (i s-a găsit în bagaj o iconiţă a Maicii Domnului şi ofiţerul politic a decis ca împricinatul să fie pedepsit în sânul brigăzii – asta însemna că trebuia să treacă prin cazna ciomăgelilor). Laitin Dănilă, el avea mandat din partea lui Chirion să conducă echipa de bătăuşi, convoacă la biroul brigăzii pe şefii de grupă. Reamintim cititorilor că în încăperea din dreapta barăcii se afla biroul şi dormitorul şefului brigăzii şi a normatorului, aici în timpul nopţii cam de pe la ora 21 avea loc aplicarea unor pedepse *"recalcitranţilor"* din brigadă şi *"vinovaţilor"* de diferite abateri reale sau ticluite – şi nu numai din brigada noastră. Partidul ajunsese la concluzia justă că deţinuţii politici, număraţi la zeci de mii, chiar la sute de mii, nu pot fi stăpâniţi, eventual exterminaţi - ăsta era ţelul final – numai prin frig, foame, lipsă de igienă şi prin munci cu ajutorul unor norme diabolice, ci printr-o perpetuă teroare colectivă şi individuală ("...*revoluţia,*

tovarăşi, se face cu intransigenţă, dârzenie şi necruţare din nou şi din nou până la epuizare – vorba tovului Chişinevski –, *că dacă nu se face aşa, permanentă, dacă nu se distruge mereu câte ceva piere, se dărâmă, nu are efectul scontat...*"). Laitin Dănilă învăţase bine cum e cu teroarea persistentă în etapa socialistă a revoluţiei permanente; doar la Piteşti în cei trei ani de *"universitate"* marxistă ca torţionat apoi ca torţionar s-a distins, a devenit *"maistru emerit"* în practicile multilaterale folosite la *"reeducarea"* bandiţilor.

Când am intrat în birou am găsit acolo pe normator şi pe cei trei şefi de grupă (brigadierul lipsea)toţi mă aşteptau. A luat cuvântul Laitin Dănilă glăsuind cam aşa:

- Domnilor în noaptea asta trebuie, avem sarcină trasată să aplicăm o pedeapsă lui Costache. Ştim cu ce s-a făcut vinovat. În afară de vinovăţia cunoscută acest popă recalcitrant este o primejdie pentru disciplina brigăzii şi trebuie sancţionat exemplar, să-l mai cuminţim. Propun să i se administreze o corecţie reglementară: douăsprezece lovituri. Cine este pentru să ridice mâna. Mă aştept ca nimeni să nu ne saboteze...

Sabadac, Munteanu şi Popovici au ridicat mâinile. Pentru mine a fost o surpriză, un lucru la care nu m-am aşteptat, de aceea am întrebat contrariat:

- Cum, adică să-l batem noi, deţinuţii, pe deţinutul Costache?

- Da, interveni grav Sabadac, omului acestuia trebuie să i se aplice o pedeapsă violentă numai astfel se va potoli. Nu vedeţi ce pornit e, ce nedisciplinat: un anarhist. E capabil să ne tragă pe toţi în ţeapă şi dacă n-o facem noi, mâine o va face el contra noastră.

La ora aceea nici prin gând nu-mi trecea să bănuiesc că printr-un astfel de joc sunt pus la încercare, că în toată mascarada asta se afla planul ofiţerului politic acela de a se convinge pe ce poziţie mă situez şi dacă pot fi în continuare şef de grupă după ce ca brigadier m-am dovedit inapt. Mi-am permis să adaug:

- Domnilor, cu regret pentru dumneavoastră, dar eu nu subscriu la această soluţie. Dacă părintele Costache are vreo vină să fie sancţionat, dar nici într-un caz cu bătaia, pentru că...

În momentul în care pronunţam ultimele cuvinte intră în cameră părintele Costache adus de Popovici. Am întrerupt fraza, dar auzind ultimele cuvinte imediat îşi dădu seama că este vorba de sancţionarea lui cu bătaia şi că există o opoziţie împotiva acestei măsuri. Poate că felul de a reacţiona al curajosului preot s-a datorat în mare parte faptului arătat nai sus, opoziţia mea contra bătăii ca măsură de sancţionare sau poate că reacţiunea lui a pornit dintr-un instinc de apărare manifestat zgomotos.

Mai târziu voi afla că n-a fost nici una nici alta, părintele Costache mă va lămuri: "Nu avem voie să ne lăsăm trupul pângărit de nişte bestii, chiar cu preţul de a ne pierde sufletul..."- o concepţie pe care eu nu mi-am însuşit-o gândindu-mă la martirajul din învăţătura evangheliilor.

Jedecarea preotului fu sumară. Iat-o redată în câteva fraze:

Laitin Dănilă (ca preşedinte de tribunal): Vi s-a găsit în bagaj un obiect interzis şi s-a hotărât să fiţi pedepsit cu douăsprezece lovituri. Ce aveţi de spus?

Preotul Costache: De cine să fiu pedepsit şi cine a hotărât?

Laitin Dănilă: Conducerea brigăzii a hotărât şi o să fiţi pedepsit de noi acum.

Preotul Costache (sfidător şi categoric): Dumneavoastră nu aveţi calitatea nici să judecaţi, nici să pedepsiţi; ca atare nu mai avem ce discuta. Cât priveşte obiectul găsit acesta e un lucru sfânt şi dacă aţi uitat ce înseamnă pentru liniştea sufletească un obiect de cult n-ar fi rău să vă controlaţi. Controlaţi-vă conştiinţa...Bună ziua!

Cu aceste zise preotul Costache făcu stânga împrejur şi o porni spre uşă. În secunda următoare se auzi un strigăt, vocea lui Sabadac adresându-se lui Popovici şi Munteanu: "Opriţi-l! nu-l lăsaţi să iasă."

Ca nişte fiare au tăbărât asupra împricinatului cei doi şefi de grupă. De pe o măsuţă normatorul luă bâta cu care să aplice loviturile, în timp ce Sabadac continua: "Aşezaţi-i cu burta la podea... v-am spus eu că ăsta e capabil să ne tragă în ţeapă..."

Se alăturară celor doi şi fostul elev şi fostul medicinist; patru contra unu, toţi patru străduindu-se din răsputeri să-l imobilizeze pe înpricinat, trântindu-l la pământ.

V-am arătat mai sus că preotul Costache, cuzistul de la Cernăuţi, era un bărbat înalt , spătos şi puternic. Un fel de Hercule. Nu acelaşi lucru se putea vorbi despre torţionari: toţi erau mici de statură, slabi, nişte sfrijiţi. Am asistat atunci la o scenă ca în filmele de groază în care Hercule al nostru, transformat în tigru îi bagă pe bătăuşi în panică. N-a lovit, nu şi-a pus pumnii în mişcare ca să intre în altă dandanaie, ci numai n-a permis să fie doborât. Când s-a scuturat odată vorba poetului *"îndărăt cădeau duşmanii ca şi pleava pe ogoare..."*

Preotul Costache a ieşit pe uşă; s-a ales doar cu zegea în spate ruptă. Planul normatorului eşuase. Răspunzătorul principal va fi Blănaru "bădia"...Dacă la Piteşti sau chiar la Peninsula în brigăzile lui Vasile Matei, Bogdănescu sau Enăchescu s-ar fi petrecut un astfel de caz de bună seamă vinovatul ar fi avut sfârşitul doctorului Simionescu. Dar lui Laitin Dănilă i-a fost nu numai ruşine, ci şi teamă să raporteze administraţiei că n-a reuşit cu patru şefi de grupă (eram inclus şi eu) să potolescă trufia unui popă, aplicându-i o pedeapsă, o corecţie. Şi-ar fi pierdut scaunul sau poate păţea ceva mai rău. De aceea s-a tăcut, nici un cuvânt despre preotul Costache, ca şi când nu s-ar fi întâmplat nimic. E drept, cât au mai continuat lucrările la Canal, părintele Costache n-a mai cunoscut o nouă încercare de ciomăgeală - din acest punct de vedere s-a declarat biruitor. Însă asuprirea lui s-a înăsprit. I s-a tăiat orice legătură cu familia şi, în grupa lui Sabadac fiind, a fost pus să efectueze cele mai grele şi mai periculoase munci. Ajunsese în brigadă un *paria*, dar şi temut de torţionari şi cu spinarea

neîncovoiată. Mulţi din unitate aveau toate motivele să invidieze un temerar ca părintele Costache.

Îl voi invidia şi eu mai mult ca alţii.

În sfârşit sosi şi pentru mine ora H, ora judecăţii, începutul supliciului. Mă pregătisem pentru această oră. O aţteptam încă fără a fi hotărât cum s-o primesc: cu răbdare sau cu luptă?

Citisem înainte de percheziţie cartea lui Thomas de Kempes şi mi-am memorat următorul sfat care mi s-a părut potrivit situaţiei în aşteptarea orei H: *"Găteşte-te dar spre luptă de vrei să câştigi biruinţa. Fără luptă nu se poate dobândi cununa. Iar dacă doreşti cunună luptă-te cu bărbăţie şi suferă cu răbdare. Fără osteneală nu e odihnă, fără luptă nu e biruinţă."* Şi în alt loc alt sfat: *"Nu te nădăjdui spre oameni, căci ei te vor părăsi mai devreme sau mai târziu..."*

Am înţeles că trebuie să aleg calea spre biruinţă sau luptând pentru cununa răbdării prin a suferi cu răbdare sau luptând cu bărbăţie împotriva vrăjmaşilor cu orice preţ, cu toate armele. Forţa preotul Costache n-o aveam. Nici curajul. Atunci care să-mi fie lupta? Pentru ce cunună?

Toate aceste întrebări, deocamdată fără răspunsuri, mi le-am pus în seara (cam la două zile după episodul cu părintele Costache), când mă pomenii scos din funcţie. "Bucuria" mi-a comunicat-o brigadierul scurt, solemn, oficial într-o singură frază: "Domnule, din ordinul conducerii Coloniei, dumneata nu mai eşti şef de grupă." Drăgănescu ar fi vrut să-mi spună mai multe, dar nu era singur, ci flancat de normator. Cu un alt prilej mai favorabil, în ziua următoare pe şantier, în câteva cuvinte aruncate din mers am înţeles că mi se pregăteşte unn "ospăţ copios" şi *"că voi fi cuminte dacă nu mă voi crampona...că eroismul în puşcărie e prostie...şi dacă sunt deştept ajung la liman dacă nu..."*

Un exemplu în acest sens avem "cazul Alexandru Latiş" . Lixandru Latiş unul dintre bunii mei prieteni din copilărie şi

tinereţe din oraşul natal: Câmpulungul Bucovinei, se afla în acea vreme deţinut politic.

Deşi în perioada respectivă, în activitatea politică a Câmpulungului, el s-a manifestat cu multă reţinere şi precauţie, totuşi este arestat cu un lot de tineri capusăteni învinuiţi de activitate legionară anticomunistă.

Trebuie să precizăm că Alexandru Latiş era căsătorit cu o distinsă şi energică învăţătoare a Câmpulungului, Maria Erhan, fata lui Alexandru Erhan, cunoscut ca vechi şi activ luptător anticomunist în cadrul arcăşiilor bucovinene.

Arestat şi anchetat de Securutatea din Suceava, de către torţionarii lui Moritz Feller, pus să recunoască fapte inventate. Refuzând să recunoască aceste fapte măsluite, Lixandru Latiş s-a găsit în repetate rânduri în camera de tortură a Securităţii, cunoscând *"bătaia la scândură"*, un supliciu mai îngrozitor ca trasul pe roată sau răstignirea, care supliciu, după mai mulţi ani de suferinţe groaznice i-a adus moartea în închisoare.

Cu ocazia unui transfer de la Jilava la Aiud l-am avut pe blândul şi frumosul Lixandru Latiş coleg de cameră. Atunci mi-a fosta dat să aud din gura lui o mărturisire ca aceasta:

"Bătaia la scândură" mi-a distrus şira spinării...Mă dor creierii, dar am satisfacţia că am rămas cu conştiinţa curată...N-am făcut jocul torţionarilor...Şi nu regret că mor într-o luptă cu diavolii pământului..."

Poate fi acesta un exemplu de înaltă ţinută morală!

Thomas de Kempes spune că "fără luptă nu e biruinţă". În viziunea lui Schopenchauer "luptă"este suferinţă.

Lupta lui Lixandru Latiş este o mare suferinţă în care a învins înalta sa ţinută morală.

Iată de ce Câmpulungul lui drag se poate mândri că pe altarul patriei s-au sacrificat oameni ca Lixandru Latiş, Ion Nemţeanu, Ion Timu, Cristofor Vranău, Claudiu Ştefureac, Gheorghe Crăciunescu Calinic, Octavian Bruja, Corduneanu Petrică, Viştícu Erhan, Roman Uriciuc, Costan Cocnţa, Anton şi fiul său Aurel Mândrilă, Petre Ungureau, Ipolit Barbânţă,

neîncovoiată. Mulţi din unitate aveau toate motivele să invidieze un temerar ca părintele Costache.

Îl voi invidia şi eu mai mult ca alţii.

În sfârşit sosi şi pentru mine ora H, ora judecăţii, începutul supliciului. Mă pregătisem pentru această oră. O aţteptam încă fără a fi hotărât cum s-o primesc: cu răbdare sau cu luptă?

Citisem înainte de percheziţie cartea lui Thomas de Kempes şi mi-am memorat următorul sfat care mi s-a părut potrivit situaţiei în aşteptarea orei H: *"Găteşte-te dar spre luptă de vrei să câştigi biruinţa. Fără luptă nu se poate dobândi cununa. Iar dacă doreşti cunună luptă-te cu bărbăţie şi suferă cu răbdare. Fără osteneală nu e odihnă, fără luptă nu e biruinţă."* Şi în alt loc alt sfat: *"Nu te nădăjdui spre oameni, căci ei te vor părăsi mai devreme sau mai târziu..."*

Am înţeles că trebuie să aleg calea spre biruinţă sau luptând pentru cununa răbdării prin a suferi cu răbdare sau luptând cu bărbăţie împotriva vrăjmaşilor cu orice preţ, cu toate armele. Forţa preotul Costache n-o aveam. Nici curajul. Atunci care să-mi fie lupta? Pentru ce cunună?

Toate aceste întrebări, deocamdată fără răspunsuri, mi le-am pus în seara (cam la două zile după episodul cu părintele Costache), când mă pomenii scos din funcţie. "Bucuria" mi-a comunicat-o brigadierul scurt, solemn, oficial într-o singură frază: "Domnule, din ordinul conducerii Coloniei, dumneata nu mai eşti şef de grupă." Drăgănescu ar fi vrut să-mi spună mai multe, dar nu era singur, ci flancat de normator. Cu un alt prilej mai favorabil, în ziua următoare pe şantier, în câteva cuvinte aruncate din mers am înţeles că mi se pregăteşte unn "ospăţ copios" şi *"că voi fi cuminte dacă nu mă voi crampona...că eroismul în puşcărie e prostie...şi dacă sunt deştept ajung la liman dacă nu..."*

Un exemplu în acest sens avem "cazul Alexandru Latiş" . Lixandru Latiş unul dintre bunii mei prieteni din copilărie şi

tinereţe din oraşul natal: Câmpulungul Bucovinei, se afla în acea vreme deţinut politic.

Deşi în perioada respectivă, în activitatea politică a Câmpulungului, el s-a manifestat cu multă reţinere şi precauţie, totuşi este arestat cu un lot de tineri capusăteni învinuiţi de activitate legionară anticomunistă.

Trebuie să precizăm că Alexandru Latiş era căsătorit cu o distinsă şi energică învăţătoare a Câmpulungului, Maria Erhan, fata lui Alexandru Erhan, cunoscut ca vechi şi activ luptător anticomunist în cadrul arcăşiilor bucovinene.

Arestat şi anchetat de Securutatea din Suceava, de către torţionarii lui Moritz Feller, pus să recunoască fapte inventate. Refuzând să recunoască aceste fapte măsluite, Lixandru Latiş s-a găsit în repetate rânduri în camera de tortură a Securităţii, cunoscând ***"bătaia la scândură"***, un supliciu mai îngrozitor ca trasul pe roată sau răstignirea, care supliciu, după mai mulţi ani de suferinţe groaznice i-a adus moartea în închisoare.

Cu ocazia unui transfer de la Jilava la Aiud l-am avut pe blândul şi frumosul Lixandru Latiş coleg de cameră. Atunci mi-a fosta dat să aud din gura lui o mărturisire ca aceasta:

"Bătaia la scândură" mi-a distrus şira spinării...Mă dor creierii, dar am satisfacţia că am rămas cu conştiinţa curată...N-am făcut jocul torţionarilor...Şi nu regret că mor într-o luptă cu diavolii pământului..."

Poate fi acesta un exemplu de înaltă ţinută morală!

Thomas de Kempes spune că "fără luptă nu e biruinţă". În viziunea lui Schopenchauer "luptă"este suferinţă.

Lupta lui Lixandru Latiş este o mare suferinţă în care a învins înalta sa ţinută morală.

Iată de ce Câmpulungul lui drag se poate mândri că pe altarul patriei s-au sacrificat oameni ca Lixandru Latiş, Ion Nemţeanu, Ion Timu, Cristofor Vranău, Claudiu Ştefureac, Gheorghe Crăciunescu Calinic, Octavian Bruja, Corduneanu Petrică, Vişticu Erhan, Roman Uriciuc, Costan Cocnţa, Anton şi fiul său Aurel Mândrilă, Petre Ungureau, Ipolit Barbânţă,

Precup Sfarghiu, Vasile Nisioi, Ipolit Piticari, Gheorghe Blănaru şi mulţi alţii.

Izgonirea mea de la conducerea grupei a fost primul semnal al pregătirii *"ospăţului"*. Mai târziu, la Aiud fiind chiar din gura lui Sabadac (acum un Sabadac pocăit, trezit la realitate, bântuit de remuşcări) voi afla cum s-a ajuns la soluţia "ospăţului" (supliciul).

Laitin Dănilă în dorinţa să se afirme pe deplin ca *"socialist"* a raportat printr-o notă informativă poziţia mea *"reacţionară"* în brigada de *"pactizare cu banditii"* şi socotindu-mă un "impediment" (cuvântul e al fostului torţionar) în calea "reeducării"popilor a cerut scoaterea mea din funcţia de şef de grupă, ba chiar mutarea la o altă brigadă. Chirion prinzând şpilul, s-a orientat rapid, tot avea el o socoteală cu mine. E momentul s-o rezolve, acum ori niciodată. Îi cheamă la birou pe cei doi sateliţi Laitin Dănilă şi Sabadac şi le trasă sarcini cu lămurirea *"cazului Blănaru"*. În cuvintele ofiţerului politic cazul trebuia elucidat diabolic, dacă nu *"ştiinţific"*, cam în următorul mod: materialistic pe teren (terenul avea să fie spinarea mea):

- *"Mutarea se respinge, rămâne în brigada şi voi vă veţi ocupa de el. La anchetă a ascuns o mulţime de activităţi contrarevoluţionare ce interesează Securitatea Statului...Îl veţi "convinge" că a sosit timpul să le "ciripescă", să demaşte...Nu slăbiţi presiunile până nu obţineţi asentimentul sub semnătură în caz de opoziţie îmi raportaţi urgent să vedem ce-i de făcut...Când stabiliţi ziua începerii mă anunţaţi, e necesar ca operaţia să fie organizată impecabil spre a evita surprizele neplăcute..." "Evreul" era şi deştept şi feroce!"*

"Ospăţul" a fost fixat pentru noaptea de sâmbătă, 1 septembrie 1951. Cam cu jumătate de oră înainte de semnalul "stingerii", tocmai Morfeu se pregătea să mă strângă în braţe, Popovici veni la patul meu şi îmi şopti:

"Poftiţi la birou, vă aşteaptă domnul brigadier ..." Minţea. Drăgănescu la ora aceea se afla în dormitorul mare, de la ora 21 dormea în patul lui Munteanu. Imediat mi-am dat seama că-i un truc şi că, în fine sosise judecata. M-am ridicat, m-am echipat ca pentru o călătorie lungă. Mă aşteptam să ajung şi la carceră, poate şi în sârma gimpată şi am pornit traversând dormitorul. Orice se va întâmpla mă hotărâsem, eram pornit să dobândesc cununa răbdării, fără nici o împotrivire, dar să-mi păstrez demnitatea adică să nu-mi vând conştiinţa.

În birou i-am găsit pe normator, Sabadac şi Munteanu (era şi bâta pe măsuţă). Mă aşteptau. Ca şi în cazul părintelui Costache se forma un fel de instanţă de judecată, cu Laitin Dănilă *"preşedinte"*, care mi se adresă :

- În ce an aţi fost arestat?
- În vara anului 1949.
- La anchetă aţi mărturisit tot , toate legăturile avute, toate activităţile contrarevoluţionare? N-aţi ascuns nimic?
- Am declarat tot şi am fost fost condamnat cinci ani pentru uneltire.
- Ia, mai gândiţi-vă un pic, interveni Sabadac gata de luptă, poate nu aţi spus tot...Acum aveţi ocazia să vă reabilitaţi demascând pe toţi aceea care, deşi mai vinovaţi ca noi, sunt afară liberi, huzuresc, afacerile le merg, sunt fericiţi, în timp ce noi...
- Noi ispăşim păcatele altora, interveni Laitin Dănilă.
- Eu, domnilor, am dat să-i lămuresc, nu ispăşesc nici un păcat, nici al altora, nici al meu...Am avut o credinţă politică şi trebuie să trag.
- În "cazul Costache" ne-aţi sabotat îl auzii pe normator cu vocea tăioasă ... aţi luat apărarea unui bandit ...
- Preotul Costache nu e mai bandit ca noi ţi nu i-am luat apărarea, ci am refuzat să fiu torţionar, pentru că nu vreau ca mâine să ajung în faţa unui tribunal pentru o crimă împotriva umanităţii ... Ştiţi poate că în Germania ...
- Lasă Germania, noi suntem în România şi dumneata *"domnule Comandant legionar"*(Laitin pronunţa cuvintele într-un rânjet sarcastic) dumneata banditule – şaf n-o să ne duci

cu vorba ... Îţi facem noi să ne spui tot, ci şi ce n-ai făcut. Noi am vrut să ne înţelegem omeneşte, dar dacă dumneata o faci pe fanaticul trecem la fapte ...

La un semn al normatorului tăbărâră asupra mea ca nişte fiare Sabadac şi Popovici. Laitin se adresă lui Munteanu: "Hai Muntene ce stai, pune mâna ..." Am auzit răspunsul fostului sergent – major: "Eu nu iau parte ... sunt spectator ..."; se aşeză pe marginea unui pat. Atitudinea lui Munteanu îmi insuflă un pic de curaj, atât cât să pot întreba înmărmurit:

- Ce aveţi cu mine, domnilor? Ce rău v-am făcut? De ce mă loviţi?

Am pus aceste întrebări uluit de ceea ce mi se întâmpla. Nu-mi venea să cred că sunt victima propriilor mei camarazi de suferinţă. Nu-mi venea să cred, deşi ştiam ce se întâmplă la Piteşti, cunoşteam caznele doctorului Simionescu în *"brigada studenţilor"*, apoi eu însumi trecusem prin bătăile lui Vasile Matei. Acum eram uluit nu fiindcă simţeam în cap, în spate, în piept, la nimereală pumnii şi bâtele unor torţionari. Matei Vasile era un borfaş de rând, un criminal de drept comun şi înfăţişarea îl arăta bestie, un monstru ajuns printre deţinuţii politici să devină instrument de tortură în mâinile puterii, ci eram uluit că eram victima unor oameni deloc asemuiţi cu Matei Vasile, ca nişte căpcăuni.

Laitin Dănilă studentul-medicinist avea, în aparenţă, chipul bonomului, a unui bonom împăcat cu destinul. Aproape mic de statură cu obrajii curaţi şi cu fruntea senină, plăcut la vedere, chiar frumos, cu privirea angelică şi graiul bănăţean domol, limpede. Dacă este adevărat proverbul *"ochii sunt oglinda sufletului"*, după ochi sufletul lui Laitin Dănilă ar fi trebuit să fie de aur. Îi lipsea vreun însemn spre a avea un motiv să te fereşti de el. Cam la fel se prezenta şi Sabadac. Proverbul cu ochii sufletului sau *"chipul omului este oglinda sufletului"* se potrivea unor oameni însemnaţi ca Armand Călinescu, Slalin, Chişinevschi, şi la Peninsula cu Chirion, dar nici într-un caz lui Bogdănescu, Laitin Dănilă, Enăchescu, Sabadac şi celorlalţi ca ei. Şi totuşi aceşti oameni fără însemnele perversiunii, ale cruzimii şi ale răului au excelat în

"opera" de "reeducare" a deţinuţilor politici din lagărele şi închisorile staliniste, s-au dovedit tot atât de sălbatici ca şi patronii lor. Au făcut-o de teama de a nu fi ei victimele torţionarilor cu epoleţi ...

Din moment ce hotărârea îmi era să rabd, să sufăr, să îndur martirajul fără a opune vreo rezistenţă., nu aveam forţa lui Hercules, torţionarilor le-a fost uşor să mă pună la pământ. N-am numărat loviturile de bâtă, Laitin Dănilă mă lovea şi Sabadac cu Popovici mă ţineau unul aşezat pe cap, celălalt pe picioare cu faţa-n jos eram complet în stare de nemişcare, dar nici nu am scos gemete de durere. Mi se pusese în vedere să nu ţip că mi se va îngreuna situaţia şi m-am conformat. Bătăuşii au obosit, întins pe podea simţeam că-mi sângerează trupul, de două ori am leşinat şi tot de atâtea ori m-au udat cu apă. Îmi amintesc că înaintea ultimului leşin am fost pus să semnez pe o bucată de hârtie. N-am semnat, n-am putut.

Într-un târziu m-am trezit, eram în camera brigadierului aşezat în patul lui Drăgănescu acoperit cu o pătură. Puteam fi între sârme sau mai rău. Într-un pat ... va să zică îmi zâmbea speranţa, o mică rază de speranţă că trecuse pericolul. Am ridicat capul să privesc de jur - împrejur. L-am văzut pe Munteanu, moţăia într-un ungher al patului.

Încolo tăcere. Toată colonia zăcea în adâncă tăcere. Dând să mă ridic avui senzaţia că mii de ace îmi înţeapă corpul în dureri imense şi începui să gem înfundat, cu impresia că gemând suport durerea mai uşor. Munteanu deschise ochii îmi făcu semn să stau liniştit, şoptindu-mi: "... E abia miezul nopţii ... dimineaţa discutăm ... nu mişca, corpul ţi-i o plagă ..."

A doua zi prinzând un moment când am fost singuri fostul jandarm, acum pus să mă păzească, îmi explică: "Bine aţi făcut că n-aţi opus rezistenţă... afară erau Chirion, Bogdănescu, Enăchescu şi încă vreo doi - trei bătăuşi de la "studenţi" în frunte cu Fux gata să intervină... De interveneau se sfârşea prost... Eu, aţi văzut, n-am pus mâna; pedeapsa o am că vă păzesc... Mi-au dat sarcină să nu vă slăbesc din

ochi, nu aveţi voie să apăreţi printre popi în halul ăsta... Diseară urmează repriza a doua care va fi mult mai dureroasă pentru că vi se vor aplica lovituri de ciomag peste tot corpul deja o rană, de aceea părerea mea, sfatul meu este să semnaţi *"angajamentul"*... Asemenea *aiureli* au semnat cred jumătate din colonie, da' câţi îl îndeplinesc? Doctorul Simionescu nu a semnat, l-am sfătuit ca şi pe dumneavoastră, să nu fie absurd (că m-a pătit "norocul" să-l păzesc şi pe el), însă nu m-a ascultat şi aţi văzut cum s-a terminat... Semnaţi, domnule Blănaru, ăsta e sfatul meu şi va fi bine, iar mâine, când vom fi liberi, la un păhărel de zăbavă o să-mi mulţumiţi... La Jilava am stat cu generalul Mociulschi într-o cameră... ştiţi ce lozincă avea: "În puşcărie trebuie să fii smintit ca s-o faci pe viteazul..." N-are dreptate? ... şi, ştiţi, pe front a fost viteaz între viteji...

În aceeaşi zi noaptea la repriza a doua n-am rezistat decât la 5-6 ciomege şi am semnat. Nu ştiu ce conţinut avea angajamentul. Mai târziu Sabadac mi-l va spune cu aproximaţie cam în următorul fel: "Subsemnatul... mă angajez să informez cu regularitate conducerea coloniei în legătură cu orice manifestare, uneltire sau acţiune contra orânduirii statului socialist. De asemenea mă angajez să demasc în scris pe toţi aceia cu care am activat în clandestinitate şi pe care nu i-am divulgat în anchetă M.A.I. - Semnătura".

Ţin minte că "angajamentul" era scris cu cerneală pe o coală de hârtie mototolită şi că l-am semnat cu mâna tremurândă. E posibil ca acest document să se găsească la dosarul meu de *"chirionist"*.

Trei zile mai târziu cu rănile încă nevindecate, normatorul - de bună seamă consultându-se cu Chirion - , socotind că e cazul să fiu scos la muncă, mi-am permis să mă întorc la patul meu.

Abia acum eram un om *"aranjat"*; aveam statutul legal de *"colaboraţionist"* cu angajament semnat...

Nu era de râs... De ruşine nu e bine să râzi!

Încheiem acest capitol cu mărturisirea lui Sabadac, mărturisire auzită la Aiud în vara lui 1953.

Odată cu sistarea lucrărilor de la Canal, muncitorii rămaşi în viaţă din numeroasele lagăre ale morţii, fiind expediaţi spre alte centre de muncă, Aiudul s-a pomenit într-o zi cu un mare lot de *"peninsulari"* în trecere spre minele din Ardeal. Printre aceştia s-a numărat şi Sabadac, torţionarul din *"Brigada preoţilor"*. Acesta, între timp, trezindu-se la realitate, dându-şi seama că folosirea lui ca instrument de oprimare împotriva celorlaţi deţinuţi vizaţi de partid să fie victemele locotenentului Chirion n-a fost decât o cursă mîrşavă spre a-l face odios, a început să-şi mărturisescă public vinovăţia, să înfiereze practicele folosite de echipele de "reeducaţi" aduşi de la Piteşti, să devină el însuşi din torţionar o victimă a acestora. Aşa se face că sosind la Aiud, ştiind că sunt aici, mă căută. Simţea nevoia să-mi vorbească, să-mi spună că trăieşte o mare dramă sufletească, morală, de căinţă şi să-ţi ceară iertare. M-a găsit în fabrica Aiudului. L-am primit ca pe un frate de suferinţă. I-am ascultat spovedania şi am plâns cu el. Eram cu Aurel Cioran şi cu Ghiţă Midovschi.

Am plâns pentru că trăiam împreună una din cele mai cumplite tragedii, aceea de a-ţi recunoaşte călăii în persoana propriilor camarazi de suferinţă - tragedie necunoscută nici în lagărele naziste şi, poate nicăieri în lume. O frântură din destăinuirea fostului torţionar mi-a rămas în memorie. N-am s-o uit şi se cade să n-o uităm, neuitând nici răspunsul pe care i l-am dat.

- Abia acum, începu el spovedania, constat ce imens e păcatul lui Iuda. N-am primit arginţi, ci un polonic de ciorbă şi promisiunea falsă că vom fi liberi mai curând decât ceilalţi..Şi am lovit. Nebunia dorinţei de a supravieţui...Am lovit fără blândeţe, tiranic, inconştient...Nu cred că putem fi iertaţi, dar e timpul să se ştie că păcatul nu e numai al nostru...Păcatul mare este al celor ce ne-au silit prin violenţă şi minciună, să devenim călăi...aceasta fiind o dramă în primul rând a noastră, a călăilor...

- În ceea ce mă priveşte, frate Ioane, i-am răspuns eu, eu te-am iertat de atunci...aşa cum i-am iertat pe toţi schingiuitorii de la Interne...Şi pe Brânzaru l-am iertat...Nu pentru că ne considerăm mai buni, ci pentru că trebuie să îndeplinim nişte porunci dintr-o învăţătură pe care n-am făcut-o îndreptar politic în lupta noastră împotriva răului ateist...Şi este necesar ca neamul nostru să trăiască în iertare şi pace...Cineva trebuie să pună capăt nelegiuirilor, altfel ...

- *Bădie*, îngână plângând fostul torţionar (l-am oprit să-mi sărute mâna) *îţi mulţumesc...Plec la mină, poate la Capnic – acolo e iadul pe pământ – şi poate ...nu va exista întoarcere...Sunt vesel că v-am întâlnit şi fericit cu îmbrăţişarea lui Vasile Blănaru...pot muri cu sufletul împăcat...*

Doi ani mai târziu voi afla (n-am reuşit să verific ştirea), voi auzi că şeful de grupă din brigada de la monstruosul canal şi-a pierdut viaţa. Nu ştiu în ce împrejurări: dacă la mină, în închisoare sau acasă. Ştiu însă că vârsta lui număra 22 de primăveri (fuses arestat la 17 ani) şi bănuiesc că a trecut în nefiinţă în creştinesca iertare a tuturor victimilor sale. Şi eu l-am ierat pentru că şi el a fost o victimă a infernului comunist...

ASCHWITZ-UL INFERNULUI COMUNIST

Încă nu am citit *"Arhipelagul Gulag"*, tragedia deţinuţilor politici din lagărele sovietice staliniste povestită de Alexandru Şolziniţîn, dar din unele relatări radiofonice auzite până acum (nu la posturile româneşti) am înţeles că şi în aceste locuri de urgie marxistă s-au petrecut lucruri de-a dreptul uluitoare, de ne conceput. Trebuie să nu se uite că holocaustul comunist a durat aproape patru decenii, dacă îl socotim de la Marea revoluţie din Octombrie 1917 şi până la moartea lui Stalin. În el şi-au pierdut viaţa zeci de milioane de fiinţe omeneşti. Ca număr de victime şi ca durată (timp şi spaţiu) e greu de făcut o paralelă între urgia bolşevică din *"pravoslavnica Rusie"* şi urgia comunistă din R.P.R. Ca metodă de teroare, în mare măsură, bolşevicii români au împrumutat din vasta experienţă a sovieticilor din *"patria socialismului"*; şi nu numai prin consilierii trimişi de Kremlin să supravegheze *"opera"* de bolşevizare a României. Dar după cum am văzut în ţara Anei Pauker şi a lui Gheorghiu-Dej s-au folosit în bătălia pentru lichidarea forţelor reacţionare şi metode originale autohtone ca de pildă *"reeducările"* şi goana pentru câştigarea *delatorilor, ca "socialişti..."*

Deoarece însă ne lipsesc elementele de asemănare cu osânda oamenilor din gulagul românesc, comparaţia o putem stabili nu cu ceea ce s-a petrecut în lagărele staliniste, ci cu *"holocaustul nazist"* despre care s-a vorbit enorm în faţa a

nenumărate tribunale din toate ţările implicate în război şi s-au scris mii de pagini în versiuni care de care mai controvesate.

Din prezentările de până aici referitoare la viaţa deţinuţilor politici din România cititorul are prilejul să-şi formeze o idee, în linii globale, în legătură cu ororile exercitate împotriva trecutului burghezo-moşieresc, un trecut sortit a fi lichidat în lagăre şi închisori, dar mai ales s-a putut vedea printre constrângerile folosite şi aceea a devenirii unor deţinuţi în schingiuitorii propriilor lor camarazi şi apriga cursă a sicofanteriei, a transformării oamenilor prin *torţionism şi teroare perpetuă* în *"turnători"* şi *"călăi"*.

Mărturisesc că aşa ceva n-am găsit scris în cronicile proletculturiste, adică nici la Buchenwald, nici la Dachau, nici chiar la Auschwitz. Autorităţile hitleriste nu au dat bătălii atât de înveşunate, în *"confecţionarea"* informatorilor, n-au investit atâtea energii şi atât interes pentru convertirea deţinuţilor la politica Reichului german şi prefacerea lor din asupriţi în asupritori şi socialişti.

Perfidia practicată la Canal, o perfidie specifică prigonitorilor fără patrie şi fără Dumnezeu este – aşa credem – de necomparat cu cea mai odioasă din secolul nostru şi nicăieri în lume nu a fost prezentată în veşmintele unor *strălucitoare virtuţi* sub o formă de propagandă deşănţată până la ridicol.

Am considerat necesar acestă mică introducere la capitolul prezent spre a-l face pe cititor să ia cunoştinţă că ne aflăm în faţa unui fenomen complet străin de sufletul românesc şi că nelegiuirile semnalate fac parte din ceea ce în medicină se cheamă *psihopatie colectivă*, iar în politică: *paranoie anarhică până la demenţă, privitism şi animalitate, în dezlănţuirea oarbă a unor hidoase instincte de fiare.*

Totodată suntem nevoiţi să facem o precizare, aceea că în lagărele şi temniţele staliniste din R.P.R persecuţia cea mai draconică a suportat-o legionarii şi prietenii lor.

Motivul îl ştim:

Conducerea P.C.R.- ului, în frunte cu Ana Pauker, Chişinevski, Miron Constantinescu, Roller, Valter Roman, Koller, Teohari Georgescu, Răutu, Zeller ş.a. (aceştia fiind mai "şcoliţi" ştiau că Mişcarea Legionară este o mişcare anticomunistă). Ei ştiau că lupta antibolşevică a Legiunii a început în primăvara anului 1919, în pădurea Dobrina pe înălţimile Huşului, şi că în fruntea luptei se afla tânărul Corneliu Zelea Codreanu, angajat atunci prin jurământ, să lupte împotriva bolşevismului.

De asemenea ştiau că în teoriile marelui sociolog legionar Traian Brăileanu: *"singurul pericol pentru poporul român este comunismul..."*

Osândele de la Peninsula, cu tot cortegiul lor de imprecaţii, mi-au lăsat şi răni adânci, dar ele nu s-au terminat cu "brigada preoţilor" şi supliciul de acolo, ci a continuat cu alte suferinţe pentru a se completa *"dosarul"* de deţinut politic şi acela de "SOCIALIST..."

Eram în perioada când la capul Midia se găseau bântuiţi de spectrul foamei, atât de sadic, încât s-a ajuns să se mănânce iarbă şi frunze, iar carnea de câine şi de pisică devenise adevărate delicatese procurate cu riscuri extraordinare. La colonia Periprava ca şi în alte colonii unde fuseseră concentraţi mii de deţinuţi: liberali, ţărănişti social-democraţi, antonescieni, foşti primari, prefecţi, pretori, şefi de organizaţii sau simpli manişti, brătienişti, titelişti etc., cărora nu li s-au putut înscena procese, situaţia nu a fost mai bună. Aici la fel ca la Buchenwald – ul *"politologilor"* comunişti moartea pândea la fiecare colţ; ea nu secera, nu venea prin furia unor sadici ucigaşi din vocaţie, ci era *"calculată" cu minuţiozitate în aşa fel ca frigul, subalimentaţia, efortul fizic, demoralizarea, toate dozate diabolic cu sânge rece, să doboare cât mai multe vieţi.* Numărul deţinuţilor morţi în coloniile de muncă staliniste nu se cunoaşte. E un mare

secret de stat. S-a vorbit de multe mii de victime. Dar chiar dacă au fost mai puţine ţinând cont de faptul că urgia s-a petrecut într-o perioadă de timp scurtă şi nu în vreme de război, ci a început în al patrulea an după încheierea păcii şi că asasinii erau *"români"* iar *ucişii* numai români *"elita politică"* a României interbelice, tragedia e imensă, depăşind cu mult drama celorlalte ţări din lagărul socialist.

Osânda în brigada preoţilor mai dură vreo câteva săptămâni în care zilnic am fost scos la muncă obligat să-mi fac norma şi aşa cu trupul plin de plăgi, complet secătuit de puteri a trebuit să parcurg drumul de la colonie la şantier şi invers în fiecare dimineaţă şi seara câte două ore de marş forţat. *"Nu te nădăjdui pe oameni că ei te vor părăsi curând sau mai târziu* – am repetat de mai multe ori sfatul lui Thomas de Kempis, ca să-mi intre bine-n cap şi să ştiu că nu-i altcum. În astfel de împrejurări, mai ales într-o brigadă direct sub obláduirea lui Chirion, nădăjduirea în oameni ar fi constituit un non-sens, dacă nu o imprudenţă puerilă. Iehoviştii mă ocoleau, nu eram de-al lor ca să mă ajute; preoţii şi ei mă ocoleau, trăiau fiecare drama lor personală şi nu se aventurau să se ocupe de necazurile unui proscris. Singurul care în aceste săptămâni a avut curajul să-mi vorbească şi chiar să mă ajute, fiindu-mi sprijin cu precădere în marşul forţat, a fost preotul Costache. Deşi exista un ordin al normatorului să fiu ţinut în brigadă cât mai izolat, nimeni nu trebuia să-mi cunoască supliciul, mi s-a interzis orice vizită medicală până şi procurarea unor bandaje sau antibiotice şi deşi se ştia că un act de simpatie pentru mine, din partea oricui, ar fi declanşat furia lui Chirion, totuşi părintele Costache s-a aventurat. L-am întrebat mai târziu de ce şi mi-a răspuns: "N-am uitat că mi-ai luat apărarea şi poate asta e cauza necazurilor de acum..."

La capătul celor două săptămâni de suferinţe pe cerul tristeţilor mele se ivi o pată de soare. Voi numi-o pata norocului. Era o pată de murdărie pentru că apăruse pe un cer de tristeţi, dar pentru că semăna a soare îmi aduce în ocenul acesta de amărăciuni o rază de bucurie, într-un

moment de răscruce, un gram de noroc. În viitor astfel de momente voi mai trăi şi unele vor fi cumplite însă nu mă voi opri să spun: *"sunt vrednic să încerc; fortuna caeca est..."* De astă dată norocul nu mi-a fost orb. L-am primit ca şi atunci când am încheiat câteva luni de anchetă cu Brânzaru la Interne.

O veste făcu să răsune toată colonia: Peninsula are un nou comandant.

În seara următoare l-am văzut, ne-a primit la poartă când ne-am întors de pe şantiere: era un bărbat de statură mijlocie cu faţa roşcovană, un tip de evreu bine hrănit, jovial (cu totul opus figurii de satrap a ofiţerului politic), îmbrăcat în uniforma de căpitan. Imediat vom şti şi cine este şi de unde vine. Era "căpitanul" Lazăr (înainte de "eliberare" practicase meseria de negustor ambulant), fusese mai mulţi ani directorul penitenciarului Gherla ca protejat al "colonelului" Koller. Acolo s-a remarcat în perioada de "reeducare", rămânând cu o poreclă *"Ştiuc umplut"*. Cineva ne-a explicat şi de unde i-a venit supranumele:

La Gherla, ca pretutindeni în închisorile comuniste, au fost perioade când înfometarea deţinuţilor a făcut ravagii. În una din aceste perioade s-a format o delegaţie de puşcăriaşi care au cerut să fie scoşi la raportul comandantului. Li s-a aprobat şi oamenii au spus: "Domnule căpitan, murim de foame..." "Căpitanul" Lazăr, cu un accent tipic evreiesc, i-a întrebat: "Şi ce vreţi de la mine, să vă dau ştiuc umplut? ". Oamenii n-au râs, erau prea flămânzi să poată râde, dar şi-au zis în mintea lor: "Se vede că la evrei mâncarea cea mai aleasă este ştiucul umplut".

De atunci directorul Gherlei a rămas cu porecla *"căpitanul Ştiuc umplut"*. Şi supranumele l-a însoţit la Canal.

Din câte îmi aminresc noul comandant al Peninsulei n-a fost un zbir, ba dimpotivă s-a purtat civilizat, dar mai ales a reuşit într-un fel să-l temperze pe Chirion. Ţin minte, că atunci după ce s-au mai limpezit apele, am spus: "omul acesta fără să ştie, indirect, mi-a salvat viaţa; datorită lui, datorită instalării lui la conducerea coloniei, dar în primul rând

datorită faptului că l-a mai moderat pe ofiţerul politic, n-am urmat calea doctorului Simionescu..."

Cicero a greşit spunând că norocul este orb, pentru mine în toamna anului 1951 – şi mai apoi – a avut ochii mari să mă vadă, să mă caute, şi m-a găsit. M-a găsit într-o sâmbătă seara când înainte de apel din nou acelaşi Popovici veni la patul meu şi (exact ca în rândul trecut) îmi şopti: "Poftiţi la birou, vă aşteptă domnu' Brigadier". Când îl auzii mă apucă toate răcorile, alt *ospăţ*...iarăşi! Încă nu mi se vindecaseră rănile şi...iarăşi...

Se vede că de groază, prin surprindere am luat o faţă de om înfrânt, copleşit, exasperat, în aşa fel, încât fostul plutonier găsi de cuviinţă să mă liniştescă:" Nu-i nimic grav - adăugă el zâmbind în doi peri – depinde cum o s-o luaţi... " Machiavelic, gândii eu, nimic grav, dar depinde...depinde de ce? de cum o să judec ciomăgeala...Machaivelic.

În birou eram aşteptat. Mă luă în primire brigadierul plin de amabilitate:

- În fine, domnule Blănaru, a sosit ora despărţirii...Aţi fost mutat la brigada lui Mitran. În nota de la domnul ofiţer politic se spune că sunteţi pedepsit, mutat disciplinar...Ştiu că acolo e munca grea. Brigada se compune din deţinuţi cu pedepse mari de la zece ani în sus, dar poate o să găsiţi o atmosferă mai puţin agitată...Eu vă urez numai bine...Sabadac o să vă conducă şi vă rog să plecaţi fără tămbălău în brigadă...Am ordin să procedez în aşa fel ca nici să nu se ştie unde aţi plecat...

Aşa am ieşit din baracă: hoţeşte. Părăsisem un loc în care am suferit, dar unde îmi legasem şi nişte prietenii. Suferinţele se uită, omul trebuie să le uite, prieteniile însă dacă s-au întemeiat pe dragoste şi respect reciproc nu se pot uita. Ele fac parte din ceea ce constituie binele şi frumosul în viaţa unui om. Cu o singură aruncătură de ochi am cuprins întreg dormitorul. I-am văzut pe toţi, o brigadă de oameni nefericiţi; pe preoţii Costache, Argint, Lucaci, Iftimie, Teodorescu chiar şi pe "părintele Uite ce" şi fiindcă mă gândii că-i văd pentru

ultima dată am izbucnit în plâns, un plâns pe înfundate, în ascuns.

Baraca brigăzii lui Mitran se afla în parcela din dreapta a coloniei în apropiere de infirmierie. Însoţit de Sabadac am pornit-o în jos, era aleea care ducea spre postul de pază nr.3. Fără să vreau îmi trecu prin minte o întrebare: oare nu cumva am fost minţit? Şi simţii că mi se înmoaie picioarele. Unde mă duce? La Peninsula totul este posibil pentru că aici mai rău ca la Buchenwald moartea e roşie şi poate veni de unde nu te aştepţi, din orice colţ.

M-am oprit brusc fiind decis să mă opun oricărei încercări de a fi aruncat în sârma ghimpată. Mi-am zis în gând: Până azi am acceptat martirajul acum nu mă las ucis, cu toate forţele voi lupta pentru a-mi apăra viaţa. ..Dacă e să mor voi muri cu ghearele în gâtul torţionarului...

S-a oprit şi Sabadac (torţionarul), l-am privit fix în ochi şi l-am întrebat fără ocolişuri: "Vrei să fiu lichidat? Îţi dai seama ce crimă faci?" Sabadac neînţelegând apropoul meu, îmi explică: "Mergem prin spatele bucătăriei, e mai drept..." "Aleea asta duce la postul de pază nr.3 unde..." "Nu – mă întrerupse el, tot neînţelegând ce am vrut să spun – aleea aceasta dă, uitaţi-vă, la aleea aceea; acolo o cotim la stânga traversăm platoul şi ajungem la brigada 17. Aşa am făcut (mă alarmasem degeaba altfel de ce aş fi susţinut că norocul m-a văzut, m-a căutat şi m-a găsit) am apucat-o spre Appellplatz-ul coloniei; era noapte, linişte, doar simfonia gemetelor mai tulbura tăcerea întunericului. Începuse distribuirea ciorbei de seară.

Înainte de a ajunge la destinaţie avui o surpriză, de data asta plăcută. În câteva minute am ascultat următoarea mărturisire a fostului elev trecut prin "reeducarea" "Maiorului" Zeller: *"Mă încearcă un coşmar...Încep să constat că nu-i aşa cum ni s-a spus...Voi gândi într-o zi că merit trasul pe roată, dar e atât de greu să te trezeşti dintr-un vis infernal, încât prefer să mor în somnul acesta zbuciumat..."*

Atunci mărturisirea lui Sabadac am luat-o drept glumă: o declaraţie emfatică, afectată, menită să ascundă adevărate

sentimente şi convingeri ale torţionarului convertit la "socialism". În anul următor însă în preajma plecării mele la Peninsula îmi fu dat să aflu că torţionarul Sabadac s-a trezit din coşmar la realitate, că a strigat în gura mare să-l audă toată lumea: *"Am greşit, am fost un nemernic...oameni buni, vă rog să mă iertaţi...merit oprobiul tuturor ...scuipaţi-mă că asta mi se cade..."* Chirion a aflat ce vocifereză fostul elev şi că pactizează cu popii, dar nemai având puterea să îi facă de petrecanie în sârma ghimpată, Sabadac n-a mai funcţionat ca şef de grupă şi intră într-o perioadă de persecuţii din cele mai severe.

În anul următor 1953 după sisterea lucrărilor la Canal, Sabadac Ion în drum spre o mină din Ardeal fu încarcerat pentru câteva săptămâni la Aiud. Aici mă căută, am fost găsit în fabrica penitenciarului şi m-a rugat să uit că mi-a sângerat trupul ca instrumente de oprimare în mâinile stăpânirii. N-am avut nici un motiv să cred că şi asta este o perfidie învăţată la şcoala reeducării. I-am spus că l-am iertat de atunci şi am plâns amândoi.

De fapt lacrimile noastre s-au întâlnit pe aceeaşi lespede de amintiri, a unor păcate din trecut de care să ne ruşinăm încă mult timp amândoi...

Brigada 17 se compunea din peste o sută de condamnaţi. Pedeapsa cea mai mică era de 10 ani m.s. Majoritatea dintre ei dacă nu toţi trecuţi prin Jilava, Aiud şi Gherla. Am întâlnit aici şi pe deţinutul Stoica Ilie (îl cunoşteam de afară) care făcea puşcărie din 1941 dar l-am întâlnit şi pe brunetul cu ochi vicleni, pe care l-am avut coleg de cameră, în iarna anului 1950, la închisoarea din Uranus, pe "Euthibid". Era şef de grupă.

Funcţia de conducător al brigăzii o îndeplinea un fost muncitor pe nume Mitran; el m-a luat în primire. Din primul moment mi s-a părut un om molcom. Nici în vorbă, nici în

ochi, nici în gesturi cu vreo urmă de prefăcătorie. În realitate nu el conducea brigada, ci normatorul; îmediat mi-am dat seama că şi aici ca şi în *"brigada preoţilor"* postul de brigadier este un post onorific şi că normatorul taie şi spânzură; pe adevăratul şef îl chema *Virgil Bordeianu.*

Sabadac intră în biroul brigăzii. Prin uşa întredeschisă am văzut cum a fost întâlnirea dintre cei doi şefi ai brigăzii. Le-a înmânat un plic (n-am ştiut că sunt transferat în baza unui ordin scris semnat de Lazăr şi Chirion) normatorul a deschis plicul, a citit, au schimbat câteva fraze între ei apoi Sabadac îmi făcu semn să intru şi mă prezentă:

- Dumnealui este domnul Blănaru – Flamură a fost normator şi şef de grupă. Acum este mutat la dumneavoastră, a călcat pe de lături şi n-a ţinut...Să ştiţi că e foarte fanatic şi periculos, încă mai crede *în debarcarea americanilor la Constanţa şi-n "sfânta tinereţe legionară". Trebuie supra- supravegheat cu stricteţe, că altfel vă bagă în buclucuri...*

L-am auzit vorbind astfel, pronunţând cuvintele cu atâta convingere de parcă rostea cel mai absolut adevăr, încât nu-mi venea să cred urechilor. Că doar numai cu câteva minute înainte îşi *descărcase sufletul* – aşa am dedus – *mărturisindu-mi că-l încearcă un coşmar, că merită tras pe roată şi că preferă să moară în acest somn zbuciumat, decât să se trezească dintr-un vis infernal,* şi acum...Acum recomanda noilor mei şefi să mă supra-supravegheze că-s fanatic şi periculos...Când a minţit? Mai târziu în urma celor petrecute cu fostul elev de liceu mă voi lămuri. Nu putea să mă prezinte altfel unor oameni din slujba administraţiei.

Sabadac plecă; părăsi biroul şi brigadierul. Rămas numai cu normatorul am legat un dialog cam în felul următor:

Normatorul: Ştii, domnule Blănaru, că mă bucură transferarea dumitale aici; de mult doream să vă cunosc...Am stat la Jilava cu cineva care te cunoaşte bine şi care mi-a vorbit frumos de dumneata, cineva din cinematografie cu care aţi lucrat la "Filmul românesc..."

Eu: Horia Igiroşeanu?... sculptorul...regizorul... Horia Igiroşeanu?

Normatorul: Exact! Cu Horia Igiroşeanu...un om de mare caracter.

În închisorile staliniste exista o tradiţie: prieteniile, cele mai multe prietenii se legau pe baza prieteniilor cu prietenii. Pentru mine faptul că normatorul stătuse la Jilava cu Horia Igiroşeanu, apreciindu-l aşa cum era *un om de mare caracter,* a constituit o dovadă peremtorie că omul acesta merită să se numere printre amicii mei din puşcărie. Aproape involuntar, poate şi atras de perspectiva de a mi-l face folositor, de la prima vedere îmi căzu drag la inimă. Îl privii atent. Era un tânăr înalt, vânjos, cu faţa sobră, aspră, dar o asprime înseninată, plăcută la vedere, se exprima precis, documentat, energic, avea darul convingerii şi dintru început îmi dădui seama că este omul cu care ai ce discuta.

Eu: Va să zică îl cunoaşteţi pe Horia Igiroşeanu?!

Normatorul: Am stat împreună vreo trei luni de zile...Mi-a făcut un istoric al cinematografiei româneşti; am înţeles că s-a numărat printre pionierii-întemeietorii filmului românesc...Bine, dar amănunte vom discuta zilele următoare, avem destul timp...Acum să vedem care e situaţia...În actul cu care aţi fost adus aici, actul este semnat de conducerea coloniei, figurează că aţi fost mutat la noi disciplinar. Nu mă interesează cauza. Ceea ce mă interesează acum este să ne încadrăm în munca şi disciplina brigăzii şi să nu fiţi aşa cum vorbit-a Sabadac, adică să nu ne faceţi buclucuri. Să ştiţi că brigada noastră este o brigadă foarte grea. Se munceşte pe rupte, şantierul îl avem tocmai la Năvodari. Normele sunt enorme. Printre noi nu avem oameni care să nu-şi îndeplinească planul. Iar în brigadă sunt majoritatea băieţi tineri, inimoşi, se glumeşte; e o atmosferă - o să vedeţi – plăcută, de înţelegere. Sper să fie mai uşoară osânda ca în brigada lui Vasile Matei sau la "Brigada preoţilor"

Eu: Domnul Mitran (brigadierul) cum se prezintă?

Normatorul: Om la locul lui, cuminte, nu se bagă...De altfel cu el n-o să aveţi probleme, toate chestiunile le veţi rezolva

prin mine...Aceste fiind zise să trecem în dormitor să vă luaţi patul în primire. Vă încadrez în grupa întâia la Davidescu acolo o să fiţi în societatea unor tineri simpatici...vă previn însă că şi aici sunt "ciripitori" şi că, prin urmare, pune-vom lacăt gurii noastre...E clar nu?

Eu: Cred că da.

Nu mi s-au părut toate lucrurile clare. De pildă neclară îmi suna chestiunea *"toate problemele le veţi rezolva prin mine..."* Adică şi aici se dădea lupta între brigadier şi normator pentru câştigarea "turnătorilor"? Tot neclară îmi fu şi avertismentul *"pune-vom lacăt gurii noastre"* că şi aici sunt "ciripitori"...

În fine mi-am luat patul în primire între doi tineri foşti studenţi: Irimescu şi Spânu; primul urmase cursurile facultăţii de drept la Iaşi; al doilea o facultate de ştiinţe (am uitat care anume) la Universitatea din Bucureşti. Acesta trecuse şi pe la Piteşti şi din primul moment mi-am dat seama că normatorul îi dă o atenţie deosebită. Eram ultimul din grupa I, al 23 –lea, şi cel mai în etate. Peste aproape patru luni împlineam 39 de ani. Pe şeful de grupă Davidescu îl cunoscusem la Uranus în 1950, înaintea procesului, fuseses arestat şi judecat cu un grup de ceferişti bucureşteni pentru activitate legionară.

Noaptea mi-a fost tihnită. Era prima noapte, de mult timp încoace, pe care am petrecut-o în linişte, fără coşmaruri, fără să aud ţipete în dormitorul brigadierului şi fără teama de a fi *"poftit"* la birou că mă aşteaptă brigadierul...

A doua zi m-am sculat odihnit (am avut un somn dus, reconfortant),voios, aveam toate motivele să spun: *"greul a trecut, s-a dus nu mai revine..."* Fiind program administrativ de duminică o mare parte din timp ne-am ocupat cu curăţenia: scuturatul saltelelor şi a celorlalte lenjerii de pat (trebuie să notăm că în brigada lui Mitran-Bordeianu am văzut pentru prima dată la Canal paturi nu numai cu saltele şi pături, ci şi perne şi cearceafuri) apoi curăţenia generală în dormitoare, la spălătorie şi de jur-împrejurul barăcii. Cu această ocazie am avut timpul necesar să stau de vorbă cu o sumedenie de inşi printre care fiind şi Euthibid care se grăbi

să mă pună la curent cu situaţia din brigadă, socotind că-mi face o puzderie de bine. Ca şi la Uranus şoptindu-mi pe ascuns, cu ochii în patru: "Fii atent ce vorbeşti şi cu cine...Brigadierul e cumsecade dar e omul administraţiei, nu-ţi fă de lucru cu el. Normatorul e dat dracului, educat la Piteşti, e torţionar şi-i periculos: el conduce brigada. O conduce cu mnă de fier. Din legionar s-a făcut socialist...Fii atent ce vorbeşti, mai recomandabil e să taci...Nenea Socrate Dumitrescu uite ăla, bătrânul, e o hahaleră...Cu Spânu şi cu Irimescu mai puţină vorbă; îs oamenii notmatorului...Pe Davidescu îl ştii de la Uranus. Nu te ambala în discuţii cu el că e "saxofonist"...Cu ăla brunetul nu te...etc. etc. etc.

Cam într-o jumătate de oră mi-a trecut în revistă întreaga brigadă. în concepţia lui Euthibid toţi erau *"turnători" periculoşi, torţionari, oamenii administraţiei, hahalere, "saxofonişti"*, oamenii normatorului şi că de toţi trebuie să mă feresc. Recomandabil era să tac să nu mă ambalez în vorbă, să nu-mi fac de lucru cu ei, să fiu atent ce vorbesc şi cu cine. Într-un cuvânt dacă vreau să am neplăceri mi se recomandă să fiu mut, fără urechi şi fără ochi: un sfânt...

Bârfa lui Euthibid o cunoaştem de la Uranus ştiam, mă convinsesem că nu a fost adevărat din tot ce-mi înşirase atunci nici măcar zece la sută dar..."fost torţionar şi-i periculos" îmi băgă un cui în inimă. Imediat mi-a fugit gândul la Laitin Dănilă. Şi acesta trecuse pe la Piteşti şi la început după înfăţişare, după vorbă, după cum se arăta mi-a făcut impresia unui tânăr mai curat ca lacrima, ce mai *"un înger"* în zeghe de puşcăriaş, ca mai târziu să constat că-i mai sadic ca Dracula...

Oare Virgil Bordeianu va fi la fel mai sadic ca Dracula?

Întrebarea aceasta mi-am pus-o de mai multe ori. Era imperios necesar să primesc un răspuns, să am o explicaţie chiar cu normatorul, să ştiu adevărul.

Mai întâi însă am ţinut să fiu în posesia unor referinţe şi din partea altor persoane din brigadă, aşa încât am trecut pe teren. Primul consultat a fost: Nilă Stoica. Omul acesta avea

aproape 11 ani de puşcărie, cei mai frumoşi ani din viaţă şi i-a petrecut în închisoare. A intrat la vârsta de 24 de ani şi acum în toamna veleatului 1951 avea 35 de ani. Se bucura în brigadă de mult respect şi simpatie. Iniţial fusese condamnat la 20 de ani m.s....Pe parcurs în urma unor decrete de reduceri de pedepse rămăsese cu 15 ani m.s. şi mai avea 4 ani şi câteva luni până la eliberare. Răspunsul lui m-a umplut de bucurie:

- Ce părere am despre normatorul brigăzii? E tânăr, e energic, aspru, dar corect. E adevărat că a trecut pe la Piteşti, lumea spune că acolo a fost torţionar. O fi aşa; aici însă e pâinea lui Dumnezeu cu cei ce-şi văd de treabă şi nu umblă cu nimicuri. Cu ceilalţi o mai face pe severul; important este că se străduieşte să fie cât mai drept; aşa încât dacă ceea ce se spune în filozofie corespunde adevărului, anume că cea mai înaltă virtute care le cuprinde pe toate celelalte este dreptatea, atunci e cazul să susţinem că normatorul nostru posedă această virtute înaltă şi asta nu-i lipsit de importanţă...De altfel, văzând şi făcând, o să te convingi personal că nu-i altfel...

Celelalte referinţe au fost mai sumare, dar şi mai variate. Iată câteva:

Spânu: *Stă de capul meu să devin "socialist", parcă ar fi activist de pertid cu simbrie...În colo n-are nu are cusururi mai multe ca noi.*

Irimescu: *Eu îi găsesc un singur cusur: e prea ordonat.*

Socrate: *Îmi place de el că are curajul răspunderii.*

Davidescu: *Într-adevăr a fost la Piteşti şi aici e omul lui Chirion nu-ţi recomand să-ţi deschizi prea mult sufletul; un legionar convertit la comunism e mai periculos ca un comunist devenit legionar...*

Ceilalţi intervievaţi vreo 2-3 mi-au răspuns enigmatic sau confuz: *"Fereşte-te ca de foc!..." "Ştii ce grozăvii se petrec la închisoarea studenţilor?" "Tună şi adună..."*

Din toate discuţiile avute (este timpul să recunosc că am întrerins un sondaj de opinii foarte serios, ca în capitalism), n-am rămas decât doar cu spusele lui Nilă Stoica. Ele mi-au

făcut impresia că sunt obiective, sincere, poate şi pentru faptul că mi-au convenit cel mai mult. Dar aceasta nu a fost de ajuns. Era necesar să cunosc care este şi poziţia personală a normatorului adică să aud din gura lui în ce ape se scaldă şi, ca între camarazi şi prieteni, să ne cunoaştem vorba lui Noica - *întru sinea noastră.*

Prilejul de a mă lămuri m-i s-a oferit chiar în acea zi de duminică şi chiar de către împricinat.

Aproape în fiecare seară, mai cu seamă sâmbăta şi duminica, în cele aproximativ două ore de repaus între aşa-zisă *"cină"* şi *"stingere"*, în brigada lui Mitran aveau loc mici *"cenacluri"* cu diferite teme în discuţie (am spus mici cenacluri pentru că ele se desfăşurau în grupuri restrânse de 3-4 inşi pe patul unuia dintre ei, cu precauţie, în surdina respectivă). Aşa ceva nu s-a petrecut nici în brigada lui Matei Vasile şi cu atât mai puţin în "Brigada preoţilor". Cu regularitate pe patul lui Spânu vecin cu patul meu se adunau tinerii din brigadă vreo 5-6 inşi în frunte cu Spânu, Irimescu şi şeful de grupă şi îşi povesteau filme, romane, întâmplări din viaţă, bancuri, nimic politic. La *"taifasul"* de pe patul lui Spânu lua parte, fără absenţe, şi normatorul Virgil Bordeianu. Ambianţa era plăcută, starea de spirit la fel. Se creea iluzia unei liberăţi şi, oamenilor, în câteva ore, le zburau gândurile în lungul şi latul pământului.

În seara aceea pentru prima oară am fost şi eu invitat la acest cenaclu. Înainte însă am avut cu Virgil Bordeianu o explicaţie - pe care spre a fi înţeleasă mai bine - o redau tot sub forma unui dialog, cam astfel:

Normatorul: Bădie (şi Laitin Dănilă la început nu mă scotea din *"bădie"* probabil, acesta e procedeul torţionarilor - mi-am zis -, ca mai apoi să fiu "bestie" fascistă şi să cunosc supliciul) sunt informat că vă interesează anumite antecedente ale mele,..

Eu: Aţi şi aflat? (am întrebat mirat şi jenat)

Normatorul: (simplu, glumind): Aici totul se află, totul se ştie, nimic nu e ascuns, chiar şi intenţiile sunt date în vileag...

Eu: Să vedeţi cum a fost. A venit la mine Euthibid şi mi-a spus că (voiam să-i redau sfatul lui Euthibid, dar am fost oprit)

Normatorul: Ştiu...primul care m-a găsit să-mi înşire ce aţi discutat a fost acest caraghios...Ăsta nu-i o bestie, nici măcar odios, dar are o boală, o pasiune să umble cu vorba de colo-colo şi să vadă în fiecare deţinut un "turnător", un om periculos de care trebuie să te fereşti...uneori însă, chiar aşa caraghios cum e, o nimereşte...De pildă cu mine a brodit-o. Dar ca lucrurile să fie cât mai clare este bine să te informezi de la sursa-surselor. Iată, deci, pe scurt, ce-am fost, ce-am făcut şi cine sunt, acum notaţi-vă ca să nu mai fiţi nevoiţi să vă foloiţi de opiniile altora:

Mă numesc Bordeianu Virgil, am 26 de ani, din care trei i-am petrecut la puşcărie. M-am născut şi copilărit în comuna Boroaia de lângă Fălticeni, ca fiu de învăţător. La arestare în toamna lui 1948, au trecut trei ani de atunci, eram student la Politehnică şi am fost judecat în lotul studenţilor de la Universitatea din Iaşi, un lot de legionari condus de studentul Bogdanovici. După proces de la penitenciarul Suceava prin Jilava am ajuns cu toţii la Piteşti. Aici am intrat în focul *"reeducării"* astfel a urmat un arsenal întreg de probe care de care mai diabolice, sperjururi, cursuri de *"îndoctrinare socialistă"* şi mai multe asemenea metode de *"convingere"*. Au fost unii care au respins *"reeducarea"*, dar cei mai mulţi dintre ei au plătit scump curajul acesta - eu nu i-am spus curaj sau vitejie ci imprudenţă, aventură hazardată. Printre aceştia s-a numărat şi Bogdanovici. El a preferat să moară, eu, neavând stofă de martir, n-am rezistat, am ales viaţa şi am intrat în rândurile torţionarilor devenind *"socialist"* alăturat de Ţurcanu, Levinschi, Bogdănescu, Enăchescu, Steyer şi ceilalţi ca ei. Cu grupa lui Bogdănescu am ajuns la canal şi iată-mă normator la brigada lui Mitran.

Pe scurt aceasta îmi este povestea, acum să nu-ţi închipui, aşa stând lucrurile, că dacă în brigadă se pun la cale afaceri necurate, se organizează acţiuni interzise, eu închid ochii, mă fac că nu văd şi tac. Nu, nu tac, ci îi raportez

ofiţerului politic imediat... O fac din convingere pentru că sunt socialist şi te rog să mă crezi că sunt socialist "din convingere", zămislit prin ciomăgeală...

- Un socialist făcut ci ciomagul...

- Cunoaştem lucruri mari care s-au realizat prin silnicie şi au ieşit bine. Kemal Ataturk a ridicat Turcia din sălbăticie cu ajutorul Knutului, cu forţa...

- Nu te superi, dar după câte ştiu eşti arestat pentru activitate legionară şi am învăţat că legionarul nu se vinde, nu-şi pune conştiinţa la mezat, ci are o lege a onoarei care îl obligă să lupte numai pe căile onoarei; decât să învingă printr-o mişelie mai bine e să mori în luptă - s-a zis.

- Eu n-am avut când să-mi fac o conştiinţă legionară. Vârsta mea în 1940 când Mişcarea s-a putut afirma câteva luni la lumina zilei era de sub 14 ani. Habar n-aveam ce este politica. Mai apoi, ca student, începând boala organizaţiilor anticomuniste, am aderat şi eu la organizaţia lui Bogdanovici. Nu pot să afirm că n-am ştiut nimic despre *ideile conducătoare ale Legiunii,* despre spiritualitatea ei. Numai că spiritualitatea nu se învaţă, nu se ştie din îndreptare, ea se trăieşte, face parte din ceea ce am numit *conştiinţă legionară.* Oricum eu nu am posedat o astfel de conştiinţă, e o insidiozitate să mi se atribuie o calitate pe care n-am avut-o şi pe care nu o am...

Dar în sfârşit cred că amu (vorbim ca la noi la Fălticeni) eşti lămurit şi dacă ai ceva neclar întreabă-mă şi-s gata să-ţi răspund; vreau să fim prieteni, pe parcurs ai să te convingi ce hram port...

Mi-au plăcut discuţiile din cadrul "cenaclului" ele au durat până la "stingere". Am dormit bine încă o noapte tihnită.

A doua zi deşteptarea s-a dat la ora 4 dimineaţa - asta ni mi-a plăcut.

Brigada lui Mitran îşi avea şantierul de lucru la Năvodari. Era pare-mi-se cel mai îndepărtat şantier al coloniei, singurul la care se mergea cu trenul şi printre puţinele brigăzi cu orariu special, adică:

Deşteptarea la ora 4. Într-un ceas trebuia executat programul, ca la 5 să aibă loc ieşirea pe poartă. Spălarea de dimineaţă, curăţenia şi ceaiul (micul dejun) se făceau în pas alergător. Spre deosebire de "Brigada preoţilor"unde fiecare lucru avea un rost acela de a provoca "bandiţilor" cât mai multe şicane. Datorită normatorului în brigada lui Mitran s-au aplicat şi câteva măsuri menite a fi în avantajul deţinuţilor. Iată şi unele din ele: brigada avea un planton (fie cel mai bătrân din unitate fie cel mai distrofic), care rămânea în colonie şi se ocupa de curăţenia în baracă. În felul acesta oamenii participau cu toţii numai duminica la curăţenia generală; la înapoierea de pe şantier nu era obligatoriu să intrăm în dormitor numai în ciorapi; după masa de seară care se împărţea după apelul de la ora 18 fiecare avea voie să se aşeze în pat şi chiar să doarmă; deoarece munca pe şantier era de 10 ore zilnic, încât sosirea brigăzii la colonie avea loc cam în jurul orelor 20. Brigada noastră nu lua parte nici la apelul de dimineaţă, nici la cel de seară. Pe toate acestea le-am considerat avantaje importante.

Prima zi de muncă pe şantier ni s-a părut infem aşa cum inferne mi-au fost săptămânile dintru început ca robar în brigada lui Vasile Matei. Ceaiul (surogat, apă călduţă) l-am băut în câteva guri. Cele 200-250 grame de pâine (raţia pe zi) le-am mâncat tot în câteva îmbucături; ce-oi face la prânz, Domnul avea să ştie. În faţa barăcii ne-am încolonat şi am ieşit pe poarta lagărului fix la orele 5, cu brigadierul în frunte şi cu normatorul *"încheietor de pluton"*. Ocolind pe partea stângă colonia am luat-o pe un drum de ţară în sus. Era încă întuneric, cerul mohorât şi un vânt rece dobrogean de octombrie, împreună cu noroiul năclăit, cu care am fost în luptă, m-au făcut să simt cum îmi lunecă picioarele gata să nu mai pot merge. Ştiam, mi s-a spus, că drumul de la colonie până la calea ferată circa 8 km trebuia parcurs în maxim 60 minute. Aici se afla un fel de haltă unde ne îmbarcam în vreo 2-3 vagoane, totul decurgea în mare grabă pentru ca la orele 7 să fim la şantier să începem lucrul. Aveam de străbătut cu trenul o distanţă de peste 20 km.

Nu-i lipsit de interes amănuntul, anume de a spune că drumul până la locul de îmbarcare l-am făcut escortaţi de o gardă de militari-securişti înarmaţi cu pistoale automate şi echipaţi ca de război. N-am văzut "câini dresaţi ca la Buchenwald care să ne *"grăbească paşii cu dinţii năpustindu-se asupra noastră"*, nici *"oameni prăbuşindu-se"*, *nici "împuşcături"*, nici *"horhăitul de carne muşcată, un icnet şi apoi nimic..."*

Doar din când în când suna prin întunericul, acum îngânându-se cu zorii, obişnuita strigare cazonă: "Mişcă!...Ţine aproape...grăbeşte pasul..."

Îmbarcarea în vagoane (erau vagoan mari descoperite dintr-o garnitură de tren folosită la transportul pământului de la Năvodari) mi s-a părut o scenă de neînchipuit, când comandantul cordonului de pază a dat semnalul de îmbarcare (toată treaba urcării şi aşezării în vagoane nu avea voie să dureze mai mult de 5 minute) cei peste o sută de puşcăriaşi s-au repezit ca nişte fiare biciuite din spate şi căţărându-se de obloanele vagoanelor s-au aruncat pe platforma vagoanelor, aşezându-se cu burta pe podea. Aşa ceva, o grabă şi învălmăşeală, n-am apucat nici în timpul războiului la retragerea de pe front sub focul tancurilor sovietice. Ajutat de Spânu şi Irimescu am reuşit şi eu să mă văd culcat pe brânci în primul vagon. Mai târziu Virgil Bordeianu îmi va explica graba şi învălmăşeala la îmbarcarea în vagoane în felul următor: avem cinci minute la dispoziţie. Pentru urcarea în două vagoane de marfă a unui număr de peste o sută de oameni în majoritate sleiţi de puteri, timoraţi şi în pragul distorfiei, cinci minute e extraordinar de puţin...Oamenii se îngrămădesc de teama de a nu fi împuşcaţi; şi de aici vălmăşagul şi haosul...După cinci minute garnitura mărfarului se pune în mişcare. E un mecanic al dracului care se grăbeşte şi de multe ori pleacă înaintea împlinirii celor cinci minute, parcă face intenţionat...S-a întâmplat în primele zile când oamenii nu ştiau cum merg treburile ca securiştii să tragă în cei care n-au izbutit să se

urce la timp. Câţiva au ajuns la spital grav răniţi...Iată cauza zorului şi expilcaţia haosului...

Era un haos organizat. Puterea, respectiv partidul, prin aleşii lui de la Gheorghiu Dej până la Chirion ştiind că sunt în etapa socialistă a revoluţiei şi că lichidarea forţelor reacţionare trebuie să fie "opera" forţelor unite a maselor populare rezultatul politicii marxist-leniniste a P.C.R.-ului inventau cele mai diabolice metode spre a lovi cât mai *"ştiinţific"* în duşmanii poporului.

Haosul urcării în vagoane a fost o metodă de vastă strategie comunistă de chinuire a oamenilor. O altă metodă va fi călătoria până la Năvodari şi toate acestea se vor repeta în fiecare zi din ce în ce tot mai absurd şi tot mai anevoios până la nimicire.

De la întâmplarea povestită cu Năvodarii s-au scurs aproape patru decenii. O vreme sufucientă ca peste toate amintirile trecutului să se aşternă cenuşa uitării. Ceea ce s-a petrecut cu noi este istorie, adică istoria unor crime omeneşti trăite de milioane de nevinovaţi în temniţele şi lagărele staliniste, *o istorie care ar fi fost mai bine - spune Noica, îl parafrazăm pe el - s-o uităm, s-o scoatem din conştiinţa noastră, să ne lepădăm de o astfel de istorie sinistră, noi victimele ei.*

La aproape patru decenii este cazul să ne întrebăm: Cum de am rezistat? A fost o minune sau altceva? Ce tărie morală, ce forţă supranaturală am avut în noi, încât, trecând prin greutăţi atât de imense am supravieţuit, n-am sfârşit-o şi noi ca "milioanele" din lagărele naziste?

Am citit şi recitesc cronicile marxiste care s-au ocupat de îndurările din aceste lagăre de muncă forţată. Reţin de pildă câteva amănunte din depoziţia făcută în faţa Tribunalului internaţional de la Nürnberg de o fostă deţinută care a cunoscut Auschwitzul. Potrivit spuselor ei *munca aici consta în demolarea de case, construcţia de drumuri şi asanarea mlaştinilor aceasta fiind munca cea mai grea pentru că se stătea toată ziua cu picioarele în apă şi exista pericolul scufundării în nămol: "primeam 200 grame de pâine* - declară

martora - *trei sferturi sau jumătate de litru dintr-un fel de varză...şi câteva grame de margarină sau o feliuţă de salam. Aceasta pe toată ziua..."* La uzina *"Union"* internatele lucrau 12 ore pe zi şi dacă îndeplineau norma primeau un supliment de mâncare numit "zulage" (un cuvânt combinat din Zusaltz şi Beilage). "Unionul era o fabrică de muniţii unde se făceau grenade şi obuze. Torţionarii la Auschwitz erau S.S.- iştii germani şi ajutoarele lor recrutate dintre fetele condamnate pentru delicte de drept comun şi prostituţie, fete adunate de pe tot cuprinsul Europei care "erau la fel de sălbatice ca şi bărbaţii". Deţinuţii şi deţinutele de la Auschwitz la fel adunaţi din tot cuprinsul Europei: ruşi, francezi, evrei, belgieni, polonezi, italieni, unguri etc. Trebuiau să îndure osândele paznicilor germani.*

Din literatura antifascistă a politologilor comunişti reiese că în lagărele de exterminare naziste unul din procedeele folosite în holocaust au fost aşa-zisele *"Zeltappell"*-uri (denumirea este luată din această literatură). De două ori pe zi dimineaţa şi seara erau scoşi la Appellplatz (piaţa apelului) pentru predare-primire la schimbarea turelor. În toate lagărele, şi la Auschwitz, şi la Dachau, şi la Ravensbrück, şi la Dora, şi chiar la Buchenwald rostul Zeltapellurilor era să se soldeze cu cât mai multe victime. Germania se afla într-un război total pe viaţă şi pe moarte şi exista o alarmantă lipsă de braţe de muncă. Creearea acestor imense lagăre avea ca scop procurarea unui număr cât mai mare de muncitori care să înlocuiască în fabrici şi uzine, pe şantiere şi la lucrările din spatele frontului contingentele de germani înrolaţi în Wehrmacht. După cum am văzut la uzina *"Union"* deţinutele lucrau la fabricarea de muniţii pentru armata germană; în lagărul Dora - cronicarii marxişti susţin că *"aici a fost infernul"* - deţinuţii au lucrat la asamblarea "armei minune": V1 şi V2; la Bergam Eltzer din munţii Thuringiei *Häftling-gii* au fost folosiţi la sfărâmarea stâncilor în căutarea materiei prime necesară pentru producerea şi lansarea *"armei secrete"* a lui Hitler; la fel ca şi la Dachau, iar la Niderorschel şi la Bergam Eltzer (ambele

anexe ale Buchenwaldului). S-a muncit pentru forţele aeriene ale Reichului. Pretutindeni în toate lagărele mâna de lucru a deţinuţilor fiind s-a găsit la mare căutare, încât e de neexplicat orice măsură din parte autorităţilor germane menită să diminueze catastrofal, cu milioanele, forţa de producţie atât de necesară maşinii de război a Germaniei. A fost un sabotaj sau o mistificare?

"În cursul iernii după apelul de seară, morţii erau zilnic ridicaţi şi rostogoliţi în şanţuri." - la Auschwitz. În fiecare zi aveam morţi care după Zeltappell-uri erau ridicaţi şi aruncaţi într-o groapă din apropierea gardului de sârmă ghimpată..., aceasta într-un lagăr satelit al Buchenwald –ului (la *Neue Staszfurt*) exact ca la Auschwitz –ul Mariei Claudia Vaillant-Conturier.

Aproape doi ani am muncit la Peninsula (aici am simţit cu adevărat infernul) am fost la sute de Zeltappell-uri şi vara şi toamna şi pe ploaie şi pe viscol, de multe ori ne-au ţinut ore întregi în frig la temperaturi de peste minus 30 grade Celsius, dar – să fim cinstiţi – n-am văzut, după apel, morţi aruncaţi, rostogoliţi în şanţuri sau în vreo groapă din apropierea gardului de sârmă ghimpată...

Flămânzi şi îmbrăcaţi în zdrenţe am fost şi noi la Peninsula. Mi-aduc aminte că zeghea de puşcăriaş pe care o purtam nu mai semăna a haină, avea câteva rupturi ca vântul dobrogean să-mi pătrundă cât mai adânc în măduva oaselor. Eram încălţat cu pantofii cu care am fost arestat în vara lui 1949 şi erau găuriţi ca să simt şi apa şi gerul, şi noroiul de pe Valea Carasu. După haosul urcării în vagoane din acea primă dimineaţă în drum spre Năvodari urmă călătoria întâia, în brigada lui Mitran; nici nu ştiu cum s-o calific. Mai târziu transportat în lanţurile morţii voi socotit-o, comparând-o cu călătorul în fiare, o *"plimbare de agrement"*. Atunci însă mi s-a părut groaznică, o călătorie asemuită cu oribilele *"transporturi sinistre"* efectuate de deţinuţii în Germania anilor de război şi descrisă astăzi în culori atât de cernite încât îţi vine să le crezi *denaturări grave a adevărului istoric, supradimensionări ale numărului de victime, exagerări ce iau*

alura într-un fals grosolan (calificativele subliniate aparţin cronicarului marxist N. Minei explicând adevărul în *"Programul de la Iaşi"*din 1941).

Aşa de pildă în nişte Amintiri srise de un fost Haftlig, Szekely Emarich, găsim descrisă sosirea la Buchenwald a unui convoi de deţinuţi: *"S-a călătorit şapte zile în vagoane deschise pe un timp foarte friguros podeaua era umedă oamenii erau îmbrăcaţi numai în haine vărgate subţiri de ocnaş fără paltoane. Autorul spune că din cei aproximativ 70 de deţinuţi câţi au fost în vagon au ajuns la destinaţie în jur de 28 sau 30 de inşi. Unii în ultimele zile ale călătoriei au stat pe cadavre fiindcă pe podeaua udă, îngheţată nimeni n-ar fi putut supravieţui...*

Cum ne-a fost *"plimbarea de agrement"*, acea întâia călătorie la Năvodari în acel octombrie ploios al veleatului 1951?

Când şeful escortei un sergent afurisit dădu semnalul de plecare şi mărfarul s-a pus în mişcare brigada lui Mitran era deja toată la podeaua celor două vagoane claie peste grămadă. Unii ne-am aşezat în genunchi ghemuiţi cât mai ascuns, alţii pe vine dar cei mai mulţi, aruncaţi pe burtă în brânci, în aşa fel ca securiştii din escortă să fie siguri că nu putea avea loc o tentativă de evadare.

Dacă tot greul călătoriei s-ar fi rezumat numai la faptul că eram înghesuiţi şi în poziţii anevoioase greu de suportat o oră şi ceva de drum n-am fi cătat pricină de tânguială, de fapt nici n-am avut timp de aşa ceva. Surprizele se succedau cu atâta repeziciune încât ni se părea că fără ele nici nu se poate exista. Dar greul a constat în ceva, un lucru care pentru mine a fost lovitură de trăznet. Am ajuns până acolo să regret mizeria de la *"Brigada preoţilor"* şi a lui Vasile Matei, să mă încerce *nostalgia paradisului pierdut* – paradisul fiind viaţa din celelalte brigăzi.

Am spus mai sus că drumul de la halta de îmbarcare şi până la Năvodari îl făcea zilnic dus şi întors în 2-3 vagoane în una dintre garniturile de tren folosite la transportarea pământului. Vagoanele erau descoperite cu platforme mari

totdeauna inhibate cu un strat gros de pământ rămas la descărcare. Cum ne aflam în toiul unei toamne premature, câteva zile în şir cu ploi putrede, chiar şi cu oarecare fulguiri posibil numai un avertisment că-i aproape iarna dobrogenă, cititorul îşi poate închipui în ce glodărie ne-a fost *"plimbarea de agrement".* Eu, fiind nou în brigadă, neştiind că e mai recomandabil de călătorit ca ceilalţi, majoritatea pe vine sau în genunchi decât cu burta pe podea, m-am aruncat de pe oblon direct în noroiul din vagon şi într-o mocirlă rece, murdară, numai bună să-ţi bagi frigul până în măduva oaselor. O oră şi ceva mi s-a părut o veşnicie. Ajunşi la destinaţie am coborât din vagoane tot în graba şi ameninţările de la urcare, în ţipetele soldaţilor din escortă, ne-am încolonat pentru o nouă numărătoare. Apoi pentru că era ceaţă am fost înghesuiţi într-o magazie de scule ale şantierului până ce s-a ridicat ceaţa. astfel de popasuri securiştii le numea *"măsuri de siguranţă"* – vara şi în general pe vreme fără stări atmosferice neprielnice au fost adevărate binecuvântări Dumnezeeşti, repaosuri odihnitoare. Iarna, însă cu precădere când se călătorea în mocirlă, era iadul pe pământ.

În cartea de amintiri *"Lagărul morţii dar şi al demnităţii"* vorbindu-se despre Buchenwald se arată că "era de necrezut chiar de neimaginat ca în acel dute-vino în mocirla mocirlelor în acel infern să existe o insulă să se nască un dram de speranţă... *"Buchenwald-ul a fost mocirla mocirlelor, iad, infern, fără un dram de speranţă.* Şi totuşi la Buchenwaldul prezentat de cronicarii marxişti au existat – zic cronicarii de *azi – baricadele rezistenţei"; în cuvintele unui fost Haftlig, Buchenwaldul sinonim cu foamea, tortura, crima, inumanul, n-a rămas doar inumanul. El a devenit totodată şi un nume ce exprimă afirmarea demnităţii şi solidarităţii umane a unei lupte care poate fi numită pe bună dreptate "eroică". Aici au funcţionat tot felul de comitete organizatorice de club, cluburi, societăţi, celule de partid, un comitet internaţional şi o organizaţie militară insurecţională. Aici unde moartea te pândea ziua şi noaptea, te pândea totdeauna şi de peste tot*

că nu ştiai pe unde s-o apuci ca s-o eviţi, aici s-au fabricat "grenade de mână şi sticle incendiare. Aici deţinuţii au avut nu numai depozite de alimente tainice (o cantitate de-a dreptul impresionantă de pâine, margarină, şi chiar ceva conserve), nu numai bucatele alese din pachetele trimise prin "Crucea Roşie" şi o "reţea sanitară" mai mult în sprijinul luptei de rezistenţă, ci şi un depozit de arme. Incredibil! Într-un lagăr – fabrică de distrugere a vieţii oamenilor în care prelungitele şi şicanatoarele *Zeltappell–uri s-au dovedit masacre în toată regula, munca în condiţii exterminatoare la fel de masacre în masă, iar Zelt lagărul un monstru de unde se ieşea cadavre sau în cel mai fericit caz "schelete mişcătoare" nişte umbre ce se mişcau încet de colo-colo...absenţi cu totul la ceea ce se petrece în jurul lor... oameni victime ale inaniţiei şi frigului – pe care privindu-i nu aveai nevoie să te străduieşti prea mult pentru a-ţi da seama că acestea (mişcări) erau într-adevăr ultimele lor eforturi că peste puţin timp se vor prăbuşi...*"(vezi opera citată pag. 35) aici ca şi la Auschwitz a *"funcţionat un bordel"* (...bordelul Buchenwald era un fel de *"lagăr anexă..."*) şi tot aici cronicarii înregistrază existenţa unor orchestre ca şi o şedinţă de doliu în lagăr, organizată ca o acţiune de luptă de către *"comitetul ilegal"* antifascistic din lagăr, o *"manifestare îndrăzneaţă nemaiauzită sub nasul S.S. –iştilor sfidând automatele lor" menită să cinstescă amintirea conducătorului căzut* (a lui Ernest Thälman secretarul general al partidului comunist din Germania care a fost ucis în lagăr la 18 august 1944). Şedinţa de doliu a avut loc în *"lagărul morţii"* într-un subsol, cu portretul lui Thälman mare lipit pe perete, cu discursuri şi cântece revoluţionare, a participat şi cvartetul de violonişti cehi din lagăr, cu posturi de control şi parole, şi gardă de onoare, şi jurăminte. *"Toate naţiunile ai căror fii erau închişi în dosul sârmei ghimpate a Buchenwaldului şi-au trimis reprezentanţii la această şedinţă..."* Ea s-a încheiat, în cuvintele din cronica marxistă, astfel:

"O clipă de tăcere. Într-un cuvânt spontan toţi ridică pumnii strânşi. Viorile nu mai plâng ele chemă la luptă. Se aud

accentele hotărâte ale "Internaţionalei" căreia i se alătură vocile însurdină a celor de faţă (pagina 28).

E de zece ori incredibil. Cum au putut avea loc asemenea minunăţii într-un *"lagăr al morţii"* nazist? Adevărul nu poate fi decât unul, dar care cei care au cunoscut Buchenwaldul îl prezintă su două aspecte.

Aşa ceva nu s-a pomenit în lagărele staliniste de la Canal, în nici o variantă. În Peninsula de pildă după cum s-a văzut în relatările anterioare a făcut ravagii cruzimile lui Chirion şi ale unor Kopo–uri, s-a muncit din greu în condiţii mult mai barbare ca la Buchenwald, foamea a făcut ravagii, credem că au depăşit cruzimile S.S.-iştilor germani dar nu ne hazardăm a susţine că aici la Peninsula *"crima era prezentă în fiecare minut în fiecare secundă" ...N-am călătorit pe cadavre, nu ştim să fi murit din cauza condiţiilor grele de igienă şi de trai (hrana foarte puţină şi de proastă calitate) sute de oameni în câteva zile ca la Bergam Eltzer o anexă a Buchenwaldului ("...la 10-15 zile numărul deţinuţilor a scăzut de la circa 1500 la circa 800-1000..")*

Adevăr sau minciună? Denaturare, exagerare, supradimensionare?

Rolul unui istoric onest, autentic istoric este să ajute cititorul spre a desprinde realitatea de falsurile grosolane.

În lumea de astăzi, acolo unde s-a spus - şi se spune - că marxism-comunismul înseamnă *treapta superioară a armoniei între fericirea personală a omului şi fericirea tuturor, totul* este un fals grosolan. În această lume întreagă, cu decenii în urmă, şi morala şi armonia şi politica, dar mai ales istoria, totul absolut este falsitate.

Între Ovidiu şi Capul Midia la nord de Constanţa în perioada de care ne ocupăm se afla o mică aşezare de pescari numită Năvodari, care nici nu figurează în Dicţionarul Enciclopedic ilustrat din 1932 a lui I.A.Candrea (spunem "se

afla" pentru că astăzi Năvodarii este un orăşel pe malul mării, un fel de port cu blocuri, cu platforme industriale şi cu...probleme ca toate localităţile din R.S.R..

La sfârşitul lui 1950, în cadrul primului cincinal (1951-1955) şi ca anexă a "măreţei construcţii" a Canalului Dunăre-Marea Neagră, conducătorii României de atunci (Ana Pauker *"un tip de eroină, o revoluţionară autentică, cea mai autentică"* încă mai "strălucea" pe firmamentul P.C.R.-ului), au hotărât să transforme mica aşezare de năvodari în port. Lucrările de început aveau să fie o cale ferată care să lege acest nou port de capitala Dobrogei, iar mâna de lucru va fi a miilor de deţinuţi politici aduşi din toate închisorile ţării să lupte *pentru subjugarea naturii.*

Întâia mea zi de lucru în brigada lui Mitran pe la mijlocul brumărelului, în toamna anului 1951. Ceaţa s-a ridicat şi iată-mă pe şantier la locul de muncă. "Popasul" din magazia de scule aproape o oră şi jumătate n-a fost un *"repaus odihnitor"* pentru că eram uzi leoarcă, plini de noroi, înfriguraţi şi în magazie am stat pe pământul gol, umed, nu în paie ca la Buchenwald ("după câteva zile de mers am ajuns la marginea unui sat. Am fost introduşi în nişte şure cu paie unde am fost ţinuţi până în după amiaza zilei următoare..."- op. citată pag. 59). Cei mai mulţi dintre noi, neavând loc în încăperea construită la normă pe daiboj, s-au înghesuit de jur împrejurul magaziei, taman în bătaia vântului.

Socotim de prisos să-l atenţionăm pe cititor că frigul ne-a pătruns cu adevărat până în măduva oaselor şi că până am ajuns la locul de muncă în răcnetele şi ameninţările furubunde ale securiştilor n-i s-a părut că parcurgem o cale, o Golgotă mai anevoioasă ca drumul spre camerele de gazare ale Auschwitz-ului.

În apropiere de Năvodari , pe un fel de vale, se construia o gară imensă cu mai multe linii. Era în plan clădirea unui mare depou cu toate anexele respective. Un deal întreg înalt cam de vreo 15 metri, măsurat de la baza reţelei de şine pe care circulau deja trenurile şantierului, şi lung de aproape un kilometru şi jumătate trebuia făcut vorba franţuzului: *Terre-á-*

Terre (una cu pământul), adică mutat la zeci de kilometri depărtare. În locul lui înălţate gara, depoul şi tot ansamblul de instalaţii ale unor staţii portuare de dimensiuni staliniste. Aici la Năvodari nu sau văzut ca în cântece *"camioane alergând iute, mai iute, convoaie lungi de tractoare"*, nici nu s-a auzit *"scrâşnet de lanţuri şi escavatoare"*. Miile de motoare trimise Republicii noastre norodului nostru în uriaşe vapoare de către Stalin n-au ajuns pe Valea Năvodarilor. Aici lopata, târnăcopul, cazmaua şi truda de sclavi a unor nefericite fiinţe în zeghii de puşcăriaşi au înlocuit buldozerele şi escavatoarele "genialului de la Kremlin".

Nu-i lipsit de interes ca cititorul să cunoască pe scurt cum a decurs prima zi de muncă pe şantierul Năvodari.

Şantierul avea la dispoziţie două garnituri de tren, fiecare garnitură cu câte aproximativ 30 de vagoane mari, unele vagoane basculante, care trebuiau încărcate cu pământul provenit din operaţiunile de "mutare" a acelui deal. Grupei noastre, grupa întâia a lui Davidescu, i s-a repartizat primele patru vagoane; repartizarea aceasta se repeta automat la fiecare garnitură. Lecţia se repeta şi o ştiam pe de rost. Brigada 17 trebuia să încarce un număr de 16 vagoane adică fiecare vagon cu câte 6 oameni, termenul de încărcare fiind de maximum 60 de minute. Restul vagoanelor din garnitură intrau în atribuţia altei brigăzi.

Deoarece ne aflam aproape de malul mării dealul pe care lucram era format din straturi de pământ pietros în unele locuri argilos greu de săpat şi de aruncat în vagoane. Ţinâmd cont de aceasta şi de faptul că termanul de încărcare echivala cu o aberaţie (un vagon de 15-20 de tone într-o oră cu 6 oameni) planul mi s-a părut imposibil de îndeplinit. De fapt nici nu se putea realiza dacă ar fi trebui să-l încărcăm de la sol cu pământul, de la nivelul garniturii. Norocul nostru fu că normatorul (viitorul inginer) care conducea operaţiunile, lucrând alături de noi, a găsit o metodă de încărcare foarte practică neacceptată de organele C.F.R. -ului, dar ingenioasă şi eficientă pentru brigadă. Iată metoda:

Garnitura de tren fusese trasă pe o linie cât mai aproape de malul dealului. Brigada găsindu-se pe o platfrormă în peretele dealului cu ajutorul cazmalelor şi târnăcoapelor (acestea au fost maşinile noastre de escavare) a făcut săpături în teren în aşa fel ca porţiuni mari de pământ să cadă direct în vagoane. De bunăseamă căderea unei greutăţi mari de la o înălţime de câţiva metri era distrugătoare pentru utilajele de transport (tocmai aceasta nu convenea C.F.R.-ului) dar pentru noi încărcătorii, s-a dovedit un sistem optim, deoarece cu patru-cinci rupturi de pământ se umplea vagonul rămânând doar să fie completat cu lopeţile. Astfel se realiza o importantă economie de timp şi de eforturi umane; metoda avea multe părţi bune, însă şi unele riscuri, mai ales acela de a aluneca sub ruptura de pământ. Ştiu că la brigada vecină s-a întâtmplat un asemena caz soldat cu moartea tragică a unui deţinut.

Îmi amintesc - şi n-am să uit - cum a decurs munca în acea zi pe şantier. Am privit de-a lungul colinei, pe distanţa cât cuprindea garnitura de tren în lungime, mişcările celor două sute de bărbaţi angajaţi ca într-o luptă pe viaţă şi pe moarte. Am văzut cum a început lucrul: zeci de lopeţi, târnăcoape şi cazmale, mânuite de braţele unor oameni disperaţi, cărora nu le mai era nici frig, nici foame, nici sete, fluturau în văzduh printre bucăţile de pământ arucate în jos spre vagoane într-un zgomot de metale asurzitor pe mai multe voci. Cineva, un compozitor de simfonii, auzindu-l ar fi putut - punând sunetele pe note - să dea viaţă unui recviem mai solemn ca cel mai îngrozitor cântec de şrapnele. Până m-am obişnuit cu nebunia - căci totul era nebunie - câteva timp am fost năuc nu-mi venea să cred că ceea ce vedem nu-i un coşmar sau o obsesie. Şi noaptea îmi suna în urechi ţipetele şrapnelor - unii au numit zgomotul *"simfonia Năvodarilor"*, alţii *"romanţa plângerilor"*. Cred că într-un lagăr nazist aşa ceva nu s-a pomenit. Acolo Häftling-ii au sabotat maşina de război germană, au putut sabota ca de pildă la Dora unde se asambla: V1 şi V2 şi de unde *"un număr*

însemnat de arme ieşeau defecte voit în mod tainic..." (op. citată pag.52).

Astfel de *"spectacole fantasmogenice"*, nebunii ce durau fiecareo oră aveau loc zilnic pe vreme favorabilă, în număr de opt, din cauza ceţii pentru că am început lucrul după orele 8 în ziua respectivă s-au efectuat numai şapte transporturi urmând ca într-o altă zi să recuperăm rămânerile în urmă; partidul înţelegea să nu piardă nimic, ci să câştige cât mai mult.

Prânzul (ciorba adusă în marmite) l-am luat în jurul orelor 13 în cele 30 de minute de repaus pentru masă. Încetarea lucrului sună la orele 18 adunarea şi depozitarea sulelor în magazia şantierului ca şi îmbarcarea în vagoane trebuiau executate în timp record în mai puţin de jumătate de ceas. Totul s-a făcut într-o grabă organizată, diabolic organizată, căci doar şi graba este un mijloc, o metodă de a teroriza şi stăpânii duşmanii de clasă. Urmă apoi întoarcerea de la muncă, călătoria în mocirlă, condiţiile fiind mai grele ca dimineaţa la plecare, deaorece acum după nebunia celor aproape zece ore de robie, secătuiţi de puteri, abia ne mai ţineau picioarele; eram bucuroşi să ne putem aşeza undeva jos, chiar într-o mocirlă...

De la staţia de debarcare până la colonie alt calvar, alte urlete: "Mişcă!"..."Ţine aproape! "..."Grăbşte pasul!"..., dar am ajuns osteniţi, murdari, complet epuizaţi. ŞI la intrarea pe poarta lagărului numărătoarea ofiţerului de serviciu ne-a găsit pe toţi în viaţă nici un cadavru, nimic care să tulbure creierii lui Chirion.

Ziua, prima zi de muncă în brigada 17 după spălarea şi curăţirea hainelor la lavabou şi după "masa" de seară mi-am încheiat-o întins pe pat. Aveam patul meu cu saltea, cu cearşaf, cu pernă şi pătură - o minune în temniţele staliniste - aveam vecini cumsecade; Spânu m-a acoperit şi m-a îmbărbătat: "Aşa-i în prima zi , e greu...dar peste câteva zile o să vi se pară altfel, o să vă obişnuiţi..."

Înainte de a adormi m-a vizitat la pat şi normatorul; cu o săptămână în urmă primise pachet şi mi-a adus o bucăţică de

zahăr şi o felioară de pâine unsă cu untură de porc. "Ştiu, bădie, c-a fost greu mi-a zis, oferindu-mi bunătăţile. Uite v-am adus ceva să vă mai astâmpăraţi dorul de afară şi osteneala; le-am primit de la Fălticeni...îs gozave..."

Le-am mâncat - vorba ceea - cu savoare. Nu mai văzusem de mult aşa bunătăţi, într-adevăr erau grozave şi în timp ce mă ospătam i-am făcut următoarea propunere:

- Vreau să fim prieteni...astăzi pe şantier m-am convins că Nilă Stoica n-a exagerat prezentându-mi-te ca *"Tânăr energic, aspru, dar corect şi drept"* iar Socrate Dumitrescu *drept, om cu curajul răspunderii...*

- Şi eu vreu să fim prieteni, totuşi nu înţeleg ce-i cu povestea asta cu *"tânăr energic, corect şi drept"* şi cu *"om cu curajul răspunderii"...*

I-am relatat discuţia cu Nilă Stoica şi cu Socrate Dumitrescu ("Papa Socrate") după care am adăugat:

- Astăzi pe şantier am auzit discuţia cu Mitran când ne-au vizitat "grangurii", în legătură cu şederea noastră în repaus ...Mi-a foarte plăcut că ţi-ai asumat răspunderea şi a ieşit bine...

- A! am înţeles nici nu putea fi altfel...să ştii însă că brigadierul e un om la locul lui, apoi nu trebuie să pretindem tuturora să aibă curajul răaspunderii. În oameni a intrat frica în toate fibrele, în afară de asta românul este disciplinat..trage şi tace...

Ce se întâmplase în ziua aceea pe şantier? ŞI ce anume mi-a plăcut?

- Pe la orele 11 între încărcarea a două garnituri înainte de a începe nebunia care urma, brigadierul de comun acord cu normatorul a hotărât să întrerupă pentru câteva minute lucrul într-un repaus de odihnă. L-am auzit pe Virgil Bordeianu adresându-ni-se cu voce tare: "Atenţiune brigadă!...Pauză, somn de voie 15 minute...Executarea! Toată lumea la hodină să nu se mai vadă nici o mişcare...E clar?..."

Pauza ordonată veni ca o mană cerească. Câteva minute de odihnă după trei ceasuri de eforturi supranaturale sosiră la timp, ne erau salvatoare. Imediat ne-am conformat. Fiecare

ne-am aşezat pe unde am putut acoperind cu trupurile noastre întreaga faţă a dealului. Apăruse soarele printre nori şi parcă eram la plajă. Astfel de halte de odihnă nu întâlnisem la Canal. Cordonul securiştilor de pază se găsea prea departe să observe în amănunt ce se întâmplă la locul nostru de muncă.

Huzureală la Năvodari! Ce bine! Ce bine!

Dar nu trecuseră nici cini minute de "huzur" şi iată ghinionul.

Dinspre magazia de scule pe linia ferată, venind spre noi, au apărut trei cetăţeni în uniforme de ofiţeri. Mitran i-a recunoscut (era "Căpitanul" Lazăr, "locotenentul" Chirion şi cineva străin, îndată îl vom vedea de aproape în uniformă de maior) imediat intră în panică şi îngână: "E control...toată lumea drepţi!...la muncă!...Ne găsesc în dezordine şi..."

În secunda următoare întrerupându-l pe Mitran, îl auzii din nou pe normator adresându-ni-se: "Brigadă ascultă comanda la mine!...toată lumea rămâne pe loc în repaus...ne odihnim...e dreptul nostru..." apoi către Mitran: "Domnule brigadier nu jucăm teatru...oamenii aceştia au muncit, nu s-au jucat...au lucrat nu s-au făcut că lucrează şi prin urmare au dreptul la un pic de repaus..." "Da, e adevărat însă vine Chirion şi ştii care sunt dispoziţiile..." îngăimă brigadierul zăpăcit de sapimă. "Să vină şi mama huciului - răspunse normatorul tăios. Nu ne bâţâim...am dat repaus oamenilor aşa rămâne...cincisprezece minute ne odihnim...răsuflăm după un efort mare...Nu suntem maşini...şi maşinele..." "Răspunzi dumneata..." "Da, îmi asum toată răspunderea!..."

După acest duel de cuvinte Mitran dispăru. "Ştabii" coloniei, ajunşi în dreptul brigăzii, se opriră şi de jos dintre linii "locotenentul" Chirion întrebă ironic cu glasul ridicat:

- Ce s-a întâmplat, Bordeianule, brigada e în grevă?

Bordeianu se ridică de jos şi fără grabă, calm, oarecum ostentativ, parcă acum luă cunoştinţă de prezenţa acolo a conducătorilor coloniei comandă privindu-ne: "Brigadă drepţi cu faţa înainte!..." Apoi luă poziţia de drepţi reglementară şi de sus de pe coama dealului raportă cu voce tare:

- Să trăiţi, domnule locotenent brigada 17 de pe şantierul Năvodari se află într-un scurt repaus...Aşteptăm sosirea trenului...

- Cine a ordonat întreruperea lucrului?

- Ei, dom' locotenent, lucrăm în devans ...

- În devans cu ce dacă se trage chiulul?...

- Am încărcat trei garnituri şi am socotit că oamenii merită un pic de repaus ...Şi maşinile...

- Bine, Bordeianule, te vei justifica la colonie...

- Am înţeles să trăiţi...

Cei trei granguri au plecat şi au continuat drumul. Nu venise să ne controleze pe noi, alt program au avut. Gândindu-se probabil la curajul normatorului ofiţerul politic şi-o fi zis probabil în gând: Omul ăsta are tupeu...ia apărarea banditilor. Se crede omul nostru, dar e şi om de curaj, ştie ce vrea şi vrea tocmai ceea ce nu ne convine nouă...Deci e periculos, şi trebuie domolit...

Discuţia din acea seară cu Virgil Bordeianu se termină cam aşa:

Eu: Ai dreptate frica e stăpâna oamenilor...Numai că există şi oameni al căror cap nu se pleacă de teama sabiei...Aceştia spun: Cine ştie să moară nu va fi rob niciodată..."

- Asta a fost o dată ca niciodată...Astăzi toţi suntem nivelaţi", tragem şi tăcem...

Eu: Nu-i o regulă generală.

El: e un fenomen general.

Eu: Aici, suntem pe poziţii diferite, opuse...Aceasta însă nu ne împiedică să fim prieteni şi-ţi repet: Mi-a plăcut foarte tare că ţi-ai asumat răspunderea şi a ieşit bine...

El: Bine a ieşit, dar acum am venit de la Chirion şi numai eu ştiu ce bine a ieşit...sunt în raza vizuală a cestui om răzbunător şi mă aştept la surprize...

Din ziua aceea Bordeianu nmi-a devenit prieten.

Sosi şi iarna zăpăucă şi hapsână - ca în poezii, cu zăpadă multă, cu geruri şi viscole siberiene (totdeauna m-a tentat să asemăn Dobrogea cu ţinuturile îndepărtate de surghiun ale Siberiei). Sosi o iarnă de pomină imortalizată parcă de Ovidius Publius în Scrisorile sale din Tomis. A doua iarnă la Peninsula, prima în brigada lui Mitran şi ultima la Canal.

Munca pe şantierul de la Năvodari a continuat fără întrerupere cu aceleaşi călătorii în haos întinşi pe mocirle sau pe gheaţa noroiului din vagoane, cu aceleaşi *"repausuri odihnitoare"* în magazia şantierului, cu aceleaşi nebunii la mutarea dealului pentru construirea noului port şi a gării lui, într-o raportare zilnică a împilărilor de toamnă, doar cu deosebirea că acum frigul, zăpada, viscolul, îngheţul ne făceau viaţa mult mai grea, iarna necruţătoare, contribuind la slăbirea puterilor noastre cu furie mai dezlănţuită ca urgia iadului.

Eforturile depuse, apoi riscurile erau infinit mai imense şi mai prezente la fiecare pas ca în unităţile prin care trecusem până atunci. În schimb aici, spre deosebire de *"Brigada preoţilor"* şi a lui Vasile Matei, exista - aşa cum am mai spus - o atmosferă de înţelegere, de camaradenie, de convieţuire într-o armonie ce contribuia implicit în mare măsură la micşorarea greului din cele aproximativ 16 ore (din 24) petrecute în afara barăcii. Rolul de căpetenie în crearea şi menţinerea acestei atmosfere l-au avut acele mici *"cenacluri"* mai ales sâmbăta şi duminica seara când ne conversam pe patul studentului Spânu, animatorul discuţiilor fiind totdeauna normatorul brigăzii.

Se obişnuia ca fiecare din cei prezenţi la cenaclu să participe la discuţii (acest sistem intrase în tradiaţia puşcăriaşilor) dacă nu avea altceva de spus să contribuie măcar la program cu povestirea unei întâmplări de viaţă. Tineretul din închisorile staliniste se arăta dornic să ştie cât mai multe lucruri, să înveţe, să cunoască, să afle amănunte în legătură cu o serie de probleme ce-l interesa, cu precădere probleme

politice. Într-o zi Spânu (cel mai tânăr din grupă, încă mai avea doi ani până la împlinirea unui pătrar de veac) mi s-a deplâns: "Sunt aici, chipurile, pentru politică şi eu habar n-am de politică...Până acum n-am avut ocazia să stau cu cineva care să-mi explice cum a fost în trecut când existau zeci de partide...M-au condamnat pentru activitate legionară şi eu cunosc atât de superficial Mişcare legionară încât practic nici nu înţeleg de ce fac puşcărie...Şi nu sunt singurul într-atare situaţie. Majoritatea tineretului e la fel..Aş fi vrut să ştiu, vrem să ştim amănunţit de pildă care a fost programul şi ideologia Gărzii de fier? Ce aport au avut în politica românească Maniu, Brătienii, socialiştii? De ce a trebuit să moară Iorga? Cum a fost ucis Codreanu şi de ce? Uite, sunt capitole importante - eu le-aş numi fundamentale - în zbuciumata istorie a României interbelice, capitole care să ni se dezvăluie în mod obiectiv în lumina lor adevărată, nu în versiunea unor clănţăi de partid ca alde Zaharia Stancu, Sadoveavu, George Călinescu, Roller, A.Toma şi ceilalţi cântăreţi de curte..."

Imediat mi-am dat seama că tânărul student bate şeaua ca să pricep...eu. Ar fi voit ca eu să fiu acela care să-l lămuresc şi asta în "cenaclu".

Cu doi ani în urmă - şi mai târziu - ca proaspăt arestat am fost şi eu doritor de a cunoaşte cât mai multe dedesubturi din politica trecutului. În celulele prin care am trecut (la Jilava, la Interne, la Aiud) am întâlnit o sumedenie de demnitari: foşti miniştri, generali, foşti politicieni de toate culorile, ţărănişti liberali, socialişti, antonescieni, legionari, cuzişti etc. oameni cu care am legat prietenii, apoi discuţii reuşind împreună să lămurim numeroase enigme politice. L-am întâlnit pe profesorul Constantin Motaş: îl voi înebuni cu înrebările, de la care voi afla, prin cuvântul autorizat al unui lider socialist, o întreagă istorie legate de frământările social-politice ale ultimelor trei decenii. Îl voi întâlni apoi pe profesorul Mihail Manoilescu (cel cu dictatul de la Viena), o *"elocienţă de celulă"* ,prin expunerile căruia vom intra în culisele celor zece ani de domnie carlistă , apoi cu profesorul George Fotino în

lumea Brătienilor, cu generalul Vasile Mitrea în dictatura Antoneştilor, cu Haţieganu la naţional-ţărănişti ş.a.m.d.

La Interne cu Lică Wolf ("gură de lup") paznic, la Aiudul căpitanului Dorobanţu, chiar la Jilava lui Maromet se putea face politică în celule. Vigilenţa nu apărea atât de *"revoluţionară"*, încât să te temi de propria-ţi umbră, în timp ce la Peninsula ochii şi urechile lui Chirion "*vermuiau* prin toate brigăzile şi era riscant să te angajezi într-o controversă politică mai cu seamă ca apologet al legionarismului. Euthybid debitase multe nerozii, dar şi câteva adevăruri. De aceea deplângerea lui Spânu m-am făcut că n-o înţeleg, nu i-am dat nici o atenţie, a rămas fără răspuns.

Într-o sâmbătă seară însă la insistenţele normatorului am acceptat să particip la programul "cenaclului" cu naraţiunea unou întâmplări din viaţă, mai ales o povestioară cunoscută în timpul războiului. Povestirea a durat două ore, am încheiat-o la "stingere" i-am dat un titlu de roman fantastic cu aspectul unui fapt ireal: *"Tragica istorie a unui mormânt"* şi ca să placă am pus în joc toate *"talentele"* mele de *hartist* şi o redutabilă imaginaţie în povestire.

Pentru ca cititorul să aibă putinţa a cântări urmările cât mai corect redau în rândurile ce urmează pe foarte scurt conţinutul acestei poveşti care merită să fie ştiută de toţi amatorii de întâmplări incredibile:

- România se găsea în al treilea an de război - astfel am început tragica povestire a unui mormânt - alături de Germania la Stalingrad avusese loc dezastrul trupelor germano-române, capitularea mareşalului Paulus era deja un fapt împlinit în vreme ce pe aproape întreg frontul de răsărit se contura o mare ofensivă rusească şi odată cu aceasta în politica unor guvernanţi români ca de pildă în manevrele ministrului de externe rămân Mihai Antonescu se profila şi o mai accentuată tendinţă de sabotare a maşinii de război germane. Una din aceste manevre fiind reducerea la maximum a contribuţiei militare a României împotriva Uniunii Sovietice, deci cât mai puţini soldaţi români pe frontul de răsărit.

Într-o atare situaţie începu să existe o criză vizibilă de reporteri de război, ziarişti de profesie "Protipendada" presei româneşti, *„învârtiţii"* cum li se spunea, au făcut toate escamotările posibile spre a fi scutiţi de front, rămânând doar *"fraierii"* deocheaţii şi *proscrişii politici* să fie expediaţi în faţa tancurilor bolşevice care înaintau în lupte crâncene pentru *„reabilitare"*.

Printre aceştia m-am numărat şi eu. În primele zile ale anului 1943 primii ordin de mobilizare, eram încadrat în Secţia Militară de Propagandă (S.M.P.) din Marele Stat Major al Armatei în calitate de corespondent de război şi am părăsit Bucureştiul într-un tren militar german cu direcţia Minsk trecând prin Cluj, Budapesta, Bratislava, Cracovia, Varşovia şi Brest (serviciul de pază al Wehrmachtului organizase o "vizită de lucru" în localitatea Katin unde de curând se descoperise ceea ce va rămâne în istoria celui de-al doilea război mondial sub denumirea de *"Masacrul de la Katin".*

În capitala Ungariei am zăbovit două zile, programul îl întocmise nemţii, în care timp am vizitat mai multe centre interesante din Budapesta printr care şi un cimitir din marginea de sud a oraşului. Aici la intrare unul din paznicii ţintirimului (eu i-am spus ghid) un bătrân cu numele Lazăr care o lega un pic pe limba valahă, am înţeles că părinţii lui se născuse în Transilvania ne întreabă (eram eu cu reporterul fotografic Costea şi cu doi ziarişti germani originari din România): "Vreţi vizitaţi mormântul Varga?" "Da - am răspuns. Ni s-a spus că e un mormânt unic." "Veniţi după mine, eu arăt la voi şi povestesc..."

Ne-a condus pe o alee şi ne-am oprit în faţa unui cavou, ca un monument funerar, cu o cruce imensă de marmură neagră pe care scria cu litere aurii în limba maghiară următoarele:

"Aici odihnesc robii lui Dumnezeu
LAIOŞ şi LUDMILA VARGA
tată şi fiică
frate şi soră
soţ şi soţie..."

Şase identităţi: tată şi fiică, soţ şi soţie cuprinse în două persoane, două nume: Laioş şi Ludmila - o enigmă a secolului XIX.

Dintru început mi s-a părut o şaradă, un joc imposibil de dezlegat, dar cu ajutorul unor expresii foarte greu de reprodus Moş Lazăr m-a făcut să descifrez misterul ascuns sub o lespede de mormânt, tragedia a trei fiinţe umane, căci eroii tragediei vor fi trei nu numai doi, tragedia unor victime ale destinului implacabil şi absurd ca tot ce sfârşeşte prin moarte nefirescă.

Iată dezlegarea acestu joc de hazard:

Cu mulţi ani în urmă trăia într-un cartier din centrul Budapestei familia Varga, familia doctorului Varga, compus din trei persoane: tatăl- medicul Varga şi mama-doamna Varga şi fiul lor Laioş.

Doctorul Varga un medic studios, afundat mai mult în cercetări medicale decât în practicarea profesiunii, majoritatea timpului şi-l petrecea la vila sa dintr-o localitate din apropierea Capitalei; acolo avea un laborator şi cât era ziulica de mare nu ieşea din el. Privită problema printr-o prismă subiectivă doamna Varga se putea considera o fiinţă nefericită, dar îl avea pe Laioş şi Laioş era acum în ultimul an al liceului, un vlăjgan frumos, plin de viaţă, tocmai în anii când funcţiile pubertăţii păreau a fi mai puternice ca dorinţa de a asculta predicile mamei parafrazate cu versete din evanghelii. Pe doamna Varga o pasiona doar un singur lucru, acela de a da fiului ei o creştere aleasă, creştină, demnă de un...Varga. Un capriciu? Nu. Doamna Varga o femeie suferindă trupeşte, dar tare în credinţă şi ştia foarte bine că *tot cel ce se uită la femeie cu poftă acela a şi făcut desfrânare cu ea în inima lui şi că de te sminteşte ochuil tău drept scoate-l şi aruncă-l fiindcă este mai bine să piară unul din membrele tale decât tot corpul tău să fia aruncat în gheenă...*

Dacă e să ne gândim bine asta nu e bigoterie în sensul cel mai peiorativ cu putinţă, dar dacă bigotismul doamnei Varga ar fi judecat de Voltaire l-ar găsi fanatism *"de o mie de ori mai*

funst ca ateismul" adică *"râvnă dusă până la extrem"*, însuşire capabilă a *"inspira patimi sângeroase"*. Deocamdată nu ştim în ce măsură această habotnicie a unei fiinţe nefericite ca doamna Varga ar putea inspira patimi sângeroase. Ceea ce ştim este că într-o zi (era în vară, Laioş reuşind la bacalaureat, şi acum se pregătea pentru marea călătorie în America. Voia să se facă inginer cu studii în U.S.A. şi plutea de fericire. Ölze, subreta familiei Varga, îşi întreabă stăpâna dacă-i permite să-i facă o confesiune. E cazul să spunem că Olze era o fată destul de tânără, durdulie, isteaţă, mai degrabă cu sexapil decât frumoasă, căreia vlăjganul de mult îi rezervase un gând lumesc, adică pusese - cum s-ar zice - ochiul pe ea ...*"Ochii văd inima cere"* – sună o zicală şi inima lui Laioş nu pricepea că asta ar fi o sminteală hărăzită a se încheia cu aruncarea în gheenă.

Doamna Varga ascultă atentă confesiunea şi se întristă amarnic pentru că din mărturisirea fetei reţinu ceva "îngrozitor": fiul ei a urcat sus la mansardă, pe furiş, asemenea furilor. A făcătorilor de rele, forţat a intrat în camera subretei. Ölze se afla în pat, în cămaşa de noapte, gata să se lase îmbrăţişată de Morfeu şi s-a repezit - bată-l norocul! ca o fiară asupra femeii. Se vede că era prima lui repezire de acest fel, s-a repezit nu numai hotărât să se uite la ea cu ochiul drept, ci să şi săvârşească desfrânarea cu ea, nu în inima lui, ci de-adevăratelea, în patul ei. Dar ea victima ca să zădărnicească păcatul, i-a zis: "Nu acum, conaşule!...Ioi, nu acum...mâine seară, vă rog...mâine seară..." altfel nu scăpa din ghearele vlăjganului dezlănţuit.

Biata doamna Varga slăbi, să leşine nu altceva. Ea care îşi credea băiatul mai fără prihană ca îngerii Cerului, serios şi înţelept, parcă prea serios pentru anii lui, nu-i venea să creadă. A rămas un timp pe gânduri înmărmurită, că doar în mintea ei nu sălăşluia un gând atât de năstruşnic ca acela de a concepe o aventură amoroasă a unui Varga cu subreta familiei. Ar fi mai rău ca o blasfemie...

Omul gândeşte, îşi frământă mintea, cu un singur ţel: să *"fabrice"* idei cât mai multe şi cât mai geniale – paradoxuri

facile. La fel şi doamna Varga tot gândind aşa îi veni o idee, una paradoxală, desigur în primul rând să-l împiedice pe Laioş a înfăptui desfrânarea. Dar cum? O morală pe cinste că şi bătaia mamei e sfântă, da' încă morala. Să-i facă o morală după carte cu exemple şi versete din psaltire, cu un arsenal întreg de pilde moralizatoare şi – iată ideea – paradoxul facil, mustrarea să aibă loc în cadrul unei ceremonii materiale chiar la faţa locului, acolo unde era proiectat să se săvâşearscă păcatul, adică în patul Ölzei. Ideea i se păru genială mai mult decât ingenioasă. Va fi o mustrare evanghelică; e imposibil ca Laioş să nu se ruşineze şi să nu regrete sincer, pocăiat că s-a lăsat târât de sminteala ispitelor..

Va fi prins în flagrant delict şi dojana care i se va administra îl va mântui de focul gheenei.

"Bine că mi-ai spus Ölze - grăi doamna Varga adânc mâhnită - îţi mulţumesc...Băiatului meu i se cade o muştruluială care să-l lecuiască pentru totdeauna de asemenea năzbâtii...Am să rezolv personal chestiunea...Tu lasă-mi cămaşa de noapte şi pentru două-trei săptămâni vei lipsi de acasă, te vei duce la ţară la domnul doctor...Nu ştie nimeni nimic, e totul secret. Am încredere în tine, Olze...

Chiar în după amiaza aceea doamna Varga primi cămaşa, nada cu care avea să fie prins în "flagrant delict" berbantul mironosit. Ölze părăsi Budapesta, iar tinerei mame (doamna Varga încă mai avea până să-şi numere patruzece de primăveri) acum de supărare, de necaz, parcă îmbătrânită cu cel puţin zece ani, i se părea că şi timpul o chinuie, trece prea anevoios. Cu mult înainte de ora ştiută, îmbrăcată în cămaşa subretei, se aşeză în camera de la mansardă să-şi aştepte prada. Va fi o întâlnire unică, ce surpriză îl paşte pe băiat, ce mutră o să facă când o să vadă că în locul Olzei e maică-sa, ce-o să se ruşineze. Îl va oblga să-şi mărturisească păcatul..."*Iartă-ne nouă Doamne greşelile comise comise, cu gândul sau cu fapta, cu ştiinţa sau cu neştiinţa şi nu ne pedepsi după mulţimea lor, căci tu eşti bun şi îndurător, noi oameni...*"

Cu astfel de gânduri surmenată cum era – supărarea, se zice, oboseşte mai tare ca munca, doamna Varga căzu, ca un făcut, ca o afurisenie, într-un adânc somn, adevărată hipnoză în întunericul din încăpere.

Laioş se înapoie din oraş târziu. Era vesel şi nerăbdător să ajungă la mansardă unde îl aştepta fericirea, cât mai repede. Trecuse de 10 ora din seara trecută nimai în halat şi papuci urcă tiptil, uşa era descuiată - Olze n-avea nici un motiv să doarmă ferecată - intră pregătit şi sufleteşte şi din toate punctele de vedere, pe întuneric se apropie de patul subretei, o văzu dormind cu faţa în sus într-o poziţie care-l înebuni şi mai tare şi ca o fiară se repezi asupra prăzii. Nu i-au trebiut decât câteva mişcări grăbite pe tăcute, neexperimentat dar persistent ca să se declare satisfăcut, îi reuşise escapada şi altceva nu mai dori, putea coborî...

Când doamna Varga se trezi din somn, apoi din "cutremur", Doamne Dumnezeule era prea târziu. Nu mai avea sens nici să plângă, nici să opună rezistenţă, nici de lamentare, incestul se comisese. Doar un singur lucru mai era de făcut: să nu fie recunoscută, Laioş să fie convins că desfrânarea a avut-o cu Olza, astfel sodomia petrecută s-ar fi transformat în blastem pentru întreaga familie; tragedia se găsea doar la început.

Spre toamnă Laioş părăsi ţara fără să o mai vadă pe şubretă, de fapt nici nu-l mai interesa viaţa Ölzei. Gândurile îi zburau la ceea ce bănuia că îl aşteptă în America. Peste trecut, mai ales peste aventura de la mansardă, ca o plăcere de moment, care nici măcar n-a fost o plăcere deplină, se străduia să aştearnă uitarea. Şi nu-i va fi greu.

Dar doamna Varga?

Cu această fiinţă nefericită destinul fu mai maliţios şi neiertător. La urma urmelor păcatul, păcatul principal îi aparţinea. Nu avea ce uita, nici ce memora, diavolul învinsese, deşi în tot ce încercase ea a face urmărise binele, zădărnicirea unui rău. *"Timpul îmblânzeşte totul"* acest precept voltairian nu i s-a potrivit. Pentru doamna Varga timpul a complicat totul până la pierzanie. Căci peste câteva

săptămâni îşi dădu seama cu groază şi în disperare exacerbată că aventura lăsase urme. Peste două luni semnele vor fi vizibile şi disperarea atinge cote maxime.

Atunci victima păcatului se gândise la o soluţie de salvare.

Doctorul Varga avea un prietem, doctor şi el, pe Imre Lemeny devenit cu timpul medicul familiei şi confidentul doamnei Varga. Sfatul acestuia poate îi va folosi; ceva trebuie întreprins altminteri...şi cât mai grabnic.

Lemeny o vizită şi doamna Varga, printre lacrimi şi tânguieli amarnice, îi povesti toată păţania, încheind-o astfel:"...e o nenorocire mare doctore sunt în a treia lună, nu mă simt bine deloc...semnele sunt proeminente deja...găseşte o soluţie...salvează-mă...te implor..."

Doctorul Lemeny se arătă a fi cu multe lipsuri dar şi cu unele calităţi pozitive; printre acestea fiind una cea mai practică, anume: nu se grăbea. La el timpul vindeca toate rănile, fiind medicul tuturor bolilor. Îşi ascultă "pacienta" atent, lucrurile erau foarte clare; o lăsă să-şi spună tot păsul, să plângă - plânsul linişteşte pe om -, să se lamenteze pentru ca în final să-şi rostească părerea: Nu-i decât o singură soluţie din două: ori copilul, ori intervenţia chirurgicală", la care doamna Varga tânguindu-se mai amarnic exclamă: "Nu, doctore, copilul poate să iasă un monstru...dintr-o fărădelege atât de sodomică nu te poţi aştepta la altceva... Apoi intervenţia chirurgicală, doctore, înseamnă să ucidem o fiinţă omenească fără altă vină decât aceea că vine pe lume în urma unui mare păcat...Cu ce inimă am face un infanticid?...Unde ne-ar fi conştiinţa? Dar la Dumnezeu nu trebuie să ne gândim?" "Ba trebuie – răspunse doctorul deloc alarmat-, însă deocamdată noi e cazul să decidem judecându-se bine la tot ce va decurge din decizia noastră...să fim calmi, să analizăm faptele nu ipotetic, ci în baza realităţilor...O intervenţie chirurgivală este exclusă *ab initio!* Ştiţi de ce? Boala de care suferiţi nu îngăduie, s-ar solda cu o moarte sigură ce s-ar numi sinucidere şi trebuie, privind şi acestă latură, să ne gândim la Dumnezeu...Aşa stând lucrurile să lăsăm ca timpul să vindece totul..."

Doamna Varga întotdeauna l-a considerat pe confidentul ei un bun sfătuitor, doctorul Imre Lemeny merita ascultat şi de data aceasta. Şi l-a ascultat.

Cu vreo trei luni înainte de eveniment, ca treburile să se desfăşoare în cât mai mare secret, în primul rând doctorul Varga să nu descopere păcătul datorită "maşinaţiilor" confidentului, doamna Varga plecă în Elveţia la un tratament de mai multe luni. Diagnosticul medicului de familie era ferm şi soţul nu s-a opus. Acolo la Bassel existau specialişti de renume mondial şi un sanatoriu vestit unde se tratau bolile provocate de localizarea bacilului Koch în diverse părţi ale organismului uman. Realitatea este că la Bassel, doamna Varga avea o verişoară şi-şi organizase şederea aici în cel mai strict secret pentru o naştere cât mai discretă şi ferită de primejdii.

Timpul trecu îmblânzind-o doar pe ea şi într-o zi cu soare mult, veni pe lume rodul păcatului şi al fatalităţii, o nouă fiinţă umană, a cărei viaţă va putea fi considerată - parafrazându-l pe Schopenhauer – ca *un episod care tulbură inutil beatitudinea şi odihna neantului,* o fetiţă frumoasă, fiica şi sora lui Laioş. Nu avea înfăţişarea de monstru aşa cum se aştepta doamna Varga, ci de înger, un pui de om mai nevinovat ca florile cresute pe stânci printre mărăcini şi scaieţi. În dimineaţa când i-au adus-o la pat, era a treia zi după naştere şi a privit-o i s-a părut că aude în scâncetele ei afurisenia de dincolo de lume a unor cucuvele. S-a îngrozit gândindu-se fără să înţeleagă cum a putut ieşi un copil atât de frumos din dintr-un sodom atât de prihănit în deşertăciune. Fetiţa a fost botezată cu numele Ludmila şi, pentru ca întunericul să învăluie păcatul în necunoaştere, verişoara de la Bassel deveni mama ei, ea, Ludmila, "verişoara" lui Laioş şi nepoata doamnei Varga.

Anii s-au strecurat odată cu scurgerea timpului aproape pe nesimţite. Multe din întâmplările duse au cunoscut uitarea. Ce-ar fi lumea şi omul fără acest har: uitarea, lepădarea de trecut? Doamna Varga resemnată, din ce în ce mai împăcată cu ceea ce îi hărăzise desitinul, era fericită să-şi vadă fetiţa în

fiecare an la două-trei luni – fie la Bassel fie la Budapesta. Ca mamă mai puţin, mai mult ca bunică. Ajunsese să-i mulţumească lui Dumnezeu că a învrednicit-o să urmeze sfatul confidentului ei, acela de a lăsa timpului sarcina să vindece totul.

Dacă povestea s-ar fi terminat aici ar fi fost o dramă, drama unei femei, o dramă mai mult absurdă decât sinistră şi nu *tragica istorie a unui mormânt.* Din nenorocire însă ea continuă, continuă întru împlinirea în totalitate a unui destin ineluctabil şi funest pentru ca şi timpul să se îngrozească.

De la săvârşirea incestului un salt în timp de 15 ani.

Sântem în timpul vacanţelor. Vara e împlinită, oamenii aleargă să prindă cât mai mult soare, cât mai mult aer şi să se creadă fericiţi. Pentru mulţi fericirea se rezumă la a avea strictul necesar vieţii: aerul şi soarele; fericirea de a exista.

Ludmila nu se afala la Budapesta nici pentru aer nici pentru soare, ci venise ca în alţi ani să-şi petreacă vacanţa în Ungaria la "mătuşa" ei "tanti Evella". Tanti Evella rămăsese singură pe lume, doctorul Varga trecuse de mult în nefiinţă, îl găsise mort în laborator, Olze se măritase şi dispăruse fără urmă, iar Laioş unicul ei băiat, rămăsese în America lui McKinley, ca inginer. În 15 ani doar de 5-6 ori a binevoit să vină să-şi vadă părinţii; în lumea lui devenise egoist ciudat, cu o viaţă plină de ascunzişuri. Doamna Varga avea toate motivele să fie îngrijorată.

Dar în vara aceea nemaipomenită, doamna Varga o începuse bine; prezenţa Ludmilei parcă o întinerise cu acei zece ani îmbătrâniţi de supărarea şi necazul pricinuite atunci când aflase năzdrăvănia lui Laioş. De fericire nu s-a stăpânit de la a-şi manifesta sentimentul de dragoste ce-l avea faţă de "nepoţică" printr-o mărturisire ca aceasta: "Sunt mulţumită sufleteşte, Ludmila, îmi vine să plâng de bucurie că te am lângă mine...Ai rămas singura mea mângâiere...Uite, acum eşti mare, eşti domnişoară, putem vorbi deschis, putem să ne facem planuri de viitor...Vreau să rămâi la mine...Am să vorbesc cu mama ta...uite tot ce am îţi aparţine...Laioş, verişorul tău, e departe nu-l interesează întoarcerea

acasă...e un om aranjat acolo, dar nu se gândeşte la mama lui şi eu am nevoie de un reazim...dacă tu Ludmila vrei..." "Da, tanti Evellin, vreau izbucni Ludmila îmbrăţişând-o plângând. Mă simt aşa de bine lângă tine...Mama se poartă cu mine de parcă aş fi o străină...e rece...uneori chiar ursuză...nu-i simt sufletul aproape, nici inima bătând la unison cu inima mea cum s-ar cuveni...Aici lângă tine, sunt fericită parcă-mi eşti mai mult decât mamă, iubita mea tanti Evella...vreau să rămân lângă tine..."

S-au îmbrăţişat amândouă şi au plâns îndelung, dar fiecare a plâns pentru altceva, deşi puteau să plângă amândouă pentru ce avea să urmeze.

Episodul descris mai sus avu loc într-o diminică dimineaţă după care, ca în fiecare sărbătoare, doamna Varga însoţită de *"nepoată"* plecă la biserică. Când s-au înapoiat mare surpriză plăcută, dar şi înfricoşătoare: l-au găsit acasă pe Laioş.

Inginerul Laioş Varga călătorise de la Boston la Budapesta câteva săptămâni, se găsea printr-o aventură de plăcere prin Europa şi de la Paris îi veni ideea să facă o mică plimbare de câteva zile până în Ungaria să-şi viziteze mama, îl apucase dorul de casă.

Atunci picase, era în camera lui de la parter, tocmai se pregătea să întreprindă un control şi în celelalte încăperi ale casei părinteşti, să vadă schimbările întreprinse pe parcursul anilor, când auzise gălăgie la intrare; sosiseră doamna Varga şi Ludmila.

Ca să se poată descrie în amănunţime şi cu duh întâlnirea dintre cei trei eroi ai acestei întâmplări tragice e nevoie de talent de mare povestitor. Oricum eu nu sunt înzestrat cu un astfel de talent mă voi limita a prezenta în câteva fraze, limitâmdu-mă şi sfătuindu-i pe ascultători să-şi imagineze cam cum a fost în realitate, făcându-şi singuri o schemă asupra întântâlnirii.

Doamna Varga când dădu cu ochii de Laioş, mai întâi nu-i veni să creadă, apoi o străbătu un fior de groază, urmat de unul de bucurie, după care şi groaza şi bucuria, transformate

într-un sentiment ambiguu nedesluşit, s-au contopit în lacrimile unui plâns dureros. L-a îmbrăţişat, străduindu-se să pară veselă, şi printre lacrimi i-a urat bun venit. Dacă doctorul Lemeny ar fi fost de faţă el care cunoştea povestea incestului şi-ar fi dat imediat seama că în urarea doamnei Varga există mai degrabă gânduri de teamă, o vizibilă îngrijorare sau, poate, semnalul prevestitor al unei mari nenorociri.

Să-l vedem pe Laioş. Acum era un brbat în toată puterea cuvântului, elegant, mai vlăjgan şi mai matur doar împlinise vârsta de peste trei decenii. Îşi îmbrăţişă mama cu o oarecare sfială fără însă să-şi ia ochii de pe făptura, ca o vedenie dintr-o lume de basm, care-i sta în faţă: Ludmila. Nu ştim ce nume îi trecu prin minte tânărului inginer venit din America, văzând în carne şi oase o fiinţă atât de frumoasă, cu obrajii rotunzi, diafani şi albi ca marmura, cu părul bogat – un păr de culoarea aurului – şi cu nişte ochi mari albaştri, asemenea unui colţ de cer senin, înseninat după o furtună cu ploaie şi fulgere. De asemenea nu ştim cum s-a desfăşurat discuţia dintre cei trei când au avut loc prezentările, dar după o logică firească a lucrurilor ea s-a întâmplat cam în acest fel:

Laioş (privind pe Ludmila perplex):...iată un înger...Cine e mamă?

Mama (încurcată doar nu avea să-i spună chiar cine e ...adevărul) : Cum ai uitat-o? ...E adevărat ai văzut-o când era mică...acum e domnişoară...uită-te bine la ea ...n-o recunoşti?

Laioş: ?!

Mama: E verişoara ta...Ludmila, fata lui tante Ilona din Elveţia...

Laioş (complet uluit): Ludmila?! Imposibil!...A crescut Ludmila atât de mare şi atât de fermecătoare?

Ludmila(făcând o reverenţă şcolărească): Eu sunt...Ludmila...verişoara ta din Elveţia, Laioş...

Laioş: Ludmila?

Nu mai e nevoie să spun că "verişorii" s-au îmbrăţişat, s-au sărutat. Laioş mai obişnuit cu alde astea, se încumetă să-şi sărute "verişoara" chiar cu foc – lucru tare neplăcut

doamnei Varga – şi timpul intră în arenă să facă pe plac destinului inexorabil.

Trecu o săptămână în care cei doi "verişori" au fost mai mult împreună la plimbări, excursii, spectacole; mica plimbare pentru câteva zile a lui Laioş la Budapesta să-şi viziteze mama se prelungi, transformându-se în săptămâni spre marea disperare a doamnei Varga. Ea vedea cu fiecare zi trecută cum iţele se încurcau tot mai tare, ca până la urmă să constate că ceea ce dorea mai mult să nu se întâmple, e pe cale să se întâmple. O! Dumnezeule cu ce ţi-am greşit de mă osândeşti aşa de crunt? Fii bun, mare şi milostiv Doamne şi de e posibil să treacă de la mine paharul acesta ca să nu-l beau, să treacă aşa cum voieşti Tu...

Dar paharul osânditor n-a trecut de la dânsa, a trebuit să-l bea până la fund, nu se ştie însă după a cui voie...

Şi iată în ce mod:

În a treia săptămână Laioş, profitând de ocazie, când mamă-sa era singură bătu la uşa ei şi-i ceru permisiunea să-i vorbească, intrând direct în subiect:

- Mamă nu mai plec în America...

- Cum aşa, dragul mamei?! Acolo ai o situaţie bună, obligaţii...

- Nu mai plec...rămân aici...rămân lângă tine...o să fii mulţumită ...

Doamnei Varga i se opri respiraţia în gât! Nu putea să-i spună să nu rămână şi nici să nu-şi arate bucuria de a-l avea lângă ea, deşi hotărârea lui, aşa bruscă, pe negândite, o puse pe jar.

- Pentru mine dragul meu nu trebuie să-ţi strici socotelile, îngână nefericita femeie, mereu obsedată de idea păcatului săvârşit, eu o să mă descurc...Tu ai lumea ta, Laioş şi viaţa ta...trăieşteţi-o ...voi fi fericită ştiindu-te pe tine fericit.

- Nu, mamă, decizia mea este definitivă şi insurmontabilă...rămân acasă şi mă căsătoresc...

Doamna Varga auzindu-l nu ştia ce să facă, să se bucure sau...

- Să te căsătoreşti, întrebă ea mai mult în geamăt, apoi revenindu-şi: Nu-i rău Laioş să ai şi tu familia ta...Nu-i rău dar...nu ştiu nimic...cu cine vrei să faci acest pas important în viaţă? Nu mi-ai vorbit nimic despre asta...Cine este fericita? Eu o cunosc?...

- O cunoşti, mamă...O cunoşti şi o iubeşti...E Ludmila!

Ţinta unui trăznet dacă ar fi fost doamna Varga şi tot nu şi-ar fi simţit capul atât de uluit. Imposibil! Avu timp să gândească. Asta trebuie oprit....cu orice preţ trebuie împiedicat...Îşi adună ultimele picături de putere pe care le mai avea şi trecu la atac:

- Ludmila? Dar, Laioş, Ludmila e verişoara ta şi legea nu îngăduie o astfel de căsătorie...Laioş nu se poate! Apoi e şi prea tânără.

Ar fi vrut atunci să-i explice: Laioş nu se poate pentru că Ludmila este în realitate fiica şi sora ta...E un incest care se perpetuă, o sodomie aducătoare de mari nenorociri...Nu se poate! N-a spus pentru că ar fi trebuit să arate şi prin cine a venit sminteala incestului şi sminteala era ea şi atunci lucrurile s-ar comlpica - aşa gândi ea - fără nici o ieşire.

Discuţia dintre mamă şi fiu dură mai bine de o oră. Încercă doamna Varga pe toate căile să zădărnicească înfăptuirea unui păcat mai mare ca toate. A plâns, s-a rugat, a ameninţat, dar totul a fost degeaba. Laioş a rămas ferm pe poziţie şi ultima întrebare i-a fost:

- Mamă, nu înţeleg de ce lupţi cu atâta înverşunare împotriva fericirii mele?

Doamna Varga nu avu nici un răspuns la această întrebare, adică un răspuns care l-ar fi putut da mai ales că şi din gura Ludmilei a ieşit o întrebare asemănătoare:

- Tanti Evella mi-ai mărturisit că mă iubeşti, că sunt mângâierea ta şi dacă este aşa - adevărat ce-ai spus - e posibil să nu-mi vrei fericirea?

Oricine îşi poate imagina starea sufletească a doamnei Varga, ce zbucium, câtă frământare în mintea ei să găsească o rezolvare, un drum spre o lumină mântuitoare, măcar o povaţă.

Doctorul Lemeny încă era în viaţă şi sfaturile lui încă mai aveau valabilitate. Se grăbi, îl căută, îl găsi. Îi povesti toată tărăşenia şi din nou îl imploră s-o ajute, să găsească o soluţie, s-o salveze.

Şi de acestă dată medicul familiei Varga şi-a arătat calitatea pozitivă, aceea de a nu da sfaturi pripite. Timpul vindecă toate rănile. El o ascultă atent, o lăsă pe doamna Varga să-şi descarce inima, apoi după câteva minute de meditare îşi rosti sfatul:

- În zadar sunt toate frământările...Singura soluţie e să consimţiţi la căsătoria copiilor. Incestul întrece orice măsură, dar din moment ce nu există altă cale trebuie să ne supunem...Pe urmă vom vedea ce e de făcut....

- Da, îngână doamna Varga...pe urmă vom vedea ce trebuie făcut...Am înţeles, doctore...Abia acum am înţeles totul...îţi mulţumesc că mi-ai luminat mintea.

Imediat copii primiră binecuvântarea mamei şi nunta avu loc.

În duminica aceea de toamnă, devreme, după cununie, casa familiei Varga vuieşte de lume. Nuntaşii sunt în vervă, mirii fericiţi, Laioş îmbrăcat în frac, Ludmila într-o rochie lungă albă de mireasă, amândoi strălucind de frumuseţe şi bucurie stau în capul mesei în dreapta alături o au pe mama "tante Evella", în stânga pe doctorul Lemeny care ţine locul socrului mare. Formalităţile de felicitare trecuseră, acum o ultimă urare: ciocnirea paharelor după cuvântul soacrei mari. Nuntaşii aşteaptă, sunt nerăbdători să audă toastul doamnei Varga, care întârzie. Ei nu ştiau că nu există tragedie în care eroii predestinaţi morţii să nu încerce a-şi face din ultimele minute ale vieţii o prelungire măcar numărată în secunde, spre a măsura anii cu lacrimi. De asemenea nu s-a ştiut că în paharele de cristal din faţa doamnei Varga, a lui Laioş şi a Ludmilei cineva (cineva care vrea să curme perpetuarea incestului prin otravă), într-un moment de neatenţie, cu iscusinţă şi repeziciune pătimaşă făcu să fie dizolvate în spuma şampaniei trei pastile mici (era un preparat din cianură la care doctorul Varga lucrase ani în şir în laboratorul

său, o substanţă chimică nocivă cu efecte foarte ucigătoare); acel cineva fiind un fanatic religios, doamna Varga, căci *fanatismul inspiră patimi sângeroase* - zice Voltaire.

Minutele trec greu şi în fine iat-o pe doamna Varga hotărâtă să toasteze. Se ridică, împreună cu ea toţi nuntaşii s-au ridicat în picioare şi cu paharul în mână vorbeşte (parcă voind să explice de ce lumea aceasta e cea mai rea din câte sunt posibile).

"Să fim siguri că nu există mame care să nu dorească sincer copiilor lor binele după cum nu puţine mame înţeleg să dea exemplu de dragoste prin jertfirea de sine (în sala nunţii tăcerea era de mormânt, iar cuvintele doamnei Varga sunau ca o ultimă spovedanie a unui condamnat înainte de execuţie. *Cunoaştem poveşti - nu sunt poveşti, ci realităţi crude - în care destinul dictează şi pierzania e de neînlăturat pentru că noi oamneii suntem prea slabi, prea nevolnici să luptăm cu furia fatalităţii şi atunci înfrânţi, zdrobiţi, împovăraţi de neputinţe ne refugiem cu sufletul în deşertăciunile cele mai cumplite: speranţa şi resemnarea...dar şi acestea au un sfârşit şi cu ele şi omul trebuie să aibă un sfârşit...*

Ce-am vorbit?...nu e cazul să bocim...suntem la nuntă nu la înmormântare..Să ne veselim deci, domnilor!...Iar voi copii mei dragi iertaţi-mă...să bem paharul pân' la fund aşa cum e datina la toasturi ...Să fiţi fericiţi, să nu vă ajungă regretul, să nu râvniţi ceea ce nu vi se cuvine, să păstraţi în taina uitării durerea şi încă odată fericirea fie cu voi..."

Au ciocnit paharele şi le-au golit în aplauzele nuntaşilor şi în cântarea *"Mulţi ani trăiască..."*

Jumătate de oră mai târziu:

Otrava făcându-şi efectul, trei trupuri fără viaţă s-au putut vedea prăbuşite pe covorul din sufrageria mare a casei de pe strada Petöfi.

Nunta se opri aici, orice comentariu se socoti de prisos, victimele au fost înhumate în cavoul familiei şi totul ar fi rămas învăluit în mister dacă n-ar fi fost doctorul Lemeny. El şi în calitate de confident al doamnei Varga şi în aceea de medic al familiei, dar mai ales ca singurul care ştia întreaga

poveste a acestei însolite tragedii, s-a ocupat cu înmormântarea lor, datorându-i-se şi inscripţia – şi ea însolită - de pe marmura crucii mormântului celor doi miri:

"Aici se odihnesc robii lui Dumnezeu
LAIOŞ şi LUDMILA VARGA
tată şi fiică
frate şi soră
soţ şi soţie..."

Cu această întâmplare incredibilă am început participarea la programul "cenaclului". Auditorilor le-a plăcut şi din acea zi am devenit (nolens-volens) un fel de narator al brigăzii şi chiar un "răsfăţat" al tinerilor din unitate. Îmi amintesc bine că am îndeplinit întru totul dorinţa normatorului aceea de a nu face în discuţiile avute nici un fel de politică. Programul s-a rezumat la filme, romane, întâmplări din viaţă, poezii; timpul trecea mai uşor şi nu greşesc spunând că avem motive să mă cred un favorizat cu toată nebunia orelor de pe şantier.

Astfel am ajuns în primele zile ale lunii martie din veleatul 1952. Iarna o lăsasem în urmă, greul trecuse, prietenia cu Virgil Bordeianu se înscria tot mai clar pe fundalul unor interese comune. Am avut destul timp să mă conving că Nilă Stoica nu se înşelase: normatorul era aspru, dar corect şi se străduia să fie cât mai drept – lucru de importanţă capitală, într-o *pădure cu fiare sălbatice.*

Iar eu, parafrazându-l pe Thomas de Kempis, aveam dreptul să-mi rostesc mie: *"Aşteaptă puţin şi curând vei vedea sfârşitul tuturor necazurilor. Veni-va ceasul când osteneala şi tulburarea vor înceta. Tot ce trece cu vremea e puţin şi nu ţine..."*

Fapt e că n-a fost tocmai aşa. osteneala şi tulburările au continuat, necazurile nu s-au sfârşit. Suferinţele au trecut cu vremea, dar aceeaşi vreme s-a gândit să vină cu alte suferinţe. *"Orice poftă satisfăcută naşte o nouă poftă"* – zice Schopenhauer. Adică mai corect: *"Orice aspiraţie se naşte dintr-o nevoie, dintr-o nemulţumire de stare, ea este deci o suferinţă atâta timp cât nu este satisfăcută dar nu există*

satisfacţie durabilă, ea nu este decât punctul de plecare a unei noi aspiraţii, mereu împiedicată în toate felurile totdeauna luptând, deci veşnic o cauză de suferinţă, niciodată o limită un capăt al suferinţei..."

Realitatea este că la Canal, ca deţinuţii politici, aduşi aici nu sprea a construi un canal o "magistrală albastră", în cadrul unui plan de dezvoltare al economiei naţionale, ci pentru a fi lichidaţi ca forţă reacţionară marea noastră dorinţă (aspiraţia de care vorbeşte "maestrul pesimismului") era de a supravieţui, nevoia de a supravieţui, înfruntând greul prin luptă, adică prin suferinţă. De aceea orice schimbare în bine, cât de neînsemnată, ne făcea să credem că am depăşit greul, că necazurile au trecut cu vremea.

În acel început de martie aşa am crezut. Numai că trebuind a fi veşnic în cauză de suferinţă şi "huzurul" din brigada lui Mitran luă sfârşit. Prea frumoase şi instructive au fost discuţiile din *"cenaclu", prea cumsecade se purtau brigadierul şi normatorul,* şi eu, răsfăţatul tineretului, prea bine m-am simţit aici ca să fie un capăt al suferinţelor, o limită.

Capătul veni să mă trezesc din *"beatitudine"* (paradoxală impresie e să numim *beatitudine* calvarul de la Peninsula) veni şi mă găsi total nepregătit, l-am suportat cu trudă însă va fi ultima osteneală şi tulburare din acea perioadă; prin ele voi părăsi *siberianul ţinut între Danubiu şi Pontul Euxin.*

E o imprudenţă, dacă nu un păcat, să considerăm norocul chiar orb...

ÎNCĂ O PIRUETĂ

Trei martie 1952, după o zi de muncă forţată fără evenimente deosebite.

Terminasem programul administrativ de sâmbătă seara. Luasem "cina" (polonicul de ciorbă l-am sorbit din gamelă - nu s-a folosit lingura) şi ne pregăteam de *"cenaclu"*. La străduinţele studenţilor Spânu şi Irimescu şi cu încuviinţarea normatorului stabilisem să vorbim despre "*Cazul Iorga*"; avea să fie prima discuţie oarecum cu substrat politic.

E greu de evocat personalitatea atât de complexă a acestui "Voltaire" român, fără a spune şi ceva în legătură cu activitatea politică a fostului întemeietor al naţionalismului extremist (C. Bacalbaşa), a fostului prim-ministru şi consilier carlist Iorga, după cum nu-i posibil să descriem moartea savantului fără a vorbi despre Garda de fier şi politica legionarilor. Îmi făcusem un plan cu care să împac şi capra şi varza. Adică să fiu obiectiv prin a dezaproba uciderea savantului, dar în acelaşi timp arătând rolul nefast al consilierului regal în persecutarea tineretului naţionalist şi în primul rând rolul de autor moral al asasinării lui Corneliu Codreanu şi a celorlalţi fruntaşi legionari în anii 1938 şi 1939. Programul era făcut. Ora o aşteptam cu nerăbdare şi cu emoţii. Avea să fie o seară pe placul tuturor şi mai ales pentru mine care nu discutasem probleme politice de la Jilava din camera profesorilor Manoilescu şi Fotino, a generalului Mitrea şi a profesorului Constantin Mataş.

Dar cu vreun sfert de oră înainte de când trebuia să înceapă "cenaclu" – am văzut - în camera brigadierului intră

Bogdănescu. Nu-i exclus să fiu eu cel căutat... Câteva minute mai apoi l-am văzut ieşind cu Virgil Bordeianu şi într-un fel am răsuflat uşurat, deşi îmi stăruia în minte ideea, presimţirea, că totuşi s-a întâmplat ceva care mă privea cu precădere pe mine.

"Cenaclul" n-a mai avut loc. Minutele următoare s-au scurs anevoios într-o stare de aşteptare silnicită. La poarta gândului nu mi-au bătut atâtea întrebări fără răspunsuri şi atât de mult ca acum, presimţirile nu m-au pus pe jar. Cu astfel de emoţii mă obişnuisem; totdeauna presimţirile mi s-au adeverit. Aşteptam ca şi de data asta să fie la fel. Şi aşa a fost. Trebuia să fac încă o "piruetă" pe pământul Dobrogei.

Veni la patul meu brigadierul Mitran: "Echipaţi-vă, îmi şopti, mergem la administraţie..." Va să zică - mă gândii automat – presimţirea nu m-a înşelat... s-a întâmplat ceva care mă priveşte... Dar ce?...

Pe drum, străbătând Appelplatz-ul, voi afla cam despre ce anume poate fi vorba. Brigadierul mă va face să înţeleg că sunt învinuit de activitate legionară în brigadă - o învinuire foarte gravă la Canal. Dar pentru că din acest punct de vedere aveam conştiinţa perfect curată, puteam să jur în faţa a zeci de altare, că nu am avut şi nu am sub nici o formă vreo activitate politică în brigadă, am intrat în biroul ofiţerului terţionar cât se poate de calm, ba chiar bravând.

Aici l-am găsit pe Chirion furios ca o fiară. Când mă văzu intrând aşa nepăsător se înfurie şi mai tare, gata să mă ia la palme, ca în loc de bună ziua. Şi discuţia noastră o redau sub formă de dialog:

Chirion: Nu ţi-au intrat minţile în cap... mergi aşa înainte ca boul... Activitate legionară în brigadă... Deocamdată numai şedinţe pe patul lui Spânu; altă bestie... mâine am să aud că pui la cale comploturi, poimâine treci pe teren şi ne căsăpeşti... Da?

Eu: Dom' locotenent nu ştiu despre ce activitate vorbiţi...

Chirion: Nu ştii, ai? Ei, lasă, te fac eu să ştii...

Se ridică în picioare, se repezi la mine şi mă pomenii într-o *"meliţare"* de pumni şi cizme de *"mai mare dragul"*, până obosi; el obosind de dat; eu de primit.

După *"meliţare"* se aşeză din nou la birou să continuăm dialogul.

Chirion: Am socotit că eşti acolo ca să ne informezi ce se întâmplă în brigadă, dar dumneata faci şedinţe... Spune ce discutaţi în fiecare sâmbătă şi duminică seara pe patul lui Spânu?

Eu: Vă jur pe ce am mai sfânt în viaţă că n-am discutat politică.

Chirion: Bordeianu a recunoscut, a fost mai sincer ca dumneata...

Eu: Domnul Bordeianu înseamnă că a spus un neadevăr...

Chirion: Spune-ne şi nouă cum a murit Iorga...

Eu: N-am discutat niciodată despre cum a murit Iorga...

Chirion: Juri pe ce ai mai scump în viaţă că n-ai vorbit de Iorga?

Eu: Jur!

Chirion: Bine, te vei lămuri imediat.

Se ridică de la birou, deschide uşa care da într-o încăpere alăturată, strigând: "Bordeianule!" Virgil Bordeianu intră. L-am privit, avea faţa aprinsă, trecuse şi el printr-o "meliţare", apoi către el:

Chirion: Ia spune, Bordeianule, ce mi-ai declarat adineaurea?

Bordeianu: E adevărat la *"cenaclul"* nostru domnul Blănaru ne-a povestit filme, romane, ne-a recitat poezii. Seara asta avea să se facă o prezentare a *"Cazului Iorga"...*

Chirion: Adică cine a fost Iorga, cum a murit, cine l-a ucis... şi juri, Blănarule, că asta nu e politică; şedinţă legionară, complot?...

L-am fixat pe normator drpt în ochi; mi-am dat seama că îmi face un semn care ar fi vrut să spună: recunoaşte, altfel e mai rău.

Am recunoscut zicând:

- Da, este adevărat...

La care Chirion a adăugat satisfăcut:

- Aşa, Blănarule, mai bine mai târziu decât niciodată...

Urmă pedepsirea noastră pentru *"activitate legionară"*. Am fost mutaţi amândoi – şi eu şi Bordeianu – disciplinar, la brigada lui Vasile Matei, Irimescu şi Spânu au fost mutaţi la brigada de pietrari şi astfel *s-a spart "cuibul" de la brigada 17* – va nota politrucul într-un raport înaintat M.A.I.-ului, - *punându-se capăt unei periculoase activităţi contrarevoluţionare de mare anvergură antistatală şi antipopulară, cu ajutorul aparatului nostru de supraveghere şi informare...*

Mai târziu Virgil Bordeianu va afla şi cine a denunţat *"complotul"*: Euthibid! L-am căutat o lună de zile după tărăşenie, l-am găsit şi i-am mulţumit: "Mi-ai făcut frate, Euthibid, un mare serviciu, m-ai scăpat de îngrozitorul acela de Năvodari cu sinistrele călătorii... Încă o iarnă acolo n-aş mai fi putut rezista... Îmi rămâneau oasele acolo... Îţi mulţumesc!..." Ce credeţi că mi-a răspuns *"brunetul cu ochii şireţi"*? "Am vrut să-i fac un rău normatorului... Aşa e în război: loveşte inamicul atacând oamenii care-i fac jocul... Că a ieşit bine nu mă supără, altădată am să trag la fix..." Şi nu s-a dezis.

Iată-mă, aşadar din nou în brigada lui Vasile Matei. De data asta nu mai eram poltronul din toamna anului 1950. Aveam experienţa unui an şi jumătate de lagăr, de greutăţi, unele inimaginabile. Apoi eram cu un prieten bun (mă convinsesem că Virgil Bordeianu era, nu numai corect şi drastic, ci şi un tânăr de mare curaj, deloc angajat în jocul delatorilor patronaţi de Chirion), în care mă puteam încrede. N-am rămas împreună multă vreme în aceeaşi brigadă, dar cât am stat, fostul normator mi-a fost de mare ajutor; până şi pe Vasile Matei l-a îmblânzit, nefiind zi să nu-i spună în gura

mare: "Mă, Matei, poartă-te frumos cu oamenii... că într-o zi ajungi ca mine şi o să ţi se pună pielea pe băţ..."

Aici l-am regăsit pe profesorul Golimas; funcţiona tot ca normator. Din prima discuţie cu el mi-am dat seama că era la curent cu toate necazurile prin care trecusem pe parcurs şi într-n fel se considera autorul moral al acestor necazuri.

- În fine, domnule Flamură, te-ai reîntors la matcă - cu aceste cuvinte profesorul mă primi; el era printre puţinii deţinuţi (el ştia aceasta de la Mimi că în presa timpului şi în cinematografie sunt cunoscut sub numele de Flamură şi nu de Blănaru), care îmi folosea numele de scriitor: "Flamură" sau "Fămurică".

- Bine v-am regăsit, domnule profesor...

- Să ştii că multe din suferinţele îndurate s-au datorat faptului că n-ai reuşit să foloseşti cu succes acel pic de diplomaţie de care ţi-am vorbit anul trecut...

- Am refuzat să semnez un angajament, în care...

- Cunosc problema... şi ai trecut prin ciomăgeala lui Laitin Dănilă... Puteai foarte uşor să ai soarta doctorului Simionescu... Şi pentru ce? Ca să te găsească americanii când vor *"debarca" la Constanţa* curat ca lacrima... Fii fără grijă, americanii nu debarcă... Poate noi vom fi demult în cealaltă lume, când yankeii îşi vor da seama că ne-au vândut ruşilor comiţând cea mai mare crimă împotriva omenirii, a drepturilor omului, însăşi împotriva Americii... Tare mi-e frică însă ca atunci să fie prea târziu spre a mai repara ceva... Timpul eroismelor a trecut ca şi a fanatismului... Repet ce-am declarat anul trecut: acum trăim în epoca învârtelilor, cine nu ştie să se descurce trage... Ţine minte, Flămurică, ce-ţi spun eu azi: suntem în 1952, nu va trece mult timp şi din starea aceasta de asuprire în masă cu temniţe, lagăre de exterminare şi transformarea societăţii în citadele ale torţionarilor şi ale delaţiunii vom ajunge într-o stare de înfometare generală tot cu citadele de torţionari şi delatori dar şi atunci *nedescurcăreţii* se vor împotmoli în propriile lor ignoranţe...

În martie 1952 viaţa şi munca din brigada lui Vasile Matei nu se potriveau deloc cu acele din vara şi toamna lui 1950. Din punctul acesta de vedere plângerile mi s-au părut limite. Pentru mine care trecusem prin *"reeducarea"* din brigada preoţilor şi prin iarna Năvodarilor şi care cunoscusem teroarea în această brigadă din prima perioadă a constituit o greutate faptul de a constata că bestia din nebuniile brigadierului dispăruse aproape complet. Numai că acum după aproape trei ani de puşcărie, aproape doi ani de Canal şi cu un corp împovărat de imense suferinţe fizice şi morale nu mi-a fost dat să mă bucur de schimbările în bine din brigada lui Vasile Matei.

Simţeam cum în fiecare zi puterile mi se împuţinează. Slăbeam văzând cu ochii. Am intrat în panică, întrebându-mă: oare nu cumva mă încearcă icterul? Fusesem bolnav de icter şi nu eram vindecat când am intrat în bătaia torţionarilor din *"brigada preoţilor"*. Apoi mi s-a interzis orice asistenţă medicală din ordinul ofiţerului politic, apoi eforturile de la Năvodari. Toate acestea grevate în timp de o serie de alte calamităţi buchenwaldiene şi auschwitziene: frigul, lipsa totală de igienă şi subnutriţia m-au doborât: am căzut - cum se zice - la pat.

Norocul meu a fost Virgil Bordeianu şi profesorul Golimas. Datorită lor am ajuns la infirmerie unde, în urma unor analize şi radioscopii, am fost reţinut în aşa-zisul "spital" al coloniei cu temperatură de 40 de grade.

Colonia de muncă Peninsula avea şi ea o infirmerie instalată într-o barcă din aripa dreaptă a lagărului, câteva camere 3-4 fiecare cu câte zece paturi suprapuse, paturi de fier cu saltele, pături, cearceafuri şi perne mici umplute cu paie ca şi saltelele.

Spre a se putea afirma că viaţa la Peninsulă a fost mai cumplită ca le Buchenwald e necesar ca şi pe tema îngrijirii medicale să se procedeze la o comparaţie. Din cronicile marxiste de azi am luat cunoştinţă că în lagărele naziste infirmeriile şi spitalele purtau denumirea de Klein Revier şi Gross Revier. În limba germană cuvântul Revier se traduce

prin sector, raion, ocol, comisariat, cartier; n-am înţeles de ce spitalului i s-a spus "Revier".

La tribunalul de la Nürnberg s-au frăcut mărturii de-a dreptul înspăimântătoare în legătură cu suferinţele bolnavilor din aceste spitale. Despre "Revierul" Auschwitzului am mai vorbit în alt capitol, totuşi - chiar cu riscul de a repeta - spicuim câteva idei din depoziţia doamnei Vaillant-Couturier; aceasta fiindcă e vorba de comparaţie:

Revierul era alcătuit din blocurile unde erau duşi bolnavii şi nu corespundeau cu nimic noţiunii de spital. *"Pentru a ajunge acolo trebuia sà obţii aprobarea şefului de baracă care o dădea foarte rar* (exact ca la Peninsula - n.n.). *Când, în sfârşit o obţineai erai dusă în coloană în faţa infirmeriei. Acolo pe orice vreme... trebuia să aştepţi mai multe ceasuri pentru a fi primită. Se întâmpla frecvent ca bolnavele să moară în faţa uşii infirmeriei înainte de a fi putut pătrunde înăuntru... Singurul avantaj al "revierului" era că, fiind culcat, erai scutit de apel, dar erai culcat în condiţii înspăimântătoare... Saltele erau murdare şi nu se schimbau decât atunci când putrezeau complet. Păturile erau pline de păduchi care mişunau ca furnicile... Medicamentele lipseau cu totul, bolnavii erau nevoiţi să zacă fără îngrijire, fără vreo măsură de igienă, fără a fi spălaţi. Morţii erau abandonaţi timp de mai multe ore lângă bolnavi, apoi când prezenţa lor era în sfârşit remarcată cadavrele erau pur şi simplu aruncate din pat şi duse în faţa blocului..."*

Comparativ cu ceea ce s-a spus la Nürnberg, în infirmeria Peninsulei de bună eamă a fost *"raiul pe pământ"*. Nici chiar în *"lagărul morţii"*: Buchenwaldul (unde *"monstruozităţile erau pur şi simplu de neconceput în concepţia umană a secolului XX"* şi unde *"sadismul material şi ideologic al fascismului nazist n-a avut egal în istorie..."*) chiar nici aici asemenea monstruozităţi n-au avut loc. Supravieţuitorii n-au cutezat (s-au jenat) să meargă pe urmele martorei de la Nürnberg. Într-un proces, ca să impresionezi tribunalul, poţi spune ceea ce, indirect, ai libertatea să denaturezi adevărul, dacă îţi permite conştiinţa.

Nu acelaşi lucru se întâmplă într-o lucrare memorialistică, atunci când verificările sunt posibile.

Iată bunăoară ce scrie un buchenwaldian trecut prin *Revierul - mare* al *"lagărului morţii"*:

"Tratamentul în spital consta într-o mâncare ceva mai bună şi odihnă. După câteva zile când mi-a cedat febra şi diareea am fost externat şi dat ca medic la ambulanţa de boli interne (Innere Ambulanz) Aici la intervenţia celulei de partid cu sprijinul organizaţiei ilegale antifasciste a lagărului (deci la Buchenwald activa intens o celulă de partid şi o organizaţie ilegală antifascistă - o fi fost şi la Aushwitz asemenea minunăţii n.n.) *am fost lăsat 5-6 zile fără să fac ceva deoarece nu aveam nici atâta putere ca să merg singur... Am primit rufărie mai bună şi am stat în căldură relativă în "cabinetul medical". La acest cabinet am fost 7-8 medici într-o încăpere destul de mare. Rolul nostru era de a examina şi a recomanda tratamentul bolnavilor conducerii blocului de care aparţineau. După ce examinam un bolnav îl luam în braţe (în general erau oameni fără vlagă) şi-l duceam la responsabilul ambulanţei care nu era medic şi avea rolul de a menţine cu multă dificultate independenţa şi cvasilibertatea de acţiune a medicilor. Diagnosticul şi tratamentul indicat de medic erau în general 1-3 zile de "Sconung" (scutire de muncă şi de a nu sta ore în şir la apelul din curtea lagărului. Mai rar un medicament ce se lua pe loc şi mult mai rar internarea în blocul spital).*

Spitalul pe atunci avea un personal compus din antifasciştii - comunişti, încât se făceau eforturi serioase pentru salvarea şi vindecarea bolnavilor peste capul medicilior S.S.-işti... Dintre cei 7-8 medici eram cel mai tânăr, singurul comunist şi singurul evreu..." (aceste mărturisiri aparţin evreului *dr. Raucher Carol,* sunt luate din volumul *"Rememorări"* 1985).

Infirmeria (cu al ei "spital") de la Peninsula avea în acea vreme ca şef un medic securist - nu-mi amintesc numele lui - locuia la Constanţa. Doctorul Morariu susţinea că-i evreu, că are la Colonie numai jumătate de normă, mai mult funcţia de

control şi că-l interesa foarte puţin sănătatea *"banditilor fasciştí".* Personalul medical al infirmeriei se compunea din medici deţinuţi printre ei fiind majoritatea condamnaţi pentru activitate legionară; adevăratul medic şef al infirmeriei era - după câte îmi amintesc - colonelul medic Mihăilescu, fost director al Spitalului Militar din Bucureşti, om de o corectitudine exemplară. Fusese adus de la Aiud, l-am cunoscut acolo.

Trebuie să atragem cititorilor atenţia că în lagărele de muncă româneşti n-a fost ca la Buchenwald cu *"nume conspirative şi identităţi false în lagăr", care se puteau camufla sau chiar şi schimba identitatea* (cum s-a scris despre cazul lui Kohn Hillel) cu *"celule de partid"* şi *"organizaţii ilegale",* înfiinţate de deţinuţi etc. La Peninsulă, de exemplu, exista o evidenţă a deţinuţilor organizată în cele mai mici amănunte, diabolic. La fel şi aparatul de teroare. Din acest punct de vedere al diabolismului în organizare, comuniştii i-au depăşit pe hitlerişti *cu brio.* În ceea ce priveşte angajarea deţinuţilor ca medici la infirmeria coloniei acest lucru se făcea fără intervenţia şi sprijinul vreunei organizaţii, ci numai pentru că unitatea avea nevoie de medici, iar în lagărele din R.P.R. (ţara în care tovarăşa Ana se gândise bine, "ştinţific", numărul deţinuţilor medici era semnificativ. Şederea mea în infirmerie (Klein Rever) a durat două săptămâni. Am avut timp destul să mă orientez asupra situaţiei de acolo. Majoritatea pacienţilor doctorului Mihăilescu provenea din rândurile deţinuţilor accidentaţi în timpul muncii sau distrofici. Am stat în acelaşi "salon" cu un fost student trecut pe la Piteşti. Avea coloana vertebrală *mustită* (expresia e a studentului; când l-am întrebat de ce boală suferă mi-a răspuns ironic: *"Mi-e şira spinării mustită şi mă dor creierii..."*). Se ţinea pe picioare, însă când da să păşească îşi pierdea echilibrul şi cădea în cap. Ne-am împrietenit şi ceva mai târziu mi-a povestit prin ce împrejurări a ajuns la puşcărie şi apoi în "spital".

Fusese student la Cluj şi participase la aşa numitele *"dezordini studenţeşti"* din capitala Ardealului prin anul 1947

(au fost *"dezordinile"* de la care drama lui Lucreţiu Pătrăşcanu a început prin conflictul acestuia cu tartorii partidului de atunci Ana, Luca şi Gheorghiu-Dej). Arestat mai târziu cu grupul centrului universitar clujean condus de Costache Oprişan a ajuns la penitenciarul din Piteşti şi a intrat în *"reeducare"* de unde a fost expediat la Peninsula să i se completeze "reeducarea" în brigada lui Bogdănescu. Aici intrând în *"şedinţele torţionarilor"* s-a ales cu şira spinării zdrobită (*mustită*) şi cu dureri de cap îngrozitoare şi ameţeli (fusese bătut în cap săptămâni în şir şi la rangă la Securitate). Era în "spital" de zece zile. Numai o singură dată l-a consultat doctorul Mihăilescu (Chirion avusese grijă prin medicul securist ca victima să fie cât mai izolată).

Eu am avut mai mult noroc (norocul meu fu Golimas, Bordeianu şi dr. Sarry). La mai puţin de zece zile am fost cu analizele făcute. De vreo două ori am luat pastile de hidrazidă, odată mi s-a dat şi un fel de sirop, iar când am primit de la laborator rezultatul analizelor şi am citit pe foaia respectivă cele trei litere funeste T.B.C. involuntar, parcă năuc, m-am bucurat foarte. Ştiam că tuberculoşii sunt ***evacuaţi de la Canal.*** Aveam şansa să figurez printre *"fericiţii expediaţi de la Peninsula"* şi deci toate motivele să mă bucur. Dar curând îmi trecu bucuria. I-am dat fostului student foaia cu analizele să le citească, să le descifreze. După ce le cântări şi le desluşi îmi grăi: "Uitaţi-vă ce scrie aici: leziuni la baza plămânului drept... A început iar să facă ravagii tuberculoza... E periculos..."

Din ziua aceea după discuţia cu medicinistul - cuiul mi se înfipsese adânc în inimă - am devnit bolnav de-adevăratelea, cu dureri în piept, tuşeam - o *tuse* specifică tuberculoşilor - ce mai - *tebecist în toată regula*, tebecist cu diplomă. Cât am mai stat la infirmerie am slăbit cred câteva kilograme bune. Fix la două săptămâni am plecat din spital, eram mai bolnav ca la internare. Aveam impresia că bacilul Koch din plămâni mă roade mai mult în creieri decât în piept şi asta îmi provoca o stare de moleşeală. Dar avui şi o bucurie, bucuria de puşcăriaş: în foaia de ieşire din spital era scris jos cu litere

subliniate: *"repartizat la brigada inapţi"* şi bucuria îmi fu cu atât mai mare cu cât ştiam că există o astfel de brigadă compusă din deţinuţii inapţi de muncă, oameni pregătiţi pentru a fi expediaţi de la Canal.

Pe fostul student l-am lăsat la infirmeria coloniei. Când ne-am despărţit ne-am spus "la revedere". Nu ne-am revăzut, i-am pierdut urma. Nu ştiu ce destin a avut în continuare.

În noua brigadă vreo optzeci de inşi (din totalul de peste trei mii - efectivul coloniei) am găsit adevărata faţă a unui lagăr comunist: invalizi (accidentaţi de muncă) distrofici, tuberculoşi, bolnavi cu diferite afecţiuni cardiace, tineri trecuţi prin *"reeducare"* şi oameni cu o serie de metehne psihopatice, bolnavi de hepatită, ciroză, vreo şase epileptici şi un număr mare de ologi, mulţi dintre ei loviţi de ipohondrie. O adunătură de epave omeneşti de data asta schelete neumblătoare care, privindu-le - fără a şti că aceste fiinţe sunt condamnaţi politici şi că odinioară, cu ani în urmă, unii au deţinut funcţii importante în conducera statului burghezo-moşieresc - da impresia unei armate de cerşetori - vagabonzi în cea mai de plâns stare posibilă.

"Brigada inapţilor" avea acelaşi statut de organizare şi funcţionare ca şi celelalte brigăzi adică: era condusă de un brigadier şi un normator (ambii valizi) "oamenii" lui Chirion funcţiona cu patru grupe. Programul administrativ se îndeplinea întocmai cu deosebire că era repartizată la munci uşoare. Lucram fără normă pe un şantier cam la vreo 3 Km depărtare de colinie ca spărgător de piatră. Muncă numai uşoară nu era pentru nişte inapţi. În nici un caz n-am pomenit nebunia de la Năvodari sau de pe şantierele lui Matei Vasile.

Prea multe amintiri din această brigadă - amintiri demne de reţinut – nu mi-au rămas în memorie. Ceea ce n-am uitat este greul drumului parcurs de la colonie la şantier şi înapoi. Două călătorii zilnic pe care le făceam anevoios, deoarece noi, cei mai în putere din unitate, trebuia să-i ajutăm pe ceilalţi, pe nevolnici, să ajungă la destinaţie. Încolo foame, vaiete de oameni suferinzi, aşteptări, iluzii şi deziluzii, dar mai ales înfricoşătoarea groază de necunoscut, de ceeea ce ne

aşteaptă pe fiecare după boala ce ne chinuia. Cu toate acestea însă, cinstit să fiu, nu mi-a fost dat nici la Revier-ul coloniei, nici în brigada inapţilor să văd, ca în depoziţia martorei de la Auschwitz "*morţi abandonaţi timp de mai multe ore lângă bolnavi sau cadavre aruncate din pat şi duse în faţa barăcii*". Am stat în această brigadă două luni şi ceva în care timp n-au avut loc decât numai trei decese. Peninsula n-a fost un lagăr al demnităţii, ci unul al morţii. Cât timp am fost eu acolo n-am auzit să scadă numărul deţinuţilor de la circa 1500 la circa 800-1000 ca la Berga am Elster şi asta în 10-15 zile. Şi la Peninsula hrana era foarte puţină şi de proastă calitate, iernile au fost foarte geroase, iar munca nebunie curată ca la Năvodari, câte 12 ore pe zi sub cerul liber în intemperii dobrogene.

Săptămânile au trecut şi aici. Nostalgia serilor cu *"cenaclu"* din brigada lui Mitran m-a cătat adesea, prietenii n-am apucat să leg, lacăt la gură am avut, că ochii şi urechile politrucului viermuiau pretutindeni şi iată-mă într-o seară anunţat să mă pregătesc de drum, de marele drum: părăsirea Canalului, a Dobrogei, a Peninsulei.

De la plecarea din Aiud spre Canal se sursese aproape doi ani. Cei mai grei ani de puşcăriaş din acea perioadă. Nu uitasem îndemnurile profesorului Petre Topa - îndemnuri repetate de nenumărate ori în momentele cumplite ale celor doi ani de Canal: *"Cred că pentru dumneata - îl auzeam pe profesor – va fi greu acolo* (la Canal*). N-ai să poţi face faţă, mai gândeşte-te... Vei merge eventual cu alt lot... E bine să te mai gândeşti... " "Domnule profesor, m-am gândit... Vreau să merg acum... Sunt sănătos, pot munci... Apoi vreau să am veşti de la familie... Vă rog foarte mult, ajutaţi-mă să plec din Aiud... " "Să nu regreţi..." "N-am să regret"* – am zis.

Am insistat să plec din cetatea tăcerii. Aiudul îl socoteam un *crematoriu al anilor noştri, un purgatoriu, un ţintirim al anilor noştri "cetate păgână cu paznici pigmei..."* Sfatul blândului profesor nu l-am ascultat, ca pe urmă să am nenumărate pricini de regret. Uneori chiar să blestem ziua plecării, iar acum schelet mişcător fiind, cu plămânii bolnavi,

înfrânt şi material şi moral, o epavă umană, lamentabilă să mă cred fericit că mă întorc în iadul Aiudului în *ţintirimul miilor de ani...*

Omul e ca un animal inteligent, dar şi ciudat. Schopenhauer l-a definit ca *animal metafizic, Voltaire ca fiinţă raţională.* Într-o teorie pesimistă a lui Felix le Dantec îl găsim *crud, din fire egoist, stăpânit de instinctul de conservare proprie şi dominaţiune; civilizaţia nereuşind decât numai să înfrâneze întrucâtva aceste porniri naturale, să le deformeze...* în vreme ce Rousseau îl proclamă născut bun dar societatea îl corupe... Cu multe secole înaintea acestora, sofistul Protagoras, mai elocvent ca toţi, a spus: "omul este măsura tuturor lucrurilor". *Omul e ciudat pentru că vrea şi nu ştie ce vrea; răul de azi îl vede mai crud ca răul de ieri, răul de mâine îl va considera mai groaznic ca cel de azi şi aşa mereu stăpânit de esenţa ultimă a lumii": voinţa e permanent în căutare, în cunoaştere, în găsirea adevărului şi în adevărata lui definire ca om, fiinţă raţională, măsura tuturor lucrurilor...*

De la Peninsula am plecat în dimineaţa următoare, într-o zi a începutului de iunie. Era o dimineaţă de vară dobrogeană, minunată, cu mult soare, risipit pe sinistra vale Carasu, *Valea Neagră* sau cum îi spuneam noi *„Valea Plângerii"*, cu atâta soare încât să părăsesc aceste ţinuturi ale Pontului Euxin cât mai golit de bucurii.

L-am căutat şi l-am găsit pe profesorul Aurel Golimas. *"Plicul de diplomaţia"* recomandat nu i l-am amintit ca un reproş, am considerat intenţiile bune şi i - am mulţumit : "...m-aş bucura domnule profesor să ne revedem afară în libertate". "O să ne revedem dar să ştii că pentru toţi greul abia acum începe..."

Nu ne-am mai revăzut, căile ne-au fost diferite: lui i s-a îngăduit să lucreze în învăţământul universitar şi implicit şi extensiv va deveni un *"satelit al puterii"*; eu peste câţiva ani voi ajunge din nou un prizonier politic şi voi cunoaşte implicit şi *extensiv* (cuvântul extensiv ca în agrigultură e din limbajul

comunist al "noii revoluţii agrare"), ororiile celulelor condamnaţilor la moarte.

Cu Virgil Bordeianu, devenit între timp inginer, voi fi prieten şi afară în libertate. Caracterizarea lui Stoica va continua să fie valabilă şi nu mă va pândi regretul că l-am cunoscut.

Prin părăsirea Canalului se va încheia un capitol din viaţa mea de puşcăriaş, nu cel mai oribil, voi trece pe la Văcăreşti şi voi ajunge din nou de unde am plecat, în *"Cetatea Tăcerii"* a Aiudului...

Ca să mai cunoaştem câte ceva din tainele acestui ***coloseum al suferinţelor româneşti...***

PĂRINTELE MUREŞAN ŞI ... BLAGA

Nu mai purtam lanţuri la picioare. Ni se dase jos la sosirea în Aiud. În cele zece zile de carantină avusesem timp să ne refacem oarecum, dar mai cu seamă să ne adunăm gândurile, să-şi întocmească fiecare în *sinea lui bilanţul suferinţelor* (dacă sinea noastră era atunci, aşa cum ne spusese Constantin Noica, *ceva întru totul dincolo de uman, altceva şi decât esenţa, altceva chiar şi decât natura noastră intimă a realităţilor*). Bilanţul suferinţelor noastre trebuie să fie realităţi greu de crezut. Îmi amintesc vag că n-am avut în afară de programul de cameră nici un fel de alt program. La aer n-am fost scoşi. Izolarea care ni s-a aplicat reuşise perfect în intenţia conducerii penitenciarului de a păstra secretul.

Boala comuniştilor, o boală a copilăriei, de a da oricărei acţiuni, chiar şi celor de importanţă minoră, un aspect de mare secret a ieşit în evidenţă prioritar în puşcării. Această boală organizată minuţios n-a avut alt rost, la urma urmelor, decât acela de a folosi cât mai multe metode, şi cât mai variate şi diabolice, de chinuire a oamenilor.

Iată şi anomalia, nu numai la Aiud: ni se punea haina (zeghea) pe cap (ca să se păstreze secretul). Când eram scoşi, de pildă, la infirmerie, la grefă sau anchetă spre camera de izolare şi odată la 4-5 săptămâni în drumul către lavabău (camera de baie), ieşeam însă la vedere, fără nici un secret, când ne scoteau la plimbare. Plimbarea se făcea, câte zece celula odată într-o serie, în spaţiul din stânga celularului între zidul sentinelelor de pază şi latura T-ului dinspre acest zid şi puteam fi văzuţi prin toate ferestrele celulelor cu vederea spre "ţarcul plimbărilor".

Ajunşi în noua noastră "etuvă" de la etajul întâi, nu mică ne-a fost uimirea când, identificându-ne în mod sumar am constatat că toţi dar absolut toţi erau sau foşti legionari sau condamnaţi pentru ceva legături cu Garda de fier. N-am înţeles nici până azi prin ce împrejurări chiar în ziua următoare, într-o sâmbătă, pe la sfârşitul lunii lui cuptor, toţi deţinuţii din cameră au ştiut că fusesem condamnat la *pedeapsa capitală* şi că trecusem prin suplicii grele în celula morţii a Jilavei. Din ziua când ni se citise decretul de comutare a pedepsei trecură două luni bune la Jilava, după aceea avusesem norocul să fiu încarcerat într-o cameră selectă cu tineri curajoşi ca studentul Bucescu cu înţelepţi ca Noica, Sandu Lăzărescu şi Victor Oprescu şi cu prietenari ca Sebi Popescu, încât datorită atmosferei în care trăisem, o ambianţă de înaltă camaraderie, am uitat mare parte din suferinţele îndurate. De fapt doar asta urmăream să uit totul să mi se cicatrizeze o rană ce-ar fi putut să supureze toată viaţa.

Când cineva încerca să afle ceva în legătură cu procesul, cu sentinţa sau ceva amănunte despre ce a urmat în celula zero la Jilava, ori luam altă vorbă, ori dădeam răspunsuri evazive. Mi se părea povestea aceasta o parabolă menită amneziei, trebuia să mă lepăd de ea, ca de o *"istorie"* a lui Noica din Mathesis...

Îmi plăcea să închid în inimă, în conştiinţa mea chinuită acest capitol dureros al lanţurilor morţii. Să nu mai fiu eu, cel care *"804 zile şi nopţi"* aşteptasem cu groază ora plutonului de execuţie, ora H, în care să cuprind cu mintea un întreg trecut, o faţadă a ceea ce fusesem pus să simt în ultima clipă a vieţii. Căzusem parcă într-un somn, somnul uitării. Când deodată aud în spatele meu un glas duios, ca o rugăciune, ca rugăciunea unui copil:

- Vasile Blănaru, întoarce-te... Suntem în Câmpulungul nostru drag... Întoarce-te un minut...

M-am întors şi în spatele meu, întins pe o altă rogojină, mi-a fost dat să văd un om, un camarad de suferinţă, un bărbat care abia semăna a om, un necunoscut.

L-am întrebat: "Cine eşti din Câmpulungul nostru drag?...

Mi-a răspuns, tot ca într-o rugăciune: "Nu mă recunoşti? Ţi-ai uitat prietenii din copilărie?... Ai uitat ce-a fost mai frumos din lumea noastră a capusătenilor? Ai uitat Cocoara, Rarăul, Bodea, Izvorul Alb?... Ai uitat pe Alexandru Latiş?...

L-am privit bine, să-l descopăr pe bunul meu prieten Alexandru Latiş.

Şi l-am descoperit. Era ca o umbră, încă mai avea zâmbetul duios. Doar numai atâta rămăsese din acel bărbat chipeş, din tinereţea noastră.

- De unde vii?, m-a întrebat.

- De la Jilava.

- Eu am trecut prin Jilava... Aştept aici de o săptămână. Am stat la Botoşani şi Suceava... Acum aştept repartizarea la celulă... M-ar bucura mult să fim repartizaţi în aceeaşi celulă, amândoi...

- Şi eu m-aş bucura...

Peste câteva minute (destinul "absurd" cum e) a făcut în aşa fel ca să nu fim repartizaţi în aceeaşi celulă.

Alexandru Latiş a plecat. La despărţire ne-am îmbrăţişat, zicându-mi:

"După câte ştiu rearestarea ta a avut loc în 1958. Asta înseamnă că, eliberat în 1954 şi rearestat în 1958, câţiva ani ai fost liber. Ce ştii să îmi spui despre Câmpulungul nostru? Ce ştii de Măriuţa, de Sanda?...

- Dragă Lixandru, trebuie să-ţi spun că anii de libertate mi-au fost ani cu *domiciliul forţat*. Totuşi am fost ... la Câmpulung. L-am vizitat pe Gheorghe aproape în fiecare zi... Am văzut-o şi pe Măriuţa şi pe Sanda. Sanda e domnişoară...

N-am reuşit să stau cu ele mai mult de vorbă. Dar sunt sănătoase şi te aşteaptă... Şi pe Zenovia am văzut-o. Şi ea te aşteaptă.

În câteva clipe, am încercat totuşi să-i insuflu câteva grame de optimism, optimism de temniţă:

- Nu fi îngrijorat, Lixandru. Slobodna e aproape. Curând vom respira aerul libertăţii în Câmpulungul nostru drag şi totul va fi bine..."

- Tu da, eu nu... Mie îmi ard creierii. Mă dor, simt că mă topesc... Te salut, Vasile. Dacă mie îmi va fi dat să am, ca loc de veci, un mormânt, o groapă comună, aici la Aiud, te rog, de vei fi liber, să faci o rugăciune pentru mine, la Podul Bucătarului... Nu doresc mai mult... Un Tatăl nostru, Vasile...

Acestea au fost ultimele cuvinte auzite din gura bunului meu prieten Alexandru Latiş. Ca un testament, ca o rugăciune de copil nevinovat...

Dar surprizele, însă s-au arătat în continuare.

Nu trecu nici cinci minute, după plecarea lui Lixandru Latiş, şi plutonierul Biro ne-a anunţat că ne aduce un nou "muşteriu". Aşa se face că ne-am pomenit intrând în cameră cu un fel de om, păşind greu, asemenea unui orb. Avea capul acoperit cu zeghea (*ca să se păstreze secretul*). Şi, după plecarea lui Biro, şi-a descoperit capul. Eu am fost primul care l-am identificat pe "*muşteriul*" plutonierului Biro: era stareţul schitului Rarău, *părintele Daniel*.

Despre acest nefericit "muşteriu", cu care Constantin Noica (am înţeles din spusele filozofului) "încheiase" un contract: să transforme *"Rugul Aprins"* într-o citadelă a *"traieriştilor"* lui Nae Ionescu: aceasta, bine înţeles, într-o Românie fără comunişti şi într-o deplină libertate, se pot scrie volume întregi. Noi, însă, ne vom mărgini a-i face o scurtă prezentare:

Părintele Daniel, cu mulţi ani în urmă, numindu-se Alexandru Teodorescu, s-a afirmat în literatură, mai ales ca poet şi eseist, scriind cu pseudonimul literar *Sandu Tudor*. În această calitate a editat revista *"Credinţa"*, printre colaboratori numărându-se (zice Zaharia Stancu în *"Zile de lagăr"*) şi *"temuţii legionari Cosma, Banu, Noica şi Victor Medrea..."*

Pe părintele Daniel l-am cunoscut la schitul Rarău. Încât a fost foarte uşor să leg o discuţie cu el, doream să cunosc

adevărul din afirmaţiile romancierului. Pe această chestie discuţia noastră s-a limitat la o întrebare şi un răspuns.

"Vreau să ştiu, părinte Daniel, după ceea ce spune Stancu este fabulaţie sau adevăr".

Stareţul Daniel mi-a răspuns:

"Într-adevăr la "Credinţa" şi-a început activitatea literară Zaharia Stancu. În ceea ce priveşte colaborarea lui Ştefan Cosma, Dumitru Banu, Constantin Noica şi Victor Medrea (am spus-o şi o mai spun) aceştia făceau parte din elita condeierilor din acele vremuri şi mie personal mi-a fost o mare cinste să-i am colaboratori. Cât priveşte pe Stancu, am spus-o şi atunci (Dumnezeu să mă ierte) o spun şi acum, Zaharia Stancu (odihnească-se în pace) a fost un mare *farsor literar*... Eram lămurit. I-am mulţumit părintelui Daniel şi cum era obiceiul (un obicei de temniţă) în zilele următoare ne-am făcut o sumedenie de planuri literare de viitor. Planuri care pentru mine au rămas visuri, căci, cu ceva mai mult de un an înaintea slobodnei din anul 1964, curajosul fot stareţ al Schitului Rarău s-a oprit, alături de Lixandru Latiş, în ţintirimul fără cruci a Aiudului, pentru vecie...

De la părintele Daniel am rămas cu multe amintiri frumoase, dar şi cu un precept din filozofia lui Noica:

"Nevinovăţia este o chestiune de vocabular. Trebuie să eviţi a numi răul. Omul nu vede răul pentru că refuză să-i înveţe numele, să-l invidualizeze, să-l ştie. Există răul şi în el, dar intră, nu ştiu cum, în altă compoziţie..."

Părintele Daniel a evitat să spună mai mult despre Zaharia Stancu. Spre a se încadra în metafora celui care dorea transformarea *"Rugului Aprins"* într-o citadelă a *"naiştilor lui Nae Ionescu..."*

Dumnezeu să-l odihnească în pacea şi liniştea schitului de pe muntele Rarău!...

Într-o zi vecinul de dormit, de pat (dormeam pe aceeaşi rogojină murdară şi ruptă), era un bărbat mai înalt ca mine, cu o faţă blândă, luminoasă şi cu privirea de mucenic, corpul îl avea aproape complet epuizat, vârsta mea era de 47 de ani, el avea cel puţin zece ani în plus, poate peste şase

decenii, încercă să lege o discuţie cu mine să ne cunoaştem mai bine. L-am auzit spunându-mi:

- E un paradox, parcă n-am fi între noi, ne temem unul de altul, suntem închişi înăuntru, ne suspectăm, evităm discuţiile, e curios...

- Dumneavoastră de unde veniţi? L-am întrebat, pasiv întrucâtva.

- De la Cluj.

- Va să zică n-aţi trecut prin Jilava?... Nu cunoaşteţi Jilava?!

- N-am avut "fericirea"... Am auzit că acolo e jelanie mare...

- Probabil că cei mai mulţi de aici au cunoscut Jilava, pe Maromet şi Ivănică, pe Geamănă şi în ultimul timp pe "locotenentul" Ştefan şi din cauza asta sunt timoraţi, evită discuţiile, sunt prudenţi... şi nu-i nimic curios.

Convorbirea noastră se opri aici. Abia într-un târziu, ros de curiozitatea de a afla ceva noutăţi de la Cluj (eu fusesem la Securitatea din capitala Transilvaniei în toamna lui 1953) am încercat să reiau firul discuţiei.

- Ştiţi că şi eu am fost anchetat la Cluj.

- Înseamnă că l-aţi cunoscut pe şeful anchetator, pe „*tovarăşul Aurel*".

- L-am cunoscut... e bucovinean de-al meu, înainte de 44 a fost băiat de prăvălie, vânzător, probabil la taică-su, în Gura – Humorului, un evreu...

Foarte curând m-am împrietenit cu vecinul meu de "pat" (de rogojină) şi în două săptămâni cât am stat împreună ne-am descărcat inimile, povestindu-ne în de-amănunt câteva episoade din romanul vieţii noastre.

În dicţionarul limbii române moderne sensul substantivului roman este dat printre altele şi la figurativ astfel: *"împletire de întâmplări cu multe episoade care par neverosimile"*. Închisorile staliniste, după cele două *"iureşuri"* de *"lichidare a forţelor recţionare"* din 1948 şi 1958 au cuprins între zidurile lor mute şi cumplite tragedii a multor sute de mii de oameni, cu împletiri de întâmplări în multe episoade ce par

neverosimile. Din nefericire pentru victime şi spre ruşinea neamului românesc tragediile auzite şi trăite în închisorile statului sunt întâmplări ce par neverosimile, dar ele sunt mai adevărate ca toate adevărurile din lume.

Romanul vecinului meu povestit în mai multe şedinţe în doi n-are nimic neverosimil. Îl voi relata în paginile ce urmează scotocind în cutia memoriei şi mă voi strădui să fiu cât mai aproape de verosimilitatea întâmplărilor petrecute, făcând aceasta ca un pios omagiu adus fostului meu vecin de pat (rogojină).

Vecinul meu se numea *Florea Mureşan.* Funcţionase ani mulţi ca profesor la Facultatea de teologie din capitala Ardealului şi protopop al Clujului. Fusese căsătorit şi avea doi copii: o fată şi un băiat. Pe vremuri, cunoscându-l în cetatea universitară a Clujului pe Ionel Moţa apoi pe Corneliu Codreanu şi mai târziu ca preot lămurindu-se că Mişcarea legionară este singura organizaţie politică din ţară care încearcă o apropiere spirituală între omul politic şi Dumnezeire, prin biserică, s-a alăturat ei, să lupte împotriva celor fără Dumnezeu, dărâmători de biserici; a făcut-o nu ca politician, ci ca slujitor al altarului, "Socoteam – spunea el – o datorie de preot să fiu apărătorul Bisericii lui Hristos"...

S-a căsătorit cu învăţătoarea *Eugenia Adam* care avea *pasiunea scrisului,* s-au născut copiii, au crescut mari. Lucian Blaga deveni prietenul familiei, un *"admirator al tinerei scriitoare,* poate chiar un îndrăgostit (Lulu era foarte amorezabil). *Tânăra şi ispititoarea scriitoare apare în presa literară a timpului.* Vom întâlni-o în paginile *Gândirii,* semnând *Eugenia Adam – Mureşanu* va scrie şi piese de teatru; Lulu le va citi şi va spune că *"Genia"* este un *"Shakespeare al României".* O fi fost aşa numai Blaga ştiut-a. Ceea ce am reţinut din mărturisirile preotului clujean este că aproape în fiecare zi familia Mureşanu l-a avut ca *"musafir"* pe *"Marele Anonim".* "Că se cam întindea la cozonac – "cozonacul" fiind nevastă-mea – făcu o remarcă naratorul. Nu am avut nici un motiv să mă sinchisesc, doar şi marii poeţi şi marii filozofi au dreptul să fie uneori caraghioşi, apoi nu era chiar nimic să-l ai

musafir permanent pe Blaga omul care la vremea aceea - se apropia furtuna – se lepădase de cei mai mulţi dintre amicii săi din timpuri bune?..."

Şi furtuna veni: încep epurările, Lucian Blaga este scos din învăţământ, din publicistică şi din manuale. Numele lui devine tabu, este atacat în presa comunistă ca "fascist", ca "ideolog legionar", prin iraţionalismul din operele sale mistice, antipopulare, şovine. Sunt întemniţaţi oamenii politici din trecut: ţărăniştii, liberalii, legionarii, chiar vârfurilor elitei comuniste li se înscenează procese, vor fi osândiţi la pedepse astronomice: sentinţa împotriva lui Iuliu Maniu este muncă silnică pe viaţă (m.s.v.), groaza cuprinde întreaga românime, oamenii abia acum îşi dau seama ce înseamnă tăvălug comunist. Pe marele gânditor din Lancrăm îl apucă disperarea. Poţi fi colosal, frica nu cruţă pe nimeni, se împarte egal la fiecare - aşa e în firea lucrurilor. Fiecare cu firea lui, dacă firea poate însemna şi curaj, atunci, spre a-şi păstra firea autorul Meşterului Manole şi al Spaţiului mioritic, continuă să intre în casa protopopului. Însă până într-o zi...

Într-o noapte sprinţară de mai în anul 1950 se întâmplă nenorocirea:

"Duba neagră a Securităţii" opri în faţa porţii. Securiştii, trei, urcă treptele, sună, li se deschide, copii nu erau acasă, ci fiecare la rostul lui. Uşa o deschide preotul care-şi avea bagajul gata, că doar n-avea să rămână pe dinafară când o lume-ntreagă sângerează. *"Copoii tovului Aurel"* fac o percheziţie domiciliară exemplară, confiscă manuscrise, cărţi, scrisori, cărţile lui Blaga, cu autograf, ultima (naratorul nu-şi amintea care), avea autograful scris cu cerneală verde. "pentru Genia"-o captură istorică! – confirmă tot ce poate constitui un corp delict şi ... surpriza:

- Eugenia Adam - Mureşanu, rosteşte unul din percheziţionari solemn, sumbru, în numele legii ... (a vrut să rostească formula legală? "în numele legii sunteţi arestată", dar în ultima secundă (nu-i bine să provoace panică) se abţinu grăind: "trebuie să faceţi un drum până la noi... o simplă formalitate, o mică declaraţie şi sunteţi acasă... pe

cuvântul nostru de onoare... în cel mult într-un ceas sunteţi acasă...")

Ceasul a devenit doi ani şi două luni în anchetă la Securitatea din Cluj.

În 1940 Eugenia Adam – Mureşanu, fiind şefa unei cetăţui de anticomunişti, arestarea ei părea că avea un temei legal. Apoi prin ea se urmărea capturarea lui Lucian Blaga.

Vara anului 1952. Scriitoarea se înapoiază din surghiun. Prima întrebare pusă soţului ei este: "Blaga a mai fost pe la noi?" "Nu i-am răspuns – Ne-a ocolit... s-a temut să n-ajungă şi el..." "E un laş!... Nu mai are ce căuta în casa noastră..." Sentinţa Geniei.

Eugenia Adam – Mureşanu n-a ştiut, sau a refuzat să ştie că laşitatea e o faţă, nu cea mai hidoasă a tuturor marilor tragedii umane, şi că intelectualitea românească de atunci va reuşi să arunce pe arena politică a cataclismului marxist nu numai laşi ci şi *monştri*.

- Cam la vreo trei săptămâni după eliberarea soţiei - îşi continuă părintele Mureşan relatarea - îmi croisem un plan bine gândit. I l-am dezvăluit soţiei şi am rugat-o să fie de acord cu el. Ce i-am cerut? Să părăsim lumea aceasta plină de păcate, să intrăm amândoi în monahism. Am spus: scoaterea mea din învăţământ şi arestarea ta·sunt semne că ne paşte o mare primejdie. S-o evităm. Copiii ni i-am rânduit, sunt la rostul lor. Fiind tineri se vor acomoda mai uşor la noile condiţii de viaţă, încât din acest punct de vedere îndrăznim a spune că ne-am făcut datoria. Intrăm în monahism, poate la Vladimireşti, acolo vom avea linşte şi ne vom închina lui Dumnezeu pentru păcatel noastre, pentru fericirea copiilor noştri şi pentru mântuirea neamului nostru..."

Nevastă-mea se uită la mine lung, parc-o văd clătină din cap *a pagubă* şi mă luă în primire aşa ca orice muiere cu picioarele pe pământ: "Omule, omule! N-ai învăţat nimic... nu ştii că într-un regim ca acesta diavolesc nici în gaură de şarpe nu ne putem ascunde... Linişte la mănăstire acum sub cârmuirea ateilor? Tu nu ştii că în Rusia lui Stalin oamenii mănăstirilor şi bisericilor au suferit cel mai mult?... Îţi poţi găsi

liniştea într-o mănăstire azi? Poate curând ai să vezi ce urmează..."

Mi-a spus ce o să urmeze: biserici dărâmate, mănăstiri închise ori dacă nu transformate în muzee, vezi Doamne ca să se numească *"monumente istorice"*, preoţi, călugări, călugăriţe la închisoare... Se va face şi la noi ca-n Rusia.

N-am luat-o în serios. Mi-am zis: e ea îngrozită şi vede totul în negru...

N-o să aibă timp, vine răscolul şi scăpăm... Oamenii aşteaptă şi acum să vină americanii... Din toată discuţia cu nevastă-mea n-am ales nimic, decât doar că, până la urmă, ea mi-a dat dezlegarea să iau calea monahismului singur, fără ea. "Dacă tu crezi – mi-a spus în încheiere – că e bine aşa nu te opresc... eu însă rămân lângă copii... nu dezertez... rămân să înfrunt toate primejdiile dar să ştii, omule, tot acolo ajungi şi cine îşi va pierde nădejdea se va îneca în mlaştina deznădejdii..."

După ce mi-am aranjat toate treburile am pornit-o la drum, de unul singur. Eram trist, îngândurat... Mă rodea gândul că ceea ce fac e dezertare...

Şi am ajuns la Vladimireşti..."

Spre sfârşitul domniei lui Carol al II-lea în toiul tragediei legionare din 1938-1939, cu mila lui Dumnezeu – va spune cronicarul – şi prin credinţa şi vrednicia unor oameni de mare ispravă, în comuna Tudor Vladimirescu din judeţul Tecuci s-a înălţat o mănăstire de maici, denumită *"Adormirea Maicii Domnului"*. Sufletul acestei mănăstiri, acestei măreţe opere creştine, a fost o copilă a acestei comune, Vasilica Barbu – Gurău, care mai târziu s-a numit maica Veronica şi a fost stareţa acestui sfânt lăcaş.

Aici, ca slujind lui Dumnezeu, s-au adunat numeroase tinere fecioare – unele cu studii universitare – am citit într-o spovedanie: *"O grădină de flori tinere, fiice ale neamului*

nostru, fiicele oamenilor noştri, care se vor ruga pentru întreg neamul românesc...”

Printre aceste fiice ale neamului am cunoscut două: pe Marieta Iordache absolventa A.N.E.F. – ului, o curajoasă conducătoare a studenţilor din Bucureştii anilor 1938-1939, sora lui Iordache Nicoară ucis în 1939 la Miercurea - Ciuc şi pe poeta Zorica Lascu, colaboratoare la “Gândirea”. Maria Iordache se va numi maica Mihaela şi va fi econoama mănăstirii, braţul drept al stareţei; Zorica Lascu se va numi maica Teodosia.

Mănăstirea de la Vladimireşti (sub această denumire va fi cunoscută de-a lungul şi de-a latul ţării) l-a avut dintru început ca preot slujitor pe părintele Ioan, un tânăr teolog, ardelean, Silviu Iovan, fiul preotului Gavril Iovan, parohul bisericii dintr-o comună de lângă Oradea, şi în 1953 după aproape zece ani de regim ateist datorită mănunchiului de maici în frunte cu Veronica, Teodosia şi Mihaela, dar mai ales predicilor părintelui Ioan, mănăstirea Vladimireşti era socotită drept un loc sfânt de închinare şi alinare a oropsiţilor din R.P.R., dar şi o primejdioasă cetate a românismului pentru orânduirea comunistă, fără Dumnezeu.

În acel timp sosi la Vladimireşti fostul profesor universitar şi protopop al Clujului, Florea Mureşanu, veni să primească adăpost şi linişte, o linişte care dură puţin pentru că doi ani mai târziu în 1955 cârmuirea statului comunist fără împotrivirea înaltelor feţe bisericeşti de la Roman, Iaşi şi Bucureşti, găsi potrivit să pună mănăstirea sub lacăt. Pricina fu găsită imediat: Mănăstirea Vladimireşti a devenit ***o citadelă legionară***, o ameninţare împotriva statului socialist. Ministrul cultelor era atunci fostul profesor de la Facultatea de Teologie din Chişinău C. Constantinescu – Iaşi.

Au urmat arestări, vandalisme, jafuri. În acelaşi an, în zilele de 5,6 şi 7 decembrie 1955, Tribunalul Militar din Galaţi a judecat “lotul Vladimireşti”. În boxă: Maria Iordache (maica Mihaela) şef de lot, Vasilica Barbu (stareţa Veronica), Zorica Lascu (maica Teodosia), preotul Silviu Iovan (părintele Ioan), doi fugari Ghiţă Păiş şi inginer Teodosiade ş.a. Sentinţa a

fost neîndurătoare: cea mai mică pedeapsă primi stareţa 15 ani m.s., la recurs redusă pedeapsa la 8 ani închisoare corecţională. Restul judecaţilor s-au ales cu pedepse între 20 şi 25 ani m.s. Maica Mihaela a fost condamnată la 25 ani muncă silnică. La proces şi în închisoare s-a purtat ca o adevărată eroină, în noiembrie 1959 se afla la Miercurea Ciuc adusă de la Mislea; ceva mai târziu a murit în închisoare.

Pe părintele Ioan l-am aflat la Aiud în 1960.

Preotul Florea Mureşanu a ajuns şi el la Aiud, l-am găsit în camera de la etajul I a Celularului de unde am pornit cu povestirea.

- Omule, omule! – parcă o aud pe nevastă-mea – n-ai învăţat nimic... nu ştii că într-un regim ca acesta diavolesc nici în gaură de şarpe nu ne putem ascunde... tot acolo ajungi şi cine va dispera se va îneca în mlaştina deznădejdii..." Acu, am învăţat totul, ştiu... nevastă-mea a avut dreptate... La Cluj am auzit că soţia mea rearestată în 1959 s-ar afla la Mislea. Le-a întâlnit probabil acolo pe fetele de la Vladimireşti..."

L-am întrebat pe narator când a fost ultima dată la Cluj şi pentru ce.

Mi-a răspuns:

- Am venit de la Cluj săptămâna trecută, am avut la Securitate o confruntare cu Lucian Blaga.

- Cum? A fost arestat Blaga?

- Cred că da, altfel ce rost avea confruntarea şi apoi ce rost avea să-l aducă în camera de anchetă cu haina în cap... Mie mi s-a cerut să declar că Lucian Blaga a fost legionar şi ce activitate am avut cu el. Am spus purul adevăr: nu am avut cu profesorul Lucian Blaga, nu numai nici o activitate subversivă, dar nici măcar vreo discuţie politică. Ba mai mult povestii anchetatorilor discuţia cu *"Genia"* când s-a înapoiat

în 1952 de la închisoare şi *"sentinţa"* ei de a nu mai călca locuinţa, socotindu-l un laş pentru că în lipsa ei ne-a ocolit, s-a temut să ne viziteze...

- Cum arăta Blaga?...

- Extrem de înspăimântat, slăbit, cu faţa mai schimonosită ca a mea, care deja aveam câţiva ani de prizonierat şi trecusem printr-o anchetă "ştiinţifică" de pomină. Îi tremurau mâinile, n-a avut curajul nici măcar să mă privească. Se vedea clar că e în focul unor interogatorii draconice cu burduşeli, poate chiar în faimoasa cameră de tortură a *"tovarăşului Aurel"*, E curios un lucru, mereu mă gândesc la el, cum e cu putinţă ca un gânditor atât de stăpân pe idei, *"chiar pe ideea socratică"*, aceea de a nu te pierde cu firea în faţa duşmanului, cum e posibil ca un izvoditor de concepte morale şi filozofice - şi noi ştim că filozofia se situează deasupra micimilor omeneşti – să ajungă a nu mai fi recunoscut, mai deplorabil ca ultimul muritor de rând trecut prin furcile caudine.

- Sistemul, părinte, numai el e de vină. Trăim vremuri atât de cumplite încât şi sfinţi de-am fi ne-am cutremura la vederea unor instrumente şi practici de tortură atât de sofisticate...

- Socrate... de ce filozoful atenian a privit moartea cu seninătate?

- Este doar un chip de a vedea lucrurile: călăii lui Socrate sunt departe de a fi comparaţi cu torţionarii comunişti de azi ai secolului XX, gealaţii lui Gheorghe Gheorghiu – Dej. Dacă Blaga ar fi trăit atunci şi Socrate acum am spune Blaga a primit moartea cu seninătate, Socrate e un laş... Ăsta-i adevărul...

- A avut loc o singură confruntare nu mai ştiu ce s-a întâmplat după aceea. Eu am fost expediat înapoi la Aiud şi sunt aici. Din anchetă am înţeles că şi nevastă-mea, adusă de la Mislea, a trebuit să răspundă la aceleaşi întrebări dacă Blaga a fost legionar şi ce activitate a avut cu el. Probabil răspunsul ei nu s-a deosebit de al meu. Încolo tăcere...

Până aici romanul părintelui Mureşanu e o împletire de întâmplări verosimile. Nimic senzaţional, extraordinar, incredibil, chiar şi confruntarea cu *"Marele Anonim"* sau vandalismele de la Vladimireşti.

Dar cum orice roman dramă, întâmplare, au un sfârşit care se cheamă epilog şi, de cele mai multe ori, epilogurile în lumea socialistă sunt tragice, şi povestea fostului protopop al Clujului se va sfârşi incredibil de straniu, în Aiudul "coloneilor Crăciun, Iacob şi Coller".

Ca toate dramele trăite de oameni, de românii adevăraţi.

Scoaterea noastră din deparazitare şi încarcerarea în celule a avut loc într-o muţenie apăsătoare. Despărţirea de protopopul Clujului m-a întristat tot atât de mult ca şi despărţirea de Lixandru Latiş, de Motaş, de Manoilescu, de generalul Vasile Mitrea. La fel ca despărţirea de Noica, de nefericitul împilat Sebi Popescu. Regretam că nu voi mai avea prilejul de a mal întâlni tineri (să-mi fie model de încurajare şi stăpânire de sine), tineri curejoşi şi domn ca studentul Constantin Bucescu şi fratele acestuia. Sandu Bucescu, ca dârzul buchenwaldian Niculae Ruse, ca resemnatul mereu Octavian Tripa şi Victor Oprescu (şi acesta mereu cu zâmbetul pe buze) ca elevul Nicu Bardac, ca taciturnul şi înţeleptul Aurel Pastramagiu, sau ca ferbreţele lui Noica: isteţii Mişu Dumitrescu şi Vasile Afilie, ca dezinvoltul fiu al Sucevii, publicistul Dumitru Oniga, sau ca veteranii Aiudului: Constantin Aurel Dragodan ("poetul Aiudului" – zice Noica) şi Tavi Popa (măsurând anii cu paşii lui de gigant) şi ca ceilalţi deţinuţi aiudeni şi jilavişti de care îmi legasem inima în dorinţa de a fi liberi cât mai curând. Nu ne-am dat nici o întâlnire afară. Rascolul ne-a luat prin surprindere şi în grabă. În închisorile comuniste şi acesta era un mod de chinuire a oamenilor. Despărţirea de ilustrul protopop al Clujului m-a întristat foarte mult. Ieşind din celulă n-am auzit ce mi-a urat ,

decât o frântură dintr-o frază rostită în şoaptă: *"Binecuvântată să-ţi fie..."* (poate *calea spre libertate, sau...*)

În anul următor către sfârşitul lui 1961, prin alfabetul Morse, bătut în ţeava caloriferelor întreg celularul lua cunoştinţă de trista veste a dispariţiei lui Lucian Blaga. Cei care ne-au adus această ştire, veniţi recent cu un lot de la Cluj, n-a ştiut să ne spună dacă filozoful a murit la închisoare sau în sânul familiei.

Pe cât mi-a fost posibil m-am străduit să păstrez o legătură, cât de cât, cu părintele Mureşanu, care era încarcerat pe aceeaşi latură a T-ului. Voi afla că vestea morţii lui Blaga l-a afectat foarte mult. Mai târziu n-o să-l mai văd ieşind la plimbare, probabil - mi-am zis – face parte, a ajuns să facă parte din categoria deţinuţilor ce nu mai sunt în putere să facă drumul din celular până la ţarcul plimbărilor. Într-o zi însă, multe zile mai apoi, un deţinut adus în celula noastră din celula profesorului – teolog, mi-a dezlegat enigma: preotul Mureşanu s-a îmbolnăvit de ciroză. După nenumărate intervenţii spre a fi sos la vizita medicală - unele intervenţii s-au făcut zgomotos cu bătăi în uşă; cineva din cei care au intervenit în acest fel s-a trezit izolat la nebuni (una din pedepsele aplicate la Aiud deţinuţilor recalcitranţi), bolnavul a fost dus pe targă la infirmerie. Dar la acea oră spitalul închisorii nu avea nici medicamente, nici medici de specialitate (medicii – deţinuţi fuseseră trimişi la celule), încât s-a reuşit numai să i se prelungească agonia. Nu era nici un bai dacă moare un *"bandit"* în plus, ***interesul partidului era să moară toţi.***

În primăvara anului 1964 fiind scos de la Zarcă, din izolare pentru reeducare (se pregătea aplicarea decretului de amnistie din acel an), în contactele pe care le-am avut cu "reeducaţii", primul lucru care m-a interesat a fost să aflu despre soarta din închisoare a patru inşi: a fraţilor mei, Grigore şi Gheorghe, a părintelui Mureşanu şi a lui Lixandru Latiş. Mai mult, voi afla că fraţii mei fuseseră trimişi la muncă undeva prin apropierea Brăilei şi că la Stuf fratele Grigore lucrează în aceeaşi echipă cu Mişu Dumitrescu ("isteţul") lui

Noica şi cu Bucescu Constantin, dar despre prietenul lui Lucian Blaga nici o informaţie. Abia după o săptămână, într-o întâlnire cu studentul Marcel Petrişor, îmi va fi dat să aud: *"Ehei, bădie, părintele Florea Mureşanu de un an odihneşte la "Trei plopi"...*

Sfârşitul lui Lixandru Latiş, avu loc cu aproape un an înainte de "slobodna" din 1964. În acelaşi an şi-a găsit "săvârşenia" şi distinsul preot Florea Mureşanu, cam la începutul verii, la parterul Celularului, în celula se - zicea - în care murise Mircea Vulcănescu. Liniştea căutată, cu zece ani în urmă, la Vladimireşti şi-a găsit-o în cimitirul Aiudului a celor trei plopi...

N-am să uit nimic din povestirile lui despre Blaga, nici despre studenţimea din perioada tinereţii lui Filon Lauric şi nici despre *Genia*...

"Cu regret spun că n-am reuşit să fiu în posesia vreunei ştiri în legătură cu felul cum s-a săvârşit, dar atunci printre lacrimi m-am învrednicit a rosti doar o frază, rostită în rugăciune: *"Binecuvântată să-ţi fie calea spre libertate în nefiinţă, martir al neamului, profesor universitar – protopopul Clujului, Florea Mureşanu".*

30 mai 1986. Am ascultat emisiunea *"Actualitatea românească" a postului de radio "Europa liberă".* Poate ca o aniversare a morţii preotului Florea Mureşanu cu 23 de ani în urmă, scriitorul *Virgil Ierunca* a prezentat ascultătorilor din ţară activitatea în exil a scriitoarei Eugenia Adam – Mureşanu.

Va să zică aud ceea ce n-am ştiut, soţia preotului – martir Florea Mureşanu, care a cunoscut închisorile *staliniste*, despre moartea soţului ei, şi va povesti poate şi ceva despre cum s-a petrecut din lumea aceasta Lucian Blaga, maica Mihaela şi celelalte fiice ale neamului românesc căzute pe altarul patriei şi astfel *"utilii miopi ai occidentului"* vor lua cunoştinţă şi pe această cale de ceea ce a însemnat teroarea

"umanismului socialist" în România Anei Pauker şi a lui Gheorghe Gheorghiu – Dej.

Eugenia Adam - Mureşanu a scris în exil *"Cântarea psalmilor"* o lucrare pe care Virgil Ierunca o prezintă *"operă de importanţă majoră în literatura românească".* Aşteptăm memoriile *"Geniei"*, le vom asculta sau poate le vom citi cu emoţia tuturor clipelor de despărţire trăite în temniţele şi lagărele holocaustului comunist.

Şi vor fi şi ele, aceste memorii, pentru mulţi întâmplări incredibile...

"Împlinita istorie, cea mai reală, este istoria scrisă de oameni în duhul propriilor experienţe, călăuziţi de rostul obiectivităţii, nu slujind demagogia, ci numai în flacăra adevărului simplu, M.V."

Această definiţie a istoriei am găsit-o scrisă cu acul în varul peretelui din celula în care am fost repartizat şi unde îmi voi ispăşi un timp osânda de m.s.v. – ist.

Celula ispăşirii, noua mea "locuinţă" de puşcăriaş, era aşezată în Celular cam la jumătatea T-ului, cu vederea spre Ţarcul plimbărilor. Ca cel mai în vârstă şi cu pedeapsa cea mai mare mi s-a dat un pat de jos în rândul din stânga. În patul de jos al rândului din dreapta l-am găsit pe poetul Horia Niţulescu cu o condamnare de 15 ani temniţă grea. Pe patul de deasupra lui Horia dormea pictorul Sandu Bucescu, fratele studentului Costantin Bucescu de la Jilava.

La ora aceea Aiudul – vorba românului – *"gemea de lume".* Încăperile Celularului, cu spaţiul construit pentru două persoane, erau acum supraaglomerate, câte patru şi şase deţinuţi în celulă. Numai în acest colos de beton şi fier peste 3000 de umbre omeneşti, schelete – unele *nemaiumblătoare* – tânjeau după o gură de aer, după o rază de soare, chiar după colţul lor de cer în cele 300 de încăperi cu înfăţişare de cavouri pentru viii rânduiţi a nu mai spera, tânjeau la umbra

unor ferestre zăbrelite, bătute-n cuie şi oblonite. I s-a spus Aiudului *"cetatea tăcerii"*, această denumire dezolantă se potrivea însă de minune, Celularului. Mai mult ca în secţii (Zarea o excludem din discuţie, pentru că Zarea a fost tot timpul în penitenciarul Aiud locul de izolare şi pedepsire a deţinuţilor sau secţie rezervată liderilor politici încarceraţi). "Păstrarea secretului" în celular s-a bucurat de atenţia partidului, numărându-se printre celelalte sisteme marxiste de lichidare" a "forţelor reacţionare", celelalte fiind: înfometarea, frigul, tortura, lipsa de igienă, munca forţată, teroarea – o teroare perpetuă, aşa ca revoluţia în zbor spre comunism.

Dar fiindcă nu exista acţiune, oricât ar fi ea de radicală, fără contra-acţiune, fără operaţii de combatere a presupusului rău, prin aşa zisul revers al medaliei, şi fiindcă în astfel de împrejurări omul a ştiut, totdeauna, ori să se adapteze, resemnându-se, ori să găsească soluţii reacţionare de apărare, era foarte firesc ca şi Celularul Aiudului să folosească asemenea soluţii împotiva păstrării secretului, a izolării, împotriva lipsei de contact între celule.

Mare lucru a fost pentru deţinuţii politici din închisorile staliniste *alfabetul morse*. Din cronicile marxiste de azi înţelegem că, odinioară, la Doftana, comuniştii, nu s-au folosit de acest sistem de comunicare; era prea complicat pentru encefalul unui Gheorghe Gheorghiu- Dej sau Chivu Stoica. Ei transmiteau ştirile, lozincile, comunicatele pe cale bucală (nu-i de râs; expresia le aparţine). Se urca unul la geam şi cu vocea cât mai sonoră, să audă toate celulele de pe latura respectivă, da drumul la placă. Prin fereastră se ţineau chiar şi orele de educaţie politică - am citit într-un Magazin istoric care vorbea de Doftana – *"temniţă şi universitate"*. Gardianul auzea, dar se făcea că n-aude, că neputinţa venea de sus. Şi tot sus în democraţia burghezo-moşierească a conducătorilor de atunci sălăşluia şi sfânta naivititate numită şi miopie; comuniştii i-au spus slăbiciune: *"slăbiciunea burgheziei în putrefacţie"*.

Regimul comunist în marea lui preţăluire pentru om n-a îngăduit nici măcr să se privească pe fereastră oblonită. Cine

a avut cutezanţa să vorbească, să strige un nume, nu mai mult, şi să fie prins s-a ales, în cazul cel mai bun, cu o trimitere în camera alienaţilor mintali. Şi comunicarea la ţeavă prin morse era un risc, dar infinit mai mic ca vorbirea prin fereastră. De aceea corespondenţa între celule chiar între etaje prin alfabetul morse bătut în ţeava caloriferului a devenit la Aiud o îndeletnicire la "scară naţională", cunoscută şi recunoscută de administraţia penitenciarului, însă fără nici o posibilitate de combatere cu rezultate pozitive. Am întâlnit băieţi tineri (aceştia se aventurau cel mai mult în astfel de acţiuni riscante) care puteau transmite şi recepţiona sute de cuvinte în câteva minute. O adevărată performanţă de perspicacitate şi curaj.

Printre aceşti tineri de mare curaj, într-o adevărată perspicacitate, în afară de echilibratul Sandu Bucescu (licenţiat a două facultăţi - teologie şi Institutul de Arte-Frumoase) şi isteţul Mişu Dumitrescu (numit de seniori *"copilul minune")*, nu voi omte să-i numesc pe *Aurel Pastramagiu* (cu ani mulţi şi grei petrecuţi în prizonieratul sovietic), pe avocatul Aurel Cioran (fratele lui Emil Cioran, de care mă lega sumedenii de amintiri vechi), pe inimosul Nicu Bardac, un tânăr - vorba lui Noica - plin de calităţi, pe Ghiţă Midovschi la moartea căruia au plâns şi pietrele şi munţii Bucovinei), pe intrasigentul prahovean Ghiţă Dragon, de care mă legasem cu simpatie în Celula morţii a Jilavei şi pe bunul meu prieten din tinereţe, scriitorul George Ungureanu din Câmpulungul Bucovinei. Visuri, speranţe, amăgiri...

Puţine zile mi-au trebuit, după sosirea în celula lui Horia Niţulescu, ca să fiu pus la curent cu toate evenimentele mai importante la Aiud în ultima vreme. Aici şi acum voi afla bunăoară amănunte despre *trinitatea "coloneilor"* din fruntea penitenciarului: *Crăciun - Iacob - Coller*, despre transformarea Aiudului în închisoare pentru legionari, despre situaţia din Zarcă, de la Secţii şi din fabrică. La Zarcă erau încarceraţi într-o izolare diabolică conducătorii legionari: profesorul Nicolae Pătraşcu, Alex. Ghica, avocaţii Radu Mironovici şi Nistor Chioreanu, Alexandru Constant, Radu

Gyr, Victor Biriş, Radu Budişteanu, Petrică Ţocu, Eugen Teodorescu, Filon Lauric ş.a. În atelierele penitenciarului nu mai lucrau deţinuţi politici, ci numai dreptul comun, iar secţiile erau arhipline de altfel ca şi "camerele nebunilor" din Secţia I şi "Secţia celulelor de pedeapsă" (o secţie înfiinţată după 1954). De asemeni voi afla că la parter exact sub celula noastră se găseşte V. Voiculescu (poetul), arestat şi condamnat la ani grei de temniţă în procesul intelectualilor din organizaţia *"Rugul Aprins"* a lui Sandu Tudor. Poetul Sandu Tudor (mai apoi părintele Daniel, stareţul schitului Rarău) era mort de mult; în celular murise şi dr. N. Roşu, Mircea Vulcănescu şi alţi nefericiţi naufragiaţi în oceanele *"umanismului socialist"*.

Cu poetul Vasile Voiculescu am lucrat, cu mulţi ani în urmă, la Radiodifuziunea Română. Majoritatea lucrurilor bune (dacă au fost bune), pe care le-am făcut acolo în 1940, s-au datorat sfaturilor înţelepte ale acestui om excepţional. N-a fost legionar, activitatea lui în timpul guvernării legionare s-a desfăşurat numai pe *tărâm umanitar*, deloc politic. Tuturor legionarilor de la Radio le-a fost un bun exemplu de *onestitate* şi *modestie, de cuminţenie şi toleranţă.* În timpul "dictaturii călăului" Antonescu nimeni, niciunul dintre comisarii regali - anchetatori nu i-au găsit vreo vină. Comuniştii l-au găsit *"simpatizant - legionar"* şi aşteptând prima ocazie să-l bage în başcă, s-a ivit *"Rugul aprins"*. Nu l-au iertat.

Acum în plină vară a anului 1960 se găsea la parter într-o celulă în care se spune c-ar fi suportat chinurile morţii filozofului Mircea Vulcănescu. Eminentul discipol a lui Nae Ionescu trecuse şi prin celula noastră. Mai târziu, mi se va spune că inscripţia din peretele de deasupra patului meu era a lui - *definiţia istoriei* scrisă în var şi semnată cu iniţialele "M.V."

Pe doctorul V. Voiculescu l-au urmărit un timp prin fereastră în ţarcul plimbărilor. Era ca o umbră. Nu mai purta barba care îl făcea măreţ de interesant, abia îşi târa picioarele, atât de distrofic ajunsese. De la o vreme n-a mai apărut (cu mâinile la spate şi cu privirile în pământ, păşind cu

teama vieţuitoarelor prin ţarcuri), nu l-am mai văzut. S-a numărat şi el printre cei care, neputincioşi fiind, nu aveau tăria celor câteva sute de paşi făcuţi la plimbarea de 10-15 minute la 2-3 zile. Căzuse la pat, s-a repetat povestea preotului Florea Mureşanu: după o mulţime de "intervenţii" zgomotoase, unele soldate cu izolarea la nebuni sau la carceră, a bătătorilor în uşă, doctorul a ajuns la infirmeria penitenciarului apoi a venit slobodna şi nu prea multă vreme după aceea veni săvârşirea întru nefiinţă al *"marelui poet al spiritului"*. La moarte, greutatea fizică în kilograme, a bunului doctor Vasile Voiculescu n-a fost mai mare ca a nefericitului critic literar Dinu Pilat, în comparaţie.

Despre poetul Horia Niţulescu nu am nici un amănunt care să intereseze pe cititor în mod deosebit nici în viaţa de familie, nici din activitatea de scriitor. Îmi fusese prieten de-afară - nu mai ţin minte împrejurările prin care l-am cunoscut, poate la *"Café de la Paix"* sau la vreo redacţie, ori poate printr-un prieten comun, nu-mi amintesc. Ceea ce ştiu bine este că aparţinea generaţiei tinerilor poeţi din perioade interbelică: Mircea Streinul, Teodor Scarlat, Ion Hodoş, V. Beneş (pe care l-am întâlnit la Aiud în perioada anterioară de detenţie), Iulian Vesper, Octav Sargeţiu, Constantin Goga, Vasile Posteucă şi a mai tinerilor Constantin Salcia, Aurel Chirescu, Ştefan Baciu, Traian Lalescu, Virgil Ierunca, Ion Caraion şi Dumitru Stelaru şi că nu s-a reuşit convertirea lui activă la legionarism aşa precum se întâmplase cu majoritatea poeţilor din generaţia sa. Din povestirile lui am înţeles că motivul arestării trebuie căutat în activitatea publicistică antisovietică din anii războiului mai ales la săptămânalul de dreapta *"Sfarmă - Piatră"*, o revistă condusă de poetul şi publicistul Alexandru Gregorian şi patronată - se zicea - de Nichifor Crainic şi "Gândirea".

Ca o mică paranteză la capitolul de faţă vom adăuga că tot pentru activitatea antisovietică la revista lui Gregorian - Crainic a făcut ceva pârnaie (la Jilava şi Aiud) şi ilegalistul George Ivaşcu. El a scris cronica războiului, semnând "Cronicar", activitate jurnalistică pa care a omis s-o includă

într-o autobiografie cerută cu ocazia verificării cadrelor de partid din 1948-1950. Descoperindu-i-se vina a fost declarat *"duşman al poporului", "politician cu două feţe", "trădător al clasei muncitoare", "lacheu", "cârpă inutilă"* etc., etc., apoi exclus din partid s-a trezit, din funcţia de director în Ministerul Informaţiilor, în ancheta M.A.I.-ului arestat. Eu l-am întâlnit la Aiud în 1952 într-o stare deplorabilă, de nedescris: *ilegalistul Ivaşcu.*

Alături de Horia Niţulescu, Sandu Bucescu şi ceilalţi camarazi de celulă am primit toamna anului 1960, aşezaţi p puşcărie multă. Pentru ca cititorul să-şi facă o idee despre Aiudul din gândurile noastre de atunci voi reproduce mai jos poezia "Aiud" compusă în acele zile fără creion şi hârtie:

"Salut Coloseum, hâlpav celular,
Explozii de branduri parcă s-aud,
Zăbrele şi ziduri ca sloiul polar,
Lăcaş de rugare-n utrenii, calvar,
Aiud:
Cetate păgână cu paznici pigmei,
Aiud:
Aiud ţintirimul anilor mei

Lăsat e zăbranic pe muchi de securi
La nord răsăritul, apusul spre sud,
În plâns de hârdaie şi iz de prescuri;
Absurdă e râvna flămândelor guri,
Aiud.
Îmi târâi osânda, căci pasul mi-e greu,
Aiud: crematorul neamului meu.

De truda surghiunului ochii mi-s plini,
Ce iad aşteptarea, iar trupul n-i ud
Nu-i voie să cugeţi şi nici să suspini,
Adorm iconarii pe nimburi de spini,
Aiud.

Când zarea mocneşte-n cuibare de zmei
Aiud
Aiud: Purgatorul anilor mei...

Dar azi tirania lui Gog, peste vreri,
Se surpă omenii trădării, lui Iud',
Acum la sfârşitul atâtor dureri.
Am inima ocnă şi-s fără puteri,
Aiud.
Dar cred şi voi crede că-i Sfânt Dumnezeu,
Aiud.
Aiud: creamatorul neamului meu...

Am recitat această poezioară în una din scurtele noastre şedinţe literare. Lui Sandu Bucescu i-a plăcut, a învăţat-o pe de rost şi a promis că o va îndelebilita în sanctuarul unei mănăstiri.

N-am ştiut explicaţia cuvântului *"îndelebita"*. Zile întregi m-am întrebat ce-o fi, dar m-am jenat să-l întreb pe pictor cum se traduce. Pentru ca, mai târziu, în libertate, "consultând" un dicţionar sofisticat în cuvinte, să descopăr că *"indelebil"* este egal cu *"de neşters"*, *"nepieritor"* din grecescul *indelebis*.

Nu ştiu dacă distinsul pictor de biserici, Alexandu Bucescu a făcut poezia mea "de neşters" pe zidul vreunui sanctuar. Ceea ce însă n-am uitat este că, tot mai târziu, voi afla, cu adâncă durere, că îndată după eliberarea de la Aiud, ilustrul nostru om de litere şi artă, nepotul celui ce a fost o fală a Bucovinei de odinioară, marele pictor academic Epaminonda Bucevschi, prietenul de la Viena a lui Eminescu, căzând de pe schela unei biserici, ca să urmeze drumul spre veşnicie a filozofului Mircea Vulcănescu, omul cu care, luni de zile, într-o celulă a Aiudului, a împărţit şi turtoiul şi lingura de ciorbă, şi visurile, şi disperările, totul...

Sfârşit

CUPRINS

NOTA EDITURII 3

ÎN LOC DE PREFAŢĂ 4

CA OSÂNDIT LA MUNCA SILNICĂ PE VIAŢĂ 10

DRUMUL DE LA JILAVA LA AIUD 54

DE LA AIUD ÎN PENINSULA 55

SIMFONIA ROABELOR 74

„BRIGADIER" LA CANAL ŞI „COLABORAŢIONIST" 102

BRIGADA PREOŢILOR ....ŞI SUPLICIUL 142

AUSCHWITZ-UL INFERNULUI COMUNIST 179

ÎNCĂ O PIRUETĂ 230

PĂRINTELE MUREŞAN ŞI ... BLAGA 244

DE ACELAŞI AUTOR

CĂRŢI APĂRUTE:

1. TALAZURI – POEZII 1939
- cu o prefaţă de academicianul Victor Eftimiu -

2. ... BLĂSTĂMELE LUI IORGA – 1995
- adevărul în moartea savantului –

3. GENERALUL ANTONESCU ÎN CĂMAŞĂ VERDE
- volumul I - 1995

4. 804 ZILE ŞI NOPŢI ÎN LANŢURILE MORŢII

5. GENERALUL ANTONESCU ÎN CĂMAŞĂ VERDE
- volumul II - 1998

6. MERCENARII INFERNULUI
- volumul II – 1999

DE ACELAŞI AUTOR

CĂRŢI ÎN CURS DE APARIŢIE:

1. MERCENARII INFERNULUI
- volumul II şi III -

2. CRINI PRINTRE ZĂBRELE
- poemele unui fost condamnat la moarte -

3. GOLGOTA ILUZIILOR
- Amintiri din închisorile comuniste -

4. DE LA ANA LA CAIAFA
- file din jurnalul ascuns al unui proscris

5. DEZVĂLUIRI SECHESTRATE
- Marea tragedie legionară
- Din adevărata istorie a Gărzii de Fier
- Apocalipsele Babilonului XX
- Blestemul atentatelor politice

EDITURA ELISAVAROS
Autorizaţie de funcţionare J/ 40 22110/1993
Avizul Ministerului Culturii nr 2238/93
TIPAR: TIPOGRAFIA EDITURII ELISAVAROS
Str. LUDUŞ nr. 32, Sector 1 Bucureşti
Telefon: 220 94.06
223.84.60
Tehnoredactarea computerizată: Elena S O R A

ADRESA AUTORULUI:
Strada Izvorul Mureşului nr. 5; Bl. D6; Sc. F; Ap. 54; sector 4;
Bucureşti
Telefon: 629.05.97
Telefax: 420.10.67

I.S.B.N: 973-98601-9-2

ISTORIE ŞI ADEVĂR
în
ROMÂNISMUL LUI EMINESCU

- Patriotismul nu este iubirea ţărânei. Fără iubirea trecutului nu există iubire de ţară.
- Lumină foarte caldă şi minte foarte rece se cer de la un patriot chemat să îndrepteze poporul său şi fanatismul iubirii patriei, cel mai aprig fanatism nu opreşte de fel ca, creierul să rămână rece şi să-şi îndrepte activitatea cu siguranţă, să nimicească adevărata cauză a răului şi să stârpească cu statornicie de fier.
- Căci prin izvor de lacrimi mor dureri.
- Nu există oameni mai ne-nduplecaţi şi mai duri decât cei preocupaţi întruna de nefericirea lor.
- Timpul e spaţiu-spaţial, e luptă şi mişcarea e suferinţă...
- Virtutea nu mai e un merit, căci merit nu-i când nu e luptă...

I S B N: 973-98601-9-2 Lei: 25 000

COLECŢIA ICONAR